

T.C.
TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINI YASALLAŞTIRMA EĞİLİMİ:
TÜRKİYE – ALMANYA – HOLLANDA HUKUK SİSTEMLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Başak BERKÜN

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ali Kemal YILDIZ

İSTANBUL, Haziran 2021

T.C.
TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINI YASALLAŞTIRMA
EĞİLİMİ: TÜRKİYE – ALMANYA – HOLLANDA HUKUK
SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Başak BERKÜN

(188105002)

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ali Kemal YILDIZ

İSTANBUL, Haziran 2021

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması kapsamında uyuşturucu madde kullanımı ve kullanım amacıyla gerçekleştirilen eylemlere ceza hukuku yoluyla müdahale konusunda ülkelerde yaşanan güncel gelişmeler dikkate alınarak uyuşturucu madde kullanımı hususunda ülke politikalarında uygulanan üç temel yaklaşım olan yasaklama, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma eğilimlerinin tercih edilme sebepleri, uygulama şekilleri ve bu politika tercihlerinin sonuçları incelenmiştir. Ayrıca bu eğilimlerin temsilcileri olan Türkiye, Almanya ve Hollanda hukuk sistemlerinde uyuşturucu madde suçları konusundaki sistematik ve uyuşturucu madde kullanımına ilişkin düzenlemeler ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur.

Kendisiyle tanışma fırsatı bulduğum günden beri desteklerini benden esirgemeyen, bu tez çalışmasının konusunun belirlenmesinden tezin son aşamaya gelmesine kadar olan süreçte engin bilgi birikimiyle bana yol gösteren, değerli zamanını ayırarak her zaman bana yardımcı olan Danışmanım Sayın Prof. Dr. Ali Kemal YILDIZ'a tüm emekleri ve sabrı için teşekkürlerimi sunarım. Kürsü başkanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Engin ARIKAN'a tezimi okuyup görüşlerini benimle paylaştığı, bu süreçteki tüm desteği ve anlayışı için minnetlerimi sunarım. Hollanda hukukuna ilişkin kaynakları ve görüşlerini benimle paylaşan Sayın Prof. Dr. Cyrille FIJNAUT'a teşekkürlerimi sunarım. Tez jürisinde bulunmayı kabul ederek kıymetli görüşlerini benimle paylaşan Sayın Doç. Dr. Yusuf YAŞAR'a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Zafer İÇER'e çok teşekkür ederim. Tezimi okuyup görüşlerini benimle paylaşan Araş. Gör. Aslı Ekin YILMAZ'a, Araş. Gör. Kazım Furkan AĞKUŞ'a, Araş. Gör. Can Eralp ELİBOL'a, Araş. Gör. Bilal OSMANOĞLU'na ve Araş. Gör. Oğuz BANDIR'a teşekkür ederim. Alman hukukuna ilişkin eserleri bulmam konusunda bana her zaman yardımcı olan Av. Elif Betül ŞAHİN ANTEP'e teşekkür ederim. Av. İrem KORKMAZ, Av. Eda Gül KULAK, Araş. Gör. Ozan Emin HALHALLI, Araş. Gör. Nurdan ÖZÇELİK ve ailem başta olmak üzere bu süreçte yanımda olan herkese çok teşekkür ederim.

Haziran, 2021

Başak Berkün

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR VE SEMBOLLER.....	ix
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMLARI, TASNİFİ, TÜRLERİ, ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN UYUŞTURUCU MADDELER KONUSUNDA GETİRDİĞİ POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLER İLE TÜRK, ALMAN VE HOLLANDA HUKUK SİSTEMLERİNDE UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL SİSTEMATİĞİ.....	4
1.1. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMLARI.....	4
1.1.1. Türk Hukuk Sisteminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramları.....	6
1.1.2. Alman Hukuk Sisteminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramları.....	14
1.1.3. Hollanda Hukuk Sisteminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramları...	15
1.1.4. Uluslararası Sözleşmelerde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramları.....	17
1.2. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERİN TASNİFİ VE TÜRLERİ.....	20

1.2.1. Doğal Uyuşturucu Maddeler	22
1.2.1.1. Afyon ve Türevleri.....	22
1.2.1.2. Esrar ve Türevleri	25
1.2.1.3. Kokain ve Türevleri.....	26
1.2.2. Sentetik Uyuşturucu Maddeler	28
1.3. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELER KONUSUNDA GETİRDİĞİ POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLER	32
1.4. TÜRK, ALMAN VE HOLLANDA HUKUK SİSTEMLERİNDE UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL SİSTEMATİĞİ.....	37
1.4.1. Türkiye	37
1.4.1.1. Türk Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Tarihi Gelişimi	37
1.4.1.2. Türk Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Genel Sistematiği	40
1.4.2. Almanya.....	44
1.4.2.1. Alman Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Tarihi Gelişimi	44
1.4.2.2. Alman Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Genel Sistematiği	46
1.4.3. Hollanda	48
1.4.3.1. Hollanda Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Tarihi Gelişimi	48
1.4.3.2. Hollanda Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Genel Sistematiği	49
BÖLÜM 2. UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINI YASAKLAMA, SUÇ OLMAKTAN ÇIKARMA VE YASALLAŞTIRMA EĞİLİMLERİ	53
2.1. GELENEKSEL SİSTEM: UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMININ SUÇ OLARAK DÜZENLENMESİ.....	55
2.1.1. Geleneksel Sistemin Kabul Gerekçeleri	55
2.1.2. Geleneksel Sistemde Uyuşturucu Madde Kullanımının Yaptırımı	61

2.1.3. Geleneksel Sistemin Kabul Gerekçeleri ve Argümanlarının Değerlendirilmesi.....	64
2.1.4. Geleneksel Sistemin Uyuşturucu Madde Kullanımına Etkisi	72
2.1.4.1. Türkiye.....	72
2.1.4.2. Finlandiya	73
2.1.4.3. İsveç.....	75
2.2. YENİLİKÇİ SİSTEMLER: UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINI SUÇ OLMAKTAN ÇIKARMA VE YASALLAŞTIRMA EĞİLİMLERİ	76
2.2.1. Suç Olmaktan Çıkarma Eğiliminin Kabul Gerekçeleri.....	80
2.2.2. Madde Ayrımına Bağlı Olarak Yasallaştırma Eğiliminin Kabul Gerekçeleri	86
2.2.3. Yenilikçi Sistemlerin Kabul Gerekçeleri ve Argümanlarının Değerlendirilmesi.....	92
2.2.4. Yenilikçi Sistemlerin Uygulandığı Ülkeler ve Uygulamanın Uyuşturucu Madde Kullanımına Etkisi.....	96
2.2.4.1. Uyuşturucu Madde Kullanımını Suç Olmaktan Çıkarma Politikasını Benimseyen Ülke Örnekleri.....	97
2.2.4.1.1. Almanya.....	97
2.2.4.1.2. Portekiz	98
2.2.4.1.3. Danimarka.....	102
2.2.4.1.4. Çek Cumhuriyeti	104
2.2.4.1.5. Avusturya.....	106
2.2.4.2. Madde Ayrımına Bağlı Olarak Yasallaşma Politikasını Benimseyen Ülke Örnekleri	107
2.2.4.2.1. Uruguay.....	107
2.2.4.2.2. Kanada	110
2.2.4.2.3. Amerika Birleşik Devletleri Kaliforniya Eyaleti.....	116
2.2.4.2.4. Hollanda	120

**BÖLÜM 3. TÜRKİYE, ALMANYA VE HOLLANDA HUKUKUNDA
UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMI VE KULLANIM AMACIYLA
GERÇEKLEŞTİRİLEN EYLEMLERE DAİR MEVCUT YASAL
DÜZENLEMELER.....122**

**3.1. TÜRK CEZA HUKUKUNDA KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA
UYARICI MADDE SATIN ALMA, KABUL ETME, BULUNDURMA VEYA
UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANMA SUÇU122**

3.1.1. Korunan Hukuksal Değer.....127

3.1.2. Suçun Maddi Unsurları129

3.1.3. Suçun Manevi Unsuru.....137

3.1.4. Hukuka Aykırılık Unsuru.....143

3.1.5. Kusurluluk144

3.1.6. Suça Teşebbüs, Gönüllü Vazgeçme ve Etkinlik Pişmanlık.....147

3.1.7. Suça İştirak149

3.1.8. Suçların İçtimarı150

3.1.9. Muhakeme ve Yaptırım151

**3.2. ALMAN CEZA HUKUKUNDA UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINA
İLİŞKİN DÜZENLEMELER151**

3.2.1. 1981 Tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu152

3.2.1.1. Temel Ceza Hükmü: Al.UMK §29 153

3.2.1.2. Uyuşturucu Maddelere İlişkin Cürümler: Al.UMK §§29a-30a..... 161

3.2.1.3. Ceza Yargılaması ve Ceza Tayinine İlişkin Düzenlemeler 163

3.2.1.3.1. Ceza Yargılamasından Muafiyet İmkânı: Al.UMK §31a 163

3.2.1.3.2. Cezada İndirim veya Cezadan Muafiyet İmkânı: Al.UMK §29 f.5, §31 165

3.2.1.4. Suç Tipinin Tespiti ve Ceza Tayininin Temel Kriteri: Miktar Kavramı	165
3.2.1.5. Uyuşturucu Madde Kullanımına İlişkin Özel Düzenlemeler	169
3.2.1.5.1. Kendi Kendine Zarar Vermenin Cezasızlığı Prensibi	169
3.2.1.5.2. Uyuşturucu Maddelerin Reçetelendirilmesi ve İkame Tedavi	170
3.2.1.5.3. Uyuşturucu Madde Tüketim Odaları.....	172
3.2.1.5.4. “Ceza Yerine Terapi” Prensibi: Al.UMK §§35-37	178
3.2.1.5.5. Bağımlılıklara İlişkin Tedavi ve Rehabilitasyon Güvenlik Tedbiri: Al.CK §63-64.....	181
3.2.2. Kenevir Kontrol Kanunu Tasarısı.....	183
3.3. HOLLANDA CEZA HUKUKUNDA UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	188
3.3.1. Kullanım Amacıyla Uyuşturucu Madde Bulundurma Suçu	192
3.3.1.2. Suç Oluşturan Uyuşturucu Maddeler ile İştigal Eylemlerine Getirilen İstisnalar.....	193
3.3.2. Ceza Hukuku Uygulaması Dışında Bırakılan Eylemler	194
3.3.2.1. Coffeeshop Sistemi ve Uyuşturucu Madde Turizmi.....	194
3.3.2.2. Uyuşturucu Madde Turizminde Yeni Sınırlama: İkamet Kriteri.....	199
3.3.2.3. Maslahata Uygunluk Prensibi: Uyuşturucu Madde Kullanımına Bağlı Eylemler.....	201
3.3.3. Uyuşturucu Madde Bağımlılarına Özel Düzenlemeler	204
3.3.3.1. Tedavi İçin Bir Sağlık Kurumuna Yerleştirme.....	205
3.3.3.2. İğne Değişim Programı ve İkame Tedavi	206
3.3.3.3. Güvenli Uyuşturucu Madde Tüketim Odaları	207
3.3.4. Kontrollü Kenevir Tedarik Zinciri Deney Kanunu	209
SONUÇ	215
KAYNAKLAR.....	226

ÖZET

Uyuşturucu Madde Kullanımını Yasallaştırma Eğilimi: Türkiye – Almanya – Hollanda Hukuk Sistemlerinin Karşılaştırılması

Uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma bahsi uzun yıllardır ülke gündemlerini meşgul etmekte ve ceza hukukunun en tartışmalı alanlarından birisini oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma eğiliminin temsilcisi kabul edilen bazı ülkelerin madde ayırımına bağlı olarak uyuşturucu madde kullanımını yasallaştırmaya doğru evrilen yeni liberal politikaları bu tartışmalara yeni bir boyut kazandırmıştır. 2013 yılında Uruguay’da yaşanan gelişmelerin ardından 2018 yılında Kanada da bu konuda liberalleşme adımlarını atan ülkelere biri olmuş, yeni Kenevir Kanunu uyarınca ekiminden satışına kadar devlet kontrolünde olan yasal bir esrar tedarik zinciri kurmuş, esrar kullanımını ve yasal sınırlamalar dahilinde kullanım amacıyla gerçekleştirilen birtakım eylemleri de yasallaştırmıştır. Ayrıca aynı konuya ilişkin 2018 yılında Almanya’da meclise bir yasa tasarısı sunulmuş ve konu tartışmaya açılmış, 2020 yılında ise Hollanda’da yasal kenevir tedarik zincirine ilişkin bir deney kanunu yürürlüğe girmiştir. Tüm bu gelişmeler gerek uyuşturucu madde kullanımına gerekse uyuşturucu madde kullanmak amacıyla gerçekleştirilen eylemlere ceza hukuku müdahalesinin kabul edilebilir olup olmadığını, hangi ülkenin bu eylemlere nasıl müdahale ettiğini, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma eğilimlerinin ülke politikalarına nasıl uygulandığını açıklama ve değerlendirme gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla bu tez kapsamında uyuşturucu ve uyarıcı madde kavramı, Türk, Alman ve Hollanda hukuklarının uyuşturucu madde suçları konusundaki genel sistematiği ve uyuşturucu madde kullanımına ilişkin düzenlemeleri ortaya konulmuş; yasaklama, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma kavramları ve bu çatı kavramlar altında uyuşturucu madde kullanımı konusunda örnek ülkelerin politikaları ile mukayeseli hukukta yaşanan güncel gelişmeler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: uyuşturucu madde kullanma suçu, suç olmaktan çıkarma, yasallaştırma, Al. UMK §29, TCK m.191, Coffeeshop Sistemi.

ABSTRACT

Tendency to Legalize Drug Use: Comparison of Legal Systems in Turkey, Germany, and Netherlands

The discussions of decriminalizing use of drugs have been on the agenda of the country for many years and is one of the most controversial area of criminal law. Especially in recent years, the new liberal policies of some countries, which are accepted as the representative of the tendency to decriminalize drug use, have brought a new dimension to these discussions, which have evolved towards legalizing drug use depending on types of drugs. Following the developments in Uruguay in 2013, Canada became one of the countries that took liberalization steps in this regard in 2018, established a legal cannabis supply chain which is under state's control from cultivation to sale, in accordance with the new Cannabis Law, and some actions have been taken for the purpose of using cannabis within legal restrictions. In addition, a resolution on the same issue was introduced to the parliament in Germany in 2018 and the issue was opened to discussion. Besides in 2020, Controlled Cannabis Supply Chain Experiment Act entered in force in the Netherlands.

All these developments have revealed the need of explanation and evaluation of whether criminal law intervention is acceptable or not in both drug use and actions for the purpose of using drugs, which countries are intervening in these actions and how and how decriminalization and legalization tendencies can be applied to drug policies of countries. For this purpose, first of all, the concept of drugs and stimulants, the general systematic of Turkish, German and Dutch law on drug related crimes, and regulations on drug use have been explained; followed by prohibition, decriminalization, and legalization concepts and under consideration of all mentioned concepts, the policies of exemplary countries and current developments in comparative law on drug use, have been examined.

Keywords: illicit drug use, decriminalization, legalization, German Narcotic Drugs Act section 29, Turkish Penal Code article 191, coffeeshop system.

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

§	:	Paragraph Paragraf
Age/age	:	Adı geçen eser
AİHM	:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Al. CK	:	Alman Ceza Kanunu
Al.CMK	:	Alman Ceza Muhakemesi Kanunu
Al. UMK	:	Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu
AY	:	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
b.	:	Bent
BayObLG	:	Das Bayerische Oberste Landesgericht Bayern Yüksek Eyalet Mahkemesi
BayObLGSt	:	Das Bayerische Oberste Landesgericht in Strafsachen Cezai Konularda Bayern Yüksek Eyalet Mahkemesi
BeckRS	:	Beck-Rechtsprechung
BGBI	:	Bundesgesetzblatt Almanya Federal Resmi Gazetesi
BGH	:	Bundesgerichtshof Almanya Federal Yüksek Mahkemesi
Bkz.	:	Bakınız

BnichtrSchG	:	Bundesnichtraucherschutzgesetz Sigara İçmeyen Kişilerin Korunması Hakkında Federal Kanun
BtMG	:	Betäubungsmittelgesetz Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu
BtMVV	:	Betäubungsmittel-Verschreibungsverordnung Uyuşturucu Maddelerin Reçetelendirilmesine İlişkin Yönetmelik
BVerfG	:	Bundesverfassungsgericht Alman Anayasa Mahkemesi
BZgA	:	Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung Federal Sağlık Eğitim Merkezi
C	:	Cilt
CannKG	:	Cannabiskontrollgesetz Kenevir Kontrol Kanunu
CD.	:	Ceza Dairesi
Çev.	:	Çeviren
E.	:	Esas Numarası
Ed.	:	Editör
EMCDDA	:	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
ESA	:	Epidemiologische Suchtsurvey
ET	:	Erişim tarihi

eTCK	:	765 sayılı Türk Ceza Kanunu
f.	:	Fıkra
ff.	:	fortfolgende devamındaki
FPPK	:	Forensische Psychiatrie, Psychologie, Kriminologie Zeitschrift
GG	:	Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Federal Alman Cumhuriyeti Anayasası
GSSt	:	Großer Senat für Strafsachen des Bundesgerichtshofs Almanya Federal Yüksek Mahkemesi Ceza Genel Kurulu
HPD	:	Hukuki Perspektifler Dergisi
IRCC	:	Institute for the Regulation and Control of Cannabis Uruguay Kenevir Düzenleme ve Kontrol Enstitüsü
İÜHFM	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
JA	:	Juristische Arbeitsblätter
JuS	:	Juristische Schulung Zeitschrift
K.	:	Karar Numarası
m.	:	Madde
NCD	:	The National Council on Drugs Uruguay Ulusal Uyuşturucu Maddeler Konseyi
NJW	:	Neue Juristische Wochenschrift
NpSG	:	Neue-psychoaktive-Stoffe-Gesetz

no.	:	Numara
Nr.	:	Nummer Numara
NStZ	:	Neue Zeitschrift für Strafrecht
NStZ-RR	:	Neue Zeitschrift für Strafrecht Rechtsprechungs-Report
NZZ	:	Neue Zürcher Zeitung
OLG	:	Oberlandesgericht Yüksek Eyalet Mahkemesi
RESP	:	Rev Esp Sanid Penit
RG	:	Resmi Gazete
Rn	:	Randnummer Kenar Numarası
S	:	Sayı
s.	:	Sayfa
SNIS	:	The National Integrated Health System Uruguay Ulusal Sağlık Sistemi
Stb	:	Staatsblad Hollanda Resmi Gazetesi
StGB	:	Strafgesetzbuch Alman Ceza Kanunu

StR	:	Strafsenat Ceza Dairesi
T	:	Tarih
TCK	:	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve diğerleri
WaffG	:	Waffengesetz Alman Silahlar Kanunu
WHO	:	World Health Organization Dünya Sağlık Örgütü
Y	:	Yıl
YCGK	:	Yargıtay Ceza Genel Kurulu
ZIS	:	Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik

GİRİŞ

Uyuşturucu madde kullanımı ve bu kullanım ile mücadele gerek uyuşturucu madde kullanımının birey ve toplum sağlığına ilişkin zararları, gerekse ekonomik olarak tüm devletlerin karşı karşıya kaldıkları yasa dışı bir uyuşturucu madde pazarının varlığı sebebiyle uzun yıllardır tüm ülkelerin gündemini meşgul etmekte, günümüzde hala tartışılmaktadır. Bu tartışmalar ülkelerin uyuşturucu madde politikalarında yaşanan radikal değişikliklerle birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Zira önceleri uyuşturucu madde kullanımının yalnızca yasaklamaya dayanan uyuşturucu madde politikaları ile engellenebileceği düşünülürken, günümüzde bazı ülkeler mevcut durum verilerinden yasaklama politikasının uyuşturucu madde kullanımını engellemediğine kanaat getirmiş, başka gerekçeleri de hesaba katarak uyuşturucu madde kullanımını ceza hukukunun uygulama sahasından çıkarmış, suç olmaktan çıkarma veya yasallaştırmaya dayalı bir uyuşturucu madde politikası benimsemiştir. Tez konumuz olan uyuşturucu madde kullanımını yasallaştırma eğilimi ise ülkelerin uyuşturucu madde politikalarında yaşanan ve madde kullanımının yasaklanmasından yasallaştırılmasına doğru evrilen bu değişiklikleri ifade etmektedir.

Tez konumuzun seçiminde, Türkiye’de uyuşturucu maddeler konusunda yasaklama temelli bir politika izlenmesine ve uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesine rağmen kullanımın giderek artması, suç olmaktan çıkarma eğilimine dayalı uyuşturucu madde politikalarının diğer ülkelerde giderek yaygınlaşması etkili olmuştur. Ayrıca mevcut hukuki düzenlemeleri uyarınca uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmediği Almanya’da keyif amaçlı esrar kullanımı için yasal bir tedarik zinciri kurulmasına yani keyif amaçlı esrar kullanımının yasallaştırılmasına ve devlet kontrollü kenevir tedarik ağına ilişkin yasa taslağının tartışılıyor olması, Hollanda’da mevcut hukuki düzenlemeler uyarınca uyuşturucu maddelerin kullanımı konusunda izlenen tolerans politikası ve esrara ilişkin oluşturulan Coffeeshop sistemine ek olarak, Kontrollü Kenevir Tedarik Zinciri Deney Kanunu’nun yürürlüğe girmiş olması, Kanada’da ise keyif amaçlı esrar kullanımının hukuken yasal hale getirilmesi ve devlet kontrolünde yasal bir kenevir tedarik zinciri kurulmuş olması gibi ülkelerin uyuşturucu madde politikalarında yaşanan

güncel gelişmeler de, ceza hukukunun uyuşturucu madde kullanımına müdahalesine ilişkin yaklaşımları ve bu yaklaşımların ülke politikalarındaki uygulamalarını incelememize sebep olmuştur.

Tezimizin amacı ise, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin neler oldukları, birey ve toplum üzerindeki etkileri, Türk, Alman ve Hollanda ceza hukukunda uyuşturucu maddelere ilişkin mevcut düzenlemelerin ve yaklaşımların neler olduğu konusunda bilgi vermek, uyuşturucu madde kullanımına ilişkin üç temel politika olan yasaklama, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma eğilimlerinin savunu gerekçelerini, bu politikaların uygulandığı örnek ülkelerdeki uyuşturucu madde kullanımına dair verileri, bu politika tercihlerine ilişkin ülkelerde son yıllarda tartışılan güncel kanun tasarılarını ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda, tezimizin kapsamı uyuşturucu madde kullanımı, örnek ülkelerin madde kullanımı konusundaki politikaları ile uyuşturucu madde kullanımını yasaklama, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma eğilimlerinin tartışılması olduğundan tezimizde uyuşturucu maddelerle ilgili Türk Ceza Kanunu'nda, Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nda ve Hollanda Afyon Kanunu'nda yer alan uyuşturucu maddelerin ticaretine ilişkin suçlara ve uyuşturucu maddelerle ilgili kullanım amacı dışında kalan yasak eylemlere yalnızca bu ülkelerdeki uyuşturucu madde politikalarının genel sistematüğini ortaya koyabilmek ve uyuşturucu madde kullanımı ile karşılaştırmaya ihtiyaç duyduğumuz noktalarda kullanım eylemini ve/veya suçunu ve kullanıma bağlı eylemleri ve/veya suçları somutlaştırmak adına yer verilmiş, bu suç tiplerinin detaylı anlatımı tezimizin kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bu amaç ve kapsam doğrultusunda tezimiz üç temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, uyuşturucu madde ve uyarıcı madde kavramlarının ne olduğu, mukayeseli hukukta ve uluslararası sözleşmelerde bu kavramların nasıl somutlaştırıldığı, uyuşturucu maddelerin türleri ve etkileri, uluslararası sözleşmelerin uyuşturucu maddeler konusunda ülkelere getirdiği pozitif yükümlülükler hakkında bilgiler verilmiş; Türk, Alman ve Hollanda hukukunda uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının tarihi gelişimi ve mevcut hukuki düzenlemelerinin genel sistematüğü açıklanmıştır.

İkinci bölümde uyuşturucu madde kullanımını yasaklama, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma kavramları ve bu kavramların kapsamaları açıklanmış, bu eğilimlerin savunu gerekçeleri irdelenmiş, her üç eğilim için de bu eğilimleri temel alan örnek ülke politikaları hakkında bilgi verilmiş, ülkelerin uyguladığı bu politikaların uyuşturucu madde kullanım verilerine nasıl yansıdığı incelenmiş, mukayeseli hukukta uyuşturucu madde kullanımının yasallaştırılmasına ilişkin güncel hukuki gelişmeler açıklanmıştır.

Tezimizin son bölümünde ise Türk, Alman ve Hollanda hukukunda uyuşturucu madde kullanımına ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bölümde üç ülke hukuku da birbirinden farklı uyuşturucu madde politikalarına sahip olduğu için, uyuşturucu madde kullanımına ilişkin düzenlemeler incelenirken farklı yöntemler kullanılmıştır. Türk hukukunda uyuşturucu madde kullanımı suç olarak düzenlendiğinden suçun unsurları irdelenmiş, Alman hukukunda uyuşturucu madde kullanımı suç olarak düzenlenmediğinden Alman Uyuşturucu Maddeler Kanun’da suç olarak düzenlenen uyuşturucu maddelerle iştigal eylemlerine, bu suçların uyuşturucu madde kullanımı amacıyla işlenmesi halinde getirilen hukuki imkanlara ve uyuşturucu madde kullanıcılarına özel düzenlemelere yer verilmiş, Hollanda hukukunda ise uyuşturucu maddelerin kullanımı konusunda uygulanan tolerans ve zarar azaltma politikasının hukuki temellendirmesinin nasıl yapıldığı açıklanmış, coffeeshop sistemi ve yine uyuşturucu madde kullanıcılarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiş, Alman ve Hollanda hukuklarında uyuşturucu madde kullanımı konusunda yaşanan güncel gelişmeler aktarılmış ve tezimiz sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

BÖLÜM 1: UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMLARI, TASNİFİ, TÜRLERİ, ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN UYUŞTURUCU MADDELER KONUSUNDA GETİRDİĞİ POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLER İLE TÜRK, ALMAN VE HOLLANDA HUKUK SİSTEMLERİNDE UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL SİSTEMATİĞİ

1.1. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMLARI

Uyuşturucu madde kavramı Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından “*morfin, kokain, eroin, afyon, esrar gibi duylulara uyuşukluk veren madde*” olarak tanımlanmıştır¹. Uyuşturucu madde kavramının batı dillerindeki karşılığı olan narkotik kelimesinin kökeni ise Yunancada uyuşma, hissizlik anlamlarına gelen *nàrkē* kelimesine dayanmaktadır². Uyarıcı kelimesi ise TDK tarafından “*uyarma özelliği olan, uyaran*” şeklinde tanımlanmıştır³. Uyuşturucu madde kavramı çatı bir kavram olarak uyarıcı maddeleri de içine alacak şekilde; keyif, uyanıklık ve tutku verecek tüm maddeleri tanımlamak için kullanılır⁴. Aynı zamanda doktor tarafından reçetelendirilebilen ve kullanımına müsaade edilen bazı ilaçlar da tıpkı uyuşturucu maddeler gibi bağımlılık ve alışkanlığa sebep olduğundan, uyuşturucu madde olarak kabul edilmektedir⁵. Tıp alanında uyuşturucu maddeler fizyolojik ve ruhsal rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan maddeler olarak tanımlanmaktadır⁶. Lakin

¹ **Türk Dil Kurumu**, Türk Dil Kurumu, <http://tdk.gov.tr/>, (ET: 02.01.2020).

² Yunanca’da *narkoîn* kelimesi uyuşturmak, hissizleştirmek anlamlarına gelirken, *narkōtikós* ifadesinin tam karşılığı olan narkotik kelimesi sözlük anlamı itibarıyla “*donukluk, uyuşukluk, uyku veya duyarsızlık durumu üreten, sınırları körelterek ağrıyı azaltan herhangi bir ilaç*” olarak tanımlanmıştır. Bkz. Clarence L. Barnhart ve Robert K. Barnhart, “Narcotic”, **The World Book Dictionary**, C:2, Field Enterprises Educational Corporation, Chicago 1977, s. 1381.

³ **Türk Dil Kurumu**, Türk Dil Kurumu, <http://tdk.gov.tr/>, (ET: 02.01.2020).

⁴ Neslihan Ateş, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK-m.191)**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 3; Güngör ve Kınacı, **(Öğreti ve Uygulama Boyutu ile) Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2001, s. 114.

⁵ Handan Yokuş Sevik, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s. 23.

⁶ İlhan Akbulut, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, **İÜHFİM**, C:LV, S:3 (1997), s. 112.

yukarıda bahsedildiği üzere tedavi amacı dışında da kullanılan bu neviden maddeler, kendine has özelliklerine göre kişi üzerinde uyuşturucu, rahatlatıcı, gerçeklerden uzaklaştırıcı etkiler yaratabildiği gibi canlandırıcı, uyandırıcı, düşünceleri kuvvetlendirici ve hızlandırıcı, yorgunluk giderici gibi uyuşturmada ziyade uyarıcı etkiler de oluşturabilir⁷. Bu maddelerin kişi üzerinde oluşturduğu bahsi geçen tüm etkiler göz önüne alındığında, uyuşturucu madde kavramı ile maddenin yarattığı uyarıcı etkiler arasında bir tezatlık oluşmaktadır⁸. Bu uyumsuzluğu gidermek amacıyla tıpkı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda olduğu gibi, genellikle sentetik olan, canlandırıcı ve uyandırıcı etkiler yaratan maddeler “uyarıcı madde” olarak tanımlanmış ve doğal uyuşturucu maddelerden ayrı bir başlık altında toplanmıştır⁹.

Tıp, kriminoloji, psikoloji, sosyoloji, eczacılık ve hukuk gibi birbirinden farklı disiplinlerin inceleme alanına giren uyuşturucu ve uyarıcı madde kavramlarının her alan için başka bir tanımının olması ve her geçen gün maddelerde artan çeşitlilik sebebiyle bu maddeler için ortak bir tanım yapılabilmesi çok mümkün görünmemektedir¹⁰. Bireylerin tedavi için tıbbi anlamda gerekli dozların kullanımı dışında, bu maddeleri keyif verici etkileri sebebiyle kullanmasıyla birlikte toplumsal bir mesele haline gelerek hukuk alanının inceleme sahasına giren uyuşturucu ve uyarıcı maddeler¹¹ doktrinde de farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bir görüşe göre, bu maddeler bir süre sonra alışkanlık yaratan, insanın sinir sistemi üzerinde keyif verici ve zevk yaratıcı etkiler meydana getiren maddelerdir¹². Diğer bir görüş ise uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri kimyasal yapısı ve etkilerinden ötürü, besin maddelerinin dışında kalan ve canlı organizmalara zarar veren maddeler olarak tanımlamıştır¹³.

Uyuşturucu madde kavramının içeriği her hukuk sisteminin tercih ettiği tasnif yöntemine göre farklılık göstermekle birlikte, Dünya Sağlık Örgütü tarafından uyuşturucu

⁷ Yazar burada bu etkileri meydana getiren maddeleri “*tutku maddesi*” olarak tanımlamış ve kişi üzerinde mutlak surette uyuşturma etkisi meydana getirmediğini açıklamıştır. Bkz. Günsel Koptagel, “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması”, **İÜHFİM**, C: 45 S:1-4 (1981), s. 1045.

⁸ Akbulut, **age**, s. 112.

⁹ Yokuş Sevik, **age**, s. 21-22.

¹⁰ Ateş, **age**, s. 4; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 35.

¹¹ Akbulut, **age**, s. 112-113; Şahin Kurt ve Ela Kurt, **Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s. 1-2.

¹² Sulhi Dönmezer, “Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler (Kriminolojik Yaklaşım)”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C: 43 S: 1-4 (1984), s. 457.

¹³ Yılmaz Günel, **Uyuşturucu Madde Suçları**, Kazancı Yayınları, Ankara 1976, s. 9-10.

madde “*uyuşukluğa, baygınlığa veya ağrıya karşı duyarsızlığa sebebiyet veren kimyasal maddeler*” olarak tanımlanmıştır¹⁴. Dünya Sağlık Örgütü tarafından oldukça genel şekilde tanımlanan uyuşturucu madde kavramının içeriğinin hukuk sistemlerinde yapılacak düzenlemelerle somutlaştırılması, suçta ve cezada kanunilik ilkesi açısından önem taşımaktadır. Zira bağımlılık yaratma etkisi sadece uyuşturucu maddelere özgü olmayıp, alkol, tütün, kafein gibi maddeler de bağımlılık etkisi yaratabilmekte yahut fizyolojik olarak bağımlılık yapmayan maddeler uyuşturucu madde olarak kabul edilebilmektedir. Ayrıca kişinin kullanılan madde miktarını arttırma gereksinimi de maddenin türüne göre değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin insanların üzerinde farklı psikolojik ve fiziksel etkiler yaratması ve gitgide artan çeşitliliği göz önüne alındığında bu kavramların içeriğinin net bir biçimde saptanması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu açıklamalar ışığında tez konusu Türk, Alman ve Hollanda hukuk sistemlerinin ve ayrıca uluslararası sözleşmelerin uyuşturucu ve uyarıcı madde kavramlarının içeriğini nasıl şekillendirdiği aşağıda sırasıyla ele alınacaktır.

1.1.1. Türk Hukuk Sisteminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramları

Bir hukuk sisteminde bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilebilmesinin temel şartı, söz konusu maddenin kanunda veya ülkenin taraf olduğu uluslararası bir sözleşmede uyuşturucu ya da uyarıcı madde olarak düzenlenmesidir¹⁵. Türk hukuk sisteminde uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin hükümler içeren üç temel kanun yürürlüktedir. Bu kanunlardan ilk ikisi özel kanun niteliğinde, yalnızca uyuşturucu maddelere ilişkin düzenlemeleri içeren 24.06.1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu

¹⁴ “*Narcotic*” kavramı narkotik analjezikler olarak adlandırılan opiyatlara karşılık gelir. Dünya Sağlık Örgütü narkotiklerin farmakolojik özelliklerine bakılmaksızın genellikle, yasa dışı uyuşturucu maddeleri anlatmak için kullanıldığını ifade etmiştir. Ayrıca “*drug*” kelimesinin de dokuların veya organizmaların biyokimyasal süreçlerini değiştiren herhangi bir kimyasal madde, ilaç, psikoaktif madde, uyuşturucu madde gibi pek çok anlama gelecek şekilde kullanıldığını, en yaygın kullanımının ise tıbbi kullanıma ek olarak tıbbi olmayan, keyfi kullanım alanına sahip yasa dışı ilaçları ifade etmek olduğunu belirtmiştir. Bkz. **Lexicon of alcohol and drug terms published by the World Health Organization**, World Health Organization, https://www.who.int/substance_abuse/terminology/who_lexicon/en/, (ET: 05.02.2020).

¹⁵ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 36.

Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ile 19.06.1988 tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun; sonuncusu ise 12.10.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur.

2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'da uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramının genel bir tanımı yer almamakla birlikte, Kanun'un 1. maddesinde belli başlı uyuşturucu maddeler sayılmış¹⁶, 19. maddede ise birinci maddede yer verilen uyuşturucu maddeler haricinde bilimsel araştırmalar sonucunda zararlı olduğu ortaya çıkan ve bağımlılık yarattığı tespit edilen diğer maddelerin Cumhurbaşkanı kararı ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ilanı ile bu kanun hükümlerine tabi olacağı belirtilmiştir¹⁷. Böylece Kanun kapsamındaki uyuşturucu maddeler belirlenirken sayma yöntemi tercih edilmiş, 19. madde ile de sınırlı sayı ilkesine tabi olmadan bu kapsamın genişletilebileceği hüküm altına alınmıştır¹⁸. Bu noktada kanunun 19. maddesinde kapsam genişletilirken “*bağımlılık yarattığı tespit edilen diğer zehirlerin de*” kriterinin baz alınması uyuşturucu madde kavramının içeriğini oldukça genişleten ve soyut bir tanımlamaya sebebiyet veren bir ibaredir¹⁹.

2313 sayılı Kanun, Ek 1. maddesi ile 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Ek I ve II Numaralı Tabloları ile bu tabloların değişikliklerinde yer alan psikotrop maddeleri de kapsamına almıştır²⁰. Böylece uyuşturucu maddeler arasında herhangi bir ayrıma gitmeden, bu

¹⁶ “*Tıbbi afyon ile müstahzaratının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvi hamızlarla veya küül cezriyle birleşmesinden mütehasıl bütün eterlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerini ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevi bütün müstahzarların ve ökodal (Eugodal), dikodit (Dicodide) ve Dilodit (Diloudide), Asedikon (Acedicone) ve bunların terkibi kimyevisinde bulunan maddelerde bütün müstahzarlarının ithal, ihraç ve memleket içerisindeki satışı Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin murakabesine tabidir*”.

¹⁷ 07.07.2018 tarihli 30471 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 700 sayılı KHK'nın 12. maddesi ile Kanun'un 19. maddesinde yer alan İcra Vekilleri Heyeti" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir; <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707M2-1.pdf>, (ET: 01.06.2020) “*Birinci maddede isimleri yazılan uyuşturucu maddeler haricinde olup ilmi tetkikat neticesinde mazarratı tebeyyün eden ve toksikomani tevhit eyleyen diğer zehirlerin dahi, bu kanun hükümlerine tabi olacağı Cumhurbaşkanı kararıyla Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından tayin ve ilan olunur*”.

¹⁸ Ateş, **age**, s. 12.

¹⁹ Köksal Bayraktar, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, **İÜHFİM**, C:51, S:1-4 (1985), s. 46.

²⁰ Yokuş Sevük, **age**, s. 28-29; Ateş, **age**, s. 12.

maddeler hakkında genel bir tanımdan kaçınarak, sayma yöntemi ile kapsamındaki uyuşturucu maddeleri belirlemiştir²¹.

Uyuşturucu maddeler hakkındaki bir diğer özel kanun ise 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'dur. Bu Kanun'un afyon ve uyuşturucu maddelerle ilgili genel esaslar başlıklı 1. maddesinde ve 4. maddenin 1. fıkrasında, tıpkı 2313 sayılı Kanun'da olduğu gibi, kanun kapsamı belirlenirken genel bir tanımlama yapılmadan sayma yöntemi tercih edilmiş²², Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın tayini ve Cumhurbaşkanı kararı ile zararlı olduğu ve bağımlılık yaptığı tespit edilen diğer maddelerin de bu kanun kapsamına dahil edilebileceği belirtilerek²³ sınırlandırmadan uzak bir düzenleme yapılmıştır²⁴.

Mevzuatımızda uyuşturucu maddeler hakkında düzenlemeler içeren son kanun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur. Mevcut düzenleme ve mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlükten kaldırılmadan önceki son haline bakıldığında uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin genel bir tanımlama yapılmamış olmakla birlikte²⁵, hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edildiğinin belirlenmesinde sayma yöntemi de tercih edilmemiştir²⁶. Bu sebeple uyuşturucu ve uyarıcı madde kavramı, ilgili kanunda yalnızca ismen zikredilmiş, bu kavramın içeriği konusunda herhangi bir belirleme yapılmamıştır.

²¹ Yokuş Sevük, **age**, s. 29.

²² Ateş, **age**, s. 13; 3298 sayılı Kanun m.4: "Ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbî afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanunu'nun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır".

²³ 07.07.2018 tarihli 30471 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 700 sayılı KHK'nın 105. maddesi ile Kanun'un 1. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanının" şeklinde değiştirilmiştir; <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707M2-1.pdf> (ET: 03.06.2020); "Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbî afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususlar Cumhurbaşkanının tespit edeceği esaslara göre yürütülür. Bahis konusu maddelerin elde edildiği bitkilerin yurt içinde ekimi ve araştırması izne tabidir. Kullanılması zararlı olduğu ve "Toxicomanie" yaptığı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit edilen diğer tabii ve sentetik maddeler de yine bu Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkanın Kararı ile bu Kanun kapsamına alınabilir".

²⁴ Ateş, **age**, s. 13.

²⁵ **Age**, s. 8.

²⁶ Suat Çalışkan, **Tüm Yönleri ile Ticarete Yönelik Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Platon Hukuk Yayınları, İstanbul 2021, s. 55.

Mülga 765 sayılı TCK'nın yürürlüğe giren ilk halinde ise, 403. maddesindeki “*Tıbbi afyon ve afyon hulasasını, morfin ve emlahını ve diasetil morfin ve bunların emlahını ve kodeinden maada afyon şiphi kaleviyatını ve bunların emlah ve müştakkatını ve kokain emlah ve müştakkatını ve esrar ve müstahzaratını...*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere uyuşturucu maddeler tanımlanırken sayma yöntemi tercih edilmiş, böylece sınırlı sayı ilkesi çerçevesinde yalnızca sayılan maddeler uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir²⁷. TCK'da değişiklik yapan 2275 sayılı Kanun'da da sayma yöntemi tercihi korunmuş, ilaveten sayılan maddelerle aynı nitelikte oldukları Bakanlar Kurulu tarafından tespit ve ilan edilecek maddelerin de uyuşturucu madde kapsamında değerlendirileceği belirtilmiştir.

1941 yılında ise TCK'da değişiklik yapan 4055 sayılı Kanun ile birlikte uyuşturucu maddelerin tanımlanmasında sayma yönteminden vazgeçilmiş, Kanunda uyuşturucu madde yalnızca ismen zikredilmiştir. Bu sistem değişikliğinin sebebi 4055 sayılı Kanun'un gerekçesinde yeni uyuşturucu maddelerin ortaya çıkması ihtimaline karşılık madde metninde yalnızca uyuşturucu madde kavramının bulunmasının yeterli olduğu ve eğer bir maddenin uyuşturucu madde olup olmadığı konusunda şüphe duyulursa Adli Tıp Kurumu marifetiyle bu belirlemenin yapılabileceği²⁸, bu gerekçelerle de Kanunda sayma yönteminin kullanılmasının bir fayda sağlamayacağı şeklinde açıklanmıştır²⁹. Bununla birlikte, 1967 yılında Türkiye'nin de taraf olduğu 1961 tarihli Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi'nin Resmi Gazete'de yayınlanarak iç hukukumuzda da geçerli hale gelmesi ile birlikte, Sözleşme'nin cetvellerinde uyuşturucu madde olarak sayılan maddeler hukukumuzda da aynı nitelikte kabul edilmiştir³⁰.

²⁷ Ateş, **age**, s. 8.

²⁸ Bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabulü hakim takdirine bırakılmış olmakla birlikte, hakimlerin bu konudaki takdir yetkisini uyuşturucu veya uyarıcı madde konusundaki uzmanlara, doktorlara ve kimyagerlere danışarak keyfilikten uzak şekilde kullandığı belirtilmiştir. Bkz. Sulhi Dönmezer, *Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile ilgili bazı yönleri*, **İÜHFİM**, C: 36, S: 1-4 (1971), s. 2.

²⁹ Mehmet Zülfü Öner, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 62-63.

³⁰ Bayraktar, **Suç Siyaseti**, s. 53; Dönmezer, **Hukuk ve Kriminoloji**, s. 2.

Yargıtay ise mülga 765 sayılı TCK döneminde bir maddenin TCK kapsamında uyuşturucu madde olarak kabul edilebilmesi için, o maddenin Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, TCK'da, 2313 sayılı Kanun'da veya 3298 sayılı Kanun'da, ya da son iki kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarıyla uyuşturucu madde olarak tanımlanmasını şart koşmuş; ek olarak bu maddenin imali, ithali, ihracı, satılması, satın alınması, bulundurulması, parasız devredilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, ve/veya kullanılmasının yasaklanmış ya da ruhsata bağlanmış bulunması gerektiğini ifade etmiştir³¹. Ayrıca Yargıtay bir maddenin uyuşturucu madde niteliğine sahip olup olmadığı noktasında şüpheye düşüldüğünde Adli Tıp Kurumu'ndan görüş alınarak bir belirleme yapılması ve sanığın hukuki durumunun bu görüşe göre belirlenmesi gerektiğine kararlarında istikrarlı şekilde yer vermiştir³².

Uyuşturucu maddelerin tanımlanmasında benimsenen bu yöntem 765 sayılı TCK'nın yürürlükten kalkmasına kadar olan tüm değişikliklerde de korunmuş³³, hatta 5237 sayılı TCK'da da uyuşturucu madde kavramı yalnızca ismen belirtilmiştir. Her iki kanun arasında bu konudaki tek fark 5237 sayılı TCK'da ayrıca uyarıcı madde kavramına da yer verilmesidir³⁴. Kanun, uyarıcı madde kavramına madde metninde yer vermesine rağmen, bu kavramın içeriğine ilişkin herhangi bir belirleme yapmamıştır³⁵. Tıpkı mülga TCK'da olduğu

³¹ Yargıtay 10. CD., E. 2000/16471 K. 2000/14707 T. 6.11.2000, www.kazanci.com, (ET: 25.02.2020).

³² Yargıtay 10. CD., E. 2002/21586 K. 2002/20301 T. 28.5.2002, www.kazanci.com, (ET: 25.02.2020); Yargıtay 10. CD., E. 2002/14306 K. 2002/18702 T. 13.5.2002, www.kazanci.com, (ET: 25.02.2020).

³³ 765 sayılı TCK'nın m.403 f.6 hükmü uyarınca, suçta konu uyuşturucu maddenin eroin, kokain, baz morfin ve morfin olması hali cezayı ağırlaştırıcı bir neden olarak düzenlenmiş, böylece Kanun yalnızca ağırlaştırıcı nedenler bakımından uyuşturucu maddeleri tanımlarken sayma yöntemini sınırlı olarak kullanmış, lakin yine de bu maddelerin içeriğine dair belirleme yapmaktan kaçınmıştır. Bkz. Yokuş Sevük, *age*, s. 31; Nevzat Güreli, "Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları", *İÜFM*, C: 41 S: 1-4 (1975), s. 3.

³⁴ 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin dördüncü fıkrasında geçen "uyuşturucu" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya uyarıcı" ibaresi, 08.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair 5377 sayılı Kanun'un 22. maddesi ile eklenmiştir; <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050708-1.htm>, (ET: 25.02.2020).

³⁵ Bu tercihin sebebi TCK'nın *uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti* başlıklı 188. maddesinin gerekçesinde şu şekilde açıklanmıştır: "*Maddede, uyuşturucu maddelerin nelerden ibaret bulunduğu tanımlanmadığı gibi, bunların teker teker gösterilmesi yoluna da gidilmemiştir. Bu tutumun nedeni, uyuşturucu maddelerin ve aynı etkiyi yapan ilaç ve sentetiklerin kötüye kullanılmalarının yaptırım altına alınarak güçlü bir sosyal savunma sağlanması maksadıyla hangi maddelerin uyuşturucu madde sayılmaları gerekeceği hususunun belirlenmesinin Bakanlar Kurulu Kararnamesine bırakılmasıdır. Böylece zaman içinde yeniden ortaya çıkan ve uyuşturucu etkisi yapan maddelerin yaptırım dışı kalması önlenmiş olacağı gibi ayrıca bu konudaki belirsizlik de*

gibi, 5237 sayılı TCK'da da kanun kapsamındaki uyuşturucu maddeler belirlenirken sayma yöntemi sınırlı şekilde kullanılmış, TCK m.188'in dördüncü fıkrasında cezayı ağırlaştırıcı nedenler arasında suç konusu uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya baz morfin olması sayılmıştır³⁶.

TCK kapsamında yer alan uyuşturucu maddeler belirlenirken, Türkiye'nin taraf olduğu ve Anayasa'nın 90. maddesinin 5. fıkrası gereğince usulüne uygun şekilde yürürlüğe konulmuş, kanun hükmündeki uluslararası sözleşmelerin de dikkate alınması gerekir. Bu sebeple Türkiye'nin taraf olduğu 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme ve 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde belirtilen uyuşturucu ve uyarıcı maddeler iç hukukumuzda da ayrı bir tespiti ihtiyacı duyulmadan uyuşturucu ve uyarıcı madde olarak kabul edilirler³⁷.

5237 sayılı TCK'nın kapsamında yer alan uyuşturucu madde suçlarının konusunu oluşturan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler sıralanırken, 188. maddenin 6. fıkrasında üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin; ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddelerin kanun kapsamında olduğu belirtilerek suç konusunun kapsamı genişlemiştir³⁸. Bu noktada uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin önceden tespit edilme olanağı bulunmadığından Kanun'da böyle genel bir ifadeye yer verme ihtiyacı gerekçe gösterilse de öğretilde

giderilerek suçta kanunilik ilkesi vurgulanmış bulunacaktır"; <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/maddedetaylari?psira=18724&psorgukriteri=>, (ET:04.06.2020).

³⁶ TCK'da değişiklik yapan 04.04.2015 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6638 sayılı Kanun ile TCK m.188 f.4a hükmü getirilerek bahsi geçen maddeler cezayı ağırlaştırıcı nedenler olarak düzenlenmiştir; <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150404.htm>, (ET: 26.02.2020).

³⁷ Ali Erdem Sevdin, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s. 113; Yokuş Seviük, **age**, s. 35.

³⁸ Yusuf Yaşar, "Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK'nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi", (Ed. Adem Sözüer), **Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Madde Sorunu "Tebliğler"**, İstanbul 2018, s. 178.

uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerden hangilerinin izne veya reçeteye bağlı olduğunun önceden belirlenmiş olması gerektiği ifade edilmiřtir³⁹.

Hem mülga hem de 5237 sayılı TCK'nın kapsamındaki uyuşturucu maddeler belirlenirken izlenen yöntem belirlilik ilkesi açısından öğretide fikir ayrılıklarına sebep olmuştur. Öğretide bir görüşe göre, uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarında korunan hukuksal değerin kamu sağlığı olması ve her geçen gün uyuşturucu veya uyarıcı etkiye sahip yeni sentetik maddelerin ortaya çıkması dikkate alındığında, yalnızca madde metninde yer almadığı için uyuşturucu veya uyarıcı bir maddenin yaptırımsız kalması, bu neviden maddelere karşı toplumu koruma mekanizmasını güçsüz bırakacak ve yeni ortaya çıkan maddelerin tehlikeliliğine karşı mücadelede etkisiz kalmaya sebep olacaktır. Oysa sayma yöntemi tercih edilmediğinde artık cezalandırılmasında fayda olmayan bir madde ile ilgili eylemler suç olmaya devam etmeyecek ve bir maddenin uyuşturucu madde olarak kabulü konusunda genişletici yorum yapılarak, her geçen gün yeni bir türü ile karşılaştığımız sentetik uyuşturucu maddelerin cezalandırılmasına olanak sağlanmış olacaktır⁴⁰. Tüm bu sebeplerle TCK'nın mevcut sistematiği yerinde görülmüş, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tespitinde sayma yönteminin tercih edilmemiş olmasının kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceği ifade edilmiřtir⁴¹.

Öğretideki diğer bir görüş ise, kanunda hangi uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin suç konusu olduğunun sayma yöntemiyle belirlenmemiş olmasını haklı olarak kanunilik

³⁹ Yokuş Sevük, **age**, s. 35.

⁴⁰ Hamide Zafer, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti", **Özel Ceza Hukuku Cilt V**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 330; Soner Hamza etin, **Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak yada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu**, Bilge Yayınevi, Ankara 2017, s. 52; Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 487-488; Günal, **age**, s. 64-65; Arzu Tuncer, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011, s. 48-49, 140-141; Ateş, **age**, s. 11-12; Yokuş Sevük, **age**, s. 30; Yaşar, **Kanunilik**, s. 183.

⁴¹ Ateş, **age**, s. 12. Suçta korunan hukuki değer göz önüne alındığında suçun konusunu oluşturucu maddelerin sayma yöntemi kullanılarak sıralamasının imkansızlığından bahsedilmiş, bu konudaki tartışmaların sona erdirilmesi için ise suç konusu uyuşturucu maddelerin nasıl belirleneceğine ilişkin kanunda açık bir hükmün yer alması gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Yaşar, **Kanunilik**, s. 183-184; Yusuf Yaşar, Zafer İçer ve Tarık T. Yazıcılar, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu (TCK m. 190/2)", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C:76 S: 2 (2018), s. 695.

ilkesinden sapma olarak değerlendirmiştir. Zira vatandaşlar bakımından bir hak olan belirlilik ilkesinin kanunun izlediği yöntem sebebiyle ihlal edilmesi, önceden uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu tespit edilmemiş bir maddenin kanun kapsamına alınana kadarki süreçte cezasız kalmasından ya da artık mevcut olmayan bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin suç konusu olmaya devam etmesinden daha ağır bir adaletsizliğe yol açacaktır. Bu sebeple bahsi geçen muhtemel olumsuzluklar göz önünde tutulduğunda dahi sayma yönteminin tercih edilmesi gerektiğini belirtmiştir⁴².

Kanaatimizce de suç konusu uyuşturucu maddelerin kapsamı belirlenirken sayma yönteminin tercih edilmemesinin ve ceza hukukun temel prensiplerinden biri olan suçta ve cezada kanunilik ilkesine bir istisna tanınmasının mümkün olmadığı söylenmelidir. Zira hem Anayasa'nın 38. maddesi hem de TCK'nın 2. maddesinde yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesi, bireyin temel hak ve özgürlüklerinin korunması ile devletin vatandaşa keyfi müdahalesinin önüne geçilmesi amacıyla hukuk devletinin gereği olan bir ilkedir. Bu ilkenin ceza hukukunun güvence fonksiyonunu gerçekleştirecek şekilde uygulanmasının şartı ise, hukuk güvenliği ve belirlilik ilkesine uygun olarak hem suç teşkil eden fiillerin ve unsurların hem de yaptırımların yeterli açıklıkta kanunda düzenlenmesidir⁴³. Dolayısıyla hukuk devleti ilkesi ve buna bağlı olarak ceza hukukunun temel prensipleri, suç konusunu oluşturan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tek tek sayılmak suretiyle belirlenmesini ayrıca bu belirlemenin mutlak surette kanunda yer almasını gerekli kılar⁴⁴.

⁴² Gürelli, **age**, s. 5-6; Yusuf Yaşar, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 33.

⁴³ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 53, 55.

⁴⁴ Bu noktada kanunda veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde uyuşturucu madde olarak belirlenmemiş olan lakin uyuşturucu veya uyarıcı özelliği taşıyan yeni maddelerin ortaya çıkması halinde tespit yetkisinin 2313 sayılı Kanun ve 3298 sayılı Kanun uyarınca idari organlara verilmesi idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ihdas etmesine sebebiyet verebileceği gerekçesi ile eleştirilmiş, hem kanunilik ilkesi hem de usul ekonomisi açısından bu tespitin bilirkişi tarafından yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Yaşar, **Kanunilik**, s. 180, 183; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, **age**, s. 703.

1.1.2. Alman Hukuk Sisteminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramları

Alman hukuk sisteminde uyuşturucu madde suçları, Alman Ceza Kanunu'nda yer almamakla birlikte, uyuşturucu madde suçlarına özgü özel kanunlarda tanımlanmıştır. Uyuşturucu madde suçlarına ilişkin Alman Hukukundaki temel kanun Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu'dur (Al.UMK)⁴⁵. Kanun'un 1. maddesinde uyuşturucu madde teriminden, Kanun'un Ek-I ile Ek-III arasında liste halinde verilen maddelerin ve preparatların anlaşılması gerektiği ifade edilerek kanun kapsamındaki uyuşturucu maddeleri tanımlamada sayma yöntemi tercih edilmiştir⁴⁶. Bu sebeple bu ek listelerde yer almayan hiçbir madde uyuşturucu madde olarak kabul edilemez⁴⁷. Alman hukukunda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin belirlenmesinde sayma yönteminin tercih edilmesinin temel sebepleri bir eylemin suç oluşturup oluşturmadığı konusunda şüpheye yer bırakmayacak açıklıkta olması gerekliliği, belirlilik ilkesi ve hukuki güvenlik ilkesidir⁴⁸. Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasında Ek-I ile Ek-III arasında bulunan uyuşturucu maddeler listesinde bilirkişilerin görüşleri ve Federal Konsey'in onayı alındıktan sonra değişiklik yapma yetkisi Federal Hükümet'e verilmiştir. Hükümet bir maddenin bilimsel bilgiler ışığında bağımlılığa sebebiyet verdiğinin tespiti, bir maddeden uyuşturucu madde imal edebilme olasılığının olması; maddenin, preparatların yahut karışımın kötüye kullanımı ve sağlık üzerinde doğrudan ya da dolaylı tehlike yaratması sebeplerinden biriyle uyuşturucu madde listelerinde değişiklik yapabilir. Kanun'un aynı maddesinin 4. fıkrasında Federal Sağlık Bakanlığı'nın Ek-I ile Ek-III arasında bulunan uyuşturucu maddeler listesini değiştirme yetkisi

⁴⁵ BGBl. I 1981, s. 681, <https://www.bgbl.de/>, (ET: 09.04.2020).

⁴⁶ Hangi maddelerin Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu uyarınca uyuşturucu madde olarak kabul edildiğini gösteren ek listelerden Ek-I tıbbi amaçla kullanım için elverişsiz olan bu sebeple iştigali mümkün olmayan (eroin, LSD vb.) maddeleri, Ek-II ilaç endüstrisinde hammadde olarak kullanılmaları sebebiyle pazarlanabilen ancak reçetelendirilemeyen (metamfetamin, kodein vb.) maddeleri, Ek-III ise pazarlanabilir ve reçetelendirilebilir (amfetamin, kokain vb.) maddeleri listelemektedir. Bkz. Thomas Exner, "Einführung in das Betäubungsmittelstrafrecht", **JuS**, 2019, Rn. 212; Mustafa Temmuz Oğlakçioğlu, "Betäubungsmittelgesetz", **Münchener Kommentar zum StGB Band 6**, C. H. Beck, Münih 2017, BtMG §1, Rn. 2-5.

⁴⁷ Mustafa Temmuz Oğlakçioğlu, "Das deutsche und türkische Betäubungsmittelstrafrecht im Vergleich – und was man alles voneinander lernen kann", **ZIS**, 8-9/2011, s. 746, http://www.zis-online.com/dat/artikel/2011_8-9_608.pdf, (ET: 12.04.2020).

⁴⁸ Oğlakçioğlu, "BtMG §1", **age**, Rn.12; Wolfgang Pfister, "Drogenkonsum und Strafrecht", **FPPK**, 2009, s. 254, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11757-009-0020-4>, (ET: 03.03.2020).

düzenlenirken, Almanya'nın taraf olduğu 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi ve 1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme'nin eklerindeki değişikliklerinin de iç hukuka aynen uygulanacağı ifade edilmiş, böylece bahsi geçen sözleşmelerde yer alan maddelerin ulusal hukukta da uyuşturucu ve uyarıcı madde olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Kanun kapsamında uyuşturucu madde listelerinde değişiklik yapma yetkisi verilerek belirlilik ilkesi gereği Uyuşturucu Maddeler Kanunu kapsamında bir cezalandırma yapılabilmesinin temeli olan suça konu maddenin açıkça kanunda yer alması şartının sürekli bir biçimde yeni uyuşturucu maddelerin keşfedilmesi karşısındaki etkililiği garanti altına alınmıştır⁴⁹.

Bununla birlikte, yeni geliştirilen uyuşturucu maddelerle veya karışımlarla olan iştiğal suçlarının bu maddelerin Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nun ek listelerine dahil edilinceye kadarki süreçte cezasız kalması riski karşısında yeni psikoaktif maddelerin üretilmesi ve yaygınlaşması ile mücadele etmek için 2016 yılının sonunda Yeni Psikoaktif Maddeler Kanunu yürürlüğe girmiştir⁵⁰.

1.1.3. Hollanda Hukuk Sisteminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramları

Hollanda hukuk sisteminde de tıpkı Alman hukuk sisteminde olduğu gibi uyuşturucu maddelere ilişkin hükümlere genel ceza kanununda yer verilmemiştir. Hollanda hukukunda uyuşturucu maddelere ilişkin temel kanun Hollanda Afyon Kanunu'dur⁵¹. Uyuşturucu madde kavramı, maddeleri ve preparatları içerir. Madde kavramı "*hayvanlar, bitkiler, hayvan veya bitki kısımları ve mikro organizmalar dahil olmak üzere insan, hayvan,*

⁴⁹ Exner, *age*, Rn. 212; Oğlakçioğlu vd., "BtMG §1", *age*, Rn. 13.

⁵⁰ Bernd Heinrich ve Nicolas Van Bergen, "**Grundzüge des deutschen Betäubungsmittelstrafrechts und seine Entkriminalisierungstendenzen**", JA, 2019, Rn. 322; BGBI. I 2016, s. 2615, <https://www.bgbl.de/>, (ET:10.04.2020). "*Kanun'da cezai ve idari yasaklar birbirinden ayrılmıştır. Bu yöntemle birlikte kanunun 3. maddesinde yer verilen idari yasaklar vasıtasıyla, yeni psikoaktif maddelerin yayılmasını önlemek için cezai işlemlerden bağımsız olarak uyuşturucu maddelerin tespit edilmesi ve yok edilmesi yoluyla toplum sağlığının korunması amaçlanmaktadır*". Bkz. Klaus Weber, "NpSG §3", **Betäubungsmittelgesetz: BtMG Kommentar**, C. H. Beck, Münih 2017, Rn. 1.

⁵¹ Containing Regulations Concerning Opium and Other Narcotic Substances (Opium Act), Stb. 1928, 167, Opiumwet (Opiumact), WHO MiNDbank, <https://www.mindbank.info/item/2026>, (ET: 18.04.2020).

bitki veya kimyasal kökenli elementler” olarak; preparatlar ise “*kati veya sıvı madde karışımları*” olarak tanımlanmıştır⁵². Kanun’un 2. ve 3. maddeleri uyarınca Kanun’un Ek Listeleri I ve II’de belirtilen maddeler uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir, böylece Hollanda hukukunda da uyuşturucu maddelerin belirlenmesinde sayma yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Kanun’un 3a maddesinde ise, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi ve 1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme’nin eklerinde bir değişiklik meydana gelmesi halinde bu sözleşmelere uyum sağlamak amacıyla Liste I ve Liste II’de değişiklik yapma yetkisi Sağlık Konseyi’ne verilmiştir. Dolayısıyla Hollanda hukukunda uyuşturucu maddelere ilişkin taraf oldukları uluslararası sözleşmelerde yer alan uyuşturucu maddelerin iç hukukta da bu nitelikte kabul edildiği görülmektedir. Sağlık Konseyi ayrıca kullanımı sonucu insan sağlığına veya bilincine zarar veren bir maddenin tespiti halinde bu maddeyi listelere eklemeye yahut bu sayılan özelliklere sahip olmadığı belirlenen bir maddeyi listeden çıkarmaya yetkilidir.

Hollanda hukuku ve Alman hukukunda uyuşturucu maddeleri tanımlarken sayma yöntemi ortak olarak kabul edilmiş olsa da uyuşturucu maddelerin belirlenmesi konusunda iki hukuk sistemi arasındaki en büyük fark Hollanda hukukunda ayrıca uyuşturucu maddeler için yumuşak-sert ayrımına gidilmiş olmasıdır. Afyon Kanunu’nun sonunda yer alan Liste I’de sert uyuşturucu maddelere yer verilmiş; amfetamin, kokain, kodein, eroin, MDMA, afyon vb. maddeler bu liste içerisinde sayılmıştır. Liste II’de ise yumuşak uyuşturucu maddelere yer verilmiş; haşhaş, marihuana vb. maddeler yumuşak uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir⁵³. Bu tasnif türünün hukuki düzenlemelere yansımaları üçüncü bölümde detaylı şekilde incelenecektir.

⁵² Jenny Gesley, “Netherlands”, **Decriminalization of Narcotics**, The Law Library of Congress-Global Legal Research Center, Washington 2016, <http://www.law.gov>, (ET: 20.04.2020), s. 20.

⁵³ Jörn Patzak, “Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG”, **Körner/Patzak/Volkmer Betäubungsmittelgesetz: BtMG Kommentar**, C. H. Beck, Münih 2019, Rn. 523-524.

1.1.4. Uluslararası Sözleşmelerde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramları

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin gittikçe yaygınlaşan kötüye kullanımı ile mücadele amacıyla yalnızca iç hukukta değil, uluslararası hukukta da düzenleme yapılması gereği vuku bulmuştur. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin uluslararası sözleşmeler; 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme ve 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'dir. Uluslararası sözleşmeler, taraf olan devletler bakımından bağlayıcı nitelikte olduklarından uyuşturucu maddelere ilişkin iç hukuk düzenlemelerinde bu sözleşmeler uyarınca uyuşturucu ve uyarıcı madde olarak tanımlanan maddelerin de kapsam dahilinde sayılması gerekir⁵⁴. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin uluslararası sözleşmelerde bu maddelere ilişkin genel geçer bir tanım verilmemiş, bu maddeler sayma yöntemi kullanılarak listeler halinde bir kısmının isimleri verilerek, bir kısmının ise kimyasal bileşimleri açıklanarak sıralanmıştır⁵⁵.

1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi uyuşturucu maddeleri tanımlarken sayma yöntemini tercih etmiş, sözleşmenin 1. maddesinin j bendi uyarınca doğal veya sentetik olması fark etmeksizin I ve II numaralı cetvellerde anılan maddeler uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir. Sözleşme doğal uyuşturucu madde olarak sınıflandırılmış maddelerden de ne anlaşılması gerektiğini *tanımlar* başlıklı 1. maddede ayrıca belirtmiştir⁵⁶. Uyuşturucu madde içeren katı veya sıvı karışımlar ise III. ve IV. cetvellerde gösterilerek Sözleşme'nin 1. maddesinin o ve u bentleri, 3, 4, ve 5. maddeleri

⁵⁴ Yokuş Sevik, *age*, s. 24.

⁵⁵ *Age*, s. 27; Ateş, *age*, s. 6.

⁵⁶ Sözleşme uyarınca *kenevir*, kullanılışı ne olursa olsun, reçinesi çıkarılmamış olan *kenevir bitkisinin (dal uçlarıyla bir arada olmayan tohum ve yapraklar hariç) çiçekli veya meyvalı dal ve uçlarını*; *Kenevir bitkisi, kenevir türünden herhangi bir bitkiyi; kenevir reçinesi, kenevir bitkisinden elde edilen, ayrılmış, ham veya arıtılmış reçineyi; koka ağacı, erthroxylon türünden her nevi bitkiyi; koka yaprağı, bütün ekgonini, kokaini ve diğer bütün ekgoninik alkaloidleri alınmış yapraklar hariç olmak üzere, koka ağacı yaprağını; tıbbî afyon, tedavide kullanılmak üzere, gerekli muamelelere tabi tutulan afyonu; Afyon, afyon haşhaşının koyulaşmış usaresini; afyon haşhaşı, papaver somniferum L. türünden olan bitkiyi; haşhaş kelle ve sapı; afyon haşhaşının, biçildikten sonraki (tohumlar hariç) bütün kısımlarını ifade eder.*

uyarınca uyuşturucu madde olarak kabul edilmişlerdir⁵⁷. Sözleşmedeki uyuşturucu madde ve müstahzarlarının sıralandığı cetvellerin zaman zaman değişikliğe uğrayabileceğini öngören yaklaşım uyuşturucu madde kavramının dogmatik bir anlayış ile tanımlanmasından uzak, tamamen dinamik ve değişken bir anlayış getirmiştir⁵⁸.

1961 Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi'ne taraf olan Türkiye de bu sözleşme uyarınca uyuşturucu madde olarak tanımlanan maddeleri bu kapsamda kabul etme yükümlülüğü altında olsa da taraf devlet olarak Sözleşme cetvellerinde belirtilen uyuşturucu maddeler dışında başkaca maddeleri de uyuşturucu veya uyarıcı madde kapsamında kabul etmesini engelleyici bir hüküm Sözleşme'de yer almamaktadır. Dolayısıyla Türk hukukunda Sözleşme'de yer almayan ancak iç hukukumuzda uyuşturucu madde olarak kabul edilen maddeler uyuşturucu madde suçlarının konusunu oluşturabilirler⁵⁹.

1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme'nin temel düzenleme alanını oluşturan psikotrop maddeler⁶⁰ tıbbi ve bilimsel amaçlı olarak kullanımı zorunlu bulunan, bu sebeple temininin tamamen sınırlandırılmadığı lakin meşru amaçlar dışında kötüye kullanılması halinde kamuda sağlık sorunları ve sosyal sorunlar yaratması endişesi ile uluslararası tedbirlerin alınmasını gerekli kılan maddeler olarak tanımlanmıştır⁶¹. Ayrıca Sözleşme'nin tanımlar başlıklı 1. maddesinin e bendinde psikotrop maddelerin doğal veya sentetik bir madde veya cetvel I, III, III veya IV'te yer alan herhangi bir doğal madde

⁵⁷ Detaylı bilgi için bkz. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, <https://www.titck.gov.tr/mevzuat/uyusturucu-maddelere-dair-1961-tek-sozlesmesi-27122018172759>, (ET: 03.03.2020).

⁵⁸ Günal, **age**, s. 41.

⁵⁹ Ateş, **age**, s. 6-7; Güreli, **age**, s. 6; Feridun Yenisey, "Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:1 S:1 (1983), s. 181; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 105.

⁶⁰ Dünya Sağlık Örgütü tarafından psikoaktif maddeler/psikotrop ilaçlar şu şekilde tanımlanmıştır: "*Psikoaktif maddeler bir kişinin vücuduna uygulandığında kişinin kavrayış ve duygulanım gibi mental süreçlerini etkileyen maddelerdir. Bu kavram ve eşdeğeri olan psikotrop ilaçlar yasal veya yasadışı olan, uyuşturucu politikasını ilgilendiren tüm maddeleri kapsayan en genel tanımdır. Psikoaktif maddeler "bağımlılık yaratmak" zorunda değildir. Psikoaktif madde, "uyuşturucu kullanımı" veya "maddelerin kötüye kullanımı" kavramları gibi genel kullanıma sahip bir kavramdır*". Bkz. **Psychoactive substances**, World Health Organization, https://www.who.int/substance_abuse/terminology/psychoactive_substances/en/, (ET: 01.06.2020); Yokuş Sevük, **age**, s. 25; Ali Parlar ve Güleç Demirel, **Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Bilge Yayınevi, Ankara 2015, s. 5; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 37.

⁶¹ 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi m.1, T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, <https://www.titck.gov.tr/mevzuat/1971-tarihli-psikotrop-maddeler-sozlesmesi-27122018172751>, (ET: 03.03.2020).

olduğu ifade edilmiř⁶², böylece tıpkı diğer uluslararası sözleşmelerde olduğu gibi bu Sözleşme’de de uyuşturuıcı maddelerin tanımlanmasında sayma yöntemi benimsenmiştir. Sözleşme’nin 2. maddesinde de cetvellerde sayılan maddelerde değişiklik yapılmasının yöntemi belirtilmiştir. Bu sebeple sayma yönteminin Sözleşme’de statik bir anlayıştan uzak şekilde uygulandığının belirtilmesi gerekir⁶³.

1988 Tarihli Uyuşturuıcı ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nde ise kenevir bitkisi, koka ağacı, afyon haşhaşı gibi bazı maddelerin özel olarak tanımlanmasının yanı sıra⁶⁴, uyuşturuıcı madde kavramı “1961 tarihli Uyuşturuıcı Maddeler Tek Sözleşmesinin ve 1961 Uyuşturuıcı Maddeler Tek Sözleşmesinde Değişiklik Yapan 1972 Protokolü ile Değiştirilmiş 1961 tarihli Uyuşturuıcı Maddeler Sözleşmesinin I ve II numaralı Cetvellerinde yer alan doğal veya yapay her türlü madde”; psikotrop madde kavramı ise “1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin eki I, II, III ve IV numaralı cetvellerde yer alan doğal veya yapay herhangi bir madde veya doğal ürün” olarak tanımlanmıştır⁶⁵. Böylece Sözleşme kendisinden önce yürürlüğe girmiş olan uyuşturuıcı ve psikotrop maddelere dair sözleşmelerle uyumlu şekilde sayma yöntemini tercih etmiştir⁶⁶. Sözleşme’nin 12. maddesinde cetvellerde değişiklik yapma usulünün belirlenmesinden ise uyuşturuıcı maddeleri sınırlayıcı olarak saymadığı anlaşılmalıdır⁶⁷.

Uyuşturuıcı veya psikotrop maddelere ilişkin uluslararası sözleşmelerin tamamında sayma yönteminin benimsenmesi, uyuşturuıcı ve psikotrop maddelerin sıralandığı cetvellerin değişikliğinde çeşitli kıstasların getirilmesi ve bu değişiklik talebinin belirli bir usule bağlanması bir yandan uyuşturuıcı veya psikotrop madde niteliğindeki yeni maddelerin cetvellere eklenmesine, böylece sözleşmelerin kapsamına alınmasına olanak vermek diğer

⁶² Ece Selbes, **Uyuşturuıcı veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 36.

⁶³ Ateş, **age**, s. 7.

⁶⁴ Kenevir bitkisi, koka ağacı, afyon haşhaşı ve psikotrop madde tanımı için Bkz. 1988 tarihli Uyuşturuıcı ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme m.1 f.1 b. b, c, o, r; **T.C. Resmi Gazete**, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>, (ET:01.06.2020).

⁶⁵ 1988 tarihli Uyuşturuıcı ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme, **T.C. Resmi Gazete**, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>, (ET:04.03.2020).

⁶⁶ Yokuş Sevük, **age**, s. 27; Ateş, **age**, s. 7-8.

⁶⁷ Öner, **age**, s. 11-12.

yandan tanımlanan maddelerin kapsamının keyfi olarak genişletilmesini önlemek amacını taşır⁶⁸.

1.2. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERİN TASNİFİ VE TÜRLERİ

Uyuşturucu maddelerin gün geçtikçe artan çeşitliliği ve bünyede yarattıkları etki farklılıkları sebebiyle bu maddelerin tasnifi noktasında farklı kıstaslar geliştirilmiş, ortak bir tasnif şekli konusunda fikir birliğine varılamamıştır⁶⁹. Uyuşturucu maddeler; kaynakları, elde edilme yöntemleri, sert-yumuşak oluşları, bünyede oluşturdukları etkiler, yarattıkları bağımlılık tipleri ve benzeri kriterlere göre farklı tasniflere tabi tutulmuştur⁷⁰.

Dünya Sağlık Örgütü, maddelerin sınıflandırılmasının madde kullanım verilerinin ulusal ve uluslararası karşılaştırmaları, madde kullanımının denetlenmesi, bu konuda sorunların belirlenmesi için bir ön koşul olduğunu belirterek, maddelerin etki şekilleri, endikasyonları ve kimyasal yapılarına göre sınıflandırılabileceğini ifade etmiş⁷¹, uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri afyon ve buna benzer ilaçlar, ruhi durumu bozan ve halüsinasyon etki yapanlar ile tedavide kullanılan alışkanlık ve tutku yapan ilaçlar olmak üzere 3 gruba ayırarak sınıflandırmıştır⁷². Sağlık Örgütü Uzmanlar Komitesi ise uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin sınıflandırmasını bu maddelerin yarattıkları bağımlılık türüne göre yapmıştır⁷³.

⁶⁸Sahir Erman, “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:45 S:1-4, s. 1065-1066; Yokuş Sevik, **age**, s. 27.

⁶⁹ Ergin Ergül, **Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları**, Yetkin Yayınları, Ankara 1997, s. 30.

⁷⁰ Yokuş Sevik, **age**, s. 36; Ateş, **age**, s. 17; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 43.

⁷¹ World Health Organization, **Introduction to Drug Utilization Research**, Oslo 2003, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42627>, s. 33, (ET: 09.03.2020).

⁷² Ateş, **age**, s. 18-19; Kurt ve Kurt, **age**, s. 21.

⁷³ Bu ayrıma göre uyuşturucu maddeler: 1. Morfin tipi bağımlılık yapan maddeler (afyon, morfin, eroin, oksikodon meperidin vb.), 2. Barbitürat tipi bağımlılık yapan maddeler (pentobarbital, sekobarbital, fenobarbitül gibi barbitüratlar; glutemid, metakalon, kloral vb. uyku ilaçları; diazepam, klordiazepoksid, klonezepam, nitrazepam, flunitrazepam, flurazepam, lorazepam, oksazepam, bromazepam gibi benzodiazepinler); 3. Kokain tipi bağımlılık yapan maddeler (koka, kokain), 4. Esrar tipi bağımlılık yapan maddeler (esrar, mariuhana), 5. Halüsinojen tipi bağımlılık yapan maddeler (LSD, meskalin, STP, DMT, DET, fensiklidin, skopolamin, biperiden, benzheksol, benzotropin vb.), 6. Khat (Yemen ve Doğu Afrika'nın yüksek bölgelerinde yetiştirilen catha edulis bitkisi), 7. Amfetamin tipi bağımlılık yapan maddeler (D-amfetamin,

Uyuşturucu maddelerin bir diğer tasnif şekli ise, Hollanda hukuk sisteminin benimsediği, yumuşak-sert uyuşturucu maddeler sınıflandırmasıdır. Bu sınıflandırmaya göre, yumuşak uyuşturucu maddeler esrar, marihuana, LSD vb. maddeleri kapsarken sert uyuşturucu maddeler afyon, morfin, eroin, kokain vb. maddeleri içermektedir⁷⁴.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ayrıca maddelerin şekline göre⁷⁵, kaynaklarına göre⁷⁶, türlerine göre⁷⁷, fizyolojik etkilerine göre⁷⁸ ve başkaca tasnif şekilleriyle⁷⁹ de sınıflandırılmıştır. Lakin yapılan bu sınıflandırmaların bazılarında uyuşturucu olarak kabul edilen alkol, nikotin, kafein gibi maddeler hukukumuzda uyuşturucu madde olarak kabul edilmemektedir⁸⁰.

Son olarak öğretilerde en çok benimsenen tasnif şekli elde edilme yöntemlerine göre uyuşturucu maddelerin doğal maddeler ve sentetik maddeler olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmasıdır⁸¹. Bu sınıflandırmaya göre; afyon ve türevleri (morfin, eroin, kodein vb.), kenevir ve türevleri (esrar, marihuana), koka yaprağı ve türevleri (kokain vb.) ve Crack⁸²

metilamfetamin, metilfenidat, fenmetrazin, fendimetrazin, amfepranon, dietilpropin vb. amfetaminler), 8. Uçucu solvent tipi bağımlılık yapan maddeler (Etel, kloroform,benzin, benzol, tolüen, tiner, karbon tetraklorür vb.). Bkz. Güngör ve Kınacı, **age**, s. 45-46; Ateş, **age**, s. 19; Yokuş Sevük, **age**, s. 37.

⁷⁴ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 45; Yokuş Sevük, **age**, s. 37; Ateş, **age**, s. 19.

⁷⁵ Uyuşturucu maddelerin şekline göre yapılan tasnifte beyaz pudra şeklinde olan eroin, kokain, morfin vb. maddeler ile yaprak halinde olan marihuana, haşhaş vb. maddeler olmak üzere uyuşturucu maddeler ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bkz. Öner, **age**, s. 14.

⁷⁶ Yazar, madde ile ilişkili bozuklukları gösterdiği çizelge 1 isimli tabloda maddeleri, 1. Alkol, 2. Kafein, 3. Esrar, 4. Halüsinojenler 4. İnhalantlar 5. Opiyatlar 6. Sedatif, Hipnotik ve Anksiyolitikler 7. Uyarıcılar (Kokain, Amfetamin), 8. Tütün 9. Diğer Maddeler şeklinde sınıflandırmıştır. Bkz. Salih Yaşar Özden, **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2019, s. 17.

⁷⁷ Uyuşturucu maddeler türlerine göre: 1. Afyon ve Türevleri (afyon, morfin, kodein, metadon, eroin), 2. Kenevir ve türevleri (reçine esrar, toz esrar, pres esrar, gonca esrar, likit esrar), 3. Uyarıcılar (amfetamin, kokain, kafein), 4. Sentetikler (Ectasy, captagon, metamfetamin, LSD, ketamin, PCP), 5. Sakinleştiriciler (barbitüratlar, trankilizanlar, sedatifler), 6. Uçucu maddeler şeklinde sınıflandırılmıştır. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 38.

⁷⁸ Alman farmakolog Louis Lewin 1924 yılında Bağımlılık yapan ilaçları fizyolojik etkilerine göre, 1. Keyif Vericiler/Euphorica (afyon, morfin, eroin, kokain vb.), 2. Hayal gördürenler/Phantastica (esrar, marihuana, haşhaş, LSD, peyote, mercalin vb.), 3. Sarhoşluk verenler/inebriantia (alkol, kloroform, eter vb.), 4. Uyku verenler/hypnotica (kloralhidrat, verenol, bromid, sulfonal vb.), 5. Uyarıcılar/ excitantia (amfetamin, hat, nikotin, tütün) şeklinde sınıflandırmıştır. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 36-37; Ateş, **age**, s. 18.

⁷⁹ Dönmezer, uyuşturucu maddeleri; 1. Afyon ve türevleri, 2. Kokain ve diğer merkezi sinir sistemi uyarıcıları, 3. Halüsinojenler, 4. Uyku ilaçları, sükün verici ilaçlar ve alkol 5. Diğer maddeler şeklinde sınıflandırmıştır. Bkz. Sulhi Dönmezer, “Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler”, **İÜHFİM**, C: S:11 (1974), s. 192.

⁸⁰ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 44; Ateş, **age**, s. 18.

⁸¹ Ergül, **age**, s. 31; Kurt ve Kurt, **age**, s. 22; Öner, **age**, s. 14.

⁸² Akbulut, **age**, s. 127.

doğal uyuşturucu maddeler içerisinde sıralanmıştır⁸³. Bununla birlikte depressantlar, trankilizanlar, simulantlar, halüsinojenler ve enhalasyonlardan⁸⁴ oluşan sentetik uyuşturucu maddeler kendi içerisinde yarı sentetik ve tam sentetik maddeler olmak üzere iki ayrılmış; LSD, hidromorfin, oksimorfin gibi maddeler yarı sentetik olarak sınıflandırılırken tramadol, mepedirin, metadon gibi maddeler tam sentetik madde olarak kabul edilmiştir⁸⁵.

1.2.1. Doğal Uyuşturucu Maddeler⁸⁶

1.2.1.1. Afyon ve Türevleri

Afyon, haşhaş bitkisinden özellikle de beyaz haşhaştan⁸⁷ elde edilen doğal bir uyuşturucu maddedir⁸⁸. Afyon, uyuşturucu maddeler içerisinde en çok bilinen ve kullanımı en eskiye dayanan maddelerden biridir⁸⁹.

Afyonun kullanan kişi üzerindeki etkileri ise, afyonun vücuda girmesinin ardından kan yoluyla merkezi sinir sistemi başta olmak üzere tüm organizmada kendini gösterir. Afyonun yarattığı etkiler kullanım süresine göre kısa ve uzun süreli etkiler olarak birbirinden ayırır. Kısa süreli afyon kullanımlarında kişide yapay bir neşelenme, hayallere dalma, acı ve ağrıların unutulması, nabzın çok hızlı atması, terleme, zihinsel ve cinsel yönden

⁸³ Yokuş Sevik, **age**, s. 38.

⁸⁴ Akbulut, **age**, s. 128-139.

⁸⁵ Yokuş Sevik, **age**, s. 38.

⁸⁶ Uyuşturucu ve uyarıcı madde türleri pek çok farklı sınıflandırmaya tabi tutulmakla birlikte, bu bölümde uyuşturucu madde türleri, özellikleri ve kişi üzerindeki etkileri incelenirken doğal ve sentetik uyuşturucu madde tasnifi kullanılmıştır.

⁸⁷ Akbulut, **age**, s. 118.

⁸⁸ Yokuş Sevik, **age**, s. 38. Haşhaş bitkisinin olgunlaşmamış başlarının çizilmesi ile çizilen yerden çıkan beyaz öz suyun havanın tesiriyle koyulaşıp katılaşmasından elde edilen afyonun elde edilirken geçirdiği işlemler göz önüne alınarak belirlenen üç türü bulunmaktadır. Bkz. Akbulut, **age**, s. 118; Ateş, **age**, s. 20. Paketlenmesi ve nakledilmesi için yapılması gereken işlemler dışında, başka bir işleme ihtiyaç duymadan hava ile teması sayesinde koyulaşmış afyon ham afyon; ancak kaynatma, mayalandırma gibi işlemlerle kullanıma hazır hale getirilebilen afyon hazırlanmış afyon, tıbbi sahada kullanılmak üzere çeşitli işlemlere tabi tutularak hazır hale getirilen afyon ise tıbbi afyon olarak isimlendirilir. Bkz. Kurt ve Kurt, **age**, s. 24; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 48. Afyon; pipo, sigara, nargile kullanmak suretiyle yakılıp soluk çekilmesi, çiğnenmesi, hap şeklinde yutulması, çay, su, şurup gibi sıvıların içerisinde eritilip, elde edilen sıvının deri altına enjekte edilmesi yöntemleri ile kullanılmaktadır. Bkz. Günal, **age**, s. 19.

⁸⁹ Günal, **age**, s. 19.

kuvvetlenme, rahat uykuya dalma gibi etkiler ortaya çıkarken uzun süreli afyon kullanımlarında kişide kronik zehirlenme ile fiziksel ve psikolojik bağımlılığın yarattığı iştahsızlık, yorgunluk, uykusuzluk, düşük tansiyon, solgun cilt gibi fiziksel etkiler görülür⁹⁰. Ayrıca afyon ve türevlerine bağımlı hale gelmiş kişilerin afyonun kısa süreli etkilerini tekrar yaşamak için her seferinde kullandıkları afyon miktarını artırma isteği ortaya çıkmaktadır⁹¹. Afyon ve türevlerine bağımlı olan kişide bu maddeyi temin edemediğinde, 24 ile 72 saat arasında sürebilen, 7 ile 10 güne kadar uzayabilen ve genellikle alınan son dozdan 4-6 saat sonrasında ortaya çıkan yoksunluk krizleri görülebilmektedir⁹². Bununla birlikte değişik amaçlarla kullanılabilen afyondan morfin, kodein gibi ilaç olarak da kullanılan maddeler ve eroin gibi uyuşturucu maddeler elde edilmektedir⁹³.

Morfin, afyondan bazı kimyasal işlemler sonucu elde edilen baz morfinin, kimyasal ve fiziksel işlemlere devam edilerek üretilen doğal uyuşturucu maddelerden biridir⁹⁴. Morfin, kuvvetli ağrı kesme özelliği bulunan etkili bir uyuşturucu madde olduğundan ameliyat sonrası ağrılar başta olmak üzere, kanser hastalarının ağrıları, kuvvetli böbrek ağrılarının giderilmesi amacıyla tıp alanında kullanılmaktadır⁹⁵. Morfin başlangıçta kişinin ağrılarını dindirerek, kişide rahatlama, ferahlama, yorgunluk hissini ortadan kaldırarak enerjik olma ve kuvvet artışı gibi etkiler gösterir⁹⁶. Uzun süreli kullanımlarda ise bu hisler yerini fiziksel ve psikolojik bir bağımlılığa bırakarak kişide iştah kaybı, yorgunluk, uykusuzluk, ellerde titreme ve uyuşma, kalp çarpıntısı, terleme, göz bebeklerinde küçülme gibi etkilerin görülmesine yol açar. İrade ve idrak yeteneği azalmış olan morfin bağımlısı, bu maddenin kısa süreli etkilerini tekrar yaşamak için bu maddeyi tekrar temin etme ve kullandığı dozu

⁹⁰ Günal, **age**, s. 20; Akbulut, **age**, s. 119; Selbes, **age**, s. 12-13; Kurt ve Kurt, **age**, s. 24-25; Ergül, **age**, s. 35.

⁹¹ Akbulut, **age**, s. 119.

⁹² Yokuş Sevük, **age**, s. 39.

⁹³ Özden, **age**, s. 55.

⁹⁴ Akbulut, **age**, s. 120; Yokuş Sevük, **age**, s. 40. Morfin, ham afyonun en etkili alkaloidlerinden olup, afyona göre daha kuvvetli etkiler yaratır. Günal, **age**, s. 20. Ateş, **age**, s. 21; Sevdin, **age**, s. 31. Sıvı haldeki morfinin, yaygın olarak kol ve bacaklardan şırınga ile deri altına veya damara enjekte edilerek kullanıldığı görülmektedir. Bkz. Günal, **age**, s. 21; Fatma Karakaş Doğan, **Türk Ceza Hukuku'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Legal Kitabevi, İstanbul 2015, s. 18.

⁹⁵ Sevdin, **age**, s. 32; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 50.

⁹⁶ Ateş, **age**, s. 22; Selbes, **age**, s. 13.

attırma ihtiyacı hisseder⁹⁷. Kısa süreli morfin kullanımlarında kullanıcının bu maddeden kurtulması mümkün ve kesindir. Uzun süreli morfin kullanımlarında ise kişinin bu maddeyi tek başına bırakması mümkün olmayıp ancak ciddi bir tedavi sürecinden geçmesi ile bu maddeden ve maddenin yarattığı etkilerden arınması mümkündür⁹⁸.

Eroin, tıpkı morfin gibi ham afyonun içerisinde bulunan kimyasal bileşiklerden biri olan doğal uyuşturucu maddelerdendir⁹⁹. Başlangıçta morfin bağımlılarının tedavisinde zararsız bir ilaç olduğu zannıyla kullanılan eroin, bağımlılık yarattığı ve zehirli bir madde olduğunun tespit edilmesinin ardından yasaklanmıştır¹⁰⁰. Saf eroin, kullanıcılar açısından ani ölümleri ve zehirlenmeleri engellemek¹⁰¹ satıcılar açısından ise kar sağlamak amacıyla süt şekeri, nişasta ve başkaca katkı maddeleriyle karıştırılarak tüketilir ve satılır¹⁰².

Tıpkı diğer afyon türevlerinde olduğu gibi başlangıç etkileri ağrıları dindirme, rahat uyku sağlama, nefes darlığını giderme, keyif ve neşe sağlama, cinsel gücü artırma ve güven duygusunu kuvvetlendirme iken merkezi sinir sistemine etki etme hızı ve ağrı kesici yönü morfinden bile yüksek bir madde olarak tek kullanımda bile fiziksel ve psikolojik bağımlılık yaratma ihtimaline sahiptir¹⁰³. Eroine bağımlı hale gelen kişide ise idrar ve terde azalma, göz bebeklerinde genişleme, iştah kesilme, cilt tonunda sarılaşma, hızlı nabız atışı, düşük kan basıncı, dikkatte ve cinsel istekte azalma, koku duyularında azalma gibi etkiler görülür ve eroinin başlangıç etkilerini yeniden yaşamak isteyen kullanıcı maddeyi tekrar tekrar temin eder ve her seferinde tükettiği miktarı artırır¹⁰⁴.

⁹⁷ Karakaş Doğan, **age**, s. 18-19.

⁹⁸ Akbulut, **age**, s. 120.

⁹⁹ Ateş, **age**, s. 22; Yokuş Sevik, **age**, s. 40.

¹⁰⁰ Akbulut, **age**, s. 120; Ateş, **age**, s. 22; Karakaş Doğan, **age**, s. 20. Yapısı beyaz bir toz halinde olan ve yaygın şekilde deri altına veya damara enjekte edilerek kullanılan eroin, barbitat tozu ile karıştırılıp dumanı teneffüs edilerek, yanan sigaranın ucuna eklenerek veya başkaca yöntemlerle de tüketilebilir. Detaylı bilgi için Bkz. Akbulut, **age**, s. 121-122; Tablet ve toz halinde yutmak, burundan çekmek gibi başkaca eroin tüketim yöntemleri de bulunmaktadır. Bkz. Ateş, **age**, s. 22; Yokuş Sevik, **age**, s. 40.

¹⁰¹ Kurt ve Kurt, **age**, s. 28; Yokuş Sevik, **age**, s. 41; Günal, **age**, s. 22-23.

¹⁰² Akbulut, **age**, s. 121.

¹⁰³ Yokuş Sevik, **age**, s. 41; Akbulut, **age**, s. 121; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 53.

¹⁰⁴ Kurt ve Kurt, **age**, s. 28-29; Yaşar, **age**, s. 167-168. Kodein de afyon içerisinde bulunan doğal bir uyuşturucu madde olmakta birlikte, tıp alanında kullanılan kodein morfinin kimyasal işlemlerden geçirilmesi ile üretilir. Kodein ancak çok uzun süreli kullanımlarda bağımlılık yarattığından genellikle eroin bağımlıları tarafından bu alışkanlıklarından kurtulmak veya eroini bulamamaları halinde yoksunluk etkilerinden kurtulmak için kullanılır. Bkz. Akbulut, **age**, s. 122.

1.2.1.2. Esrar ve Türevleri

Esrar, katı ya da sıvı hallerde de bulunabilen ancak genellikle toz formda olan, dişi Hint kenevirinden elde edilen doğal bir uyuşturucu madde türüdür¹⁰⁵. Genellikle ağız ve solunum yolu olmak üzere iki farklı şekilde tüketilen esrar dünyada kullanımı yaygın olan, bilinen en eski uyuşturucu madde türlerinden biri olmakla birlikte¹⁰⁶ günümüzde Uruguay, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan yasal tedarik zincirleriyle üretiminden kullanımına kadar devlet kontrolünde olan ve keyif amaçlı kullanımı ve tedariki yasallaştırılmış tek uyuşturucu maddedir.

Esrar kullanımı kişi üzerinde fizyolojik ve psikolojik birtakım değişikliklere sebep olur. Fiziksel olarak kan basıncında yükselme, nabız sayısında artış, ağız ve boğaz kuruluğu, göz bebeklerinde genişleme, uyuşukluk hali, bulantı gibi etkileri olan bu madde psikolojik olarak kişiyi mutlu, cesur ve keyifli hissettirir¹⁰⁷. Bu başlangıç etkilerinin ardından esrar kişide şiddetli baş ağrıları, aşırı duyarlılık, ölüm korkusu, sinirlilik hali, bilinç bozukluğu gibi sert psikolojik ve fiziksel etkiler yaratır¹⁰⁸. Bununla birlikte esrar birçok durumun tedavisinde kullanılır ve tıbbi olarak narkotik kabul edilmez¹⁰⁹.

Esrarın bağımlılık yaratıp yaratmadığı uzun süredir tartışılan bir konudur. Adli Tıp Kurumu, ilk zamanlarda bu maddenin bağımlılık yaratmadığı yönünde görüş paylaşırsa da 06.01.1984 tarihli ve 23708/10 sayılı kararla esrar maddesinin bağımlılık yaptığını belirterek görüş değişikliği yapmıştır¹¹⁰. Bununla birlikte esrar bağımlılığı, kişinin bu maddeyi uzun bir müddet kullanmasıyla gelişir. Ancak kişinin bağımlılık geliştirmesinde ve gittikçe artan miktarda esrar kullanmasında kişide sosyal kişilik bozukluğunun olması etkili bir faktördür,

¹⁰⁵ Madde hakkında detaylı bilgi için bkz. Akbulut, **age**, s. 123-125; Yokuş Sevük, **age**, s. 41-42.

¹⁰⁶ Günal, **age**, s. 25. En yaygın kullanım şekli sigaranın tütününe, pipo veya nargileye karıştırılarak içilmesi olmakla birlikte, başkaca maddelerle karıştırılıp macun haline getirilip yendiği ya da sıvı hale getirilip içildiği de görülmektedir. Bkz. Ergül, **age**, s. 39; Sevdin, **age**, s. 47.

¹⁰⁷ Akbulut, **age**, s. 125; Yokuş Sevük, **age**, s. 42.

¹⁰⁸ Ateş, **age**, s. 25; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 57.

¹⁰⁹ Özden, **age**, s. 117.

¹¹⁰ Akbulut, **age**, s. 124; Detaylı Bilgi İçin Bkz. Güngör ve Kınacı, **age**, s. 58-59.

zira esrar kullanan kişinin aynı zevki alabilmek için madde miktarını arttırma gereksinimi alkol, kokain ve amfetaminlere kıyasla oldukça azdır¹¹¹.

Marihuana, kenevir bitkisinin yaprak ve çiçeklerinin kurutulması ile elde edilen, yaygın olarak sigara, pipo veya nargile ile tüketilen, çay veya yiyeceklerin içine karıştırılarak da kullanılabilen doğal bir uyuşturucu madde türüdür¹¹². Marihuana, uzun veya kısa süreli hafıza kaybı, görme bozuklukları, düzensiz kalp atışları, yüksek tansiyon, çeşitli dolaşım yolu hastalıkları, erkeklerde sperm sayısı ve kalitesinde azalma, kadınlarda doğurganlığı olumsuz etkileme gibi birtakım olumsuz etkiler yaratmakla birlikte tıpkı sigarada olduğu gibi solunum yolu hastalıkları ve akciğer kanserine de sebebiyet verebilmektedir¹¹³.

İnsan psikolojisi ve fizyolojisi üzerinde kuvvetli etkileri olan bu madde özellikle yaratıcı işler gerektiren mesleklerin mensupları tarafından daha sanatsal bir ürün ortaya koymaya yardımcı olması inancıyla kullanılabilir¹¹⁴. Kullanımının yaygınlaşmasının altındaki diğer temel sebepler ise, maddenin kişiyi rahatlatıcı ve iyi hissettirici etkilerinin olması, teminin kolay olması, vücutta yarattığı etkiler küçümsenerek zararsız olarak görülmesi, arkadaş gruplarında, sosyal ortamlarda vb. toplu kullanımının yaygın olması şeklinde sıralanmıştır¹¹⁵.

1.2.1.3. Kokain ve Türevleri

Kokain, koka adlı küçük bir ağacın yapraklarından elde edilen, beyaz ve parlak bir toz şeklinde bulunan doğal uyarıcı madde türlerinden biridir¹¹⁶.

¹¹¹ Özden, **age**, s. 118.

¹¹² Öner, **age**, s. 93.

¹¹³ Akbulut, **age**, s. 126.

¹¹⁴ Özden, **age**, s. 120.

¹¹⁵ Akbulut, **age**, s. 125.

¹¹⁶ Selbes, **age**, s. 17. Tıpkı amfetaminler gibi merkezi sinir sistemi üzerinde kuvvetli bir etkiye sahip olan kokain, yaygın olarak burundan çekmek suretiyle kullanılsa da deri altına veya damara enjekte edilerek yahut tütünün içine karıştırılıp sigara gibi, çeşitli sıvılarla karıştırılıp içecek gibi tüketilebilir. Bkz. Karakaş Doğan, **age**, s. 22; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 60.

Kokain kullanımı başlangıçta kalp atış hızını, solunum hızını, kan basıncını ve vücut sıcaklığını yükselterek yorgunluğu giderir, kişide neşe, keyif, canlılık, güç duygularını uyandırır ve cinsel isteği artırır¹¹⁷. Sonrasında kişide başlayan durgunluk ve uyku haliyle birlikte, iştahsızlık, korku, evham, huzursuzluk ve zihin fonksiyonlarında azalma gibi etkiler görülür¹¹⁸. Aşırı dozda kullanımı solunum sistemi ve kalp fonksiyonları üzerinde oldukça olumsuz etkiler yaratarak ölümlerle sonuçlanabilirken¹¹⁹ uzun süreli kullanımlarında kişi paranoya, sinir, endişe, stres gibi olumsuz durumlarla mücadele etmek zorunda kalabilir¹²⁰, fiziksel olarak ağız kuruluğu, iştahsızlık, uykusuzluk, burun akıntısı ve kanaması, vücutta yara oluşumları gibi etkilerle karşı karşıya kalabilirler¹²¹. Kokain kişide fiziksel bir bağımlılık yaratmayan bir uyarıcı olmakla birlikte psikolojik bir alışkanlık haline gelebilmektedir¹²².

Crack, beyaz veya krem renginde toz halinde bulunan, türevi olan kokaine göre daha ucuz ancak bağımlılık tehlikesi daha yüksek olan, genellikle sigara gibi içilerek ya da burundan çekilerek tüketilen doğal bir uyuşturucu maddedir¹²³. Crack alındığı anda hızla beyne ulaşarak ağrı ve sarhoşluğa, göz bebeklerinde genişlemeye, ışığa karşı hassasiyete, kalp atışlarında artışa sebebiyet verirken sürekli kullanımlarda kişide paranoya, cinayet ve intihar eğilimleri, sinirlilik gibi psikolojik etkilerin yanı sıra iştahsızlık ve solunum problemleri gibi fiziksel etkilere de neden olur¹²⁴.

¹¹⁷ Günal, **age**, s. 27; Akbulut, **age**, s. 127; Ateş, **age**, s. 23; Yokuş Sevik, **age**, s. 43.

¹¹⁸ Ergül, **age**, s. 41.

¹¹⁹ Akbulut, **age**, s. 127; Karakaş Doğan, **age**, s. 22-23.

¹²⁰ Ateş, **age**, s. 23-24; Akbulut, **age**, s. 127.

¹²¹ Günal, **age**, s. 27; Yokuş Sevik, **age**, s. 43.

¹²² Karakaş Doğan, **age**, s. 23; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 61.

¹²³ Akbulut, **age**, s. 127-128.

¹²⁴ Akbulut, **age**, s. 128; Selbes, **age**, s. 18.

1.2.2. Sentetik Uyuşturucu Maddeler

Sentetik uyuşturucu maddeler, çeşitli maddelerin laboratuvar ortamında kimyasal işlemlerden geçirilerek elde edilen, başlangıçta tıp alanında hastalıkların tedavisi için üretilen ancak sonrasında bir kısmının zararlarının, bağımlılık yaratma potansiyellerinin ve kötüye kullanıldığının tespitiyle yasaklanan veya tıbbi amaçla kullanımı dahi sıkı denetimlere tabi olan maddelerdir¹²⁵. Bu maddelerin imalatının hızlı olması, piyasada daha düşük ücretler karşılığında satılması ve sayıca çok olmaları gibi sebeplerle kullanımı yaygınlaşan sentetik uyuşturucu maddeler¹²⁶ tıpkı doğal uyuşturucu maddeler gibi toplum sağlığı için tehdit oluşturmaya başlamış, genel olarak yatıştırıcılar (psikoleptik) ve uyarıcılar (psikotonik) şeklinde iki gruba ayrılan bu maddeler doğal uyuşturucu maddelerden ayırmak için psikotropolar olarak adlandırılmıştır¹²⁷. Bu maddeler, depressantlar (yatıştırıcılar)¹²⁸, trankilizanlar¹²⁹, stimulantlar (uyarıcılar), halüsinojenler (hayal gösterenler) ve inhalanlar (uçucu ve çözücü maddeler) olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

¹²⁵ Selbes, **age**, s. 18; Ülkemizde de ruhsal bozuklukların tedavisinde kullanılan bu ilaçlar, bağımlılık yarattığının anlaşılmasının ardından 1985 yılında yeşil reçeteye bağlanarak eczanelerde sayılması denetim altına alınmıştır. Bkz. Akbulut, **age**, s. 129; Kurt ve Kurt, **age**, s. 36.

¹²⁶ Akbulut, **age**, s. 128; Ergül, **age**, s. 42.

¹²⁷ Günal, **age**, s. 28.

¹²⁸ Temelde iki ana gruba (barbitüratlar ve benzodiazepinler) ayrılan depressantlar, merkezi sinir sistemini uyuşturarak zihinsel faaliyetlerin yavaşlamasına sebep olan, tedavi amaçlı doktor kontrolünde kullanımı faydalı olan ancak uzun süreli kullanımlarda hem fiziksel hem de psikolojik olarak bağımlılık yaratan sentetik uyuşturucu maddelerdir. Bkz. Ateş, **age**, s. 27; Kurt ve Kurt, **age**, s. 37. Barbitüratlar; kapsül, tablet veya sıvı halde satılan merkezi sinir sistemi üzerinde etkili olarak ağrı kesici ve yatıştırıcı nitelikli ilaçlardır. Detaylı bilgi için bkz. Akbulut, **age**, s. 129-130; Özden, **age**, s. 136. Benzodiazepinler ise kişideki kaygıları gidererek kişinin rahatlamasını ve sakinleşmesini sağlayan bir etkiye sahiptir. Başlangıçtaki tedavi edici etkisi böyle olmakla birlikte, kişi bir süre sonra kendisini huzursuz, endişeli hissetmeye başlar ve kişide uyku problemleri ile baş ağrısı tekrardan kendini gösterir. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 45.

¹²⁹ Birçok ülkede reçetesiz satın alma imkânı olmakla birlikte ülkemizde reçete ile satılabilen, tıbbi alanda ruhsal bunalımları gidermek, kişiyi uyuşukluk vermeden sakinleştirmek ve kişinin uyku haline girmeden endişelerini gidermek için kullanılan, uzun süreli kullanımlarında kişide fiziksel ve psikolojik bağımlılık yaratan ilaçlardır. Detaylı bilgi için bkz. Akbulut, **age**, s. 130; Sevdin, **age**, s. 30.

Uyarıcılar¹³⁰, sentetik uyuşturucu maddeler içinde en yaygın kullanılan ve merkezi sinir sistemini uyarıcı, zihin faaliyetlerini hızlandıran ve arttıran maddelerdir¹³¹. Bu grupta yer alan amfetaminler ilk zamanlarda zararlı bir etkilerinin olmadığı inancıyla kullanılmış, sonrasında paranoid şizofreni gibi psikotik tepkilere yol açtığı anlaşılmaya başlanarak tıbbi kullanımları oldukça sınırlı hale getirilmiştir¹³².

Amfetaminler, merkezi sinir sistemini uyarma özellikleri sebebiyle, tıp alanında obezite ve uyku hastalığının tedavisinde kullanılmakta¹³³ ayrıca hiperaktivite, bazı epilepsi türleri ve parkinson hastalığının tedavisinde de yardımcı ilaç olarak tercih edilmektedir¹³⁴. Kişide zihni uyanık tutmak, iyi ve güven içinde hissetmek, uykuyu yenmek, iştahı azaltmak, zihinsel faaliyetleri hızlandırmak gibi etkiler yarattıklarından dolayı kullanımı gittikçe yaygınlaşmıştır. Özellikle sporcular enerji takviyesi ve performans artırımı için, öğrenciler sınav dönemlerinde uykuya direnerek gece vakitleri ders çalışabilmek için, uzun yol şoförleri de gece yolculuklarında uyumamak için bu maddeyi kullanabilmektedir¹³⁵.

Bağımlılık etkileri baş dönmesi, uykusuzluk, iştahsızlık, deride kızarma, kalp çarpıntısı, nefes darlığı, yüksek ateş, kusma, konuşkanlık, huzursuzluk ve panik hali ve hatta ölüm olan amfetaminler¹³⁶ fiziksel bağımlılıktan ziyade kuvvetli bir psikolojik bağımlılık yaratırlar¹³⁷. Ayrıca ağız ve burunda kuruluk ve kaşıntı, dudakların kurumaması, nefesin kötü

¹³⁰ *Nootropik, bilişsel geliştirici, hafıza güçlendirici veya akıllı ilaç* olarak adlandırılan ve uyarıcılar içerisinde sınıflandırılan bu yasal ilaçlar arasında besin takviyeleri gibi reçetesiz satılabilen maddeler olmakla birlikte narkolepsi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi hastalıkların tedavisi için doktorlar tarafından reçetelendirilen ilaçlar da bulunmaktadır. Bu belirli hastalıkların tedavisinde kullanılmak dışında hafızayı güçlendirmek, odaklanmayı artırmak, bilişsel yetenekleri kuvvetlendirmek gibi amaçlarla sağlıklı bireyler tarafından da kullanılmaktadır. Nootropik ilaçların kullanımlarının sağlıklı bireyler arasında bu kadar yaygınlaşmasından endişe eden Amerikan Tabipler Birliği, bu ilaçların etkileri hakkında daha fazla araştırma yapılması gerektiğini, mevcut kanıtların bu ilaçların bilişsel güçlenmeyi sağlama konusunda kişiden kişiye çok farklılık gösterdiğini ve sağlıklı bireylerde sınırlı bir gelişme sağladığını ifade etmiştir. Bkz. **AMA confronts the rise of nootropics**, American Medical Association, <https://www.ama-assn.org/press-center/press-releases/ama-confronts-rise-nootropics>, (ET: 09.07.2021).

¹³¹ Ateş, **age**, s. 28; Akbulut, **age**, s. 130.

¹³² Özden, **age**, s. 71. Amfetaminler renksiz bir sıvı olarak bulunan, yaygın olarak deri altına enjekte veya ağız yoluyla tüketilmekle birlikte, burundan çekilerek de kullanılabilir. Bkz. Ergül, **age**, s. 45; Yaşar, **age**, s. 182.

¹³³ Akbulut, **age**, s. 130.

¹³⁴ Ateş, **age**, s. 28-29; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 62.

¹³⁵ Akbulut, **age**, s. 131; Kurt ve Kurt, **age**, s. 38; Sevdin, **age**, s. 41; Dönmezer, **Hukuk ve Kriminoloji**, s. 12.

¹³⁶ Kurt ve Kurt, **age**, s. 38.

¹³⁷ Ergül, **age**, s. 45.

kokması ve yüksek doz kullanımlarında acı çekme hissi amfetamin kullanımının vücutta yarattığı bilinen diğer etkilendir¹³⁸.

Amfetamin türevi içeren en bilindik madde, merkezi sinir sistemini uyaran ve halüsinasyonlara sebep olan, tablet, kapsül, sıvı veya toz halde bulunan “ecstasy” adıyla bilinen metilendioksümetamfetamin (MDMA)’dir.¹³⁹.

Ecstasy maddesi kullanıldığında uyarıcı madde etkileri gösterir, kişiler arası empatiyi ve ilişkileri artırır ve enerji sağlar. Ancak kısa bir süre sonra kişi kalp çarpıntısı, baş ağrısı, iştahsızlık, uykusuzluk, korku, endişe, sinirlilik hali, depresyon vb. etkiler ile baş başa kalır¹⁴⁰.

Halüsinojenler kişinin duyu, duygu ve düşüncelerini etkilen¹⁴¹ kişide gerçek dışı görü ve işitilere sebep olan ve kişiyi gerçek zaman ve mekan kavramından uzaklaştıran maddelerdir¹⁴². Halüsinojenlerin bir kısmı, peyote kaktüs isimli bir kaktüs türünden elde edilen meskalin gibi, doğal uyuşturucu maddelerden içerisinde sınıflandırılırken¹⁴³ DMT (dimetiltriptamin), LSD (liserjik asit dietilamid) gibi bazı maddeler ise doğal ve sentetik kaynaktan üretilebilirler¹⁴⁴.

En bilindik halüsinojen olan LSD, çavdar küfünde bulunan liserjik asitten elde edilen, genellikle tablet, kapsül veya sıvı formda satılan, yaygın olarak ağız yoluyla tüketilmekle birlikte, deri altına enjekte edilerek veya başkaca yöntemlerle de kullanılabilen yarı sentetik bir uyuşturucu madde türüdür¹⁴⁵. Esrarın etken maddesi olan THC (Tetrahidrokannabinol)

¹³⁸ Akbulut, **age**, s. 131.

¹³⁹ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 61; MDMA ve DMA, MDMA gibi diğer bazı amfetamin türevleri, Bakanlar Kurulu’nun 26.11.1996 tarihli ve 96/8883 sayılı kararı ile 2313 sayılı Kanun kapsamına alınmış, bu kararın 16.08.1997 tarihli ve 23082 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanması ile birlikte bahsi geçen maddeler hukukumuzda uyuşturucu madde olarak kabul edilerek uyuşturucu madde suçlarının konusunu oluşturur hale gelmiştir, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23082.pdf>, (ET:11.06.2020); Yokuş Sevük, **age**, s. 46.

¹⁴⁰ Ateş, **age**, s. 29-30. Yaygın olarak ağız yoluyla tüketilse de burundan çekilerek veya deri altına enjekte edilerek de kullanılabilir. Bkz. Yaşar, **age**, s. 183.

¹⁴¹ Akbulut, **age**, s. 132.

¹⁴² Ateş, **age**, s. 30; Ergül, **age**, s. 44.

¹⁴³ Yokuş Sevük, **age**, s. 45.

¹⁴⁴ Akbulut, **age**, s. 132; Yokuş Sevük, **age**, s. 45. Yazar, MDMA maddesini halüsinojenlerin içinde sınıflandırmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Özden, **age**, s. 97-98.

¹⁴⁵ Detaylı bilgi için Bkz. Akbulut, **age**, s. 133; Yokuş Sevük, **age**, s. 45-46; Ateş, **age**, s. 30; Karakaş Doğan, **age**, s. 29.

ile LSD aynı kategoride yer aldığından, LSD'nin etkileri esrar etkilerine benzer ancak kişiyi etkileme süresi çok daha uzun olduğu ve daha kuvvetli ve yoğun etkiler oluşturduğundan LSD esrara göre çok daha tehlikedir¹⁴⁶. Kullanımıyla birlikte kişi rahatlar, kendini güçlü hisseder ve hayaller görmeye başlar, zira zihin faaliyetleri hızlanmıştır¹⁴⁷. Ayrıca kişi üzerindeki etkileri kişinin mevcut ruh haline ve kullandığı doza bağlı olarak değişmektedir, kişi olağan zamanda mutlu bir bireyken madde etkisiyle birlikte intihara kadar sürüklenebileceği bir stres yaşayabilir¹⁴⁸. Başlangıçta kişiye güzel gelen aldatici etkileri, baş dönmesi, göz kararması, bitkinlik, bulantı, kusma, baş ağrısı ve uykusuzluk izler ve kişi bu etkilerden kurtulmak için tekrar LSD'ye ihtiyaç duyacaktır¹⁴⁹. Bağımlı hale gelen kişi maddeyi düzenli şekilde kullandığında ise kalp atışları hızlanır, kan basıncı artar, vücut ısısı yükselir, iştah kaybı ve uykusuzluk gibi etkiler görülür¹⁵⁰.

Uçucu ve çözücü maddeler, koklama veya nefesle içe çekme yoluyla tüketilen¹⁵¹, sarhoşluk veren ve psikolojik olarak beyinde çeşitli değişikliklere sebebiyet veren kimyasal maddelerdir¹⁵². Özellikle sentetik uyuşturucu maddelere getirilen kısıtlamalar ve yasaklamalar karşısında psikotrop madde bağımlılarının içeriğinde uyuşturucu veya uyarıcı etki yapan bileşenler bulunan ve çevrelerinde rahatlıkla bulabilecekleri maddelere yönelmeleriyle birlikte, uçucu ve çözücü maddelerin kötüye kullanımı artmıştır¹⁵³. Günlük hayatta pek çok alanda kullanılan uhu, zank gibi plastik yapıştırıcılar, oje, aseton, benzin, çakmak gazı, tiner vb. maddelerin yer aldığı uçucu ve çözücü maddelerin her yerden kolayca temin edilebilmeleri, ucuz olmaları, kullanım alanlarının çok yaygın olması nedeniyle denetimlerinin yetersiz olması gibi sebepler kullanımlarının yaygınlaşmasını kolaylaştırmaktadır¹⁵⁴. Özellikle kullanım alanının çokluğu sebebiyle, bu grup altında sınıflandırılan bütün maddelerin uyuşturucu madde olarak kabul edilme olanağı olmamakla

¹⁴⁶ Akbulut, **age**, s. 133; Yokuş Sevük, **age**, s. 45.

¹⁴⁷ Günal, **age**, s. 29.

¹⁴⁸ Ateş, **age**, s. 30.

¹⁴⁹ Akbulut, **age**, s. 134.

¹⁵⁰ Karakaş Doğan, **age**, s. 29-30.

¹⁵¹ Kullanım şekilleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 47-48.

¹⁵² Akbulut, **age**, s. 134; Yokuş Sevük, **age**, s. 47.

¹⁵³ Akbulut, **age**, s. 134-135; Ergül, **age**, s. 42; Kurt ve Kurt, **age**, s. 40.

¹⁵⁴ Yokuş Sevük, **age**, s. 47; Kurt ve Kurt, **age**, s. 40.

birlikte satışının izne bağlanması, satın alan kişiler bakımından bir yaş sınırı getirilmesi gibi kısıtlamalarla bu maddelerin kötüye kullanımının engellenmesi adına önlemler almak ve denetimleri arttırmak gerekir¹⁵⁵.

Uçucu ve çözücü maddeler başlangıçta alkol sarhoşluğuna benzeyen etkiler yaratırken, sarhoşluk halinin bitiminde kişide baş ve mide ağrıları, nefes hızında artış, baş dönmesi ve uyku hali görülür¹⁵⁶; aşırı miktarda kullanımlarında ise kişi zaman ve mekan algısından uzaklaşır ve kontrolünü kaybeder, hatta ani koklamalar ölümle bile sonuçlanabilir¹⁵⁷. Bu maddelerin uzun süreli kullanılması halinde ise böbrek, karaciğer, kalp gibi organlarda tahribat, kan ve sinir sisteminde hasarlar ve işitme kaybı gibi etkiler ortaya çıkarken koma veya ölüm dahi gerçekleşebilir¹⁵⁸. Bu etkilere ek olarak uzun süreli kullanım sonucu bağımlı hale gelen kişi, başlangıç etkilerini tekrar tekrar yaşayabilmek için kullandığı dozu arttırmaya ihtiyaç duyacaktır¹⁵⁹.

1.3. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELER KONUSUNDA GETİRDİĞİ POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLER

Yasa dışı uyuşturucu madde ticaretinin devletlerin sınırlarını aşan organize bir suç haline gelmesi, devletlerin ulusal hukuklarındaki düzenlemelerinin ve politikalarının birbirlerinden farklı olması sonucu uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadelede yetersiz kalınması uyuşturucu ve uyarıcı maddeler konusunda uluslararası iş birliğini zorunlu kılmıştır¹⁶⁰. Bunun sonucunda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yasa dışı ticareti ile mücadele etmek, bu maddelerin denetimi sağlayabilmek, artan uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı en aza indirebilmek için 20. yüzyılın başlarından itibaren 1909 Şanghay Afyon Sözleşmesi, 1912 La Haye Afyon Sözleşmesi, 1925 ve 1931 Cenevre Afyon Sözleşmeleri,

¹⁵⁵ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 68-69.

¹⁵⁶ Özden, **age**, s. 154.

¹⁵⁷ Akbulut, **age**, s. 136.

¹⁵⁸ Ateş, **age**, s. 31-32; Kurt ve Kurt, **age**, s. 41; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 67.

¹⁵⁹ Yokuş Sevik, **age**, s. 48.

¹⁶⁰ Yaşar, **age**, s. 61, 64.

Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men'i Hakkında 1936 Cenevre Sözleşmesi, Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü gibi birçok uluslararası sözleşme yapılmıştır¹⁶¹. 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşme'nin 44. maddesinde ise bu Sözleşme yürürlüğe girmeden evvel yürürlükte bulunan uyuşturucu maddelere dair uluslararası sözleşmeler sayılmış, 1961 Tek Sözleşme'nin bu sözleşmelerin hükümlerini ilga ederek onların yerini aldığı belirtilmiştir.

1961 tarihli Tek Sözleşme'nin 3. maddesinde taraf devletlerin Sözleşme'nin cetvellerinde sayılan maddeler konusunda değişiklik yapma talebine ve bu talebin Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin Uyuşturucu Maddeler Komisyonu tarafından değerlendirilmesi usulüne yer verilirken Konsey'in taraf devletlerden görüş alınmasının ardından vereceği nihai karara kadar Komisyon kararının taraf devletlere tebliğ edileceği ve yürürlükte kalacağı ifade edilmiştir¹⁶². Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere, taraf devletlerin cetvellerde değişiklik yapılmasını talep etme hakkı olmakla birlikte, bu sözleşmeyi imzalamaları ile birlikte sözleşme cetvellerinde sayılan maddeleri kendi hukuklarında da uyuşturucu madde olarak kabul etme yükümlülükleri bulunmaktadır. Ayrıca Sözleşme'nin 4. maddesinde taraf devletlerin bu Sözleşme hükümlerini kendi ülkelerinde uygulamaları, Sözleşme hükümleri çerçevesinde uyuşturucu maddelerin istihsalini, imalini, ihracını, ithalini, dağıtımını, ticaretini, kullanılmasını ve elde bulundurulmasını sırf tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlandırmaları konusunda gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü olduğu ifade edilmiştir. Bu genel yükümlülükler haricinde kontrole tabi olan uyuşturucu maddelerin açıklandığı Sözleşme'nin 2. maddesinin 5. fıkrasında taraf devletlerin cetvel IV'te sayılı maddelerin istihsalini, imalini, ihraç ve ithalini, ticaretini, elde bulundurulmasını veya kullanılmasını, *"memleketlerindeki duruma göre kamu sağlığını korumada en uygun vasıtanın bu olduğunun kanısında buldukları takdirde"*, yasaklayacakları hüküm altına alınmıştır¹⁶³. Bununla birlikte devletlere kendi anayasal hükümleri saklı kalmak kaydı ile bu

¹⁶¹ Sözleşmeler hakkında detaylı bilgi için bkz. Yaşar, **age**, s. 64-70; Günal, **age**, s. 34-39.

¹⁶² Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi Hakkında Karar, RG S: 12650 T: 18.07.1967, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12650.pdf>, (ET: 02.05.2021).

¹⁶³ Dünya Sağlık Örgütü'nün 24 Ocak 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler'e gönderdiği tavsiye mektubu üzerine Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'nun kenevir ve kenevir reçinesini Cetvel IV'ten

sözleşme kapsamında yer alan yasak eylemleri suç olarak kabul etme ve cezalandırmalarına ilişkin yükümlülük yüklendiği sözleşmenin 36. maddesinde uyuşturucu madde kullanma eylemine yer verilmemiş ve ayrıca bu hükmün uygulanmasındaki yetkinin, taraf devletlerin ceza hukuku mevzuatıyla sınırlı olduğu ifade edilmiştir. Ek olarak Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tarihli Tek Sözleşmenin Tadiline İlişkin 1972 Tarihli Protokol ile 36. maddeye eklenen hükme göre, uyuşturucu madde kullanıcılarının Sözleşme'nin 36. maddesinde yer alan yasak eylemleri yapmaları halinde mahkumiyet kararı ve cezaya ek olarak veya mahkumiyet kararı ve cezanın yerine kullanıcıları tedavi, eğitim, rehabilitasyon ve topluma yeniden kazandırmaya yönelik önlemlere tabi tutmaları konusunda taraf devletlere bir takdir marjı tanınmıştır¹⁶⁴.

Bu hükümler uyarınca Sözleşme'ye taraf olan devletlerden birinin kendi ulusal hukukunda uyuşturucu madde kullanma eylemini suç olmaktan çıkarmasının Sözleşme'ye aykırılık teşkil etmediği ifade edilmelidir. Nitekim 1961 Tek Sözleşmesi'ne taraf olan Almanya, Al.UMK'da uyuşturucu madde kullanımını suç olarak düzenlememiş ve uyuşturucu madde kullanımını ceza hukukunun ve hukukun uygulama sahası dışında bırakmış, uyuşturucu madde kullanım amacıyla gerçekleştirilen eylemlere de kovuşturma veya ceza muafiyeti getirmiştir.

Konu uyuşturucu maddelerin ekimine geldiğinde ise Sözleşme'nin 22. maddesinde yer alan afyon haşhaşı, koka ağacı ve kenevir bitkisinin ekimine ilişkin özel hükme bakmak gerekir. Hükümde bu bitkilerin ekiminin halk sağlığının korunması ve uyuşturucu maddelerin kaçakçılık sahasına intikalinin önlenmesi için en uygun tedbirin yasaklama olduğuna kanaat getirilmesi halinde taraf devletçe yasaklanabileceği düzenlenmiştir. Aynı zamanda Sözleşme'nin 23-25. maddeleri arasında ruhsatlandırma, devlet teşekküllerinin

çıkartarak Cetvel I'e eklediği 2 Aralık 2020 yılında yapılan basın açıklamasıyla duyurulmuştur, United Nations Commission on Narcotic Drugs, **Press Statement – 2 December 2020 CND votes on recommendations for cannabis and cannabis-related substances**, 2020, https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/CND_Sessions/CND_63Reconvened/Press_statement_CND_2_December.pdf, (ET: 14.05.2021).

¹⁶⁴ Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tarihli Tek Sözleşme'nin Tadiline İlişkin Protokol'un Onaylanması Hakkında Karar, RG S: 24448 T: 30.06.2001, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/06/20010630.htm>, (ET: 04.05.2021).

varlığı koşulların yerine getirilmesi ile birlikte taraf devletçe gerçekleştirilebilecek afyon haşhaşı ekimine yer verilmiştir. 28. maddede ise devletlerin kenevir bitkisi yapraklarının kötüye kullanımını ve kaçakçılığını önlemek için gerekli tedbirleri alabileceklerine yer verilerek Sözleşme'nin afyon haşhaşı ekimine ilişkin hükümlerine tabi olmak kaydıyla kenevir ekimine müsaade edebileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı şekilde Sözleşme'nin 30. maddesi uyarınca ruhsatlandırma koşullarına ve Sözleşme'nin 34. maddesindeki denetim tedbirlerine uygun olacak şekilde taraf devletlerin kenevir ticareti ve dağıtımını yapabilecekleri düzenlenmiştir. Aynı şekilde Sözleşme'nin 33. maddesi taraf devletlere uyuşturucu maddelerin bulundurulmasına izin vermeme yükümlülüğü getirmiş ancak devletlerin ulusal hukuklarında kanunen izin verdiği haller saklı tutulmuştur. Ancak verilen bu takdir yetkisinin Sözleşme'nin 4. maddesinde taraf devletlere yüklenen “uyuşturucu maddelere ilişkin eylemlerin tıbbi ve bilimsel amaçlar ile sınırlandırılması” genel yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ise 7. maddesiyle birlikte Cetvel I'de sayılan psikotrop yapımı, ticareti, dağıtımını ve bulundurulmasını özel bir lisansa veya önceden verilmiş bir yetkiye bağlanmasını gerekli kılmıştır¹⁶⁵. Aynı şekilde Sözleşme'nin 5. maddesi uyarınca II, III, IV. cetvellerde yer alan maddelerin yapımı, ihracatı, ithalatı, dağıtım, ticaretini, kullanımını ve elde bulundurulması da taraf devletlerce yalnızca tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlandırılacaktır. Ayrıca taraf devletlerin ulusal kanunlarına dayanmadığı sürece cetvel II, III ve IV'teki maddelerin elde bulundurulmasına izin vermemelerinin istenildiği aynı hükümde ifade edilmiştir. Son olarak Sözleşme'nin 22. maddesinde taraf devletlerin bu Sözleşme'deki mevcut yükümlülükleri uyarınca kabul ettikleri bir kanuna aykırı fiilleri suç olarak kabul etmeleri ve cezalandırmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu hükümde Sözleşme'de yasaklanan eylemleri suç kabul etmeleri ve cezalandırmaları noktasında devletlerin takdir marjı “*Kendi anayasal sınırlamaları ile bağlı kalmak kaydı ile*” ifadesiyle ortaya koyulmuştur. Ayrıca taraf devletlerin “*ciddi suçlara uygun bir cezaya, özellikle hapis ve*

¹⁶⁵ 2326 sayılı Kanunla onaylanan Psikotrop Maddeleri Sözleşmesinin (ilgili makamlarda 31/2. maddesine itiraz açık kalmak kaydıyla) Onaylanma Kararnamesi, RG S: 17272 T: 07.03.1981, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17145.pdf>, (ET: 02.05.2021).

özgürlükten mahrumiyet cezalarına çarptırılmalarını sağlayacaklarına” dair yükümlülüklerinde ciddi suçların içeriğinin doldurulması taraf devletlere bırakılmıştır. Aynı hüküm uyarınca taraf devletler uyuşturucu maddeleri kötüye kullananların tedavisi, eğitimi, rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılmaları için gereken tedbirleri cezaya ek veya alternatif olarak uygulama konusunda da takdir hakkına sahiptirler.

1988 tarihli Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 3. maddesi uyarınca ise taraf devletler, 1961 Tek Sözleşme'nin veya 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nin hükümlerine aykırı olarak herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin üretimi, imalatı, hazırlanması, arzı, satışa çıkarılması, dağıtımı, satışı, teslimi, simsarlığı, şevki, transit şevki, nakli, ithali veya ihracını, tüm bu sayılan amaçlarla maddenin satın alınmasını ve bulundurulmasını, 1961 Tek Sözleşmesi'ne aykırı olarak uyuşturucu madde üretmek amacıyla afyon haşhaşı, koka ağacı veya Hint keneviri bitkisi yetiştirilmesini kendi ulusal hukuklarında suç olarak kabul etmek yükümlülüğü altındadırlar¹⁶⁶. Bununla birlikte aynı maddenin 11. fıkrasında Sözleşme'nin taraf devletlerin bu maddede değinilen suçların ve bu konudaki yasal savunma yöntemlerinin tanımını kendi iç mevzuatı çerçevesinde yapmalarına imkan verilmiştir.

Ayrıca taraf devletler yine Sözleşme'nin aynı hükmüne göre, her bir taraf anayasal ilkeleri ve hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalmak koşuluyla, kişisel kullanım için ve 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Sözleşmesi hükümlerine aykırı bir şekilde ve bu kasıtlı uyuşturucu ve psikotrop maddelerin bulundurulması, satın alınması ve üretilmesini kendi mevzuatı çerçevesinde suç olarak düzenlemekle mükelleftirler. Bununla birlikte taraf devletler kişisel kullanım amacıyla psikotrop madde bulundurma, satın alma, üretme suçları ve önemsiz nitelikte görülen uyuşturucu madde suçları bakımından failin tedavisi, eğitimi, rehabilitasyonu, topluma yeniden kazandırılması tedbirlerini cezaya ek veya alternatif olarak alma konusunda takdir hakkına sahiptirler.

¹⁶⁶ Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun, RG S: 22474 T: 25.11.1995, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22474.pdf>, (ET: 03.05.2021).

1.4. TÜRK, ALMAN VE HOLLANDA HUKUK SİSTEMLERİNDE UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL SİSTEMATİĞİ

1.4.1. Türkiye

1.4.1.1. Türk Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Tarihi Gelişimi

Uyuşturucu madde suçları 1926 tarihli ve 765 sayılı TCK'nın Ammenin Selameti Aleyhine Cürümler başlıklı yedinci babının üçüncü faslında düzenlenmişti. Kanun'un ilk halinde uyuşturucu maddelerin bireysel kullanımını suç olarak düzenlenmemiş, bu maddelerin toplu şekilde kullanımı ve kişinin uyuşturucu maddeyi yanında bulundurması suç olarak kabul edilip yaptırım altına alınmıştı¹⁶⁷. eTCK'nın 404. maddesi uyarınca uyuşturucu madde bulundurmanın ve toplu şekilde bu maddeleri kullanmanın yaptırımı iki aydan altı aya kadar hapis cezası ve beş liradan elli liraya kadar ağır para cezasıydı. Cezayı hafifletici nedenlerin mevcut olayda bulunması halinde ise mahkemeye sadece para cezasına hükmetme yetkisi verilmişti. Eğer uyuşturucu maddeyi kullanan kişinin, bu kullanımı iptila derecesine varmış ise de bu kişiler için altı aydan az olmamak üzere hastanede tedavi seçeneği öngörülüyordu¹⁶⁸.

1933 yılında 2275 sayılı Kanun uyarınca 403. maddede yapılan değişiklik ile uyuşturucu madde kapsamında sayılan madde sayısı arttırılmış, 404. maddede yapılan değişiklikle birlikte ise, suçun niteliğini belirlerken bireysel kullanım-toplu kullanım ayrımı devam etmiş lakin öngörülen yaptırımlardan sadece para cezasına hükmedebilme imkanı kaldırılmıştı¹⁶⁹.

1936 yılında 3038 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda ise, uyuşturucu madde kullanımı suçunun oluşmasında bireysel kullanım-toplu kullanım ayrımı ortadan

¹⁶⁷ Yokuş Sevik, **age**, s. 94

¹⁶⁸ Günal, **age**, s. 48.

¹⁶⁹ 2275 sayılı Kanun, RG S: 2432 T: 20.06.1933, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2432.pdf>, (ET: 08.06.2020).

kaldırılarak bireysel kullanım da suç olarak kabul edilmişti¹⁷⁰. 1941 yılında 4055 sayılı Kanun ile birlikte yapılan en önemli değişiklik ise sürgün cezasının getirilmesi idi. Sürgün cezası hem mükerrirler hakkında hapis ve para cezasına ek olarak ufak kasabalardan birinde infaz edilmek üzere ve en az altı ay olmak şartı ile öngörölmüş, hem de uyuşturucu madde kullanımı iptila derecesinde olanlar için hastanede tedavi edilmelerinin ardından altı ay süre ile takdir yetkisi çerçevesinde hükümlenilebileceği belirtilmişti. Ayrıca ilgili Kanun uyuşturucu madde kapsamını belirlerken 403. maddeye yaptığı atfı ortadan kaldırarak, “uyuşturucu madde kullananlar” demekle yetinmişti¹⁷¹.

1953 yılında 6123 sayılı Kanun ile birlikte uyuşturucu madde kullanımına ve bulundurmaya ilişkin yaptırımlarda ciddi bir artış öngörölmüş, 3 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ve yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezası yaptırım olarak belirlenmişti. Mükerrirler hakkında belirlenen sürgün cezasının alt sınırı bir yıla yükseltilmiş, mükerrirler ve uyuşturucu madde kullanımı iptila derecesine varanların genel güvenlik gözetimi altında bulundurulması da hüküm altına alınmıştı. Ayrıca suça iştirak eden kişilerin, resmi makamlar haberdar olmadan önce, suç ortaklarını ve uyuşturucu maddelerin bulundurulduğu veya imal edildiği yeri resmi makamlara bildirerek bu kişilerin yakalanmalarını ve maddelerin ele geçirilmesini kolaylaştırması halinde cezadan muaf tutulacağı düzenlenmiş; resmi makamlar haberdar olduktan sonra suçun ortaya çıkarılmasına veya şeriklerin yakalanmasına yardım eden kişiler hakkında ise cezada indirim imkanı getirilmişti¹⁷². 1965 yılında sürgün cezası, 1987 yılında ise genel güvenlik gözetimi tedbiri yürürlükten kaldırılmıştı. 1983 yılında 2790 sayılı Kanun ile, 1988 yılında ise 3506 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler sonucunda para cezalarının miktarlarında artışa gidilmişti¹⁷³.

¹⁷⁰ 3038 sayılı Kanun, RG S: 337 T: 23.06.1936, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3337.pdf>, (ET:08.06.2020).

¹⁷¹ 4055 sayılı Kanun, RG S: 4827 T: 06.06.1941, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4827.pdf>, (ET:08.06.2020).

¹⁷² 6123 sayılı Kanun, RG S: 8458 T: 15.07.1953, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8458.pdf>, (ET:08.06.2020).

¹⁷³ 2790 sayılı Kanun, RG S: 17936 T: 22.01.1983, https://www.resmi_gazete.gov.tr/arsiv/17936.pdf; 3506 sayılı Kanun, RG S: 20019 T: 14.12.1988, https://www.resmi_gazete.gov.tr/arsiv/20019.pdf, (ET:08.06.2020).

3756 sayılı Kanun ile 1991 yılında eTCK son kez değişikliğe uğramış, bu değişiklik ile birlikte cezayı azaltan veya kaldıran haller 405. maddede düzenlenirken 404. maddede uyuşturucu kullanım alışkanlığı iptila derecesine varanlar için tedavi yaptırımı korunmuş, uyuşturucu madde kullanımı ve bulundurulmasının cezası bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası şeklinde belirlenmişti¹⁷⁴.

Ek olarak uyuşturucu madde kullanan kişinin soruşturma evresi başlamadan evvel resmi makamlara başvurup tedavi ettirilmesini istemesi halinde kişi hakkında kullanma fiilinden dolayı kovuşturma yapılmayacağı hüküm altına alınmıştı. Madde metnine bakıldığında suçun oluşması için uyuşturucu madde kullanmak veya uyuşturucu maddeyi kullanmak maksadı ile yanında bulundurmamak şeklinde seçimlik iki harekete yer verilmişti. Böylece bu neviden maddeleri kullanan kişiler gerek kendileri gerekse toplum açısından bir tehdit olarak görülmüş, uyuşturucu madde kullanımı cezalandırılması gereken bir eylem olarak kabul edilmişti¹⁷⁵. Yargıtay da uyuşturucu madde kullanımının bir suç olarak ceza kanununda yer almasının sebebini genel sağlığı korumak olarak açıklamış, bu kapsamda uyuşturucu maddeleri kullanmak veya bu maksatla bulundurmamak tehlike suçu olarak kabul edip, bu tehlikenin kişi yahut toplum nezdinde oluşması arasında bir ayırım gözetmemiştir. Uyuşturucu madde kullanan kişiler bakımından tedavi ise yalnızca kişinin alışkanlığının iptila derecesine varmış olması halinde gerekli görülmüştü¹⁷⁶.

eTCK'nın 403. maddesinde uyuşturucu maddelerle ilgili ithal, nakil, satış, satmak üzere bulundurma, satılmasına veya tedarikine vasıta olma, bir yer temin etmek veya özendirme suretiyle madde kullanımı kolaylaştırma eylemleri de suç olarak düzenlenmiş ve fail hakkında asgari altı ay hapis cezası ve yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezası öngörülmüştü. 5237 sayılı TCK'nın 2005 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte eTCK yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁷⁴ 3756 sayılı Kanun, RG S: 20901 T: 14.06.1991, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20901.pdf>, (ET:09.06.2020).

¹⁷⁵ Günel, **age**, s. 145.

¹⁷⁶ Yargıtay 10. CD., E. 1992/15979 K. 1993/275 T. 22.1.1993, www.kazanci.com, (ET: 03.05.2020).

1.3.1.2. Türk Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Genel Sistematiği

Uluslararası sözleşmelerdeki yükümlölüklerine uygun olarak Türkiye uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yasa dışı ticaretini, üretimini, imalini, kullanımını ve bu maddelerle ilişkili diğer eylemleri kontrol edebilmek ve madde kullanımının toplum içerisinde yaygınlaşmasını önleyebilmek adına ulusal hukukunda çeşitli düzenlemelere yer vermiřtir¹⁷⁷. Bakıldığında Türk hukuk sisteminde uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin hükümler içeren üç temel kanun yürürlüktedir. Bu kanunlardan ilk ikisi özel kanun niteliğinde, yalnızca uyuşturucu maddelere ilişkin düzenlemeleri içeren 24.06.1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ile 19.06.1988 tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun; sonuncusu ise 12.10.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur.

Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, birinci maddesinde sayılan ve uluslararası sözleşmelere taraf olması sebebiyle Türk hukukunda da uyuşturucu madde olarak kabul edilen maddelerin yalnızca devlet kontrolünde Sağlık Bakanlığı'ndan ruhsat alınması koşuluyla ihzar, ithal, ihraç edilebileceği, bulundurulabileceği ve satılabileceğini hüküm altına almış, bu eylemlerin yapılabilmesi için Sağlık Bakanlığı'ndan alınacak ruhsatlandırma usulü ve uyulması gereken kurallar ise 4.-17. maddeler arasında düzenlenmiştir. Ayrıca bu kanuna dair tüm usul ve esaslara ilişkin 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik yürürlüktedir. Bununla birlikte kanunun 2. maddesinde afyon ve türevlerinin, 3. maddesinde ise esrarın ihzarı, ithalatı, ihracatı ve satışı yasaklanmış, ayrıca esrar elde etmek için kenevir ekilmesi de suç olarak kabul edilmiştir.

2313 sayılı Kanun'da kenevir ekimine özel düzenlemeler de yer almaktadır. Kanun'un 23. maddesinin 1. fıkrası uyarınca lif, tohum, sap ve benzeri amaçlarla kenevir ekimi, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'nın iznine tabi kılınmış, bakanlığın bu amaçlarla

¹⁷⁷ Mehmet Zülfü Öner, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 249.

kenevir ekimi yapılabilecek yerleri tespit, ilan ve kontrol etmesine, ayrıca izinsiz ekimlere uygulanacak işlemlerin usul ve esaslara ilişkin hususlar ise 21.10.1990 tarihinde yürürlüğe giren Kenevir Ekimi ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik'te belirlenmiştir¹⁷⁸. Kanun'un 23. maddesinde her ne amaçla olursa olsun izin almaksızın kenevir yetiştirilmesi yasaklanmış, izinsiz yetiştirildiği tespit edilen kenevir bitkisinin imha edileceği hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte izni olmadan veya izin verilen yer haricinde başka bir yerde kenevir ekimi yapan kişi elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Bu kanun kapsamında 23. maddenin 5. fıkrasında esrar elde etme amacıyla kenevir ekimi ayrı bir suç olarak kabul edilmiş, bu amaçla kenevir ekimi yapan kişinin dört yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ve beş yüz günden on bin güne kadar adli para cezası ile, kişinin bu ekimi kişisel kullanımı amacıyla yapmış olması halinde ise bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

1986 tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'a bakıldığında ise 1. maddede sayılan haşhaş kapsülleri, afyon, koka yaprağı gibi maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususların Cumhurbaşkanı'nın tespit edeceği esaslara göre yürütüleceği, bu maddelerin elde edildikleri bitkilerle ilgili ekim ve araştırmaların izne tabi olduğu, izne ilişkin koşullar ve esaslar düzenlendiği görülür. Bununla birlikte, Kanun'da haşhaş ekimine ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiş; ayrıca haşhaş ekimi, kontrolü, toplanması, değerlendirilmesi, imhası, satın alınması, satılması ve 3298 sayılı Kanun'un uygulanması ile ilgili diğer hususlar 04.05.1998 tarihinde yürürlüğe giren Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthali Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

3298 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 2. fıkrasında ise, izinsiz veya izne aykırı olarak haşhaş ekimi yapmak suç olarak kabul edilmiş, izinsiz olarak haşhaş ekimi yapan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası, aldığı izne aykırı olarak izin belgesinde kayıtlı yerin sınırlarını aşan bir alanda veya bu kayıtlı yer harici başka bir yerde

¹⁷⁸ Ayrıca kenevir yetiştiriciliğine ilişkin usul ve esaslar için 29.09.2016 tarihinde Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

ekim yapan kişi hakkında altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ve adli para cezası yaptırımları öngörölmüřtür¹⁷⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin diğer suçlar ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188-191. maddelerinde düzenlenmiştir. TCK'nın *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti* başlıklı 188. maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız yahut ruhsata aykırı olarak imal¹⁸⁰, ithal, ihraç edilmesi, ÷lke içinde satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması suç olarak düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ithal ve ihraç eden kişi yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve iki bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırken diğer eylemler için on yıldan az olmamak üzere hapis cezası ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası yaptırımı öngörölmüştür. Bununla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen yahut satılan kişi çocuk ise, bu maddeyi çocuğa satan veya veren kişi için öngörölen asgari hapis cezası on beş yıl olarak belirlenmiştir. İthal, imal, ihraç, sevk etme, satış, satın alma, nakletme, depolama eylemlerinin konusunu oluşturan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan bir madde olması hali de suç olarak kabul edilmiş ve failin sekiz yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu suçlara konu maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya baz morfin olması, madde kapsamında yer alan suçların üç veya daha fazla kişi

¹⁷⁹ Hem 2313 sayılı Kanun'un 23. maddesinde hem de 3298 sayılı Kanun'un 4. maddesinde *ekim yapma ifadesinden tohumun toprağa ekilmesinden ürünüñ hasadına kadarki sürecin anlaşılacağı* belirtilmiştir.

¹⁸⁰ 1961 Tek Sözlüşmesi'nin 1. maddesinin n bendinde imalin, istihsal (üretim) hariç, uyuşturucu madde elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemleri ifade ettiği ve ayrıca uyuşturucu maddelerin arıtılması ve diğer uyuşturucu maddelere dönüştürölmesini de kapsadığı; üretimin, afyon, koka yaprağı, kenevir ve kenevir reçinesini veren bitkilerden bu maddelerin toplanması anlamına geldiği; 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözlüşmesi'nin 1. maddesinin i bendinde de psikotrop maddeler açısından imalatın, psikotrop maddelerin elde edilebileceği tüm işlemleri ifade ettiği, bu maddelerin arıtılmasını ve diğer psikotrop maddelere dönüştürölmesini, bununla birlikte eczanelerde reçeteyle yapılan preparatların yapılmasını da kapsadığı ifade edilmiştir.

tarafından birlikte işlenmesi veya suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi; suçun doktor, diş hekimi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hasta bakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştiğal eden bir kişi tarafından işlenmesi hâlleri ise cezayı artırıcı sebepler olarak sıralanmıştır. Ülke içinde satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması eylemlerinin okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi hali de bu eylemlerle sınırlı olacak şekilde cezayı artıran haller arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, bu eylemlerin konusunu üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddeler olması halinde ise mahkemeye cezada indirim yapma konusunda takdir yetkisi tanınmıştır.

TCK'nın 190. maddesinde ise uyuşturucu maddelerin kullanımının kolaylaştırılması ve özendirilmesi şeklinde ayırabileceğimiz iki ayrı suç tipi karşımıza çıkmaktadır¹⁸¹. Bu madde uyarınca bir kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasını kolaylaştırmak için, özel yer, donanım veya malzeme temin eder, madde kullanan kişilerin yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alır veya madde kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verirse, ayrıca her kim uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirir yahut bu nitelikte bir yayın yapar ise beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Bu madde kapsamında tanımlanan suçların doktor, diş hekimi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hasta bakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştiğal eden kişiler tarafından işlenmesi hali ise cezayı bir artırıcı sebep olarak düzenlenmiştir.

¹⁸¹ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının özendirilmesi TCK m.190 f.2'de seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirmek veya özendirici nitelikte yayın yapmak şeklindeki seçimlik hareketlerinden birinin gerçekleştirilmesi suçun oluşumu bakımından yeterlidir. Bkz. Yaşar, İçer ve Yazıcılar, *age*, s. 697.

Son olarak TCK m.191 uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, yaptırımını iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası olan suçlardır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım eyleminin madde kapsamında yasaklanan diğer eylemler karşısında ceza muhakemesi ve yaptırım noktasında önemli farklılıkları bulunmaktadır. Bu hususlar üçüncü bölümde açıklanmıştır.

1.4.2. Almanya

1.4.2.1. Alman Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Tarihi Gelişimi

Alman hukukunda uyuşturucu maddelere yönelik suçların tarihine bakıldığında uyuşturucu madde suçlarının yer aldığı ilk Kanun 1920 tarihli Afyon Kanunu'dur. Bu kanunu 1929 tarihli Afyon Kanunu izlemiştir; Kanun, 1972 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. 1981 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu ise 1972 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nun yürürlükten kaldırılmasını takiben uyuşturucu madde suçlarına ilişkin yürürlüğe giren son kanun olup yıllar içerisinde geçirdiği değişiklikler ile birlikte uyuşturucu madde suçlarına ilişkin Alman hukukundaki mevcut sistemi oluşturmaktadır.

23 Ocak 1912 tarihinde imzalanan Lahey Afyon Sözleşmesi'nin Almanya tarafından onaylanmasının ardından Almanya'da 30.12.1920 tarihinde ilk Afyon Kanunu¹⁸² yürürlüğe girmiştir¹⁸³. Bu Kanun ham afyon, tıbbi afyon, morfin, kokain, eroin vb. maddelerin ithalatı, ihracatı, üretimi gibi her türlü trafiği İmparatorluk Sağlık Dairesi'nin iznine ve denetimine tabi kılmıştı. Kişilere bu etken maddelere sahip ilaçların verilmesi ise yalnızca eczaneler tarafından ve tedavi amaçlı mümkündü. Afyonun içilmesine ilişkin her tür eylem ve trafik

¹⁸² RGBI. I 1921, S. 2, <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=dra&datum=1921&page=71&size=45>, (ET: 08.07.2020).

¹⁸³ Weber, "BtMG-Einleitung", *age*, Rn. 3-4.

ise yasaklanmıştı. Yasada yer alan bu suçların işlenmesi halinde ise kişi altı aya kadar hapis cezası ve on bin marka kadar adli para cezası ile cezalandırılmaktaydı¹⁸⁴.

1929 tarihli Afyon Kanunu¹⁸⁵ ve bağlı yönetmelikleri ise 1925 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi'nin Almanya tarafından imzalanmasından sonra yürürlüğe girmiş, uyuşturucu maddelerin ilaç olarak yazılması, bu maddelere ruhsat verilmesi hususlarını düzenlemiş ve Afyon Kanunu'nun 10. maddesi ile uyuşturucu maddelerin yasa dışı yollardan temin edilmesi, ithal edilmesi, ihraç edilmesi, üretimi, işlenmesi, ticaretinin yapılması suç olarak kabul edilmiş, bu suçun failinin üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştı¹⁸⁶.

1929 tarihli Afyon Kanunu uğradığı değişikliklerle birlikte 1972 yılına kadar yürürlükte kalmış, bu maddelerin kötüye kullanımlarının yıllar içerisinde arttığı gözlemlenmesi üzerine kanun koyucu uyuşturucu madde suçlarının tamamını engellemek ve yasal çerçevedeki uyuşturucu madde trafiği üzerinde tam kontrol sağlayabilmek için 22 Aralık 1971 tarihinde Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nu hazırlamıştı¹⁸⁷. 1972 yılında yürürlüğe giren Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nda¹⁸⁸ bir yetişkin tarafından on altı yaşından küçük bir çocuğa uyuşturucu madde temin edilmesi, uyuşturucu maddelerle işgalin ticari bir amaçla ve bir örgüt içerisinde sağlanması gibi hallere on yıla varan ağır cezalar getirilmiş, bununla birlikte kişinin yalnızca kendi kullanımı için az miktarda uyuşturucu madde satın alması halinde cezalandırmadan muaf tutulabileceği de düzenlenmişti¹⁸⁹.

Bu Kanun'un da yürürlükten kaldırılmasının ardından geçirdiği birçok değişiklikle birlikte bugünkü hukuki düzenlemelerin temelini oluşturan 1981 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu 01.01.1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹⁸⁴ Oğlakçıoğlu, "Vorbemerkung zu §1", **age**, Rn. 68.

¹⁸⁵ RGBI I 1929 s. 215, <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=dra&datum=1929&pos=51&size=45>.

¹⁸⁶ Oğlakçıoğlu, "Vorbemerkung zu §1", **age**, Rn. 73.

¹⁸⁷ "Vorbemerkung zu §1", **age**, Rn. 77.

¹⁸⁸ BGBI I 1972 s. 1, <https://www.bgbl.de/>, (ET:09.08.2020).

¹⁸⁹ Oğlakçıoğlu, "Vorbemerkung zu §1", **age**, Rn. 77.

Uyuşturucu maddelere ilişkin dzenlemelerin gelişimine bakıldığında bir yandan cezaların gittikçe arttığı gze çarparken diğer yandan 1982 yılından itibaren tedavi seçeneklerinin genişletildiği, bağımlılık danışma merkezlerinin yasal temellerinin güçlendirildiği ve uyuşturucu madde tüketim odalarının yasallığı için dzenlemeler yapıldığı grlmektedir¹⁹⁰.

1.4.2.2. Alman Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Genel Sistematiği

Alman hukukunda uyuşturucu maddelere ilişkin mevcut temel yasa daha önce de belirtildiği üzere 1981 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu'dur. 28.02.1981 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu, Almanya'nın Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi'ne ve 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'ne taraf olmasının sonuçlarının ulusal hukuka yansımasıdır¹⁹¹. Bu Kanun'un 01.03.1994 tarihinde uğradığı değişiklik ile birlikte yürürlüğe giren son hali, Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nun bugünkü dzenlemelerini oluşturmaktadır.

Al.UMK 3-10a maddeleri arasında yasal uyuşturucu madde trafiğinin temeli olan izinler, izin prosedürleri ve izin yükümlülüğünün istisnası olan haller dzenlenmiřtir¹⁹². Dolayısıyla Al.UMK'da yer alan suçların oluşumunda yasal iznin eksikliği suçun kurucu unsuru olarak karşımıza çıkar. Bu sebeple her somut olayda, soruşturma başlatmadan önce, eylemin kanunun 3. maddesi kapsamında bir izin gerektirip gerektirmediği veya 4. maddesi kapsamında istisnai bir durum olup olmadığı belirlenmelidir. Bir izin gerekliyse, somut olayda geçerli bir iznin mevcut olup olmadığı kontrol edilmelidir. Uyuşturucu maddelerle

¹⁹⁰ Pfister, **age**, s. 254.

¹⁹¹ Weber, "BtMG-Einleitung", **age**, Rn. 8.

¹⁹² Kanun'un 3. maddesinin 2. fıkrası uyarınca Ek-I'de yer alan esrar ve türevleri, LSD, eroin gibi maddeler için izin verilmesi sadece bilimsel veya kamu yararına ilişkin sebepler için istisnai olarak mümkündür, Eckhart Mller, Alexander Eberth ve Matthias Schüttrumpf, **Verteidigung in Betubungsmittelsachen**, C. F. Mller, Heidelberg 2018, Rn. 43.

iştigale ilişkin iznin süresi dolmuş, izin iptal edilmiş veya gerçekleştirilen eylem izin kapsamını aşmışsa, failin hukuka aykırı hareket ettiğinin kabulü gerekir¹⁹³.

Alman hukukunda yürürlükte bulunan Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nun altıncı bölümünde suçlar ve kabahatlere, yedinci bölümünde ise failin uyuşturucu madde bağımlısı olması durumunda uygulanacak hükümlere yer verilmiştir. Kanun'un 29. maddesi uyuşturucu maddelere ilişkin suçları düzenleyen temel ceza hükmü olarak karşımıza çıkar¹⁹⁴. Al.UMK §29'da, uyuşturucu maddelerin izinsiz olarak ekimi, üretimi, ticareti, ithalatı, ihracatı, satışı, teslimi, herhangi bir şekilde piyasaya arzı, satın alınması, tedarik edilmesi, harici karışımların izin alınmadan üretilmesi, uyuşturucu maddenin izinsiz şekilde bulundurulması, transit geçirilmesi, reçetelendirilmesi, kullanım için teslim edilmesi veya devredilmesi, kanuna aykırı şekilde reçetesiz olarak eczanelerce yahut veterinerlerce teslim edilmesi, reklamının yapılması, uyuşturucu maddeleri temin etmek amacıyla yalan beyanda bulunulması, kullanımı için bir kişiye satın alma olanağının sunulması, kişinin kullanım konusunda teşvik edilmesi, kullanımı için Al.UMK §10a'da yer alan uyuşturucu madde tüketim odalarına ilişkin izne sahip olmaksızın bir kişiye kullanım olanağının sağlanması, bu kanuna uygun şekilde reçetelendirilmemiş olan uyuşturucu maddelerin kullanımı konusunda çağrıda bulunulması, Kanun'un 1, 5, 6, 7, 10, 11, yahut 12. maddelerinin ihlali suretiyle bir kişiye suç işleme karşılığında para veya başkaca malvarlığı değerlerinin sağlanması, uyuşturucu maddelere ilişkin yönetmeliklerin ihlal edilmesi suç olarak düzenlenmiştir¹⁹⁵. Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nda suç olarak kabul edilmeyen tek eylem ise uyuşturucu maddelerin kullanımınıdır.

Al.UMK §29'da suç oluşturan hareketler arasında bir sınır çizmek ve bu eylemleri birbirinden ayırmak oldukça zordur. Zira örneğın uyuşturucu madde ticareti suçu söz konusu olduğunda fail uyuşturucu maddeyi düzenli olarak üretecek veya ticaret öncesinde satın alacak, ayrıca o maddeleri bulunduracaktır¹⁹⁶. Bununla birlikte kanun koyucu, uyuşturucu

¹⁹³ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 44.

¹⁹⁴ Oğlakçioğlu, "Vorbemerkung zu §29", **age**, Rn. 41.

¹⁹⁵ "Vorbemerkung zu §29", **age**, Rn. 42-43.

¹⁹⁶ Pfister, **age**, s. 255.

maddelere yönelik suç oluşturan eylemleri eksiksiz olarak belirleme ve böylece uyuşturucu maddelerle mücadelede etkili olma amacına hizmet etmek için suçu oluşturan hareketleri hükümde tek tek sıralamıştır¹⁹⁷. Ayrıca kanun koyucu, Almanya'nın taraf olduğu uyuşturucu maddelere ilişkin uluslararası anlaşmaların getirdiği yükümlülüklerinin, uyuşturucu madde suçlarındaki ve uyuşturucu maddelere bağlı ölümlerdeki artışın bir sonucu olarak belli eylemleri temel ceza hükmü olan 29. maddeden çıkartmış, asgari ceza sınırı belirli olan ayrı suçlar şeklinde A1.UMK §§29a-30a maddeleri arasında düzenlemiştir¹⁹⁸. Bu düzenlemelere ilişkin detaylı bilgilere üçüncü bölümde yer verilmiştir.

1.4.3. Hollanda

1.4.3.1. Hollanda Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Tarihi Gelişimi

Hollanda hukuk sisteminde de tıpkı Alman hukukunda olduğu gibi uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar genel ceza kanununda değil, uyuşturucu madde suçlarına özgü özel kanunlarda düzenlenmiştir. Hollanda'nın uyuşturucu maddelerden tamamen arınmış bir toplumun imkansızlığı görüşü üzerine temellendirdiği uyuşturucu madde politikası ve uyuşturucu maddelere ilişkin düzenlemeleri bugünkü halini alana kadar birçok değişimden geçmiştir. Uyuşturucu maddelere ve uyuşturucu madde suçlarına ilişkin Hollanda'daki ilk kanun 23 Ocak 1912 tarihinde imzalanan Lahey Afyon Sözleşmesi'nin Hollanda tarafından onaylanmasının bir sonucu olan 1919 tarihli Afyon Kanunu'dur¹⁹⁹. Ancak bu kanundaki hükümler yalnızca afyon ve kokaine ilişkindir²⁰⁰. Daha sonra 12 Mayıs 1928 yılında yeni Afyon Kanunu yürürlüğe girmişti²⁰¹. 1972 yılında ise Hollanda hükümetinin kurduğu "Uyuşturucu Maddeler Çalışmalar Grubu" tarafından tıbbi, farmakolojik, sosyolojik ve

¹⁹⁷ Heinrich ve Van Bergen, *age*, Rn. 323.

¹⁹⁸ Oğlakçioğlu, "Vorbemerkung zu §29", *age*, Rn. 44.

¹⁹⁹ **Country Legal Profiles-The Netherlands**, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, <https://www.emcdda.europa.eu/index.cfm>, (ET: 18.08.2020).

²⁰⁰ Dirk J. Korf, **Cannabis Regulation in Europe: Country Report Netherlands**, Transnational Institute, Amsterdam 2019, s. 2, <https://www.tni.org/en/publication/cannabis-regulation-in-europe-country-report-netherlands>, (ET: 08.09.2020).

²⁰¹ Dönmezer, **Yeni Gelişmeler**, s. 209.

psikolojik verilere dayalı bir “risk ölçeğini” temel alan yumuşak-sert uyuşturucu madde ayırımı da içeren bir rapor yayımlanmıştır. Sürecin devamında bu raporu temel alan ve mevcut sistemi oluşturan 1976 tarihli Afyon Kanunu yürürlüğe girmiştir²⁰².

1919 tarihli Afyon Kanunu’nda azami afyon ticareti cezası üç ay olarak belirlenmişken 1928 tarihli Afyon Kanunu ile birlikte bu ceza 1 yıla çıkartılmıştı. Esrar ticareti ise 1953 yılına kadar resmi olarak yasaklanmamıştı²⁰³. 1976 yılına kadar bu Kanun uluslararası sözleşmelere uyum çerçevesinde çeşitli değişikliklere uğramış, 1958 yılında uyuşturucu maddelerin kapsamı genişletilerek 1961 tarihli Tek Sözleşme’de sayılan uyuşturucu maddeler Kanun kapsamına alınmıştı. 1966 yılına gelindiğinde Kanun’da uyuşturucu maddeler için öngörülen tedbirlerin psikotrop maddeler hakkında da uygulanacağı hüküm altına alınmıştı. 1972 yılında ise amfetamin ve bu maddenin etkilerine benzer etki meydana getiren maddelerin bulundurulması suç kabul edilmiş ve bu suç için 6 aya kadar hapis cezası ve adli para cezası yaptırımını öngörülümüştü²⁰⁴.

Bununla birlikte 1976 yılına kadar uygulamada uyuşturucu madde kullanımı ve cüzi miktarlarda uyuşturucu madde bulundurulması madde türü gözetmeksizin yaptırıma tabi tutulmamıştır. Yalnızca kişisel kullanım miktarını aşan bir miktarda marihuana bulundurulması azami bir yıl hapis cezası ve para cezası yaptırımına bağlanmıştı²⁰⁵. 1976 yılında ise yeni Afyon Kanunu yürürlüğe girmiş, oldukça köklü bir değişiklik geçiren düzenlemelerle bugünkü sistem oluşturulmuştur.

1.4.3.2. Hollanda Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçlarının Genel Sistematiği

Afyon Kanunu’nun 1976 yılında uğradığı köklü değişikliğin ardından yeni Afyon Kanunu’nda yapılan yumuşak-sert uyuşturucu madde ayırımı ile madde türleri arasında

²⁰² **Country Legal Profiles-The Netherlands**, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, <https://www.emcdda.europa.eu/index.cfm>, (ET: 06.10.2020).

²⁰³ Robert J. MacCoun ve Peter Reuter, **Drug War Heresies: Learning From Other Vices, Times, and Places**, Cambridge University Press, Cambridge 2004, s. 243.

²⁰⁴ Yokuş Sevik, **age**, s. 116; Dönmezer, **Yeni Gelişmeler**, s. 209.

²⁰⁵ Karakaş Doğan, **age**, s. 110.

keskin bir ayrıma gidilmiş, “pazar ayrılığı²⁰⁶” ilkesi benimsenerek uyuşturucu madde kullanıcıları gençlerin daha tehlikeli kabul edilen sert uyuşturucu maddelerle iştilal etmeden coffeeshoplardan esrarı satın almaları ve kullanmaları hukuken tolere edilmeye başlanmıştır²⁰⁷. Böylece üçüncü bölümde ayrıntıları ile açıklanacağı üzere belirli sınırlar ve miktarlar dahilinde uyuşturucu maddelere ilişkin eylemlerin bir kısmı (esrarın belirli miktar sınırlamaları dahilinde satışı, bulundurulması ve kullanılması) ceza hukuku uygulaması dışında bırakılmış, buna karşılık uyuşturucu maddelerin ticareti, ithali, ihracı, sert uyuşturucu maddelerle iştilal gibi diğler eylemler ise Afyon Kanunu’nda suç olarak düzenlenmiş ve hapis cezası yaptırımını öngörölmüştür. 1976 tarihli Afyon Kanunu’nun temeli, uyuşturucu madde kullanıcılarını gerçekleştirdikleri kullanım eyleminden dolayı cezalandırmamak ve toplum içerisinde suçlu olarak damgalanmamak prensibine dayanmaktadır²⁰⁸.

1976 tarihli Afyon Kanunu esrar ve türevleri dahil olmak üzere uyuşturucu maddelerin bulundurulmasını, dağıtımını, yetiştirilmesini, nakledilmesini, üretilmesini, ithalatını ve ihracatını yasaklamıştır. Bu eylemler, söz konusu madde veya ürünün tıbbi, bilimsel veya eğitim amaçlı kullanıldığı ve önceden alınmış iznin koşullarına uyduğu durumlar haricinde kanunen cezalandırılır²⁰⁹.

Afyon Kanunu’nun 2. maddesi uyarınca Liste I’de sayılan ve sert uyuşturucu madde olarak kabul edilen maddelerin Hollanda sınırları içine getirilmesi veya Hollanda sınırlarından dışarı çıkartılması, hazırlanması, kimyasal bir işleme tabi tutulması, işlenmesi, satılması, tedarik edilmesi, sağlanması, nakledilmesi, bulundurulması ve üretilmesi eylemleri suç olarak kabul edilmiştir. Bu eylemlerin tamamının Liste II’de yer alan yumuşak

²⁰⁶ “Pazar Ayrılığı”, konunun işlendiği diğler Türkçe kaynaklarda olduğu gibi, Hollanda’da yumuşak ve sert uyuşturucu madde pazarlarını birbirinden ayırmak için getirilen sistemi ifade etmek üzere kullanılan “Seperation of Drug Markets” terimini karşılama için kullanılmıştır.

²⁰⁷ **Country Legal Profiles-The Netherlands**, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, <https://www.emcdda.europa.eu/index.cfm>, (ET: 06.10.2020).

²⁰⁸ Edward Kleemans ve Marianne van Ooyen-Houben, “**Drug Policy: The Dutch Model**”, Crime and Justice Vol. 44 No. 1, 2015, s. 166, <https://www.jstor.org/stable/10.1086/681551>, (ET: 21.10.2020).

²⁰⁹ Oğlakçioğlu, “Vorbemerkung zu §29”, *age*, Rn. 156.

uyuşturucu maddelerle gerçekleştirilmesi hali ve ayrıca Liste II’de yer alan uyuşturucu maddelerin yetiştirilmesi de Afyon Kanunu’nun 3. maddesi uyarınca suç sayılmıştır²¹⁰.

Afyon Kanunu m.10 ve devamında, ayrıca Afyon Kanunu Direktifi’nde suç oluşturan eylemlerin yaptırımlarında iştilgal edilen uyuşturucu maddenin sert veya yumuşak olmasına göre bir ayırım yapıldığı görülür²¹¹. Buna göre sert uyuşturucu maddelerin ithali ve ihracı eylemleri için on iki yıla kadar hapis cezası ve/veya seksen iki bin euro adli para cezası; yetiştirilmesi, hazırlanması, işlenmesi, satılması, tedarik edilmesi, nakledilmesi ve üretilmesi eylemleri için sekiz yıla kadar hapis cezası ve/veya seksen iki bin euro adli para cezası; bulundurulması eylemi için altı yıla kadar hapis cezası ve/veya seksen iki bin euro adli para cezası; kişisel kullanım için bulundurma eyleminin gerçekleştirilmiş olması halinde ise bir yıla kadar hapis cezası ve/veya sekiz bin iki yüz euro adli para cezası yaptırımları öngörülmüştür²¹².

Konu yumuşak uyuşturucu maddelerle iştilgale geldiğinde ise, bu maddelerin ithali ve ihracı eylemleri için dört yıla kadar hapis cezası ve/veya seksen iki bin euro adli para cezası; yetiştirilmesi, hazırlanması, işlenmesi, satılması, tedarik edilmesi, nakledilmesi ve üretilmesi eylemleri için iki yıla kadar hapis cezası ve/veya seksen bin beş yüz euro adli para cezası; iki yıla kadar hapis cezası öngörülen eylemlerin çok miktarda yumuşak uyuşturucu madde ile işlenmesi halinde altı yıla kadar hapis cezası ve/veya seksen iki bin euro adli para cezası yaptırımı öngörülmüştür. Bulundurma eylemi bakımından ise yine ikili bir ayırım yapılmıştır. Otuz gramdan daha fazla miktarda yumuşak uyuşturucu madde bulundurma eylemi için iki yıl hapis cezası ve/veya yirmi bin beş yüz euro adli para cezası öngörülürken otuz grama kadar yumuşak uyuşturucu maddenin bulundurulması, üretilmesi, satılması bir ay hapis cezası ve/veya dört bin yüz euro adli para cezası ile karşılanmaktadır²¹³.

Ayrıca Kanun’un 4. maddesinde konsey tarafından Liste I ve Liste II’de yer alan maddelerin reçetelendirilmesine ilişkin çıkarılmış yönetmelikler haricinde, uyuşturucu

²¹⁰ Opium Act, http://www.cannabis-med.org/dutch/Regulations/Opium_Act.pdf, (ET:22.10.2020).

²¹¹ Patzak, “Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG”, **age**, Rn. 527.

²¹² “Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG”, **age**, Rn. 528.

²¹³ Patzak, “Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG”, **age**, Rn. 529.

maddelerin reçetelendirilmesi suç olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte bahsi geçen maddenin 3. fıkrasında sahte bir reçete sunmak veya adına reçete düzenlenmiş kişinin adı ve adresinin değiştirilerek farklı bir ad ve adresin belirtildiği bir reçete sunmak suretiyle uyuşturucu maddelerin temin edilmesi de ayrı bir suç olarak kabul edilmiş ve tüm bu suçların yaptırımını 10. maddede altı aya kadar hapis cezası veya seksen iki bin euro adli para cezası olarak belirlenmiřtir²¹⁴.

²¹⁴ “Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG”, **age**, Rn. 531.

BÖLÜM 2. UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINI YASAKLAMA, SUÇ OLMAKTAN ÇIKARMA VE YASALLAŞTIRMA EĞİLİMLERİ

Uyuşturucu madde kullanımını yasaklama, suç olmaktan çıkarma veya yasallaştırma tercihi ülkelerin izledikleri hukuk siyaseti ve bunun da özelinde suç siyasetine bağlı olarak değişmektedir. Bu noktada alkol, tütün gibi maddelerin kullanımına tepki göstermeyen, hatta bu maddelerin imalini kendi tekeline alan, satışından gelir elde eden devletlerin bir kısmı alkol ve tütün ürünlerine göre daha az zararlı olabilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımını yaptırma bağlamış olması çözümlenmesi gereken bir hukuk ve ceza siyaseti sorunu olarak karşımıza çıkar²¹⁵. Bakıldığında ülkemizde alkol ve tütün ürünlerinin toplumda bir zarar tehlikesi yarattığı kabul edilmekle birlikte bu maddelerin toplum içerisinde yaygın kullanımına karşı ceza hukuku yoluyla müdahalede bulunma ihtiyacı hissedilmemektedir. Söz konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olduğunda ise bu maddelerin toplum sağlığı üzerinde bir zarar tehlikesi yarattığından bahisle toplumun bu maddelerden arındırılması gerektiği kabul edilmiştir. Ceza hukukunun uyuşturucu madde kullanımına müdahale ederek bu kullanımı yaptırma bağlanmasının temelinde de toplumun bu maddelere gösterdiği tepkiler, duygusal tutumlar ve toplumun ahlaki değerlerinin olduğu söylenebilir²¹⁶. Oysa uyuşturucu madde kullanımına ceza hukukunun müdahalesi belirlenirken önce bu müdahalenin gerekli olup olmadığı tespit edilmelidir. Bu belirlemeden sonra uyuşturucu madde kullanımına müdahale etmeye karar verirse bu müdahalenin nasıl olacağı sistematik, etkin bir hukuk siyaseti ve suç politikası ilkelerine dayandırılarak belirlenmelidir²¹⁷. Dolayısıyla devletler uyuşturucu madde suçlarına ilişkin ulusal suç siyasetlerini; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin niteliklerini, insan psikolojisi ve fizyolojisi üzerindeki etkilerini, diğer ülkelerde bu konuda izlenen suç siyasetlerini ve bunların sonuçlarını, toplumun bakış açısı

²¹⁵ Dönmezer, **Kriminolojik Yaklaşım**, s. 458; Zafer, **age**, s. 325.

²¹⁶ Tuncer, **age**, s. 55; Dönmezer, **Kriminolojik Yaklaşım**, s. 470;

²¹⁷ Dönmezer, **Kriminolojik Yaklaşım**, s. 470; Suç politikasının temel ilkeleri için bkz. M. Emin Artuk, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 50-56.

ve yararını göz önüne alarak belirlemeli²¹⁸ ve uyuşturucu madde kullanımını en aza indirmek ve beklenen diğer faydaları sağlamak için en uygun yasal düzenlemeleri yapmalıdır.

Bu noktada hukuk sistemlerinde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç olarak kabul edilmesi hususu, ülkelerin izledikleri suç siyasetinin birbirinden farklılaştığı gerek öğretide gerekse uygulamada en çok tartışılan ceza hukuku konularından birisi olmuştur. Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesini savunan geleneksel görüşlerin içerisinde uyuşturucu madde kullanımını suç kabul etmekle birlikte bu suçun failinin cezalandırılmamasını ya da tedavi gibi topluma kazandırıcı tedbirler yoluyla rehabilite edilmesini sağlayan yeni yöntemlerin uygulanmasını savunan görüşler ortaya atılmış, ayrıca çağdaş ceza hukukunda uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkartılmasını savunan yeni görüşler ortaya çıkmıştır²¹⁹. Ayrıca Uruguay, Kanada gibi örnekler göz önüne alındığında uyuşturucu madde kullanımına ilişkin tartışmaların yalnızca ceza durumundan veya suç durumundan çıkarma üzerine yapılmadığı, ayrıca madde türü ayırımına bağlı olarak yasallaştırma tartışmalarının da gündemde olduğu söylenmelidir.

Aşağıda sırasıyla önce uyuşturucu madde kullanımının suç olarak kabul edildiği ve hapis cezası ile cezalandırıldığı veya güvenlik tedbiri ile karşılandığı geleneksel sistem ve bu sistem içerisinde uzun zamandır ülkeler tarafından uygulama alanı bulan failin tedavi edilmesi yaklaşımı, bu yaklaşım konusundaki görüşler ve örnek ülke politikaları, ardından uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma veya yasallaştırma politikasını benimseyen yenilikçi sistemler, bu sistemlerin savunu gerekçeleri ve örnek ülke politikaları açıklanmaya çalışılacaktır.

²¹⁸ Bayraktar, **Suç Siyaseti**, s. 51.

²¹⁹ Yokuş Sevik, **age**, s. 78.

2.1. GELENEKSEL SİSTEM: UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMININ SUÇ OLARAK DÜZENLENMESİ

Dünyada gerek tarihsel süreç içerisinde gerekse günümüzde, uyuşturucu maddeler yaygın kullanımları sebebiyle her zaman tartışma konusu yapılmış ve devletlerin gündeminde yer almıştır. Ülkeler uyuşturucu madde kullanımı ile mücadele konusunda birbirinden farklı suç siyasetleri ve uyuşturucu madde politikaları geliştirmiş olmakla birlikte, çok uzun yıllardır uyuşturucu maddelerle mücadelede uygulanan ve hatta önceleri bu maddelerle tek mücadele yolu olarak kabul edilen geleneksel sistemde uyuşturucu madde kullanımı suç olarak düzenlenmiş ve fail için hapis cezası yaptırımları öngörülmüştür. Diğer tüm hapis cezası yaptırımlarının temelinde olduğu gibi uyuşturucu madde kullanma fiilinin cezai bir yaptırıma bağlanmasının amacı da kişilerin bu eylemi yapmaktan kaçınmalarını sağlamak ve onları caydırmaktır²²⁰. Uyuşturucu madde kullanımını cezalandırmanın uyuşturucu madde kullanımını azaltmada etkili bir yöntem olup olmadığı, madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi ve cezalandırılması karşısında uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma eğilimi savunucuları tarafından nasıl argümanların öne sürüldüğüne ilişkin sorulara cevap verebilmek ve bu yenilikçi eğilimleri temeline alan uyuşturucu madde politikaları ve görüşleri ile karşılaştırabilmek için uyuşturucu madde kullanımı ile mücadelede önceleri çok yaygın olan günümüzde ise ülke politikalarında yaşanan radikal değişimlerle bir nevi tahtından olan geleneksel suç kabul etme ve cezalandırma sisteminin kabulüne ilişkin ortaya atılan görüşlerin incelenmesi gerekir.

2.1.1. Geleneksel Sistemin Kabul Gerekçeleri

Öğretide uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımına ceza hukukunun müdahale nedenlerini açıklayan çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bir görüşe göre, uyuşturucu ve uyarıcı

²²⁰ Maccoun ve Reuter, **age**, s. 78.

maddeler çevresinde bu maddelerin imali, satışı ve kullanılması sebebiyle bir suç ağı oluşmaktadır. Yasa dışı oluşan bu ağın başındaki kişiler hiç tereddüt etmeden bu hukuk dışı ağın devamlılığını sağlamak için kişilere her türlü suçu işletirler. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının doğrudan veya dolaylı şekilde başkaca suçların işlenmesine sebep olması ve kullanıcı olan kişilerin yasa dışı olan bu ticaret ağıyla zorunlu bir ilişkisinin bulunması kişide ve toplumda büyük bir zarar tehlikesi yaratır. Tüm bu sebeplerle uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ceza hukukunun müdahale etmesi bir ihtiyaçtır²²¹.

Öğretideki bir başka görüşe göre ise yalnızca idari tedbirlerle kontrol altında tutularak uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımının suç olmaktan çıkarılması devletin, bireyleri ve toplumu bu maddelerden arındırarak vatandaşlarının sağlığını koruma amacını yerine getirme noktasında etkisiz kalır. Alkol ve tütüne hoşgörü ile yaklaşılması gerekçe gösterilerek uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yasallaştırılması bu maddelerin zararlarının dikkate alınmaması anlamına gelebileceği, bu neviden maddelerin serbestleştirilmesi halinde temininin kolay olması sebebiyle kullanımlarının artacağı ifade edilmiş, bu sebeple uyuşturucu madde kullanımının kısıtlanmasının tek yolunun ceza hukukunun caydırıcı yaptırımları olduğu, bu cezai yaptırımlar olmaksızın bireylerin ve toplumun bu maddelerden etkin şekilde korunmasının olanaklı olmadığı iddia edilmiştir²²². Bununla birlikte kullanıcı olan bireyler için hapis cezasının bireyin sağlığına tekrar kavuşması noktasında faydalı olmayacağı göz önüne alınması gerektiği, bu konuda yapılacak ceza yargılamasının ise kişiyi tedavi etme ve topluma yeniden kazandırma amaçları üzerine inşa edilmesi gerektiği belirtilmiştir²²³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması ve bulundurulmasına ceza hukukunun müdahalesini savunan bir başka görüş ise bu savunusunu Anayasa'nın 12. maddesine dayandırarak kişinin sağlığı ve vücut bütünlüğü üzerindeki haklarının dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez nitelikte olduğundan bahisle kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığını bozacak maddeleri kullanma noktasında özgür olduğunun kabul edilemeyeceğini ifade etmiş,

²²¹ Dönmezer, **Kriminolojik Yaklaşım**, s. 465-466.

²²² Karşılaştırma için bkz. "2.2.4.1.2. Portekiz".

²²³ Ergül, **age**, s. 107.

devletin bu noktada alkol, uyuşturucu madde gibi kötü alışkanlıklara karşı vatandaşlarını koruma yükümlülüğü altında olduğunu belirterek²²⁴ uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi ve kişilerin bu kapsamda kabul edilen maddeleri kullanmaları halinde karşılaşılabacakları cezai yaptırım sebebiyle uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımından uzak durmalarının sağlanacağı ve böylece hem kişinin hem de toplum düzeninin korunacağı savunulmuş²²⁵, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma eylemine ceza hukukunun müdahalesinin ortadan kaldırılması halinde ise kişilerin bu maddeleri kullanmamak yönündeki iradelerinin bozulacağı, bireylerin uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri deneme ihtimallerinin artacağı ve bunun sonucunda da bu maddeleri sürekli şekilde kullanmaya devam etme ihtimalinin bulunduğu söylenmiştir²²⁶. Ayrıca uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının toplum tarafından anlayışla karşılanmasının²²⁷ ve yasallaştırılmasının sonucunda kullanımın meşruluk kazanacağı ve yaygınlaşacağı²²⁸ aynı zamanda uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin suçlarda da artış gözlemleneceği ifade edilmiştir²²⁹.

Öğretideki bir diğer görüşe göre ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için gerçekleştirilen satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemlerinin cezalandırılmasının

²²⁴ “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.” şeklindeki Anayasa m.58 f.2 hükmündeki “gençler” ifadesinin geniş yorumlanarak tüm vatandaşlar şeklinde anlaşılması gerektiği ve bu hükme dayanarak devletin tüm vatandaşlarını uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden korumakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Yokuş Sevik, **age**, s. 65; Karakaş Doğan, **age**, s. 71; Selbes, **age**, s. 40; Ayrıca uyuşturucu madde kullanımının bireysel etkileri yanında kişiyi maddeyi temin için suç işlemekten çekinmeyecek bir hale dönüştürerek, kişinin toplum için bir tehdit haline gelmesi dolayısıyla, her ne kadar uyuşturucu madde kullanımı Anayasa’nın 12. maddesinde kişinin sağlığı ve vücut bütünlüğü üzerindeki iradi tasarruf yetkisinin bir yansıması olarak gözüke de gerekçesinin önemi olmaksızın uyuşturucu madde kullanımının toplumsal bir olarak ele alınması gerektiği ve sosyal hukuk devletinin bir gereği olarak kişinin iradesine bırakılmadan kontrol altında tutulması zorunluluğu ifade edilmiştir. Bkz. Tuncer, **age**, s. 62-63.

²²⁵ Yokuş Sevik, **age**, s. 80; Bununla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan bir kişinin daha önce bu neviden bir maddeyi hiç kullanmamış bir kişi ile teması halinde artık bu maddeyi birlikte kullanmaya başlayabilecekleri, daha sonra bu iki kişinin kurdukları arkadaşlıklar sonucu başka bireyleri de bu maddeye alıştırabilecekleri ve bu silsile sonucunda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının hızla yayılacağı ifade edilerek yaygınlaşan diğer hastalıkların durdurulmasında hürriyeti kısıtlayıcı tedbirlerin uygulanması gibi madde bağımlılığı ile baş etme noktasında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin her türünün kullanımının suç olarak düzenlenmesi ve ciddiyetle bu kanunların uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Dönmezer, **Hukuk ve Kriminoloji**, s. 9.

²²⁶ Dönmezer, **Yeni Gelişmeler**, s. 209.

²²⁷ Koptagel, **age**, s. 1054.

²²⁸ Karşılaştırma için bkz. “

²²⁹ Zafer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti”, **age**, s. 324-325.

temel sebebi aslında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının toplumda yarattığı tehlike ile mücadele etmektir²³⁰. Bu sebeple kullanma eylemi bakımından hazırlık hareketi niteliğinde olan bu eylemlerin cezalandırılması halinde maddeyi kullanmak için temin etme talebi cezalandırılarak önlenmiş olacağından arzın da ortadan kalkacağı ve böylece ceza hukuku vasıtasıyla uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kötüye kullanımı ve bu kullanımın toplum üzerinde yarattığı tehlikenin önleneyeceği belirtilmiştir²³¹. Buna ek olarak batı toplumları örnek gösterilerek devletlerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı konusunda izlediği hoşgörü politikasının bireylerin bu maddeleri kullanmasına engel olan sosyal tabuların zamanla yıkılmasına yol açtığı ve hatta madde kullanıcısı olan gençlerin bir araya geldikleri ve polisin müdahale etmemeyi tercih ettiği çeşitli bölgelerin oluştuğu ifade edilmiştir²³².

Kişisel kullanım amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma ve bulundurma eylemlerinin suç olmaktan çıkarılmasını savunan doktrindeki görüşlere karşı bir kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak ve bulundurmak için ön eylem olarak satın alma fiilini gerçekleştirmesi gerektiği, dolayısıyla kullanmanın ve bulundurmanın suç olmaktan çıkarılması halinde istenen amaca ulaşabilmek için bu neviden maddelerin kullanmak amacıyla satın alınmasının da suç olmaktan çıkarılması gerektiği, ancak Türkiye'nin de taraf olduğu sözleşmelerde kullanmak için uyuşturucu maddelerin satın alınmasının, kabul edilmesinin ve bulundurulmasının yasaklandığı ifade edilmiştir. Bu noktada uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kişi üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alındığında bu maddelerin yaratabileceği zarar tehlikesine karşı hem bireysel hem de toplumsal menfaati korumak adına ceza hukukunun uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılması ve bulundurulmasına müdahale ettiği belirtilerek toplumun bu neviden maddelerden cezai yaptırımlar yoluyla korunması

²³⁰ Dönmezer, **Yeni Gelişmeler**, s. 193.

²³¹ Yokuş Sevik, **age**, s. 125.

²³² Sulhi Dönmezer, "Uyuşturucu ve Tutku Yararıcı Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 45 S: 1-4 (1981), s. 1037.

gerektiği, uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olmuş kişilerin ise cezanın yanı sıra tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmaları gerektiği ifade edilmiştir²³³.

Uyuşturucu madde kullanan kişilerin toplumla muhalefet duygusunda olan bireyler olduğunun kabulüyle, bu neviden maddelerin kullanımının suç olmaktan çıkarılması sonucunda bu tabiattaki bireylerin yasa dışı olan başkaca eylemlere yönelerek topluma karşı olma hallerini belki de kamu düzeni açısından çok daha zararlı olabilecek eylemlerle gösterecekleri ve böylece, her ne kadar uyuşturucu madde kullanımı toplum için zararlı olsa da kontrol edilebilir durumda olduğundan, toplum düzeni için uyuşturucu madde kullanımından çok daha fazla tehlike yaratabilecek başkaca yasa dışı eylemlerin ortaya çıkacağı iddia edilmiş, bu sebeple uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç olarak düzenlenmeye devam edilmesi gerektiği savunulmuştur²³⁴.

Kamu düzeni açısından bireylerin sahip olduğu özgürlükler kadar toplumun da özgürlükleri olduğu, bu sebeple de toplumun kendini koruma özgürlüğü kapsamında uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı sebebiyle toplum için tehdit oluşturan kişilerden kendini koruyabilmesi için bu neviden madde kullanımlarına müdahale etmek zorunda olduğunun kabulü ile uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi gerektiđi²³⁵, bu maddelerin kullanımının sınırlandırılması ve temin edilmesinin zorlaştırılması için öne sürülen sebeplerin hala varlıklarını sürdürdüğü ifade edilmiştir²³⁶.Uyuşturucu madde kullanımının yasaklanması ile birlikte kamu düzeni açısından sosyal tehlike yaratan uyuşturucu madde kullanan kişilerin, bu kullanım

²³³ Tuncer, **age**, s. 55-56; Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç olmaktan çıkarılması, kişisel kullanım sınırında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması ve bulundurulmasının da yasallaştırılması beraberinde getireceği, her ne kadar uyuşturucu maddeler ile mücadele hususunda cezalandırma kişiyi bu neviden maddeleri daha çok kullanmaya yönlendirebilecek sosyo psikolojik bir sebep olarak görülebilecekse de bu argümanın henüz ispatlanmamış olduğu, devletin bu maddelerin kullanılmasını yasaklama tercihine vesile olan tüm sebeplerin varlığını koruduğu ve kanunların asıl amacının bu maddelerin kullanımını önlemek olduğu ifade edilmiş, bu amaç göz önüne alındığında devletin bu maddelerin bulundurulmasını ve kullanılmasını suç olmaktan çıkarması ve yaptırıma bağlanmamasının mümkün gözükmediği açıklanmış, bununla birlikte yalnızca bağımlı kişiler için değil uyuşturucu madde kullanıcıları tüm kişiler için tedavi imkanı sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Erman, **age**, s. 1069-1070, 1080.

²³⁴ Bayraktar, **Suç Siyaseti**, s. 61; Dönmezer, **Sosyo-Politik Yaklaşım**, s. 1034-1036.

²³⁵ Dönmezer, **Hukuk ve Kriminoloji**, s. 3-4; Yaşar, **age**, s. 60.

²³⁶ Erman, **age**, s. 1070.

dolayısıyla içinde buldukları psikolojik bozukluklar ve bu maddeleri temin etmek için işleyebilecekleri diğer suçların da önüne geçilerek toplum düzeninin sağlanacağı ifade edilmiştir²³⁷.

Bu bölümde açıklanan uyuşturucu madde kullanımının yasaklanmasına ilişkin görüşlerin temelinde aslında paternalist devlet anlayışı bulunmaktadır. Gerald Dworkin, paternalizmi bir devletin veya bireyin, kişinin iradesine bakılmaksızın onu zarardan korumak veya onun için daha iyi olanı sağlamak iddiasıyla kişiye müdahale etmesi olarak tanımlamıştır²³⁸. Feinberg tarafından ise hukuki paternalizmi bireyin fiziksel, psikolojik veya ekonomik olarak kendi kendine zarar vermesini önlemenin gerekli olduğu ve bu konuda getirilen bir cezai yasağın desteklendiği bir ilke olarak tanımlanmıştır²³⁹. Hukuki paternalizm, bireylerin özgürlüğü ve iradesini kısıtlayan yasaklayıcı hükümlerin meşru nedenini kişinin kendi kendine zarar vermesini önleme ihtiyacı olarak açıklar. Paternalizm ilkesi kapsamında değerlendirilebilecek yasaklara kişinin araç kullanırken emniyet kemeri takma zorunluluğu getirilmesi, motosiklet sürücüsüne kask takma zorunluluğu getirilmesi, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımının yasaklanması örnek olarak gösterilebilir²⁴⁰. Bu noktada paternalizmde kişinin kendine verdiği zararlarda rızası olsa dahi bu rızanın önemsenmediği söylenmelidir. Nitekim, bir kişinin diğerinden esrar satın alması ceza kanununca yasaklandığında aslında bu yasaklamanın temelinde devletin esrar kullanmak isteyen kişinin bu kullanım dolayısıyla yaşayabileceği sağlık problemlerinden kişiyi koruması gerektiği inancı yatar. Bu sebeple kişinin iradesine ve rızasına bir değer atfedilmez²⁴¹. Feinberg tarafından hukuki paternalizm ilkesinin temeli olarak açıklanan kişilerin rıza ve iradelerinin temel alınmadığı bir sistem Gerald Dworkin tarafından *sert paternalizm* olarak açıklanmış, *yumuşak paternalizmde* ise devlet tarafından davranışına müdahalede bulunulan kişinin bu davranışı bilerek ve isteyerek yapıp yapmadığının

²³⁷ Günel, *age*, s. 145-146.

²³⁸ **Stanford Encyclopedia of Philosophy: Paternalism**, Stanford University Center for the Study of Language and Information (yazar: Gerald Dworkin), <https://plato.stanford.edu/entries/paternalism/>, (ET: 04.05.2021).

²³⁹ Joel Feinberg, **The Moral Limits of The Criminal Law Volume Three: Harm to Self**, Oxford University Press, New York 1986, s. 4.

²⁴⁰ Feinberg, *age*, s. 8.

²⁴¹ *Age*, s. 10.

belirlenmesi gerektiğini, bu belirleme yapılamazsa veya kişinin iradesinin aksi yönde olduğu tespit edilirse devletin müdahalede bulunduğu ifade etmiştir. Bu ayrımı bir örnek ile açıklamak gerekirse yumuşak paternalizmde bir kişinin bilerek ve isteyerek intihara teşebbüs etmesi halinde kişinin intiharı engellenmez ancak sert paternalizmde kişinin iradesinin ve isteğinin önemi olmaksızın devlet bu intiharı engelleme hakkına sahiptir²⁴². Bu açıklamalar ışığında uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının ceza kanunlarında suç olarak düzenlenmesi ve cezalandırılması sert paternalist devlet anlayışının bir yansımasıdır.

2.1.2. Geleneksel Sistemde Uyuşturucu Madde Kullanımının Yaptırımı

Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenleyen geleneksel sistemlerde bu suçu işleyen kişiler için uygun görülen yaptırımlar takip edilen suç politikasının ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkar²⁴³. Uluslararası sözleşmelere bakıldığında hem 1925 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 7. ve 28. maddelerinde hem de 1961 tarihli Tek Sözleşme'de²⁴⁴ uyuşturucu maddelerin yasal izin alınmadan bulundurulmasını engellemekten ve sözleşmeye aykırı şekilde uyuşturucu maddenin bulundurulması halinde ise cezalandırmaktan söz edilmiş ve bir yükümlülük olarak taraf devletlere yüklenmişti. Bu sebeple cezalandırma geleneksel sistemin uzun süredir benimsediği klasik bir yaptırım modeliydi. 1961 tarihli Tek Sözleşme'de uyuşturucu madde bağımlılığı halinde tedavi imkanından bahsetmesi ile²⁴⁵ bu

²⁴² **Stanford Encyclopedia of Philosophy: Paternalism**, Stanford University Center for the Study of Language and Information (yazar: Gerald Dworkin), <https://plato.stanford.edu/entries/paternalism/>, (ET: 04.05.2021).

²⁴³ Yokuş Sevik, **age**, s. 90.

²⁴⁴ 1961 tarihli Tek Sözleşme m.33: “*Taraflar kanuni müsaade alınmaksızın elde uyuşturucu madde bulundurulmasına müsaade etmeyeceklerdir.*”; m.36: *Kendi anayasa hükümleri baki kalmak kaydı ile, her Taraf, uyuşturucu maddelerin işbu Sözleşme hükümlerine uygun olmayan bir şekilde yapılacak ekim ve istihsalinin, imalinin, istihracının, hazırlanmasının, elde bulundurulmasının, arzının, satışa arzının, dağılımının, satın alınmasının, satışının, herhangi bir maksatla tesliminin, simsarlığının, gönderilmesinin, transit olarak şevkinin, naklinin, ithal ve ihracının veya sözü geçen Tarafın görüşüne nazaran, işbu Sözleşme hükümlerine aykırı olabilecek her türlü fiillerin kasten yapılmalarının cezayı müstelzim memnu fiiller teşkil etmeleri ve ağır cürümlerin uygun bir cezaya ve bilhassa hapis ve diğer hürriyetten mahrumiyet cezalarına müstahak kılınmaları için gerekli tedbirleri alacaklardır.*”

²⁴⁵ Selbes, **age**, s. 35; 1961 tarihli Tek Sözleşme m.38: “*Uyuşturucu madde müptelâlarının tedavilerini, bakılmalarını ve tabii hayata intibaklarını sağlamak üzere, Taraflar gereken tedbirlerin alınmasını özellikle göz önünde bulunduracaklardır. 2. Uyuşturucu madde iptilâsı, Taraf için vahim bir mesele teşkil ettiği ve aynı Tarafın iktisadi imkânları da müsait olduğu takdirde, uyuşturucu madde müptelâlarının etkili bir şekilde tedavileri için uygun teşkilâtın kurulması temenniye şayandır.*”

suçlarla mücadelede klasik ceza anlayışı dışında bir imkandan bahsedilmiş, devamında ise gerek 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi²⁴⁶ gerekse 1961 Tek Sözleşmesi'nin tadiline yönelik 1972 tarihli Protokolde²⁴⁷ uyuşturucu madde kullanıcısı için tedavinin gerekli olduğu, ceza yerine veya cezaya ek olarak tedaviye hükmedebileceği görüşü benimsenmiştir. 1988 Tarihli Sözleşme'nin 3. maddesinin 4. fıkrasında da bu hüküm aynen tekrar edilmiştir. Böylece klasik ceza anlayışının yanı sıra tedavi de bir yaptırım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlendiği sistemlerde uyuşturucu madde kullanıcıları için öngörülen yaptırımlar konusunda iki temel görüş bulunur. Bunlardan ilki kişinin hapis cezası ile cezalandırılması, ikincisi ise kişinin cezalandırılmanın yanı sıra veya cezaya alternatif olarak tedavi tedbirinin uygulanmasıdır.

Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi ve bu suçu işleyen kişinin cezalandırılmasını savunan görüşlerin ilki Norveç'in Ceza Kanunu Tavsiye Komitesi'ne aittir. Komite görüşünü uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kötüye kullanılmasını engellemek için ceza hukuku tedbirlerine mutlak surette duyulan gereksinime dayandırmıştır. Zira bu neviden maddeler üzerinde tasarrufta bulunma eylemlerinden biri olan kullanmanın cezalandırılması cezanın önleyici ve caydırıcı etkisi sebebiyle özellikle bu maddeleri deneme eğiliminde olan kişileri bu eğilimden vazgeçirmek konusunda etkili olacaktır, bu sebeple de zorunluluktur. Dolayısıyla kullanma eyleminin cezalandırılması her ne kadar bu konudaki bireysel ve toplumsal problemi çözmek bakımından uygunsuz görülebilse de kullanım suç

²⁴⁶ 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi m.20: “1. Taraflar, psikotrop maddelerin kötüye kullanılmasını önleyebilecek ve ilgili kişilerin, erken teşhis, tedavi, eğitim, tedavi sonrası bakım; readaptasyonu ve toplumla yeniden kaynaşmalarını sağlayacak bütün tedbirleri alacaklar ve bu amaca yönelik çabalarında eşgüdüm sağlayacaklardır. 2. Taraflar, olanaklar ölçüsünde, psikotrop maddeleri kötüye kullanan kişilerin tedavisi, tedavi sonrası bakımı, readaptasyonu ve toplumla yeniden kaynaşmalarını sağlamak için personel yetiştirilmesini geliştireceklerdir...”; m.22: “...Yukarıdaki alt paragrafta rağmen psikotrop maddeleri kötüye kullananlar bu tür suçlar işlediklerinde. Taraflar mahkûmiyet veya cezaya bir alternatif olarak veya cezaya ek olarak bu kötüye kullananların tedavisi, eğitimi, tedavi sonrası bakımı, rehabilitasyonu ve 20. maddenin 1. paragrafı uyarınca topluma yeniden kaynaşmaları için gerekli tedbirleri alabilirler...”

²⁴⁷ 1972 tarihli Protokol m.14: “...Bir önceki bendin hükümlerine rağmen, uyuşturucu madde kullanıcıları bu tip yasak fiilleri yaptıklarında, Taraflar mahkûmiyet kararları veya ceza yerine ya da bunların yanı sıra 38. madde 1. fıkraya hükümlerine uygun olarak bu kullanıcıları tedaviye, eğitime, tedavi sonrası bakıma, rehabilitasyona ve topluma yeniden kazandırmaya yönelik önlemlere tabi tutabilir.”

olarak düzenlenmeli ve bu suçu işleyen kişi cezalandırılmalıdır²⁴⁸. Ayrıca ceza kanunumuzda uyuşturucu madde suçlarının düzenlenmesinde amacın bu maddelerin kullanımını önlemek olduğuna atıf yapılarak, cezalandırma aşamasında da kullanım eyleminin yer alması gerektiği ifade edilmiştir²⁴⁹.

Uyuşturucu madde kullanımını azaltmada geleneksel cezalandırma yönteminin başarıya ulaşmadığı, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını engelleyemediği hatta kişiyi daha çok bu neviden maddeleri kullanmaya teşvik eden sosyo psikolojik bir sebep oluşturduğunun düşünülebileceği²⁵⁰, ayrıca uyuşturucu madde kullanımının yaptırımının ağırlığı göz önüne alındığında madde kullanan kişilerin cezalandırılması ve uzun bir süre cezaevinde tutulması, tedaviye ihtiyaç duyan ve tedavi edilmediği sürece bu maddeye daha da bağımlı hale gelen bu kişileri tamamen tedavi edilemez bir duruma getirdiği, bu sebeple uyuşturucu madde kullanan veya kendisine çok kısa bir süre yetecek miktarda uyuşturucu maddeyi satın alan yahut bulunduran madde kullanıcısının geleneksel cezalandırma yerine zorunlu bir tedaviye tabi tutulması, tam iyileşme gerçekleşene kadar bu tedavinin sürdürülmesi ve kişinin tedaviden kaçması halinde kovuşturma yapılmayıp zorunlu tedavinin tamamlanmasının sağlanması gerektiği ve ancak bu şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımından bireylerin tamamen arındırılabilmesi ifade edilmiştir²⁵¹. Aynı fikri paylaşan bir başka görüş de cezalandırmanın kullanımı engellemek noktasında çözüm olarak görülemeyeceğinden ve devletin Anayasa'nın 41, 56 ve 58. Maddeleri uyarınca tüm bireylerin hayatlarını sağlıklı şekilde sürdürme, toplumun düzen ve huzurunu sağlamakla yükümlü olması dolayısıyla kişileri uyuşturucu madde kullanımından koruması gerektiğinden bahisle devletin kullanıcı olan bireylerin tedavi imkanlarını oluşturmak zorunda olduğunu belirtmiş, tedavinin kişinin toplum dışına itilerek değil, toplum içerisindeyken uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden arındırılmasını sağladığını ifade ederek,

²⁴⁸ Dönmezer, **Yeni Gelişmeler**, s. 208.

²⁴⁹ Günal, **age**, s. 149.

²⁵⁰ Erman, **age**, s. 1070.

²⁵¹ Bayraktar, **Suç Siyaseti**, s. 63-64.

hem toplumsal hem de bireysel fayda için tedavinin cezalandırmaya göre amaca çok daha uygun olduğu açıklanmıştır²⁵².

Doktrindeki bir başka görüş ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının suç olmaktan çıkarılmasının ceza yaptırımını ile karşılaşma endişesini ortadan kaldırarak bu neviden maddelerin ticaretini yapan kişileri ve potansiyel kullanıcıları cesaretlendirme, toplumda bu maddeler ile ilgili yanlış algılara sebep olma gibi sonuçları olacağından bahisle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının suç olarak düzenlenmeye devam edilmesi gerektiğini, bununla birlikte madde kullanıcılarının bir suçlu gibi ağır cezalarla muhatap olmasının doğru olmadığını ve bu durumun kullanımı engellemede fayda sağlamadığını ifade etmiştir²⁵³. Bu hususta ayrıca madde kullanıcısı olan kişileri cezalandırmak yerine klasik ceza anlayışından saparak kullanma eyleminin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri ile karşılanmasının uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarıyla mücadelede etkin bir araç ve makul bir çözüm yolu olduğunu belirtmiştir²⁵⁴.

Öğretide uyuşturucu madde kullanıcısı olan bireyi ceza tedbiri ile karşı karşıya bırakmadan yalnızca tedavi edilmesi görüşü benimsenmese dahi en azından kişinin cezasının ertelenmesi, cezalandırılıyorsa da hapis cezası ile birlikte kişinin mutlak surette tedavi ettirilmesi, kişinin cezaevinden çıkmasının ardından da kişinin topluma kazandırılmasına yönelik çalışmaların devam edilmesi gerektiğini ifade eden bir görüş de mevcuttur²⁵⁵.

2.1.3. Geleneksel Sistemin Kabul Gereçekleri ve Argümanlarının Değerlendirilmesi

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç olarak düzenlenmesini savunan geleneksel sistemin ilk argümanı kişinin uyuşturucu madde kullanımı ile suç işleme potansiyeli arasında doğrusal bir ilişki olduğu iddiasıdır. Bu iddiaya karşı, uyuşturucu madde

²⁵² Yokuş Sevik, *age*, s. 94.

²⁵³ Yenisey, *age*, s. 190.

²⁵⁴ Selman Dursun, “Türk Ceza Hukuku’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanımına Dair Düzenlemelerin Gelişimi: Suç Olmaktan Çıkarma ve Diversiyon (Cezalandırmadan Sapma) Eğilimleri”, *Adalet İstanbul Dergisi*, Y:6 S: 13 (Haziran 2019), s. 73.

²⁵⁵ Günal, *age*, s. 173-176.

bağımlılığı kontrol edilemez boyutta olup bu maddeyi temin için suç işlemek veya suçlularla ilişki kurmak mecburiyetinde kalan bireyler haricindeki madde kullanıcılarının suç işleme potansiyellerinin aslında anti sosyal bir karakter taşıyıp taşımadıklarına bağlı olduğu, anti sosyal kişiliğe sahip olmayan bireylerin uyuşturucu madde kullanımı sebebiyle ayrıca suç işlemediği açıklanmıştır. Bununla birlikte anti sosyal kişiliğe sahip bireylerin suç işlemek hususunda cesaretli olabilmek için bile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandıkları ifade edilmiştir²⁵⁶. Nitekim İspanya’da suç davranışları ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi tespit için mahkumlar arasında yapılan bir araştırmada, araştırmaya katılan 204 mahkumun 101’inde kişilik bozukluğu olduğu, bu kişilerin 38’inin ise anti sosyal kişilik bozukluğu olan bireyler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada anti sosyal kişilik bozukluğu teşhisi konulan mahkumların madde kullanımı ile de doğrusal bir bağlantıları olduğu ifade edilmiştir²⁵⁷.

Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak kabul edilmesine ilişkin geleneksel görüşün bu argümanı karşısında incelenmesi gereken ikinci husus uyuşturucu madde kullanımı ile suç arasındaki ilişkidir. Zira uyuşturucu maddelerle ilgili suçlara dair veriler, hem uyuşturucu madde politikasının mevcut etkilerini değerlendirmek hem de uyuşturucu maddelerle bağlantılı suçları ve uyuşturucu maddelere olan talebi azaltmak için önem taşımaktadır²⁵⁸.

“*Uyuşturucu maddelerle ilişkili suçlar*” terimi dört farklı uyuşturucu madde-suç ilişkisini ifade eden bir çatı kavramdır. Bunlardan ilki uyuşturucu madde kullanımı sonucu kişinin madde etkisi altında işlediği psikofarmakolojik suçlar, ikincisi uyuşturucu madde bağımlılığının bir sonucu olarak uyuşturucu madde temini için işlenen ekonomik suçlar, üçüncüsü yasa dışı uyuşturucu madde ticaretinin bir parçası olarak işlenen sistemik suçlar ve sonuncusu uyuşturucu maddelere ilişkin mevzuatı ihlal ederek işlenen suçlardır²⁵⁹.

²⁵⁶ Dönmezer, **Sosyo-Politik Yaklaşım**, s. 1036.

²⁵⁷ Gerardo Florez, Pilar A. Saiz, Ventura Ferrer, Luis S. García, Manuel Pérez ve María R. Crespo “Personality disorders, addictions and psychopathy as predictors of criminal behaviour in a prison sample”, **RESP**, 21/2 (2019), s. 64, 66, 67 (Tablo2), <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6813663/>, (ET: 04.01.2021).

²⁵⁸ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Drugs and crime-a complex relationship**, 2007, s. 4, https://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index36331EN.html_en, (ET: 21.12.2020).

²⁵⁹ EMCCDA, **Drugs and crime**, s. 1.

Uyuşturucu madde kullanımı ve suç ilişkisinin tespitinde temelde tüm bu suç tiplerinin ayrı ayrı değerlendirme konusu yapılması gerekmektedir²⁶⁰.

Avrupa Birliği ülkelerinde nüfusun geri kalanı ile mukayese edildiğinde, suçlular arasında yüksek oranda uyuşturucu madde kullanımının olduğu ve uyuşturucu madde bağımlılarının da yüksek oranda suç işlediği rapor edilmektedir. Bununla birlikte, uyuşturucu madde kullanımı ile suç arasında doğrusal bir bağ bulunmamaktadır. Zira yukarıdaki açıklamanın yanı sıra birçok suçlu uyuşturucu madde kullanmaz, ayrıca birçok uyuşturucu madde kullanıcısı da suç olarak kabul edilen uyuşturucu madde kullanımı ve bu amaçla bulundurulması eylemleri haricinde, herhangi bir suç işlemez²⁶¹. Bunun sebebi uyuşturucu madde kullanımı ile suç işleme potansiyeli arasındaki ilişkinin kullanılan madde türüne, madde kullanıcısının kişisel özelliklerine, kullanımın sebebi ve bağlamına göre değişmesidir²⁶². Mevcut araştırmaların çoğu, alkol ile psikofarmakolojik suçlar ve bunun da özelinde şiddet suçları arasında güçlü bir ilişki olduğu göstermektedir. Bu sıralamada alkolü, uyarıcı maddeler olan kokain ve amfetaminler takip eder. Bununla birlikte araştırmalar, afyon ve esrar kullanımının genellikle psikofarmakolojik suçlara yol açmadığını hatta bazı kullanıcılarda kişinin normal ruh haline oranla şiddet dürtüsü ve saldırganlığını azalttığını göstermektedir. Ancak kişinin yoksunluk belirtilerinden biri olan sinirlilik ve mental problemler, şiddete sebep olabilmektedir²⁶³.

Her ne kadar fail ve mağdurun sarhoşluk halleri ile öldürme eylemi arasında nedensel bir bağ tespit edilemese de şiddet suçlarına ilişkin verilere örnek olarak öldürme suçuna dair Kanada'daki 2012 yılı istatistikleri gösterilebilir. Buna göre, sanıklarının %75'i suçu işlemeyen evvel alkol, bir veya birden fazla uyuşturucu yahut sarhoş edici madde kullanmıştır. Mağdurların ise %62'si sarhoş edici bir madde kullanmıştır²⁶⁴. Bu konudaki araştırmalar bir yandan özellikle eroin veya crack kokain gibi yüksek bağımlılık ile

²⁶⁰ Douglas Husak ve Peter de Marneffe, **The Legalization of Drugs (For and Against)**, Cambridge University Press, Cambridge 2005, s. 66-68.

²⁶¹ EMCCDA, **Drugs and crime**, s. 1.

²⁶² Serge Brochu, Natacha Brunelle ve Chantal Plourde (Çev. Julie da Silva), **Drugs And Crime A Complex Relationship third Edition, Revised And Expanded**, University of Ottawa Press, Canada 2018, s. 102.

²⁶³ EMCCDA, **Drugs and crime**, s. 2.

²⁶⁴ Brochu, Brunelle ve Plourde, **age**, s. 81.

ilişkilendirilen uyuşturucu maddeler bakımından uyuşturucu madde kullanımının suçluluğun devamında geldiğini, diğer yandan suçluluk ve madde kullanımı arasındaki doğrudan bağın sadece uyuşturucu madde bağımlılarının madde temini için para sağlamak amacıyla işlediği mala karşı suçlarda kendini gösterdiğini ortaya koymuştur²⁶⁵.

Ayrıca yine uyuşturucu madde kullanımı ile suç işleme potansiyeli arasındaki ilişkiye dair Kanada’da failin suç işlediği gün alkol veya uyuşturucu madde tüketimine ilişkin yapılan bir araştırmada suçluların yarısının suçu hiçbir madde etkisi altında olmadan, %21’inin alkol etkisinde, %16’sının uyuşturucu madde etkisinde, %13’ünün ise hem alkol hem uyuşturucu madde etkisinde işlediği açıklanmıştır. Bu oranların suç tiplerine göre dağılımına bakıldığında ise alkol kullanımı saldırı, öldürme, cinsel saldırı, konut dokunulmazlığını ihlal gibi şiddet suçlarında; uyuşturucu madde kullanımı ise ekonomik suçlarda yoğunlaşmıştır. Uyuşturucu madde suçlarını işleyen kişilerin ise %72’sinin hiçbir madde etkisi altında olmadan bu suçları işlediği görülür. Bu durumun sebebi ise uyuşturucu madde suçlarını işleyen kişilerin genellikle büyük miktarlarda uyuşturucu madde yetiştirme, imal etme ve yasa dışı madde ticareti suçlarından mahkum edilen kişiler olması şeklinde açıklanmıştır²⁶⁶.

Tüm bu güncel araştırmaların sonuçları ışığında geleneksel sistemin uyuşturucu madde kullanımı ile suç işleme potansiyeli arasında doğrusal bir bağ olduğuna dair iddiasının günümüzde savunulabilmesi için geçerli bir sebebin bulunmadığı söylenmelidir.

Ayrıca yine geleneksel sistemde uyuşturucu madde kullanımının yasallaştırılması ile birlikte bu eyleme tanınan meşruluk sebebiyle kullanımın yaygınlaşacağı, uyuşturucu madde kullanıcısı olan kişilerin ise toplumla muhalefet duygusunda olan bireyler olduğundan bahisle bu kişilerin başkaca suçlar işleyeceği ve uyuşturucu madde ticareti suçlarında da artış

²⁶⁵ EMCCDA, **Drugs and crime**, s. 1.

²⁶⁶ Serge Brochu, Marie-Marthe Cousineau, Michaël Gillet, Louis-Georges Cournoyer, Kai Pernanen, Larry Motiuk, “Drugs, alcohol, and criminal behaviour: a profile of inmates in canadian federal institutions”, **Forum on Corrections Research (Focusing on Alcohol and Drugs)**, S: 13/3 (2001), s. 20-24, s. 22, <https://www.csc-scc.gc.ca/research/forum/e133/e133ind-eng.shtml>, (ET:03.02.2020); Avusturalya’da da Kanada ile benzer istatistiksel verilere sahip bir rapor yayınlanmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Jason Payne ve Antonette Gaffney, “How Much Crime Is Drug Or Alcohol Related? Self-Reported Attributions Of Police Detainees“, **Trends & issues in crime and criminal justice**, S: 439 (2012), s. 5 (Tablo 3), <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi439>, (ET: 03.02.2020).

yaşanacağı, toplumun kendini koruması gerektiği, uyuşturucu madde kullanımının suç olarak kabul edilmesinin gerekçeleri olan ifade edilmiştir. Ancak böyle bir genelleme yapılması ve bu genellemeye dayanarak uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi mümkün görünmemektedir. Zira bu genellemeye karşı her ülke için uyuşturucu madde kullanımını yasallaştırma politikasının uygulanmasının aynı istatistiksel verilere sebep olmayacağı göz önüne alınarak aşağıda uyuşturucu madde politikası açıklanan Kanada örneği ele alınabilir. Tüm yasa dışı esrar suçlarının 2011 yılından beri azalan bir grafik izlediği Kanada’da yasa dışı esrar ticareti suçları esrar kullanımı yasallaşmadan önce 2018 yılında bir önceki yıla göre %44 oranında bir azalma göstermiştir. Bulundurma ve üretme eylemlerinde de benzer bir azalma söz konusuysen yalnızca esrar ithalatı ve ihracatı %22 oranında artmıştır²⁶⁷. Yasallaşmanın ardından ise en çok işlenen suçlar, işlenen tüm esrar suçlarının %64’ünü oluşturan yasa dışı esrar ithalat ve ihracatı, %13’ünü oluşturan yasa dışı esrar bulundurma ve %7’sini oluşturan yasa dışı esrar satışı suçudur. 2019 yılında ülke genelinde opiyatlar, kokain ve metamfetaminle ilgili suçlarda artış yaşanırken yasallaşmanın ardından da esrar suçlarındaki düşüş grafiği devam etmektedir²⁶⁸.

Konu uyuşturucu madde kullanan kişilerin hapis cezası ile cezalandırılmasına geldiğinde ise geleneksel sistemin bu konuda aktardığı ilk görüş, Norveç Ceza Kanunu Tavsiye Komitesi’nin uyuşturucu madde kullanımını engellemek ve bu maddeleri deneme eğiliminde olan kişileri caydırabilmek için uyuşturucu madde kullanıcılarının bu kullanım eylemi sebebiyle hapis cezası ile cezalandırılması görüşüdür. Ancak 19.12.2019 tarihinde Norveç Uyuşturucu Madde Reformları Komitesi, “Cezalandırmadan Yardıma” başlığı altında uyuşturucu madde kullanma ve bulundurma suçlarının artık hapis cezası ile cezalandırılmayacağı, bunun yerine kişilere yardım ve tedavi imkanlarının sağlanacağı yeni bir model önerisinde bulunmuştur. Bu yeni model, uyuşturucu madde kullanımının ve bulundurulmasının hala yasa dışı kabul edildiği, bununla birlikte suçun oluşması halinde

²⁶⁷ **Police-reported crime statistics, 2018**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/190722/dq190722a-cansim-eng.htm>, (E.T. 14.02.2021).

²⁶⁸ **Police-reported crime statistics in Canada, 2019**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/85-002-x/2020001/article/00010-eng.htm>, (E.T. 14.02.2021); **Table 3-Police-reported crime for selected drug offences, Canada, 2018 and 2019**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/85-002-x/2020001/article/00010/tbl/tbl03-eng.htm>, (E.T. 16.02.2021).

tedavi tedbirlerine başvurmayı amaçlayan bir sistemdir²⁶⁹. Böylece uyuşturucu madde kullanımının cezalandırılması görüşünde ülke politikalarındaki köklü değişimlerin en belirgin örneklerinden biri Norveç'te yaşanmıştır. Ayrıca madde kullanıcılarının işledikleri uyuşturucu madde kullanım suçunun yaptırımının hapis cezası mı yoksa tedavi tedbiri mi olması gerektiğine ilişkin Amerika Birleşik Devletleri Maryland eyaletinde yapılan 2004 tarihli bir araştırmada uyuşturucu madde kullanıcılarının tedavi edilmesinin tedavinin uyuşturucu madde kullanan kişi sayısını azaltması ve bu suretle toplumda uyuşturucu madde ile mücadelede daha etkin bir yol olduğu göz önüne alındığında uyuşturucu madde suçlularını hapsedmekten çok daha faydalı ve ölçülü olduğu belirtilmiştir²⁷⁰. Ayrıca uyuşturucu madde tedavisi gören eski suçluların %50'sinin bir daha uyuşturucu maddelerle ilişkili bir davranışta bulunmadığı açıklanmış ve tedavinin uyuşturucu maddelere ilişkin suçların azaltılmasındaki etkin rolü gösterilmiştir²⁷¹.

Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak kabul edilmesine ilişkin görüşlerden birkaçı Anayasa'nın 58. maddesinde açıklanan devletin, gençleri ve aslında tüm vatandaşları alkol, uyuşturucu maddeler, suçluluk ve kumar gibi kötü alışkanlıktan koruma konusundaki yükümlülüğüne dayandırılmıştır. Bu yükümlülükten hareketle aslında paternalist devlet anlayışının bir yansıması olarak kişinin kendi üzerinde zarar verici eylemlerini de kapsayacak şekilde tasarrufta bulunma yetkisinin mutlak bir hak olarak kabul edilmediği ifade edilmelidir. Lakin bu noktada devletin müdahale şeklinin ele alınan madde türüne göre farklılık gösterdiğini ifade etmek gerekir. Ülkemizde söz konusu zarar tehlikesinin kaynağı

²⁶⁹ **Norwegian Drug Reform Committee report: Remove penalties for use and possession**, International Drug Policy Consortium, <https://idpc.net/>, (ET: 10.01.2021).

²⁷⁰ Doug McVay, Vincent Schiraldi ve Jason Ziedenberg, **Treatment or Incarceration?: National and State Findings on the Efficacy and Cost Savings of Drug Treatment Versus Imprisonment**, Justice Policy Institute, 2004, s. 8, <http://www.justicepolicy.org/research/2023>, (ET: 25.02.2020). Raporda benzer bir karşılaştırma Kaliforniya eyaleti için de mevcuttur, bkz. **Age**, s. 14 vd.

²⁷¹ **Age**, s. 9-10; Konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. **National Treatment Improvement Evaluation Study Final Report**, U.S. Department of Health and Human Services, Center for Substance Abuse Treatment, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, 1997, <https://www.icpsr.umich.edu/files/SAMHDA/NTIES/NTIES-PDF/ntiesfnl.pdf>, (ET: 14.02.2020); Uyuşturucu madde kullanımı karşısında uygulanan hapis cezası yaptırımının kullanıcı sayısını azaltmadaki başarısızlığına ilişkin Amerika'da 2018 yılında yayınlanan bir başka araştırma için bkz. PEW Research Center, **More Imprisonment Does Not Reduce State Drug Problems**, 2018, <https://www.pewtrusts.org/en/projects/public-safety-performance-project>, (ET: 19.02.2021).

uyuşturucu maddeler olduğunda, devlet bu konuya ceza hukuku yoluyla müdahale etmeyi tercih etmiş ve uyuşturucu madde kullanımını suç olarak düzenlemiştir. Buna karşılık, zarar tehlikesinin kaynağı suçluluk ve özellikle şiddet suçları ile doğrusal bağı kanıtlanmış olan alkol veya kalp hastalıkları, kanser ve solunum sistemi hastalıklarının riskini yüksek oranda arttıran tütün ürünleri²⁷² olduğunda ise reklam yasağı, kamu spotu zorunluluğu, dumansız hava sahasına ilişkin düzenlemeler, vergilerin arttırılması gibi ceza hukukunun müdahalesi dışında kalan önleme çalışmaları ile Yeşilay ve sağlık hatları aracılığıyla tedavi çalışmaları yoluyla vatandaşların alkol ve sigara tüketimini azaltmak hedeflenmiştir. Bakıldığında bu ürünlerin tüketimine ek vergiler getirilmiş, 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanunu ve bağlı yönetmeliği kapsamında tütün ürünlerinin kullanılacağı yerler sınırlandırılmış, bu ürünlere ilişkin reklam ve tanıtımlara dair yasaklar, satışına dair ise yaş vb. sınırlandırmalar getirilmiş, bu Kanun'a aykırı fiiller ise kabahat olarak kabul edilerek karşılığında idari para cezası yaptırımını öngörülmüştür. Aynı şekilde 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu kapsamında alkollü içkilerin satışına ilişkin yaş ve zaman kısıtlamaları, reklam ve tanıtım yasakları getirilmiş, bu Kanun'a aykırı eylemler çocukların alkollü içkilerin üretiminde, pazarlanmasında, satışında ve açık sunumunda istihdam edilmeleri suretiyle çocuğun sağlığının tehlikeye sokulması hali hariç kabahat olarak kabul edilmiş ve yaptırım olarak idari para cezası öngörülmüştür.

TÜİK verilerine göre her gün tütün kullanan 15 yaş ve üzerindeki kişilerin oranı 2016 yılında %26.5 iken 2019 yılında bu oran %28'e ulaşmıştır. Tütün kullanmayan kişilerin oranı ise 2016 yılındaki %69.4 oranından %68.7'ye gerilemiştir²⁷³. Ayrıca Amerikan Kanser Derneği'nin Tütün Atlası verilerine göre 2016 yılı verileri uyarınca Türkiye'de erkek nüfusun %26.06'sı, kadın nüfusun ise %7.58'i tütün kullanıma bağlı olarak hayatını kaybetmiştir²⁷⁴. Bununla birlikte, Türkiye'deki alkol tüketim oranı 2016 yılında %12.2 iken

²⁷² **Tütün Bağımlılığı**, Yeşilay, <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/tutun-bagimliliği>, (ET: 08.05.2021).

²⁷³ **Türkiye Sağlık Araştırması 2019**, TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Sağlık-Arastirmasi-2019-33661>, (ET: 08.05.2021).

²⁷⁴ **The Tobacco Atlas: Turkey**, American Cancer Society, <https://tobaccoatlas.org/country/turkey/>, (ET:08.05.2021).

2019 yılında bu oran artarak %14.9'a ulaşmıştır²⁷⁵. Bu oranlar, Türkiye'de uyuşturucu madde kullanımına bağlı gerçekleşen ölüm oranlarından oldukça yüksektir²⁷⁶. Bu veriler ışığında uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi yoluyla buna karşılık alkol ve tütün ürünleri gibi diğer alışkanlık yaratan maddelerin ceza hukuku dışındaki tedbirler yoluyla kullanımının azaltılmaya çalışılması arasındaki bu müdahale farklılığının bilimsel olarak açıklanması mümkün gözükmemektedir. Ayrıca alkol ve sigara kullanımı da kişinin kendi üzerindeki zarar verici tasarrufu olması dolayısıyla kişinin kendine verdiği zararın cezasızlığı prensibi sebebiyle suç olarak düzenlenmemiş ve kullanımın engellenmesi amacıyla ceza hukukunun son çare olması ilkesi ve ölçülülük ilkesi göz önüne alınarak bu tasarruflara ceza hukuku yolu ile müdahale edilmemiştir. Aynı gerekçelerle uyuşturucu madde kullanımının da ceza hukuku sahası dışına çıkarılması mümkün iken neden bu çelişkili müdahale yöntemlerinin tercih edildiği noktasında teorik bir açıklamaya da rastlanılmamıştır.

Nitekim paternalist anlayışı benimseyen bir devletin kişilerin kendilerine zarar veren tasarruflarına müdahalesinde rızaya verdiği değeri yeknesak bir biçimde ortaya koyması, ölçülülük ilkesini ve ceza hukukunun son çare olması ilkelerini benimsemesi, uygulamalarının da bu ilkelere uygun ve tutarlı sürdürülmesi gerektiği söylenmelidir. Yani paternalist bir devlet anlayış olarak kişinin kendine verdiği zararın cezasızlığı prensibini benimsemeli ve böylece bu bireysel tasarrufları suç olarak düzenlememeli ve bu tasarruflara ceza hukuku yoluyla müdahale etmemeli ya da kişilerin kendi üzerindeki zarar verici eylemlerine ilişkin yeknesak müdahalelerde bulunmamasının ve kişinin rızasının sınırlarına ilişkin tatmin edici ampirik ve teorik bilgiler ortaya koymalıdır. Zira yukarıda sıralanan alkol ve tütün ürünleri hakkındaki düzenlemeler ve ceza kanunumuzun uyuşturucu madde kullanımı dışında kalan başka hiçbir hükmünde kişinin kendi bedeni ve sağlığı üzerinde tehlike yaratacak alkol ve tütün kullanımı, intihara teşebbüs gibi zarar verici tasarruflarının suç olarak düzenlenmemesi dikkate alındığında uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi çelişki oluşturmaktadır²⁷⁷. Bu çelişkinin giderilmesi ise ancak bireyin kendi

²⁷⁵ Bireylerin alkol kullanma durumunun cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı, TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Saglik-ve-Sosyal-Koruma-101>, (ET: 08.05.2021).

²⁷⁶ Karşılaştırma için bkz. "2.1.4.1. Türkiye".

²⁷⁷ Bayraktar, *Suç Siyaseti*, s. 62.

üzerindeki zarar verici tasarruflarına karşı devletin kendi anlayışını ve müdahale yöntemlerini tutarlı bir şekilde ortaya koyması ile mümkündür.

2.1.4. Geleneksel Sistemin Uyuşturucu Madde Kullanımına Etkisi

2.1.4.1. Türkiye

Türkiye’de uyuşturucu madde kullanımına ilişkin en önemli değişiklik 2005-2014 yılları arasında Türk Ceza Kanunu’nda bir suç olarak düzenlenmeyen kullanma eyleminin 2014 yılı itibarıyla bağımsız bir suç olarak tanımlanmasıdır. 2011 yılı TUBİM verilerine göre, yaşam boyu uyuşturucu madde kullanan kişiler genel nüfusun %2.7’lik bir kısmını oluştururken bu kişiler arasında en çok kullanılan uyuşturucu madde %84.1’lik kullanım alanıyla esrardır. Esrardan sonra sırasıyla uçucular ve uyarıcı maddeler gelmektedir²⁷⁸. 2009’dan 2013 yıllarına kadar sürekli artış gösteren uyuşturucu madde suçu sayıları 2013 yılında 98.933’e ulaşmış, işlenen bu suçların büyük çoğunluğunun TCK m.191 kapsamında düzenlenen kullanım amacıyla uyuşturucu madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçuna ilişkin olduğu tespit edilmiştir²⁷⁹. 2014 yılında uyuşturucu madde kullanımının TCK m.191 kapsamında düzenlenmesinin ardından uyuşturucu maddelerle ilgili 2014-2015 yıllarında şüpheli olaylarda bir azalma yaşanmış, suç tiplerine göre dağılımda yine en çok işlenen suçların TCK m.191 kapsamında düzenlenen suçlar olduğu belirlenmiştir²⁸⁰. 2016-2019 yıllarında ise uyuşturucu maddelere ilişkin suçlarda ciddi bir artış yaşanmış ve 2019 yılında 148.821 şüpheli olay tespit edilmiştir²⁸¹. Ayrıca önceki yıllara göre artış göstererek 2018 yılında genel nüfusun %3.1’nin hayatında en az bir kere uyuşturucu madde kullandığı

²⁷⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **EMCDDA 2014 Ulusal Raporu (2013 Verileri) Türkiye**, 2014, s. 40-42, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>, (ET: 28.02.2021).

²⁷⁹ EGM, **age**, s. 100-11.

²⁸⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **EMCDDA 2016 Ulusal Raporu (2015 Verileri) Türkiye**, 2016, s. 6, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>, (ET: 28.02.2020).

²⁸¹ Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, 2019, s. 33, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>, (ET: 26.02.2020); Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **Türkiye Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler 2020**, 2020, s. 35, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>, (ET: 28.02.2021).

açıklanmıştır²⁸². Ölüm oranlarına bakıldığında ise 2013 yılından 2017 yılına kadar bir artış yaşanmış ve 2017 yılında uyuşturucu maddelere bağlı 941 ölüm olayı bildirilmiş²⁸³, 2017 yılından itibaren tekrar düşüşe geçen ölüm oranları 2019 yılında 342 olarak açıklanmıştır²⁸⁴.

Ayrıca Türkiye’de 2010 yılı uyuşturucu madde raporuna yansıyan bir pilot çalışma yapılmış ve bu çalışmada katılımcılara esrar kullanım iznine ilişkin fikirleri sorulmuş, yapılan anket sonucunda katılımcıların %95.2’si esrarın keyif amaçlı kullanımına karşı olduğunu, %82’si ise esrarın tıbbi amaçlı kullanımına da karşı olduğunu ifade etmiştir²⁸⁵.

2.1.4.2. Finlandiya

Finlandiya’da uyuşturucu maddelere ilişkin temel düzenleme Finlandiya Uyuşturucu Maddeler Kanunu’dur²⁸⁶. Bununla birlikte Finlandiya Ceza Kanunu’nun ellinci bölümünde uyuşturucu madde suçlarına ve bu suçların yaptırımlarına yer verilmiştir²⁸⁷. Bu bölümün birinci kısmı uyarınca hukuka aykırı bir biçimde uyuşturucu madde üreten, yetiştiren, ithal veya ihraç eden, nakliyesini yapan veya yaptıran, satan, tedarik eden, taşıyan, dağıtımını yapan, bulunduran, koka bitkisi, yemen otu, halüsinojen mantar yetiştiren, uyuşturucu madde olarak veya uyuşturucu bir madde elde etmek amacıyla haşhaş, kenevir veya meskalin içeren bir kaktüs bitkisi yetiştiren kişi para cezasından iki yıla kadar hapis cezasına varan bir yaptırım ile karşılaşır²⁸⁸. Suçun konusunun çok tehlikeli veya miktarca çok olan bir uyuşturucu madde olması, suçun yasa dışı organize bir faaliyetin bir parçası olarak işlenmesi, uyuşturucu maddenin reşit olmayan kişilere temin edilmesi gibi ağırlaştırılmış hallerde ise fail bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bununla birlikte uyuşturucu

²⁸² EGM, 2019, s. 92.

²⁸³ EGM, 2019, s. 75.

²⁸⁴ EGM, 2020, s. 112.

²⁸⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **EMCDDA 2010 Yıllık Raporu Türkiye**, 2010, s. 29, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>, (ET: 01.03.2021).

²⁸⁶ Ministry of Social Affairs and Health, Narcotics Act, https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2008/en20080373_20140539.pdf, (ET: 04.03.2021)

²⁸⁷ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Finland Country Drug Report 2019**, 2019, s. 4, https://www.emcdda.europa.eu/publications/country-drug-reports/2019/finland_en, (ET: 16.02.2021).

²⁸⁸ Ministry of Justice, The Criminal Code of Finland, https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039_20150766.pdf, (ET: 14.01.2021)

maddelerin kişisel kullanımı, kişisel kullanım için küçük miktarlarda bulundurulması ve temin etmeye teşebbüs edilmesi hali de 50. bölümün 2(a) kısmı uyarınca yasaklanmış, failer için para cezası veya altı aya kadar hapis cezası öngörülmüştür. Yine aynı bölümün yedinci kısmı uyarınca ise suçun değerlendirilmesi aşamasında madde miktarı, türü, kullanım durumu ve diğer şartlar dikkate alındığında suçun önemsiz görülmesi yahut failin Sosyal Yardım ve Sağlık Bakanlığı tarafından onaylanan bir tedavi görmeyi talep etmiş olması halinde kişi yargılama ve cezalandırma muafiyetinden faydalanabilir. Lakin uyuşturucu madde kullanıcıları genellikle birden fazla suçu bir arada işlediklerinden pratikte bu muafiyet nadiren uygulanabildiği ifade edilmiştir²⁸⁹. 2017 yılında rapor edilen 27.680 uyuşturucu madde suçunun 17.315'i ise uyuşturucu maddelerin kullanım ve bulundurulmasına ilişkindir²⁹⁰.

Bakıldığında uyuşturucu madde kullanım oranlarında Finlandiya'da on yıldır sürekli bir artış görülmektedir. Esrar 2014 yılında %13.5 kullanım oranıyla Finlandiya'da genç yetişkinler tarafından en çok kullanılan doğal uyuşturucu madde olmayı sürdürürken amfetaminler %2.4 ve MDMA %2.5 kullanım oranıyla yine en yaygın olarak kullanılan uyarıcılar²⁹¹. Genel nüfusta ise esrar kullanım oranı %6.8, MDMA ve amfetaminlerin kullanım oranı %1.1 olarak karşımıza çıkmaktadır²⁹². Uyuşturucu maddelere bağlı ölümlerde ise 2016 yılına oranla 2017 yılında hafif bir artış yaşanmıştır. Avrupa'da uyuşturucu maddelere bağlı ölüm oranı bir milyonda 22 iken, Finlandiya'nın 2017 verilerine göre bu oran bir milyonda 53'tür. Bununla birlikte bu ölümlerin toksikolojik raporlarına göre bu ölümlerin çoğunda bir opiyat bağımlılığı ilacı olan Buprenorfin ile alkol kombinasyonu etkili olmuştur²⁹³. Bununla birlikte Finlandiya'nın zarar azaltma politikası kapsamında Hollanda ve Almanya'nın aksine uyuşturucu madde kullanım odaları, eroin destekli tedavi hizmetleri

²⁸⁹ EMCDDA, **Finland**, s. 4.

²⁹⁰ **Age**, s. 25.

²⁹¹ EMCDDA, **Finland**, s. 6-7.

²⁹² **Age**, s. 24.

²⁹³ **Age**, s. 12-13.

bulunmazken bu kapsamda kabul edilen ve uygulanan hizmetler yalnızca ikame tedavi kapsamında olan metadon tedavisi ve iğne değişim programlarıdır²⁹⁴.

2.1.4.3. İsveç

İsveç'in uyuşturucu madde suçlarına ilişkin düzenlemeleri İsveç Narkotik Ceza Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu Kanun'un birinci ve üçüncü bölümleri uyuşturucu madde suçlarına ayrılmıştır²⁹⁵. Bu Kanun uyarınca uyuşturucu maddelerin yetiştirilmesi, üretilmesi, nakledilmesi, satılması, satın alınması, bulundurulması ve kullanılması suç olarak kabul edilmiş ve üç yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Suçun yasa dışı bir organizasyonun bir faaliyeti olarak işlenmesi, suç konusu uyuşturucu maddenin miktarının büyük olması gibi hallerde ise yaptırım iki yıl ile on yıl arası hapis cezası olarak belirlenmiştir²⁹⁶. Bununla birlikte, kullanılan veya bulundurulan uyuşturucu maddenin türü, miktarı ve suça ilişkin diğer koşullar dikkate alınarak suçun ciddiyetinin az olduğu durumlarda ise fail para cezası veya altı ay hapis cezası ile cezalandırılır. 2017 yılı verilerine göre İsveç'te işlenen 100.447 uyuşturucu madde suçunun 91.284'ü uyuşturucu maddenin kullanılması ve bulundurulmasına ilişkindir²⁹⁷. İsveç'te en yaygın kullanılan uyuşturucu madde son 10 yılda yaşanan hafif artış ve 17-34 yaş aralığında %9.6, genel nüfusta %4.6 kullanım oranıyla esrardır²⁹⁸. Son 10 yılda gösterdiği artışla aynı yaş aralığında %2 kullanım oranı ve genel nüfusta %0.9 kullanım oranıyla MDMA en çok kullanılan uyarıcı maddedir²⁹⁹. Bir önceki yıla oranda ufak bir artış göstererek 2017 yılında toksikolojik verilere göre büyük çoğunluğunun opiyatlardan kaynaklandığı uyuşturucu maddelere bağlı 626 ölüm

²⁹⁴ Age, s. 16.

²⁹⁵ Diplomatic Guide 9.3. Narcotic, Government Offices of Sweden, <https://www.government.se/>, (ET: 13.12.2020)

²⁹⁶ Excerpts from the Act on Penal Law on Narcotics (1968:64), https://www.government.se/49cd60/contentassets/3c9ccdab2eb943caadf1e8cc1bfe40ec/excerpts-from-the-act-on-penal-law-on-narcotics-1968_64.pdf, (ET: 13.12.2020)

²⁹⁷ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Sweden Country Drug Report 2019, 2019, s. 4-5, https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11354/sweden-cdr-2019_0.pdf, (ET: 13.12.2020).

²⁹⁸ EMCDDA, Sweden, s. 6, 26.

²⁹⁹ Age, s. 7, 26.

gerçekleşmiştir. Tıpkı Finlandiya örneğinde olduğu gibi İsveç'te de zarar azaltma politikası çerçevesinde yalnızca iğne değişim programı ve metadon tedavisi hizmeti sunulmaktadır³⁰⁰.

2.2. YENİLİKÇİ SİSTEMLER: UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINI SUÇ OLMAKTAN ÇIKARMA VE YASALLAŞTIRMA EĞİLİMLERİ

Uyuşturucu maddelere ilişkin yeni eğilimlerin tartışılmasında kavramlar ve tanımlar oldukça önemli bir yere sahiptir. Bazen yasallaştırma kavramı ile suç olmaktan çıkarma kavramı birbirleri ile eş anlamlı olarak kullanılabilen, bazen yasallaştırma uyuşturucu madde üretim ve satışını yasal olarak düzenleyen bir sistemi anlatmak için kullanılabilir³⁰¹. Bazen ise suç olmaktan çıkarma kavramı uyuşturucu maddelere ilişkin ceza miktarının azaltılmasını kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır³⁰².

Uyuşturucu madde kullanımına dair eğilimler temelde yasaklama, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma olarak üçe ayrılmaktadır. Yasaklama eğiliminin temelinde suç kavramı yer alır. Suç, toplumsal düzenin sağlanması için korunan hukuki değerleri ihlal eden bu sebeple hukuk düzeni tarafından suç olarak tanımlanan ve yapılması halinde ceza ve/veya güvenlik tedbirine hükmedilen tipik haksızlıklar olarak tanımlanmaktadır³⁰³. İşte bir eylemin tüm unsurlarıyla birlikte kanunlarda suç olarak tanımlanması ve yaptırımla karşılanması hali yasaklama olarak adlandırılabilir. Ceza durumundan çıkarma kavramı ise işlenen suç karşısında öngörülen hürriyeti bağlayıcı cezaların daha hafif bir yaptırımla yer değiştirilmesi örneğinde olduğu gibi suç olarak kanunda düzenlenmiş fiillerin yaptırımlarının azaltılması, bu suçlar için öngörülen cezaların hafifletilmesi olarak tanımlanabilir³⁰⁴. Ayrıca kamu yararı yokluğu sebebiyle ilgili suçun işlenmesi halinde bir kovuşturma muafiyeti getirilmiş olması

³⁰⁰ Age, s.12,14.

³⁰¹ Husak ve de Marneffe, age, s. 3.

³⁰² Robert J. Maccoun ve Peter Reuter, age, s. 40.

³⁰³ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmez, age, s. 39, 41.

³⁰⁴ Köksal Bayraktar, "Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı", İÜHFİM, C: 50 S: 1-4 (1984), s. 200.

da bu kavram içerisinde değerlendirilir³⁰⁵. Almanya'nın kullanım amacıyla gerçekleştirilen az miktarda uyuşturucu madde yetiştirme, satın alma, bulundurma eylemlerine getirdiği kovuşturma muafiyeti ceza durumundan çıkarmanın en tipik örneğidir.

Bir eylemin suç olmaktan çıkarılması ise, ceza kanununda veya özel kanunlarda suç olarak tanımlanmış ve yaptırıma bağlanmış bir eylemin bu kanunlardan çıkartılması anlamına gelmektedir. Suç olmaktan çıkarma, bazen o eylemin ceza kanunundan ve özel kanunlardan çıkarılması ile birlikte hukukun başka hiçbir alanında düzenlenmemesini ifade ederken bazen de ceza kanunundan çıkartılan o eylemin idare hukuku gibi hukukun başka bir alanında düzenlenmesini ifade eder³⁰⁶. Dolayısıyla bu kavram ceza kanunundan çıkartılan davranışın doğrudan yasal kabul edildiği anlamına gelmez. Zira önceden ceza kanununda düzenlenen ve suç kabul edilen bir eylemin Kabahatler Kanunu kapsamına alınması örneğinde olduğu gibi suç olmaktan çıkartılan eylem için ceza hukuku yaptırımları dışındaki yaptırımların hala uygulanabilme imkanı vardır³⁰⁷.

Bu sebeple burada belirleyici olan eylemin kanunda suç olarak düzenlenmesinin yanı sıra uyuşturucu maddelerle iştilal eylemleri sonucunda kişinin karşılaşacağı yaptırımın türüdür. Bu eylemlerin yaptırımı kanunda hapis cezası olarak düzenlendiğinde eylemlerin suç olarak kabul edildiğine ilişkin bir şüphe yoktur. Ancak bazı yaptırım türlerinin cezai olup olmadığı tartışmaya açık olduğundan o düzende uyuşturucu maddelere ilişkin eylemlerin suç sayılıp sayılmadığı da belirsiz hale gelir. Örneğin uyuşturucu madde kullanım eylemi bakımından hapis cezası yerine zorunlu tedavi yaptırımını öngören bir hukuk sisteminde uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkartılıp çıkartılmadığı tartışmalıdır³⁰⁸. Bu noktada zorunlu tedavinin hukuki niteliğinin netleştirilmesi gerekir. Türkiye Cumhuriyeti

³⁰⁵ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Cannabis legislation in Europe: an overview**, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2018, s. 13, <https://www.emcdda.europa.eu/>, (ET: 04.12.2020). Yazar, kovuşturmayı durdurmak veya kovuşturma başlatmamak şeklindeki muafiyet imkanını ceza durumundan çıkarma içerisinde ele almamış, diversiyon olarak ayrı bir başlık altında tanımlamıştır; Bayraktar, **Suç Olmaktan Çıkarma**, s. 200.

³⁰⁶ Bayraktar, **Suç Olmaktan Çıkarma**, s. 198-199. Suç olarak düzenlenen eylemler için ceza hukukunun işlerliği bakımından yapılan fiili suç olmaktan çıkarma ve hukuki suç olmaktan çıkarma ayrımı için Bkz. **Age**, s. 199.

³⁰⁷ EMCDDA, **Cannabis Legislation**, s. 13.

³⁰⁸ Husak ve de Marneffe, **age**, s. 6.

Anayasası'nın 17. maddesinde güvence altına alınan vücut bütünlüğünün dokunulmazlığı karşısında insan vücuduna müdahalenin istisna olduğunun kabulü gerekir. Bununla birlikte, Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 24. ve 25. maddeleri uyarınca hastaya tıbbi müdahalede bulunulabilmesi için hastanın bilincinin açık olmadığı veya rızasının alınmadığı ancak hayati tehlikesinin bulunduğu istisnai haller haricinde hastanın müdahaleye rıza vermiş olması gerekir. Ayrıca hastanın tedavi edilmemesi halinde doğacak sonuçlar konusunda aydınlatılmış olması koşuluyla tedaviyi reddetme veya tedavinin durdurulmasını isteme hakkı bulunmaktadır³⁰⁹. Bu düzenlemelerden yola çıkarak bir KOAH hastasının son ana kadar tedaviyi reddetme hakkının bulunması ve bu sebeple kişinin rızasına verilen değer karşısında bir uyuşturucu madde kullanıcısının zorunlu şekilde tedavi ettirilmesi vücut bütünlüğe olan müdahalenin yoğunluğu ve kişinin rızasına bir değer atfedilmemesi sebebiyle bir ceza hukuku yaptırım olarak görülmelidir. Bu sebeple uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlendiği ve yaptırım olarak zorunlu tedavinin öngörüldüğü bir sistemde suç olmaktan çıkarmanın uygulama alanı bulduğu bir politikadan bahsedemeyiz. Tedavi zorunlu görülmüş ise tıpkı diğer ceza ve güvenlik tedbirleri gibi bir ceza hukuku yaptırım türü olarak görülmelidir. Bu sebeple zorunlu tedavi kişilerin hiçbir cezai yaptırım tehdidi ile karşılaşmadan uyuşturucu madde kullanabilmesini ifade eden suç olmaktan çıkarma akımı ile bağdaşmayacaktır³¹⁰.

Her ne kadar uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma eğiliminin savunucuları arasında uyuşturucu madde satıcıları ve distribütörlerinin cezalandırılmaması yani aslında uyuşturucu maddelere ilişkin yasal bir tedarik zinciri kurulması noktasında bir fikir birliği olmasa da bu akımın savunucuları için ortak olan görüş uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmemesidir. Zira suç olmaktan çıkarma akımı merkezine

³⁰⁹ Hasta Hakları Yönetmeliği, RG S: 23420 T:01.08.1998, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23420.pdf>, (ET: 13.05.2021).

³¹⁰ Husak ve de Marneffe, *age*, s. 5-7; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Wenner v. Almanya kararında uyuşturucu madde ticareti suçundan tutuklu bulunan ve bu sebeple ikame tedavisine devam edemeyen opiyat bağımlısı bir suçlunun ikame tedavi talep etmesi ve cezaevi doktorunun da bu doğrultuda görüş bildirmesine rağmen kişinin ikame tedavi talebinin reddedilerek kişiye arındırma tedavisi uygulanmasını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinde düzenlenen işkence ve kötü muamele yasağının ihlali olarak değerlendirmiştir; AİHM, Wenner v. Almanya, Başvuru no. 62303/13, 01.09.2016, <https://hudoc.echr.coe.int/eng>, (ET:13.05.2021).

uyuşturucu madde kullanıcılarına ilişkin bir tartışmayı almıştır. Ayrıca suç olmaktan çıkarmanın kabulü, uyuşturucu madde kullanımına devlet tarafından onay verilmesini gerektirmez. Şöyle ki uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkartan bir devlet kamu spotu zorunluluğu gibi yöntemlerle vatandaşlarını uyuşturucu madde kullanımının zararları konusunda uyurabilir, tedavi seçeneklerini arttırarak tedavi olmak isteyen uyuşturucu madde kullanıcılarına destek olabilir, reklam yasağı gibi yöntemlerle de bu kullanımın özendirilmesini engelleyebilir. Bununla birlikte uyuşturucu madde kullanımını suç olarak kabul etmeyen bir devletin tıpkı alkol örneğinde olduğu gibi, uyuşturucu madde etkisi altındayken kişinin araba kullanması, ameliyata girmesi, uçak kullanması gibi riskli faaliyetlerde bulunmasını cezai bir yaptırıma bağlamış olması halinde de bu devletin uyuşturucu madde kullanım politikasının suç olmaktan çıkarma kavramını takip ettiğini söylemek gerekir. Çünkü burada suç oluşturan eylem uyuşturucu maddenin kullanımı değil, risk içeren bir eylemi gerçekleştirirken uyuşturucu madde kullanımı veya etkisinde olmaktadır³¹¹.

Suç olmaktan çıkarma akımına gelen sınırının ve ölçüsünün belirsizliği, toplumsal düzenin bozulmasına sebebiyet vermesi, ceza adaletine olan güvenin ve saygının azalması gibi eleştirilere karşı³¹² suç olmaktan çıkarma akımının uygulanması için, suç olmaktan çıkartılacak eylemlerin kesin olarak belirlenmesi, suç olarak düzenlenen eylem ile kişinin hak ve özgürlükleri arasında bir değerlendirilmenin yapılması, eylemin suç olmaktan çıkarılmasının genel ceza sistematığına aykırı olmaması ve toplum açısından faydalarının ve zararlarının tespit edilmesi gerektiği ve tüm bu ilkeler dikkate alınarak bir eylemin suç olmaktan çıkartılabileceği söylenmelidir³¹³.

Yasallaştırma ise, önceden ceza kanunlarında yasaklanmış bir eylemin hukuki bir düzenleme ile yasal hale getirilmesini ifade eder. Dolayısıyla yasallaştırma, bir eylemin hukukun tüm alanlarında yaptırım dışı bırakılması anlamına gelir. Bununla birlikte elbette

³¹¹ Age, s. 9-12.

³¹² Detaylı bilgi için bkz. Bayraktar, **Suç Olmaktan Çıkarma**, s. 205.

³¹³ Age, s. 206.

alkol ve tütün ürünlerinin kullanımına ilişkin sınırlamalarda olduğu gibi bu eylemin de hukuken gerçekleştirme sınırlarının belirlenmesi imkânı bulunmaktadır³¹⁴.

Aşağıda sırasıyla uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma eğilimleri hakkındaki görüşler ardından da bu eğilimleri hayata geçirerek uyuşturucu madde politikalarını belirleyen örnek ülkelerin politikaları ve bu politika tercihinin bir yansıması olan uyuşturucu madde kullanımına ilişkin veriler incelenecektir.

2.2.1. Suç Olmaktan Çıkarma Eğiliminin Kabul Gerekçeleri

Çağdaş ceza hukuku, ceza hukukuna ilişkin yasal düzenlemelerle ahlaki değerleri birbirinden ayırır. Bu ayırım neticesinde mağdursuz suçlar olarak kabul edilen, yalnızca ahlaka aykırı olan eylemlerin cezalandırılmaması prensibi benimsenmiştir. Bu sebeple bu konudaki ilk gerekçe kişinin aslında kendine zarar verdiği uyuşturucu madde kullanımının salt ahlaka aykırı eylem olarak görülmemesi, bunun neticesinde de suç olarak düzenlenmesi ve böylece ceza hukuku sahasını aşırı genişletip ultima-ratio ilkesine aykırı bir uygulama alanı oluşturmasına ilişkindir³¹⁵. Zira kanun koyucu tarafından uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi ve yaptırıma bağlanması sadece kişinin eylemini ahlaka aykırı olarak kabul ettiğini ve bu sebeple kişiyi suçlu olarak addettiğini gösterir³¹⁶.

Elbette uyuşturucu madde kullanımı bir ceza yaptırımı ile karşılaşırsa ceza kanunlarında yasaklanan diğer eylemler gibi uyuşturucu madde kullanma eylemini de az ya da çok önleme ihtimaline sahiptir. Ancak bu noktada ceza hukuku düzenlemelerinin son çare olması ilkesi, suç ile yaptırım arasındaki ölçülülük ilkesi, bir eylemin suç olarak sayılmasının ve suça verilen cezanın oluşturacağı faydalar ve zararlar dikkate alınmalıdır³¹⁷. Bu sebeple

³¹⁴ EMCDDA, **Cannabis**, s. 13.

³¹⁵ Yener Ünver, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 643,704. Ahlak kurallarının ceza hukukunun kaynaklarından biri olduğuna dair görüşler için bkz. Artuk vd., **age**, s. 174-177.

³¹⁶ John Kaplan, The Role of the Law in the Drug Control, **Duke Law Journal**, S: 1971/6 (1972), s. 1071-1072, <https://www.jstor.org/>, (ET: 20.02.2021).

³¹⁷ Ünver, **age**, s. 704.

uyuşturucu madde kullanan kişilerin sosyal refah programları ile tekrardan topluma kazandırılması, bu eylemlerle mücadele açısından çok daha faydalı olacaktır³¹⁸. Nitekim uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kötüye kullanımı ile ortaya çıkan birincil zarar kişinin kendi kendine verdiği zarardır. Bu zararın yanında bu eylemin toplum bakımından tehlike yaratma ihtimali ve topluma verebileceği zararlar ikincil niteliktedir. Bu zarar veya zarar verme ihtimali ise kullanımın suç olarak düzenlenmesini gerektirmemektedir³¹⁹. Zira uyuşturucu madde kullanımı bireyin özgürlüğüdür. Birey, topluma alenen ve doğrudan zarar vermediği sürece, toplumun bireylerin özgürlüklerini ve haklarının kullanımını sınırlandırma gibi bir yükümlülüğü ve hakkı yoktur. Bu sebeple uyuşturucu madde kullanımının yasaklanması bireylerin kendi kaderlerini tayin etme ve kendi özgür iradeleriyle seçim yapma hakkının ihlali anlamına gelir³²⁰.

Bu konudaki bir diğer görüş amaçlanan uyuşturucu maddelerin kötüye kullanımının önlenmesi ve böylece toplum sağlığının iyileştirilmesi olsa bile, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının özünde tedavi gerektiren bir eylem olması ve kullanımın suç olarak düzenlenip yaptırıma bağlanması sonucu uyuşturucu madde kullanımının ve suç oranlarının azalmadığını, aksine uyuşturucu madde kullanımının giderek arttığına dikkat çekmiş, korku ve ceza yolu ile uyuşturucu madde kullanımını önleme modelinin amacına ulaşamadığını belirtmiş, bu noktada izlenecek suç siyasetinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcılarının kullanmış oldukları maddeden tamamen arındırılması ve sağlıklarına kavuşturulması temel amacını taşıması gerektiğini ifade etmiştir³²¹. Bu maddelerin kullanımının suç olmaktan çıkarılması hususunda yumuşak ve sert uyuşturucu madde ayırımına giderek yumuşak uyuşturucu maddelerin suç olmaktan çıkartılmasının yasa dışı uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretini ve madde kullanıcıların göreceği muhtemel zararların önlenmesi noktasında faydalı olacağı ifade edilmiştir. Benzer bir görüşe göre de kullanılan her uyuşturucu maddenin kişiler ve toplum üzerinde farklı etkileri vardır. Bu sebeple uyuşturucu maddelerin suç olmaktan çıkarılması üzerine kurulu bir uyuşturucu

³¹⁸ Yokuş Sevik, **age**, s. 82.

³¹⁹ Kaplan, **age**, s. 1068-1069.

³²⁰ Möller, **age**, s. 55.

³²¹ Karakaş Doğan, **age**, s. 279-280; Yokuş Sevik, **age**, s. 83.

madde politikasının benimsenmesinde madde türüne göre bir ayırım yapmak en sağlıklı seçenek olacaktır³²². Bu noktada esrar en yaygın kullanılan ve en az tehlikeli yasa dışı uyuşturucu maddedir³²³. Ayrıca intihara teşebbüsün cezalandırılmaması örneğinde olduğu gibi ceza hukukunun kişinin kendisi üzerinde gerçekleştirdiği her zarar verici eylemi bir yaptırıma bağlamadığı belirtilmiş, özellikle sert uyuşturucu madde kullanımı bakımından bunun kişiye zarar vermesi halinde bu davranışı cezai yaptırımlarla karşılamak yerine kişiyi bu kullanımdan arındırmak amacıyla tedavi, rehabilitasyon ve güvenli uyuşturucu madde tüketim odaları üzerine kurulu bir zarar azaltma politikasının benimsenmesi gerektiği söylenmiştir³²⁴.

Bu konudaki bir diğer görüş, ceza hukuku normlarının bireyleri koruma görevi dikkate alınarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına bağlanan ceza hukuku yaptırımlarının kullanıcılara faydalı olmak yerine zarar verdiği ayrıca devletin vatandaşını koruma yükümlülüğü ile bağdaştırılamayacağı üzerine temellendirilmiştir³²⁵. Ayrıca

³²² Bu noktada suç olmaktan çıkarma konusunda başlangıcı en yaygın kullanılan ve en az tehlikeli yasadışı uyuşturucu madde olan esrar ile yapmak gerektiği savunulmuş, uyuşturucu maddelerin suç olmaktan çıkartılan ve yasaklanan şeklinde ikiye ayrılması gerektiği, zira bazı maddeler için yasaklamanın suç olmaktan çıkarmaya nazaran daha kuvvetli sebepler içerdiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte bu ayırımın kafenin suç olmaktan çıkarılan ve eroinin yasaklanan kategorisinde otomatik olarak sayılmasıyla sistemin sağlıklı olmayacağı, bu sınıflandırmanın yapılabilmesi için kriterler geliştirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Detaylı bilgi için bkz. Husak ve de Marneffe, *age*, s. 13-14. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin özellikle yumuşak-sert uyuşturucu madde ayırımında yumuşak uyuşturucu maddelerin kullanımının suç olmaktan çıkarılmasının uyuşturucu ve uyarıcı maddeler konusundaki uluslararası sözleşmelerde taraf devletlere getirilen yükümlülüklerle aykırılık teşkil etmediği ifade edilmiştir, Karakaş Doğan, *age*, s. 275.

³²³ Bu konuda yıllar içerisinde çok sayıda birbiri ile çelişkili sonuçlar veren araştırmalar yapılmış olmakla birlikte 2015 yılında yapılan bir araştırmada alkol, nikotin, kokain ve eroin yüksek risk içeren maddeler olarak sınırlandırılmış, esrar ise düşük risk kategorisinde sayılmıştır. Eroin ve kokain maddelerinin kullanımındaki risklerin çoğunun ise toksikolojik mahiyetlerinden ziyade hijyenik olmayan kullanım ortamları ve araçları sebebiyle yükselebileceği, uyuşturucu maddelere ve özellikle esrara ilişkin oluşturduğu sağlık riskleri sebebiyle uygulanan yasaklama politikalarının doğru verilere dayanmadığını tespit edilip, alkol ve tütüne ilişkin politikalar üzerine daha çok çalışma yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Dirk W. Lachenmeier ve Jurgen Rehm, “Comparative risk assessment of alcohol, tobacco, cannabis and other illicit drugs using the margin of exposure approach”, *Scientific Reports*, S: 5 (2015), s. 1-7, <https://www.nature.com/articles/srep08126>, (ET: 13.12.2020); Yetişkinlerde esrar kullanımının, alkol ve tütüne orana daha az zararlı olduğuna ilişkin bkz. David J. Nutt vd., “Development of a rational scale to assess the harm of drugs of potential misuse”, *The Lancet*, S: 369 (2007), s. 1047-1053, <https://www.researchgate.net/>, (ET: 21.02.2021); Gençlerin bilişsel gelişimi konusunda esrar kullanımının alkolden daha zararlı olduğuna ilişkin bkz. Jean-François G. Morin vd., A Population-Based Analysis of the Relationship Between Substance Use and Adolescent Cognitive Development, *The American Journal of Psychiatry*, S: 176/2 (2019), s. 98-106, <https://ajp.psychiatryonline.org/doi/10.1176/appi.ajp.2018.18020202>, (ET: 08.09.2020).

³²⁴ Ateş, *age*, s. 222.

³²⁵ Karakaş Doğan, *age*, s. 272.

uyuşturucu maddelerin birbirinden farklı etkilere ve bağımlılık oluşturma ihtimaline sahip çok çeşitli maddeler olduğuna dikkat çekilerek uyuşturucu madde kullanımı ve bu sorunun çözümünün bir noktada tıp bilimini de ilgilendirdiği söylenmiştir. Bu noktada uyuşturucu madde kullanımına dair hükümlerin yer aldığı kanunlar ise bu farklılaşmayı hesaba katmaması sebebiyle eleştirilmiştir³²⁶.

Devletin gerçekten vatandaşını uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden koruma amacını taşıması halinde kullanma eyleminin ceza ile karşılanması yerine hem madde kullanımının daha güvenli ve hijyenik bir ortamda gerçekleştirilmesine hem de devlet tarafından kullanıcıların eylemlerinin takibinin sağlanmasına imkân veren uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım odaları kurularak zarar azaltma politikası kapsamında hareket edilmesi gerektiği savunulmuştur³²⁷. Nitekim İsviçre, Almanya, Hollanda gibi birçok devlet zarar azaltma politikasını benimseyerek uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını suç olarak düzenleyip ceza hukuku yaptırımı ile karşılamak yerine güvenli enjeksiyon odalarında uzman gözetiminde kullanıcıların bu maddeleri kullanmasını sağlamaktadır. Benimsenen bu politika ve kurulan bu sistem sayesinde hem kullanıcıların aşırı doz uyuşturucu maddeye bağlı ölümleri hem de hijyenik olmayan ortamlarda bu maddelerin kullanımı ile ortaya çıkan bulaşıcı hastalıklar önlenmektedir³²⁸.

³²⁶ Bu konuda yazar tütün ve esrarın doku alışkanlığı yapmadığı halde kullanımı bırakıldığında psikolojik yoksunluğa bağlı davranışlara sebep olduğunu, eroin ve morfin gibi afyon türevlerinin ise kişide doku alışkanlığı ve fiziksel bağımlılık yarattığını ifade etmiştir. Bkz. Koptagel, **age**, s. 1045. Bu sebeple uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarmanın da madde ayırımına bağlı şekilde yapılabileceği ifade edilmiştir. Bkz. Husak ve de Marneffe, **age**, s. 13. Buna karşılık, Alman Anayasa Mahkemesi, uyuşturucu maddeler konusundaki hukuki düzenlemelerde uyuşturucu maddenin tehlikeliliğine göre yumuşak-sert ayrımı yapılmamasının, Alman Anayasası m.3'te düzenlenen eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceğini, zira Anayasa'nın 103. maddesinin 2. fıkrasının sınırları dahilinde mahkemelere münferit davalarda ihlalin ağırlığı, suçun tehlikeliliği, kovuşturma muafiyetlerinin uygulanabilirliğine ilişkin bir değerlendirme yetkisi verildiği, bu sebeple de suç konusu esrar ürünleri gibi yumuşak uyuşturucu maddelerin sert uyuşturucu maddelerle eşit yaptırımlara tabi tutulmadığını ifade etmiştir, BVerfG, 09-03-1994 - 2 BvL 43/92, NJW 1994, 1577, Rn. 1585.

³²⁷ Yazar burada Alfred R. Lindesmith'in 1974 yılında yayımlanan "*Opiate Addiction*" isimli kitabında açıkladığı, kanun koyucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilere bu maddeyi düşük fiyatlarla temin imkanı vermesi halinde bağımlıların hırsızlık gibi başka suçları işlemelerinin önleneyeceği, böylece bu kişilerin normal bir iş ve aile hayatına kavuşabileceği, tıpkı bir şeker hastası gibi günlük dozlarını alarak hayatlarını sürdürebilecekleri şeklinde ifade ettiği görüşüne atıfta bulunmuştur; Dönmezer, **Hukuk ve Kriminoloji**, s. 5

³²⁸ Karakaş Doğan, **age**, s. 277; Güvenli uyuşturucu madde kullanım odalarının bulaşıcı hastalıkları ve uyuşturucu maddelere bağlı ölümleri azalttığına dair araştırmalar için bkz. European Monitoring Centre for

Bu konudaki bir başka görüş ise uyuşturucu madde kullanımı ve suç arasındaki ilişki temelinde oluşturulmuştur. Bu görüşe göre uyuşturucu madde kullanımı ile ekonomik suçların işlenmesi arasındaki ilişki uyuşturucu maddenin kullanımdan değil, kanunların uyuşturucu madde kullanımını yasaklamasından kaynaklanmaktadır. Zira uyuşturucu madde bağımlısı kullanıcı, yasa dışı uyuşturucu madde pazarındaki fiyatların yüksekliği karşısında o maddeyi satın alabileceği parayı temin edebilmek için suç işler³²⁹. Ayrıca yukarıda açıklama ve araştırmalarına yer verdiğimiz uyuşturucu madde kullanımı ile bağlantılı psikofarmakolojik suçlara da değinen bu görüş, araştırmaların esrar veya eroin etkisi altında bulunan kişilerin saldırgan ve şiddete eğilimli olma ihtimalinin aksine kullanıcıların pasifleşmesine neden olduğunu belirterek alkolün psikofarmakolojik açıdan suç işlenmesine yol açma olasılığı en yüksek olan madde olduğuna işaret etmiştir. Uyuşturucu madde kullanıcılarını cezalandırmak için maddelerin psikofarmakolojik özellikleri ve buna bağlı olarak şiddet suçlarını işleme potansiyellerinin dikkate alındığı iddiasıyla bir cezalandırma gündeme gelecekse cezalandırmanın içki kullanımından başlaması gerektiğini ifade etmiştir. Nitekim 1998 yılında Columbia Üniversitesi Ulusal Madde Suistimali ve Bağımlılığı Merkezi tarafından yapılan bir araştırmada eyalet hapishanelerinde bulunan şiddet suçu işleyen mahkumların %21'inin suçu işlediği sırada yalnızca alkol etkisi altında olduğu, %3'ünün kokain etkisi altında olduğu, %1'inin eroin etkisi altında olduğu, %12'sinin birden çok uyuşturucu madde etkisi altında olduğu, %16'sının ise hem alkol hem de uyuşturucu madde etkisi altında olduğu rapor edilmiştir³³⁰. 2010 yılında yayımlanan ilk raporun devamı niteliğinde olan raporda ise madde türleri ayrı ayrı incelenmemekle birlikte şiddet suçlarını

Drugs and Drug Addiction, “**Perspectives On Drugs Drug consumption rooms: an overview of provision and evidence**”, 2018, s. 5, <https://www.emcdda.europa.eu/topics/pods/drug-consumption-rooms>, (ET: 04.02.2021). Urban Health Research Initiative of the British Columbia Centre for Excellence in HIV/AIDS, “**Findings from the Evaluation of Vancouver’s Pilot Medically Supervised Safer Injection Facility-Insite**”, 2009, s. 23, 29, 31-35, https://www.bccsu.ca/wp-content/uploads/2016/10/insite_report-eng.pdf, (ET: 30.01.2021).

³²⁹ Husak ve de Marneffe, **age**, s. 67-68.

³³⁰ The National Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University, “**Behind Bars: Substance Abuse and America’s Prison Population**”, 1998, s. 9, <https://www.amityfdn.org/behind-bars-substance-abuse-and-americas-prison-population/>, (ET: 12.11.2020).

işleyen mahkumların %57.7'si ve diğer suçları işleyen mahkumların %52'sinin suçu işledikleri sırada alkol etkisi altında bulunduğu belirtilmiştir³³¹.

Ayrıca bu konudaki benzer görüşler kendilerine verilen uzun süreli hapis cezaları sebebiyle, uyuşturucu madde kullanıcılarının infazlarının tamamlanıp tekrar toplum içerisine karıştıklarında iş veya barınacak yer bulma ve aileleriyle bağ kurma noktasında sorun yaşadıkları için yalnızca uyuşturucu madde ile bağlantılı sayılabilecek değil, her türlü suça başvurma olasılıklarının arttığını³³², kişinin mahkum edilmesi ve sicil kaydı dolayısıyla hayatı boyunca etkisini hissedeceği şekilde toplumdan uzaklaştırıldığını belirtmişlerdir³³³. Hapis cezasına çarptırılmak kişiyi tedavi edilemez duruma getireceğinden ve cezaevinde maddeyi elde etme yöntemlerini aramaya başlayacağından madde kullanımının kişide bağımlılık yaratması beklenmeden uyuşturucu madde kullanıcısının tedavi edilmesi ve sağlığına kavuşturularak topluma kazandırılması yolunun tercih edilmesi gerektiğini söylemiştir. Tüm bunlar göz önüne alınarak suç oranını azaltmak amacıyla uyuşturucu madde kullanımını suç olarak kabul etmek için geçerli bir sebep olmadığı ve etkin bir çözüm yolu olarak da görülemeyeceği ifade edilmiştir³³⁴.

Henüz bir mağduru bulunmaması sebebiyle bir maddeyi kullanmanın suç olarak düzenlenmemesi gerektiğini savunan bir diğer görüş, topluma zarar vermesi endişesi ile bir maddeyle iştiğal eylemlerinin cezalandırılması konusu gündeme geldiğinde cezalandırılması gereken maddelerin birinci sırasında tütün ürünleri ve ikinci sırasında alkol olduğunu ifade etmektedir. Buna karşılık bireysel olarak kötü etkileri bulunmakla birlikte topluma zarar noktasında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin oldukça alt sıralarda bulunduğuna işaret eden yazar, ölüme sebebiyet konusunda pasif içiciliği dahi uyuşturucu maddelerden daha çok

³³¹ The National Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University, “**Behind Bars II: Substance Abuse and America’s Prison Population**”, 2010, s. 2, 13, <https://eric.ed.gov/?id=ED509000>, (ET: 08.12.2020).

³³² Husak ve de Marneffe, **age**, s. 70.

³³³ Yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin olmamakla birlikte genel olarak suç olmaktan çıkarma akımının temelinde çok ağır ve olağanüstü eylemler dışında bir hareketin suç ve kişinin de suçlu olarak damgalanmasının, kişinin bir süre için yahut tüm hayatı boyunca kendini “suçlu” olarak görmesine ve bundan sonraki eylemlerini bu ön kabulde gerçekleştirmesine sebebiyet vermesinin yer aldığı söylenebilir. Bkz. Bayraktar, **Suç Olmaktan Çıkarma**, s. 202-203.

³³⁴ Husak ve de Marneffe, **age**, s. 69-71.

ölüme sebebiyet veren tütününü ilk sıraya koyarken, şiddet eğilimi yaratma konusunda ise alkolün birinci sırada olduğunu belirterek uyuşturucu maddelerin alkolün aksine insanı saldırganlaştırmak yerine pasifleştirdiğini ifade etmiştir³³⁵.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin aşırı hoşgörü ile karşılanması ve yasallaştırılması maddenin kullanımında artışa sebep olması yanında maddenin toplum tarafından hoş görülmemesi ve yasaklanması da madde kullanımını önlemede tek başına yeterli olmayacağına dair bir görüşe göre ise, madde kullanımının yasaklanması halinde temin edilebilmesi zor olacağından bu maddeleri temin etmek bir kahramanlık ve cesaret göstergesi haline gelir ve böylece uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çekiciliği daha da artar³³⁶. Zira uyuşturucu madde kullananlar için uygulanan ağır yaptırımlar ve tedbirler ile toplumun şiddetli karşı çıkışı uyuşturucu ve uyarıcı madde konusunda problemlerin yaşanmasına sebebiyet verecek ve kişilerin madde kullanımında artışa neden olacaktır³³⁷.

2.2.2. Madde Ayrımına Bağlı Olarak Yasallaştırma Eğiliminin Kabul Gerekçeleri

Uyuşturucu madde kullanımını yasallaştırma eğilimini kabul eden görüşlerin temelinde de öncelikle kullanımın suç olmaktan çıkarılması fikrinin kabulü gelmektedir. Zira bireylerin uyuşturucu madde kullanarak sağlıkları için risk almaları sebebiyle cezalandırılması gerektiği fikri ceza hukukunun kapsamı bakımından oldukça zor görünmektedir³³⁸. Uyuşturucu madde kullanımı bakımından kişilerin sağlıklarını korumak için uyuşturucu madde kullanımının cezalandırılması gerektiğinin kabulünden önce yasaklanan uyuşturucu maddelerin sağlıksız olduğuna dair ikna edici kanıtların bulunması gerekir³³⁹. Bu kanıtların elde edilmesi açısından ise yasal olan maddeler ve yasa dışı olan

³³⁵ Harvard Trade Union Program, **Noam Chomsky- Dialogue with Trade Unionists, 1999, Pt. 2**, d. 48.30-50.40, <https://www.youtube.com/watch?v=kIih4qQvAlk>, (ET: 16.02.2020).

³³⁶ Koptagel, **age**, s. 1054.

³³⁷ Dönmezer, **Sosyo-Politik Yaklaşım**, s. 1041.

³³⁸ Husak ve de Marneffe, **age**, s. 42-43.

³³⁹ **Age**, s. 45.

uyuşturucu maddeler ile uyuşturucu maddeler ve sağlık sorunlarına sebep olan diğer etkenler arasında bir karşılaştırma yapılması ve tolere edilen risklerin karşılaştırılması gerekecektir.

Yasal maddeler ile yasa dışı uyuşturucu maddelerin karşılaştırılması gündeme geldiğinde şüphesiz ilk akla gelen yasal maddeler reçetelendirilebilir ilaçlar, tütün ve alkoldür. Amerika Birleşik Devletleri'nde, tütün ürünleri sebebiyle her yıl en az 480.000 kişinin³⁴⁰, yaşanan kazalar ve cinayetler haricinde alkol sebebiyle 2019 yılında 39.000 kişinin³⁴¹ hayatını kaybettiği rapor edilmiştir. 2018 yılı verileri uyarınca 70.000 kişinin aşırı dozda uyuşturucu maddeden hayatını kaybettiği ve üç ölümden ikisinin reçeteli ve yasal olarak edinilen opiyat, eroin veya sentetik opiyatların sebep olduğu³⁴² tespit edilmiştir. Yasa dışı uyuşturucu maddelere bağlı ölümlerin çoğunun ise iğne paylaşımı sebebiyle AIDS ve hepatit gibi bulaşıcı hastalıklardan kaynaklandığı ve esrardan ölen kimsenin bulunmadığı göz önüne alındığında yasa dışı uyuşturucu maddelerin ölüm riski açısından en alt sırada yer aldığı iddia edilmiş, bu açıdan bakıldığında nikotinin en ölümcül madde olarak karşımıza çıktığı belirtilmiştir³⁴³. Bu sebeple suç olmaktan çıkarma, bu maddeyi kullanan kişilerin sağlığını korumayı amaçlıyor ise, yanlış bir maddenin kullanımının suç olmaktan çıkarıldığı savunulmuştur³⁴⁴. Ayrıca Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi, 1999 yılında yaklaşık

³⁴⁰ **Fast Fact and Fast Sheets**, Centers for Disease Control and Prevention, https://www.cdc.gov/tobacco/data_statistics/fact_sheets/fast_facts/index.htm#diseases, (ET: 11.02.2021).

³⁴¹ **Alcohol Use**, Centers for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/nchs/fastats/alcohol.htm>, (ET: 11.02.2021).

³⁴² **America's Drug Overdose Epidemic: Putting Data to Action**, Centers for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/injury/features/prescription-drug-overdose/>, (ET: 11.02.2021).

³⁴³ Ayrıca bu görüşe göre Amerika Birleşik Devletleri'nde tam olarak reçete edildiği gibi kullanılsa bile yasa dışı uyuşturucu maddelerden kaynaklanan ölümlerle ilgili tahminlerin bile çok üzerinde bir ölüm oranına sahip olan reçeteli ilaçlar bakımından bu kadar ağır bir riski tolere etmenin tek sebebi toplum sağlığına verilen değer olarak izah edilebiliyorken çok daha az bir risk içeren keyif amaçlı uyuşturucu madde kullanımının cezalandırılmasının sebebi keyif amaçlı kullanımın değersiz görülmesi ile izah edilebilir. İşte bu nedenle, uyuşturucu madde politikası tıbbi ve keyif amaçlı kullanımı birbirinden tamamen ayırmaktadır. Konu keyif amaçlı uyuşturucu madde kullanımı dışındaki paraşütle atlama, kayak veya tüplü dalış gibi tehlike içeren aktivitelere geldiğinde ise insanların risk almasına hukuken izin verilmekle birlikte kişilerin bu riski alıp almama konusundaki kararlarını özgür iradelerine bırakılıp saygı duyulmaktadır. Konu uyuşturucu madde kullanımına geldiğinde ortada ampirik hiçbir veri olmadan gerekçesiz bir şekilde cezalandırma yoluna gidilmektedir. Bkz. Husak ve de Marneffe, **age**, 88-89.

³⁴⁴ Tütünün koroner arter hastalığı, periferik vasküler hastalıklar, serebrovasküler hastalıklar ve birçok kanser türünün başlıca nedeni olduğu; alkolün 75 türde farklı hastalığa, özellikle karaciğer sirozuna ve ağız, boğaz, yemek borusu, mide ve karaciğer kanserine sebep olan bir faktör olduğu bilinmektedir. Buna karşılık esrar dumanı da kanserojen bir maddedir. Ancak esrar kullanıcıları, tütün ürünleri içenlere göre çok daha az sigara

300.000 ölümü obezite ile ilişkilendirmiştir³⁴⁵. Bu rakam tütün hariç tüm yasa dışı ve yasal uyuşturucular toplamından çok daha fazladır. Obezitenin ölüm haricinde sağlık üzerinde çok ciddi etkileri bulunmaktadır. Örneğin, obezite ile ilişkili birçok hastalıktan sadece biri olan tip 2 diyabet riski her fazla kilo için %4 oranında artar. Diyabet, körlük, böbrek yetmezliği ve bacak amputasyonunun başlıca nedenidir. Ayrıca kalp hastalığı ve felç riskini de büyük ölçüde artırır. Nitekim diyabet 2019 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde 87,647 ölümle ilişkilendirilerek ülkenin en çok ölüme yol açan 7. sebebi olmuştur³⁴⁶.

Bununla birlikte Amerika Birleşik Devletleri'nde 2019 yılında yayımlanan spor ve eğlence faaliyetlerine ilişkin bir rapora göre, egzersiz faaliyetleri ile ilgili yaklaşık 468.000, bisiklet sürme ile ilgili yaklaşık 417.000, basketbol ile ilgili 404.000, ve futbol ile ilgili 292.000 yaralanma vakası yaşanmış, yılda 1,6 milyon ila 3,8 milyon arası sporcunun beyin sarsıntısı geçirdiği ve ayrıca 2017 yılında motorlu araçlarla yapılan kazalar sonucu 37.133 kişinin hayatını kaybettiği açıklanmıştır³⁴⁷. Tüm bunlar göz önüne alındığında eğlence amacıyla sağlık risklerini göze alan kişilerin cezalandırılması ya da toplum sağlığı açısından tehlike arz eden durumların yasaklanması söz konusu olduğunda yukarıda açıklanan riskler karşısında uyuşturucu madde kullanımının cezalandırılmasında toplum sağlığının korunması gerekçesinin makul görünmediği ifade edilmiş³⁴⁸, aksine uyuşturucu madde kullanım yasağının toplum sağlığı için zararlı olduğu söylenmiştir. Zira eğlence amacıyla alınan yasa dışı uyuşturucu maddelerin büyük çoğunluğu sokakta ruhsatsız satıcılardan satın alındığı için ne kullanıcılar ne de satıcılar uyuşturucu maddelerin tam olarak içeriklerini

içtikleri için, epidemiyolojik istatistiklerin esrar içenlerde daha yüksek kanser oranları göstermemesi şaşırtıcı değildir. Ayrıca kokain, özellikle önceden kalp sorunları olanlar için endişe verici olan koroner arter hastalığı riskini artırmaktadır. Kokain bağımlılarında anksiyete, uykusuzluk, hipertansiyon veya paranoyalar görülebilmektedir. Bununla birlikte bu semptomlar alkol bağımlılarında da görülen ortak belirtilerdir. Kokain bağımlılarının %85'e yakını aynı zamanda yoğun derecede alkol tükettiklerinden bu maddelerin etkilerini ayırt etmek oldukça güçtür. Bkz. Husak ve de Marneffe, *age*, s. 48-50.

³⁴⁵ **Obesity epidemic increases dramatically in the United States: CDC director calls for national prevention effort**, Centers for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/media/pressrel/r991026.htm>, (12.02.2021)

³⁴⁶ **Diabetes**, Centers for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/nchs/fastats/diabetes.htm>, (ET: 11.02.2021).

³⁴⁷ Insurance Information Institute, “**Facts + Statistics: Sports injuries**”, 2019, <https://www.iii.org/fact-statistic/facts-statistics-sports-injuries>, s. 1-4, (ET: 10.01.2021).

³⁴⁸ Husak ve de Marneffe, *age*, s. 51-52.

bilebilmektedirler. Bu problemin çözümü ise suç olmaktan çıkarmayı üretim ve satışı da kapsayacak şekilde genişletmek ve yasallaştırmayı gündeme getirmekte yatmaktadır. Zira yasa dışı uyuşturucu maddelere yönelik devlet denetiminin varlığı hem uyuşturucu maddeleri kalite kontrolüne tabi hale getirecek hem de vergilendirme yoluyla devletin kazanç sağlamasına imkân verecektir³⁴⁹.

Uyuşturucu madde kullanımı ile suç arasındaki ilişki değerlendirildiğinde işlenen suç oranı ile uyuşturucu madde kullanımı arasındaki bağı açısından dört grup suçun varlığından bahsetmiştik. Yasallaşma savunusunu sistemik suçlar bağlamında açıklayan görüşe göre ise sistemik suçlar, yasa dışı uyuşturucuların hukuka aykırı bir şekilde alınıp satılması sebebiyle işlendiğinden yasa dışı uyuşturucu madde üretimi veya satışı ile ilgili bir problem olduğunda, örneğin alıcı satıcıdan uyuşturucu maddeyi temin etmekle birlikte satıcıya ödeme yapmayı kabul etmez ise, alıcılar ve satıcılar hukuki yollara başvuramayacağından bu tür ihtilaflar hukuk dışı alanda çözülmek zorunda kalır. Bu durum da şiddet suçlarının oluşmasına sebebiyet verir. Bakıldığında daha sıkı yaptırımların, bu suçların işlenmesini amaçlananın aksine daha da artırma potansiyeli gözden uzak tutulmamalıdır. Zira yaptırım arttıkça alınan risk ve satıcıların elde ettiği kar da artmaktadır. Bu noktada suç olmaktan çıkarma, elbette bu sistemik suçların görülme sıklığını azaltacaktır. Esrar gibi belli bir tür uyuşturucu maddenin üretimini ve satışını da kapsayacak şekilde yasallaştırılması hali ise yasa dışı kabul edilmeye devam edilen maddelere yönelik sistemik suçları çok daha büyük ölçüde azaltacaktır³⁵⁰.

Yasallaştırma eğilimini kabul eden bir diğer görüşe göre ise eroin maddesini ele aldığımızda, eroin yasağının eroinin yasal olması durumuna kıyasla eroin kullanımını azalttığı dikkate alınmalıdır. Çünkü yasal olarak satılan eroinin elde edilmesi yasak olmasına oranla daha kolay, daha güvenli, daha keyifli, daha ucuz ve risksiz olacaktır. Bu durum yalnızca yetişkinlerin değil, gençlerin de eroin kullanımında bir artışa sebep olacaktır. Ancak eroin maddesinin vücutta yarattığı etkilerden dolayı eroin kullanıcısı ebeveynlerin çocuklarına iyi şekilde bakma motivasyonunu azaltacak, gençlerin kendilerini geliştirme

³⁴⁹ Age, s. 93.

³⁵⁰ Husak ve de Marneffe, age, s. 66.

motivasyonunu düşürecek ve toplumda ciddi kayıplara sebep olabilecektir. Bu sebeple uyuşturucu madde kullanımına ilişkin yasallaştırma tartışması yapılırken her maddenin kişi ve toplum üzerindeki etkilerinin farklı olduğu dikkate alınarak maddeler arası bir ayırım yapılması suretiyle kimi maddelerin yasak olmaya devam etmesi kimi maddelerin ise yasallaştırılması gündeme getirilebilir³⁵¹.

Konuya ilişkin uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi ve yaptırıma bağlanmasının aslında uyuşturucu madde ticareti konusunda yasa dışı bir trafiğin ve yeraltı ekonomisinin oluşmasına sebep olduğuna, uyuşturucu madde kullanıcılarının bu yasa dışı trafik içerisinde bir nevi zulme uğradığına işaret eden görüş uyarınca ise madde türüne bağlı olarak uyuşturucu madde kullanımının yasallaştırılması ve devlet kontrolünde yasal bir tedarik zinciri kurulması ile uyuşturucu madde kullanıcılarının bu maddeleri yasa dışı yollardan temin etme arayışlarında bir azalma gözlemlenecek, bununla birlikte kurulan yasal tedarik zincirinde yer almayan bazı uyuşturucu maddelerin teminine ilişkin eylemlerin gerçekleştirilmesi halinin idari bir ihlal olarak kabul edilmesi ise yeterli olacaktır. Yine bu görüş uyarınca yalnızca uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkarılması halinde korkulan derecede bir uyuşturucu madde kullanım yaygınlığı gözlemlenmeyecek ancak uyuşturucu madde kullanıcılarının yasa dışı uyuşturucu madde tedarikine bağlılıkları devam edecek ve bu sebeple uyuşturucu madde kara pazarı yine engellenemeyecektir³⁵². Bu sebeple de uyuşturucu madde kullanımına ilişkin belli maddelerle sınırlı olmak üzere yasal bir tedarik zincirinin kurulması düşünülmüştür.

Uyuşturucu madde kullanımının yasallaştırılması ve uyuşturucu maddelere ilişkin yasal tedarik zincirinin kurulmasının temellendirmesi ise John Stuart Mill'in bireysel serbestlik anlayışına ve zarar ilkesine dayanır. Mill'in zarar ilkesi uyarınca bir bireyin eylemleri toplumda yaşayan diğer kişilerin çıkarlarını ilgilendirmediği müddetçe, bireyin topluma karşı bir sorumluluğu bulunmamaktadır ve bu sebeple de kişinin yalnızca kendi

³⁵¹ Age, s. 122-123.

³⁵² **Weg vom Verbot Skizze einer liberalen schweizerischen Drogenpolitik**, NZZ-Folio Nr. 4 Drogenpolitik auf Irrwegen April 1992, (yazar: Pierre Joset), <https://folio.nzz.ch/1992/april/weg-vom-verbot>, (ET: 13.03.2021).

üzerindeki tasarruflarına müdahale edilemez³⁵³. Bu noktada Amerika Birleşik Devletleri'nin Maine eyaletinde getirilen alkol yasağına, Çin'de getirilen afyon ithal yasağına ve zehirli maddelerin satışının yasaklanmasına işaret eden Mill, alkol ve diğer zararlı görülen maddeleri kullanmanın bireysel bir eylem olduğundan bahisle her ne kadar bu maddelerin ticareti sosyal bir eylem olsa da bu maddelerin satışının yasaklanmasıyla birlikte asıl müdahalenin üreticilere ve satıcılara değil, tüketicilere yapıldığını ifade etmiştir. Zira devletin satıcılara bu maddeleri satamayacaklarına ilişkin yasaklar getirmesi ile tüketicilere bu maddeleri tüketemeyeceklerine ilişkin yasaklar getirmesi aynı şeydir³⁵⁴. Mill ve Mill'in özgürlük anlayışı taraftarları kişinin kendine üzerindeki tasarruf özgürlüğüne müdahale içeren diğer tüm konulara olan karşıtlıklarını madde satışları konusunda da sürdürmüş, devletin bu noktada yapabileceklerini şöyle sıralamışlardır: Devlet maddelerin satışını, ambalajların üzerine insan sağlığına olan zararlarını ve tehlikelerini içeren etiket koyarak yapabilir, böylece kişinin kendi üzerindeki zarar verici tasarruflarını engellemez, yalnızca onu alacağı riskler konusunda uyarır³⁵⁵. Bu maddelerin satışı devlet kontrolünde ve sadece devlet lisanslı yerlerde yapılabilir. Bu durum hem uyuşturucu madde kullanımı konusunda devletin veri toplamasını kolaylaştıracak hem de satışlar müdahaleci olmayan sınırlamalarla gerçekleştirilecektir. Aynı şekilde devlet, bugün tıpkı ilaçlarda yaptığı gibi uyuşturucu maddelerin üretimi denetlemeli maddelerin saflığı, etken madde oranları konusunda gerekli testleri yapmalıdır. Bu durum hem kullanıcıların kontrolsüz yasa dışı pazara duydukları çekiciliği azaltacak hem de aşırı doz, kontaminasyona bağlı zehirlenmeler gibi durumları azaltacaktır³⁵⁶. Kişileri madde kullanımından caydırmak ve bir çeşit yasaklama getirmek amacıyla değil, örneğin uyuşturucu madde konusunda araştırma, eğitim, tedavi ve rehabilitasyon tedbirlerini finanse etmek amacıyla devletin bu maddeleri vergilendirmesi

³⁵³ John Stuart Mill, **Özgürlük Üzerine**, Çev.: Berkay Tartıcı, Kutu Yayınları, İstanbul 2019, s. 121.

³⁵⁴ Mill, **age**, s. 113, 123.

³⁵⁵ **Age**, 124.

³⁵⁶ Schonsheck, yasal bir tedarik zinciri kurulmasına ilişkin reform önerilerini sıralarken öncelikle anti sosyal kişilik bozukluğu ile ilişkisi bilimsel olarak kanıtlanmış olanlar hariç olmak üzere kalan diğer tüm maddelerin tüm yetişkinlerin için "kolayca erişilebilir" olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu yasallaşma önerisini tıpkı Mill gibi sigara, alkol, marihuana veya kokain kullanımı konusunda bireysel kararını verebilecek kişiler yani yetişkinler bakımından gündeme getirdiği çocukların kapsamda olmadığını ifade etmiştir, Jonathan Schonsheck, **On Criminalization: An Essay in the Philosophy of the Criminal Law**, Springer Science+Business Media, Dordrecht 1994, s. 273-274.

mümkündür³⁵⁷. Bu durum asıl tehlike olan reşit olmayan kişilerin uyuşturucu madde ağına çekilmelerine ilişkin suçlara devletin müdahale etkisi ve hızını artıracak hem de yasa dışı piyasanın mevcut düzende elde ettiği karlar ortadan kaybolacaktır³⁵⁸. Bununla birlikte devlet daha fazla müdahalede bulunamaz ve kişilerin sarhoşluk içerisinde bulunmasını “kendi iyileri için” engelleyemez, zira devlet başka vatandaşlarına zarar vermediği sürece kişilerin neyi yapıp neyi yapmayacaklarını belirleyemez. Devletin sarhoşluğa yasal müdahalesi ve kişiyi cezalandırması yalnızca kişinin bu sarhoşluk içerisindeyken başkasına zarar vermesi halinde mümkündür. Zira kişi, bu durumda kendi özgürlük sınırlarını aşarak toplumdaki başka bir bireye zarar verdiği için hem toplumsal hem de hukuki açıdan sorumlu tutulabilir³⁵⁹.

2.2.3. Yenilikçi Sistemlerin Kabul Gerekçeleri ve Argümanlarının Değerlendirilmesi

Uyuşturucu madde kullanımına dair yasal düzenlemeler yapılırken kullanım ister yasaklansın ister suç olmaktan çıkarılsın isterse de yasallaştırılsın her üç eğilimin de temel gerekçesi toplum sağlığının korunması olarak gösterilmiştir. Özellikle yasaklama eğilimi açısından ceza hukukunun özgürlüklere müdahalesi düşünüldüğünde, ceza hukuku tarafından yasaklanan uyuşturucu madde kullanımının toplumdaki başka bireylere zarar veren veya objektif olarak zarar verme tehlikesi oluşturan bir eylem olduğunun ampirik olarak da kanıtlanmış olması gerekir. Uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma eğilimine ilişkin görüşler de bu noktada haklı olarak temelde uyuşturucu madde kullanan kişinin toplumdaki diğer bireyler açısından objektif olarak bir zarar veya zarar tehlikesi oluşturmadığını, bu sebeple de toplumun sağlığını koruma gerekçesiyle uyuşturucu madde kullanımının yasaklanamayacağını ifade etmişlerdir³⁶⁰.

³⁵⁷ Mill, **age**, s. 128.

³⁵⁸ Schonsheck, **age**, s. 275.

³⁵⁹ Mill, **age**, s. 125.

³⁶⁰ Dennis J. Baker, **The Right Not to be Criminalized: Demarcating Criminal Law's Authority**, Ashgate Publishing, Farnham 2011, s. 108.

Uyuşturucu madde kullanımının yasaklanmasında toplum sağlığı adı altında korunan hukuki değer aslında toplumda yaşayan her bireyin kendi sağlığının korunmasıdır. O halde hukuk dzeninin bireylerin rızalarına verdiği değerin ve kişilerin kendi sağlıkları üzerinde ne dereceye kadar tasarruf hakkının olduğunun tartişılması gerekir. Zira uyuşturucu madde kullanımı sonucunda kişi kendine zarar vermektedir. Kişilerin rızaları ile kendilerine verdikleri zararlara hiçbir koşulda mudadahale edilmemesi fikri Mill'in zarar prensibine dayanır. Devletin ahlaki aēıdan uygunsuz bulduğu iēin yahut kişileri kendilerine karşı koruma gerekēleriyle kişilerin rızalarını yok saymak gibi bir hakkı yoktur. Bu prensibe sadakatini gosteren Feinberg de gönüllü olarak ve sağlıklı iradeyle kendi zevki iēin tütün ürünleri veya zararlı maddeleri kullanan kişilere mudadahale edilemeyeceğini savunur. Örneğin sigara kullanımı uzun vadede akciğer kanseri veya kalp hastalığı riski oluşturabilir ancak kişiler keyfi olarak sigara iētiklerinde bu riskleri gönüllü olarak üstlenirler. Devlet bu noktada kişilerin bu tercihlerinin gerēekten gönüllülük esasına dayanıp dayanmadığını anlamak iēin onları tıbbi gerēeklerle tüm aēıklıęıyla sürekli yüzleştirir. Böylece sigarayı keyfi kullanan kişiler hangi tehlikeler ile karşı karşıya olduklarını bilecektir. Aynı şekilde devlet tütün ürünleri veya uyuşturucu maddelerin kullanımını daha az ilgi çekici hale getirmek veya zorlaştırmak iēin değil kendi maddi kazançları iēin bu maddelere vergiler getirebilir. Ancak uyuşturucu madde kullanımını yasaklamak kişinin gönüllü tercihlerinin, sağlıklı iradesiyle kendi üzerinde yaptığı tasarrufların ve rızasının devletin seēimleri karşısında daha az değerli olduğunu ve bu sebeple tercihlerine göre hareket edemeyeceğini söylemektir ki bu sadece sert paternalizm anlayışındaki devletlerde görülen riskli ve kabul edilemez bir mudadahedir³⁶¹. Mill'in özgürlük anlayışı ve kişilerin kendi üzerlerinde tam tasarruf yetkilerinin bulunduğu ve sağlıklı rızalarının her durumda korunduğu aslında ideal olarak gözüke de devletin vatandaşını koruma ve sağlıklı bir yaşam sürdürmelerini sağlama görevi, ötenazi ve kürtaja ilişkin yoğun tartişmalar göz önüne alındığında mevcut devlet dzenlerinde bu yaklaşımın kabul edilmediğini ve bu sebeple gerēekçi olmadığını söylemek gerekir.

³⁶¹ Feinberg, *age*, s. 134.

Bununla birlikte, devletin kişinin kendi üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırsız olmadığı, bununla birlikte devlet müdahalesinin de sınırlı olması gerektiğini ifade eden Joseph Raz kişilerin iradesine ve rızasına saygıyı *özerkliğe bağlı özgürlük* kavramı içerisinde açıklar. Kişilerin özerkliğine saygılı devletlerin temel görevi, tüm vatandaşlarının özerkliğini teşvik etmek, geliştirmek ve korumaktır. Bununla birlikte devlet, kendi vatandaşları için kabul edilemez bulunduğu durumlarda dahi onların özerkliklerine zarar verecek şekilde ceza hukuku yoluyla zorlama ve müdahalede bulunmamalıdır. Zira bu müdahale kişinin bağımsızlığına ve özerkliğine zarar verir, rızalarına bir değer tanınmaması kişiler için haysiyet kırıcıdır. Kişilerin kendi rızaları ile devletin uyuşturucu madde kullanımı gibi kendileri için uygun görmediği seçenekleri kendi otonomileri çerçevesinde seçmelerine devlet zor kullanarak müdahale etmemelidir. Özerkliğe saygılı bir devlet ancak bir kişinin özerkliğini gelecekte kendisinin sahip olacağı özerkliği garanti altına almak için müdahale edebilir, ki bu müdahalenin yolu hiçbir zaman ceza hukuku yaptırımları olmamalıdır. Devlet kişilerin özerkliğini temin ettikten sonra ceza hukuku uygulamaları bir kenara bırakılarak kişilerin gelecekteki kendi özerkliklerine zarar vermesini engelleyebilir³⁶². Devletlerin her koşulda kişinin rızası ile gerçekleştirdiği kendi üzerindeki zarar verici tasarruflarına müsaade etmediği göz önüne alındığında kişilerin bu konuda mutlak bir tasarruf yetkisi olmadığı kabul edilmelidir. Bu noktada uyuşturucu madde kullanımının kişinin sağlığına zarar veren bir eylem olduğu konusunda da şüphe yoktur. Ancak önceki kısımda da ifade edildiği üzere ülkemizde hukuk düzeni uyuşturucu madde kullanımı haricinde kişinin kendine zarar verdiği yahut zarar risklerini bilerek ve isteyerek üstlendiği durumları suç olarak düzenlememiş ve kişilere ceza hukuku yaptırımları ile müdahale etmemiştir. Örnekler yalnızca sigara ve tütün ile de sınırlı değildir. Karşısındaki kişinin HIV virüsü taşıdığını bilmesine rağmen o kişi ile cinsel birliktelik yaşayan kişi, KOAH hastası olması rağmen sigara içmeye devam eden kişi üstlendiği zarar tehlikesine rağmen bu eylemler suç olarak kabul edilmemiştir. Nitekim kişinin kendi kendine verdiği zararın cezasızlığı prensibi sebebiyle de bu eylemlerin suç olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Ayrıca uyuşturucu madde kullanan kişilerin ceza hukuku yaptırımlarına tabi kılınarak suçlu olarak damgalanması bu kişilerin toplum dışına

³⁶² Joseph Raz, **The Morality of Freedom**, Clarendon Press, Oxford 1986, s. 417-419.

itilmesine sebep olacaktır. Bunun yerine uyuşturucu madde kullanan kişileri rızalarına bağlı olarak tedavi etmek, kişilerin bu alışkanlıklarından kurtulabilmesi için daha etkin ve hızlı bir çözüm yolu oluşturmasının yanı sıra kişileri suçlu olarak damgalamanın aksine topluma kazandırmaya yönelik bir metot olarak karşımıza çıkar.

Konu uyuşturucu madde kullanmak amacıyla gerçekleştirilen eylemlere geldiğinde ise, bu eylemlerin suç olarak düzenlenmesinin temelinde de kişiyi kendine karşı vereceği zararlardan korumak amacının olduğu görülür. Zira yine topluma verilecek zararlar ikincil niteliktedir. Uyuşturucu madde bulundurma, kabul etme ve satın alma eylemleri uyuşturucu madde kullanımı amacıyla gerçekleştirildiğinde aslında kişi yalnızca kendisine zarar vermektedir. Bu eylemlerin suç olarak düzenlenmesinin karşısında silah kullanımı ve taşınmasının ruhsata bağlanması ve kanuni sınırları çerçevesinde bireysel silahlanmaya izin verilmesi şaşırtıcıdır. Zira silah ruhsatı verilirken kişinin başkasına zarar vermek niyetiyle bu silaha sahip olmak istediği düşünülmezken uyuşturucu madde kullanımı için gerçekleştirilen eylemlerin suç olarak düzenlenmesinde aslen ikincil nitelikte zararlar olan uyuşturucu maddelerin toplum içerisinde yaygınlaşmasının engellenmesi ve toplumun sağlığı gerekçe olarak gösterilmiştir³⁶³. Bu sebeple aslında gerçekleştirilen eylem ile toplumdaki diğer bireylere verilen zarar arasındaki nedenselliği doğrudan kanıtlayan ampirik veriler olmadıkça gerçekleştirilen eylemin suç olarak düzenlenmesi ve ceza hukuku yaptırımlarıyla karşılanması makul görünmemektedir. Ayrıca uyuşturucu madde kullanıcılarının kullanma eyleminden ziyade ön eylem niteliğinde olan kullanmak için satın alma, bulundurma ve kabul etme eylemlerinden yargılandıkları düşünüldüğünde kullanım amacıyla gerçekleştirilen bu eylemlere de ceza hukuku dışında müdahale edilmesi daha uygun gözükse de uluslararası sözleşme yükümlülükleri çerçevesinde satın alma eyleminin suç olarak tanımlanması gerekir. Bu yükümlülük sebebiyle ülkemizde bu eylemin suç olmaktan çıkartılması mümkün gözükmemektedir. Ancak devletlerin yargılama ve cezalandırma konusundaki takdir yetkileri kapsamında sözleşmelerin esnek yorumlanması ile kullanım amacıyla gerçekleştirilen bu eylemin cezalandırılmaması ve hatta bu eylemler bakımından kovuşturma

³⁶³ Baker, *age*, s. 109.

muafiyeti getirilmesi mümkündür. Bu noktada kullanım amacıyla uyuşturucu madde bulundurma eylemi bakımından bir parantez açmak gerekir. Zira 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde taraf devletlerin ulusal kanunlarına dayanmadığı uyuşturucu maddelerin elde bulundurulmasına izin vermemelerinin istenildiği ifade edilmiştir. Bu sebeple sözleşmelerin esnek yorumlanması yolu ile kullanım amacıyla uyuşturucu madde bulundurulmasının da suç olmaktan çıkarılabileceği söylenebilir.

Yasal kenevir tedarik zinciri kurulmasıyla üretiminden keyif amaçlı kullanımına esrarla iştigale ilişkin tüm eylemlerin belli sınırlarla yasallaştırılması meselesine baktığımızda ise sunulan önerilerin daha sınırlı hallerinin aslında günümüzde Kanada, Uruguay, Amerika Birleşik Devletleri gibi yasallaştırma politikasını benimseyen ülkeler tarafından uygulandığını görmekteyiz. Lakin bu tedarik zinciri uyuşturucu maddeler konusundaki uluslararası sözleşmelerin getirdiği pozitif yükümlülükler ve “kullanımın tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlandırılması” gereğine uygun düşmemektedir.

2.2.4. Yenilikçi Sistemlerin Uygulandığı Ülkeler ve Uygulamanın Uyuşturucu Madde Kullanımına Etkisi

Ülkelerin uyuşturucu madde politikalarının yıllar içerisindeki değişimi ve günümüzdeki halleri göz önüne alındığında öncelikle uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkarılması temelinde bir politikanın benimsenmesi ve uygulanmasının giderek yaygınlık kazandığı, bununla birlikte uyuşturucu madde kullanımının yasallaştırılmasını benimseyen politikaların da hayata geçirildiğini görülmektedir. Aşağıda uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma eğilimlerini benimseyen örnek ülke politikaları ve bu ülkelerin uyuşturucu maddelere ilişkin verileri incelenecektir³⁶⁴.

³⁶⁴ Lüksemburg ve Güney Afrika gibi, uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkarıldığı, yasallaşma adına halihazırda yoğun tartışmaların devam ettiği ancak henüz meclise sunulmuş bir yasa tasarının mevcut olmadığı ülkelere bu bölümde yer verilmemiştir. Lüksemburg'da 2021 yılının sonbaharına kadar meclise yasa tasarısı sunulması beklenmektedir, bununla birlikte mevcut COVID-19 ve pandemi koşullarından dolayı esrarı yasallaştırmanın bir öncelik olmadığı açıklanmıştır. Bkz. **Luxemburg will Cannabis legalisieren- macht Corona einen Strich durch die Rechnung?**, Redaktionsnetzwerk Deutschland,

2.2.4.1. Uyuşturucu Madde Kullanımını Suç Olmaktan Çıkarma Politikasını Benimseyen Ülke Örnekleri

2.2.4.1.1. Almanya

Uyuşturucu madde kullanımı konusunda suç olmaktan çıkarma politikasının bir temsilcisi olan ve mevcut düzenlemeleri üçüncü bölümde anlatılacak olan Almanya'nın önceki yıllara göre hafif bir artış gösteren 2017 yılı verilerine göre bildirilen 325.102 uyuşturucu madde suçunun 255.334'ü uyuşturucu madde kullanımına bağlı olan satın alma, bulundurma vb. eylemlere ilişkindir. Ayrıca işlenen uyuşturucu madde suçlarının yarısından fazlasında suç konusu uyuşturucu madde esrardır ve onu amfetamin takip etmektedir³⁶⁵. %6,1'lik kullanım oranıyla en çok kullanılan uyuşturucu maddenin esrar olduğu Almanya'daki 2008-2011 yılları arası azalan, 2012-2016 yılları arası artış gösteren ölüm oranları 2017 yılı verilerine göre azalmış ve 2016 yılında ise bir önceki yıla göre artış göstermesine rağmen Avrupa ülkeleri ortalamasının bir miktar altına düşerek bir milyonda 21 olarak açıklanmıştır. Eldeki toksikolojik verilere göre ise bu ölümlerin en yaygın nedeni opiyatların tek başına veya başka maddelerle birlikte kullanılmasıdır³⁶⁶.

<https://www.rnd.de/politik/luxemburg-will-cannabis-legalisieren-macht-corona-einen-strich-durch-die-rechnung-5T3OPUOX6Y55KQSV3YBSMRU2OI.html>, (ET: 01.03.2021). Güney Afrika'da ise 2018 yılında Anayasa Mahkemesi'nin uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesini Anayasa'ya ve kişi haklarına aykırı bulan kararı sonrası yapılan düzenlemelerle 2018 yılında keyfi amaçlı uyuşturucu madde kullanımı suç olmaktan çıkarılmış, 2020 yılında ise bu düzenlemeler revize edilmiştir. Bununla birlikte, esrarın yasal tedarik zincirine ilişkin düzenlemelere dair bir yasa taslağının düşünüldüğü de Adalet Bakanı Ronald Lamola tarafından açıklanmıştır. Ancak henüz bu konuya dair bir fikir birliği ve yasa taslağı bulunmamaktadır. Bkz. **No legal sales in new cannabis Bill**, Mail&Guardian, <https://mg.co.za/article/2020-02-14-no-legal-sales-in-new-cannabis-bill/>, (ET: 01.03.2021). Ayrıca uyuşturucu madde kullanımına ilişkin yenilikçi sistemler ve uyuşturucu madde politikalarının yeniden düzenlenmesi konusu hemen her ülkede geçmişte veya günümüzde mutlaka tartışma konusu yapılmıştır. Bu bakımdan bu bölüm içerisinde uyuşturucu madde politikaları ve güncel gelişmeleri incelenen ülkeler örnek niteliğindedir.

³⁶⁵ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Germany Country Drug Report 2019**, 2019, s. 5, 26, https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11334/germany-cdr-2019_0.pdf, (ET: 24.02.2020).

³⁶⁶ Age, s. 11-13, 25.

2.2.4.1.2. Portekiz

Portekiz uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkarma politikasını benimseyen ülkelerden biridir. 1990'lı yılların sonunda Portekiz'de giderek önemli bir sorun haline gelen uyuşturucu madde bağımlılığı karşısında 16 Şubat 1998'de uyuşturucu maddelerle mücadele etmek için kurulan Ulusal Uyuşturucu Madde Kontrol Komisyonu uyuşturucu madde kullanımını önleme, tedavi ve rehabilitasyon seçenekleri, zarar azalma politikası, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele gibi temel konular hakkında geliştirdiği stratejiyi açıklayan bir kılavuz yayımlamıştır. Ulusal hükümet ise 22 Nisan 1999'da 1999-2004 yılları için geçerli olan ilk Ulusal Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılığıyla Mücadele Stratejisini onaylamıştır³⁶⁷. Bu stratejinin uygulanması için de 29 Kasım 2000 tarihli ve 30 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. 1 Temmuz 2000 tarihinde yürürlüğe giren bu kanun uyarınca uyuşturucu madde kullanımı ve kişisel kullanım için uyuşturucu madde bulundurulması suç olmaktan çıkarılıp kabahat olarak kabul edilmiştir³⁶⁸. Yeni kanun uyarınca polis kullanıcıyı tespit eder, bir rapor hazırlar ve bölgesel yargı yetkisine sahip komisyona gönderir. Komisyon, uyuşturucu madde kullanıcılarını dinlemenin yanı sıra, kişinin uyuşturucu madde bağımlısı olup olmadığına, hangi maddenin kullanıldığına, kullanım yeri ve koşullarına ilişkin bilgileri; belgeler, tıbbi test ve muayeneler aracılığıyla elde eder. Elde edilen bu veriler ve değerlendirme sonucunda komisyon kullanıcının tedaviyi kabul etmesi halinde kullanıcı tarafından seçilen özel veya kamu sağlık kuruluşu ile iletişim kurar. Seçilen kuruluş özel bir kuruluş ise tedavi masraflarını kullanıcı üstlenir. Kullanıcının yönlendirildiği sağlık kuruluşu komisyonu her üç ayda bir kullanıcının tedavisi ve sürekliliği hakkında bilgilendirmek zorundadır³⁶⁹. Bu kanun ile kokain ve eroin de dahil uyuşturucu maddeler arasında yumuşak-sert ayrımı yapılmaksızın tüm uyuşturucu maddelerin kullanımı ve kişisel kullanım amacıyla satın alınması ve bulundurulması suç

³⁶⁷ Eduardo Soares, "Portugal", **Decriminalization of Narcotics**, The Law Library of Congress-Global Legal Research Center, Washington 2016, s. 24, <http://www.law.gov>, (ET: 14.02.2021).

³⁶⁸ Deutscher Bundestag, **Legalisierung von Cannabis: Auswirkungen auf die Zahl der Konsumenten in ausgewählten Ländern**, 2019, s. 13, <https://www.bundestag.de/>, (ET: 23.09.2020).

³⁶⁹ Soares, **age**, s. 26-27.

olmaktan çıkarılmıştır. Bu noktada bu eylemlere konu olan uyuşturucu maddenin miktarı önem taşımaktadır. Portekiz Kanunu m.2 f.2 uyarınca bir kişinin 10 günlük kullanımı için yeterli olan ortalama uyuşturucu madde miktarı kişisel kullanım için azami madde miktarı olarak kabul edilmiştir. Ayrıca bu maddelerin kamusal veya özel alanda kullanılması arasında da bir ayırım yapılmamış, nerede gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin bu eylemler suç olmaktan çıkarılmıştır. Ancak bu eylemler hala yasal değildir, yalnızca bu eylemlerin gerçekleştirilmesi hali idari bir ihlal yani kabahat olarak kabul edilir. Dolayısıyla ceza hukuku ve yaptırımları bu eylemler karşısında uygulama alanı bulmamaktadır³⁷⁰. Daha sonra 23 Nisan 2001 tarihli ve 130-A Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 5. maddesi ile bu kabahatler için bu ihlalleri yargılamaktan ve gerekirse yaptırım uygulamaktan tek başına sorumlu olan “Uyuşturucu Bağımlılığını Azaltma Komisyonları” kurulmuştur. Bu komisyonlar kullanıcının ikametinin bulunduğu yerde bölgesel yargı yetkisine sahiptirler³⁷¹. Kanun'un “Cezalar” başlıklı 15. maddesinde bağımlı olmayan kullanıcıların yirmi beş euro ile minimum asgari ücret arasında değişen bir para cezasına veya alternatif olarak para cezası dışında bir cezaya çarptırılabilceği hüküm altına alınmıştır. “Diğer Cezalar” başlıklı 17. madde kapsamında ise komisyon para cezasına alternatif olarak kişiye kınama verebileceği gibi kişiyi doktorluk, avukatlık, taksi şoförlüğü gibi lisanslı meslekleri icra etme hakkından menedebilir, yurtdışına çıkış veya gece kulüpleri gibi madde bağımlılığı için yüksek riskli bölgeleri ziyaret etme yasağı getirebilir, devam eden bir bağımlılığı olmadığına dair periyodik olarak raporlama talep edebilir. Para cezasının açıkça son çare olarak uygulanacak bir yaptırım olduğunu da düzenlenmiştir. Komisyonların bu takdir yetkilerini kullanırken dikkate alacağı hususlar kanunun 15. maddesinde eylemin ciddiyeti, kullanılan madde türü, kullanımın kamusal alanda mı yoksa özel alanda mı gerçekleştirildiği, maddenin kullanım sıklığı ve kullanıcının kişisel ve ekonomik durumu şeklinde sıralanmıştır³⁷². Tekrarlı ihlallerin olmaması halinde para cezasının verilmesi ertelenecektir. Bu komisyonların bağımlı kişiyi bağımlılık tedavisine zorlama yetkileri bulunmamakla birlikte, kişinin tedavi

³⁷⁰ Glenn Greenwald, **Drug Decriminalization in Portugal: Lessons for Creating Fair and Successful Drug Policies**, Cato Institute, Washington 2009, s. 2-3.

³⁷¹ Soares, **age**, s. 32.

³⁷² **Age**, s. 28.

olma isteğini ortaya koymasına bağlı olarak yargılamayı geçici olarak askıya almaya ve yaptırımların uygulanmasını ertelemeye karar vermek için takdir yetkileri vardır. Komisyon yargılama sürecini iki yıl süreyle askıya alabilir ve yine vereceği gerekçeli karar ile bir yıl daha erteleyebilir. Aynı şekilde kullanıcının gönüllü olarak bağımlılık tedavisini kabul etmesi halinde de yaptırımın belirlenmesi üç yıllık süre ile askıya alınır³⁷³. Kişinin bağımlılık tedavisini tamamlaması halinde ise dava belirli bir süre sonra kapanmış sayılacaktır. Eğer fail, bağımlılığı bulunmayan bir uyuşturucu madde kullanıcısı ise Kanun'un 11. maddesi uyarınca komisyonlar herhangi bir yaptırım uygulamadan işlemleri geçici olarak askıya alma yetkisine de sahiptir. Uyuşturucu bulundurma veya kullanma gerekçesiyle idari ihlal gerçekleştiren reşit olmayan kişiler de hukuki süreçten geçer ve Kanun'un 3. maddesi uyarınca reşit olmayan kişi adına karar verme yetkisi yasal temsilcisindedir³⁷⁴. Bununla birlikte on günlük kullanım için ortalama miktardan daha fazla bir miktarda uyuşturucu maddeye sahip olmak uyuşturucu madde ticareti olarak kabul edilmekte ve hala ulusal hukukta suç sayılmaktadır. Ayrıca reşit olmayan veya akıl hastası bir kişiye uyuşturucu temin etmek de dört ile on iki yıl arası hapis cezası ile cezalandırılan bir suçtur³⁷⁵.

Son olarak 21 Haziran 2001 tarihli ve 183 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinde devletin bu politikanın uygulanmasındaki amaçları kamunun ve uyuşturucu madde kullanıcılarının sağlığının korunması, uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak, kamu kuruluşları ve özel kuruluşlarla ortaklık yaparak kullanıcıları tedaviye sevk etmek, uyuşturucu madde kullanımını olabildiğince durdurmak şeklinde açıklanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda bu kararname ile uyuşturucu madde bağımlılarının sağlık durumlarının teşhisi ve tedavisi için destek ofisleri, madde bağımlılarına geçici yerleşim yerleri sağlayan kabul merkezleri, aile desteği ve sosyal destekten yoksun madde bağımlılarının gece konaklaması için kurulan barınma merkezleri, uyuşturucu kullanımı, etkileri ve riskleri konusunda herkesi bilgilendirmek için kurulan iletişim ve bilgi noktaları, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için mobil alanlar, iğne değişim programları, eroin kullanıcıları için metadon tedavisi, kontrollü

³⁷³ Soares, *age*, s. 27.

³⁷⁴ Greenwald, *age*, s. 3-4.

³⁷⁵ *Age*, s. 4.

kullanım programları ve uyuşturucu kullanımı sorununun yaşandığı kamusal alana müdahale eden ekipler kurulmuştur³⁷⁶.

2017 yılı verilerine göre yıl içerisinde uyuşturucu maddelere ilişkin işlendiği rapor edilen 16.970 suçtan 12.232'si uyuşturucu maddelerin kullanımı ve bulundurulması ile bağlantılı suçlardır³⁷⁷. Bununla birlikte 2016 yılı verilerine göre Portekiz'de uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkarılmasının ardından kullanım oranlarında belirgin bir artış gözlemlenmeyen esrar %5.1 kullanım oranıyla en çok kullanılan maddedir. Devamında %0.2 ve %0.1 kullanım oranlarıyla kokain ve MDMA gelmektedir. Ayrıca yine aynı yıl verilerine göre ülkede amfetaminler hiç kullanılmamaktadır. Bununla birlikte 2007 yılı ve devamındaki yıllarda genç yetişkinler arasında kokain ve MDMA kullanımı oranlarında yaşanan büyük düşüş dikkat çekmektedir³⁷⁸. Ayrıca aşırı doz vakalarına bağlı ölüm sayıları 2000 yılında 268 iken 2013 yılında 22'ye düşmüştür³⁷⁹. Toksikolojik verilere göre çoğunluğuna başta metadon ve eroin olmak üzere opiyatların sebep olduğu, genelinde kokain, amfetamin, alkol gibi birden çok maddenin bir arada bulunduğu ölüm vakalarının sayısı 2017 yılında Portekiz'de, Avrupa'nın ortalaması olan bir milyonda 22 ölüm oranının aşağısında kalmış, uyuşturucu maddeye bağlı ölüm oranı bir milyonda 4 olarak raporlanmıştır³⁸⁰.

Sonuç olarak Portekiz'in uyguladığı politikanın sonucunda suç olmaktan çıkarma akımının karşıtlarının korkularının hiçbiri gerçekleşmemiş, Portekiz'in zarar azaltma politikası sonucunda bağımlıları tedaviden faydalandırmaya teşvikleri artmış, daha önceden bağımlıların kovuşturulması ve hapis yaptırımı için ayrılan maddi kaynaklar bağımlıların tedavi masraflarına ayrılmış, bu gelişmeler ile birlikte uyuşturucu maddelerden kaynaklanan ölümler de dahil olmak üzere bu maddeler kaynaklı başkaca hastalıklar da önemli ölçüde

³⁷⁶ Soares, **age**, s. 34-37.

³⁷⁷ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, "Portugal Country Drug Report 2019", 2019, s. 6, https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publication/11331/portugal-cdr-2019_0.pdf, (ET: 18.01.2021).

³⁷⁸ EMCDDA, **Portugal**, s. 7-8, 26.

³⁷⁹ Deutscher Bundestag, **Legalisierung von Cannabis**, s. 14.

³⁸⁰ EMCDDA, **Portugal**, s 12-14.

iyileştirilmiştir³⁸¹. Ayrıca kullanıcının para cezasına çarptırılması halinde elde edilen gelirin %60'ı devlete %40'ı ise Bağımlılık Yaratıcı Davranışlara ve Bağımlılıklara Müdahale Servisi'ne aktarılır³⁸². Bununla birlikte zarar azaltma politikaları kapsamında Portekiz'de uyuşturucu madde kullanım odaları bulunmamakla birlikte iğne ve şırınga değişim hizmeti sunulmaktadır³⁸³. Mevcut veriler ışığında Portekiz'in politikasının yasaklama politikası karşısında üstünlüğü görülmektedir.

2.2.4.1.3. Danimarka

Danimarka'da uyuşturucu maddeler konusundaki temel düzenleme 2016 tarihli Kontrollü Maddeler Konsolide Kanunu'dur. Bu Kanun uyarınca uyuşturucu maddelerin üretimi, yetiştirilmesi, işlenmesi, ithalatı ve ihracatı, satışı, teslimi, satın alınması ve bulundurulması suçtur. Bu suçun yaptırımı ise adli para cezası veya iki yıla kadar hapis cezasıdır³⁸⁴. Çocukların ve gençlerin ziyaret ettiği restoran, kafe gibi yerlerde uyuşturucu maddelerin satışının yapılması suçun ağırlaştırıcı sebebi olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte suç konusu uyuşturucu madde minimum 25 gram eroin veya kokain, 50 gram amfetamin veya 10 kilogram esrar ve suça konu eylem bu maddelerin nakledilmesi, çok sayıda kişiye veya büyük bir ödeme karşılığı temin edilmesi, eylemlerin madde ticareti amacıyla gerçekleştirilmesi ise fail maddenin tehlikelilik derecesine göre Danimarka Ceza Kanunu m.191 uyarınca on yıla kadar veya on altı yıla kadar bir hapis cezası ile cezalandırılacaktır³⁸⁵. Suç konusu uyuşturucu maddenin türüne ve miktarına göre meblağı değişmekle birlikte kişisel kullanım için uyuşturucu madde bulundurma suçunun işlenmesi halinde genel olarak adli para cezasına hükmedilirken, uyuşturucu madde kullanımı Kanun'da suç olarak düzenlenmemiştir. Danimarka'da esrar da diğer tüm uyuşturucu

³⁸¹ Greenwald, **age**, s. 27-28.

³⁸² Soares, **age**, s. 30.

³⁸³ EMCDDA, **Portugal**, s 17-18.

³⁸⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Denmark Country Drug Report 2019**, 2019, s. 5, https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11330/denmark-cdr-2019_0.pdf, (ET: 21.01.2021).

³⁸⁵ The Danish Criminal Code m.191, <https://europam.eu/?module=legislation&country=Denmark>, (ET:01.02.2021); EMCDDA, **Denmark**, s. 5.

maddelerin kullanımı gibi suç olmaktan çıkarılmıştır. Ek olarak kenevirin tıbbi amaçla kullanımı ve bu amaçla eczanelerden reçete ile temini ve bulundurulması mümkündür³⁸⁶. Ayrıca 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla Danimarka’da 4 yıl sürecek olan Tıbbi Kenevir Pilot Programı başlatılmıştır. Bu yasal program kapsamında devletten bu faaliyetlere ilişkin ruhsat almak kaydıyla önce tıbbi kenevir ürünlerinin ithal edilmesi, 1 Temmuz 2018 tarihinden itibaren de tıbbi kenevirin yetiştirilmesi ve bu faaliyetlere bağlı olarak yetkili eczanelere dağıtımını yasal hale getirilmiştir³⁸⁷.

Zarar azaltma politikası kapsamında Danimarka’da uyuşturucu bağımlıları için 2008 yılından beri eroinin tıbbi reçete ile kullanımı ve 2012 yılından beri de uyuşturucu madde kullanım odaları yasaldir, yine bu kapsamda iğne değişim programları ve opiyat doz aşımı riski altında olan bağımlılar için nalokson tedavisi hizmeti bulunmaktadır³⁸⁸.

Verilere göre 2017 yılında işlenen 26.717 uyuşturucu madde suçunun 20.672 tanesi uyuşturucu maddelerin kullanımına bağlı eylemlere ilişkindir³⁸⁹. Danimarka’da son yıllarda yetişkin nüfus arasındaki uyuşturucu madde kullanım yaygınlığı sabit kalmıştır. 2017 yılı verilerine göre genel nüfusta %6.4 kullanım oranıyla en çok kullanılan uyuşturucu madde esrardır. Akabinde ise %1.4 kullanım oranı ile kokain yer alır³⁹⁰. 2017 yılında Büyük bir çoğunluğuna opiyatların, geri kalanlarına ise MDMA, kokain ve amfetaminlerin neden olduğu uyuşturucu maddelere bağlı 254 ölüm olayı kayda geçirilmiştir³⁹¹.

³⁸⁶ World Law Group, **2020 Global Report of Cannabis Policy**, 2020, s. 32,35, <https://www.theworldlawgroup.com/writable/documents/news/2.8.2021-Cannabis-Guide.pdf>, (ET: 23.01.2021).

³⁸⁷ **Medicinal Cannabis Pilot programme**, Danish Medicine Agency, <https://laegemiddelstyrelsen.dk/en/special/medicinal-cannabis/citizens/medicinal-cannabis-pilot-programme/>, (ET: 18.02.2021).

³⁸⁸ EMCDDA, **Denmark**, s. 5, 17.

³⁸⁹ **Age**, s. 6.

³⁹⁰ **Age**, s. 25.

³⁹¹ **Age**, s. 12-15.

2.2.4.1.4. Çek Cumhuriyeti

1999 yılının sonuna kadar Çek Ceza Kanunu küçük miktar olarak kabul edilenden daha fazla miktarda uyuşturucu madde bulundurulması suç olarak kabul etmiş ve iki yıla kadar hapis cezası öngörmüştü. Küçük miktarlarda uyuşturucu madde bulundurmak ise kabahat olarak değerlendirilmekte ve fail yalnızca idari para cezası ile cezalandırılmaktaydı. 1 Ocak 2010 yılında yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu ise Çek Cumhuriyeti'nin uyuşturucu madde politikası bakımından büyük bir liberalleşme adımı olarak görülebilir³⁹².

Yürürlüğe giren yeni kanunun 283-288. maddeleri arasında uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar düzenlenmiştir. Buna göre, uyuşturucu maddelerin ürerimi, yetiştirilmesi, nakliyesi, teklif edilmesi, satılması, satın alınması, ithalatı, ihracatı için bir ile beş yıl arası hapis cezası, bu eylemlerin bir örgüt faaliyeti çerçevesinde veya bir çocuğa karşı işlenmesi gibi ağır hallerde iki ile on yıl arası hapis cezası, kişinin bu eylemi sonucu önemli bir maddi gelir etmesi, eylemin sonucunda kişinin ölümüne sebep olunması gibi daha ağır hallerde de sekiz ile on sekiz yıl arası değişen, suçun ağır haline göre kademeli olarak artan hapis cezaları öngörülmüştür.

Kanun'un 285 ve 286. maddelerine göre ise uyuşturucu madde bulundurma ve yetiştirme suçları bakımından kenevir ve diğer maddeler arasında bir ayrıma gidilmiş, kullanım amacını aşan miktarda kenevir yetiştirilmesinin yaptırımını altı aya kadar hapis cezası, para cezası veya müsadere, bulundurulmasının yaptırımını ise bir aya kadar hapis cezası olarak belirlenmiştir. Suça konu madde kenevir dışındaki bir uyuşturucu madde olduğunda öngörülen yaptırımlar daha ağırdır³⁹³. Bununla birlikte kullanım amacıyla belirli bir miktara kadar uyuşturucu madde bulundurma ve yetiştirme eylemleri ceza kanunundan çıkartılmış ve para cezası yaptırımını öngörülerek Bağımlılık Yapan Maddeler Kanunu'nda

³⁹² Deutcher Bundestag, **Legalisierung von Drogen**, s. 25.

³⁹³ Criminal Code of Czech Republic, https://www.legislationline.org/download/id/6370/file/Czech%20Repub%20lic_CC_2009_am2011_en.pdf, (ET: 20.01.2020).

düzenlenmiştir³⁹⁴. Bir yönerge ile ise bir yetişkinin 15 gram marihuana, 1.5 gram eroin, 4 adet MDMA hapı bulundurması, kendi kullanımı için 5 adet kenevir bitkisi veya 40 adet halüsinojen mantar yetiştirilmesi suç olmaktan çıkarılmış ve kullanım amacıyla bulundurma olarak kabul edilmiştir. Bu miktarlarda uyuşturucu maddelere sahip olan bir birey ya idari para cezası ya da polis ihtarına karşı karşıya kalır. Bu suretle kabahat ile suç arasında kesin sınırlar çizen madde türü ve maddi miktarları belirlenmiştir³⁹⁵. Ancak daha sonra bu sınırlamaların ancak bir kanun veya yönetmelikle çıkarılabileceğini açıklayarak 2013 yılında bu yönergenin Anayasa Mahkemesi tarafından yürürlükten kaldırılmasının ardından 2014 tarihinde Yüksek Mahkeme miktarları düşürmekle birlikte yeni kullanım miktar sınırları getirmiştir³⁹⁶. Uyuşturucu madde kullanımı ise Çek Cumhuriyeti'nde suç olarak kabul edilmemiştir.

Uyuşturucu maddelere ilişkin verilere bakıldığında ise, 2017 yılında rapor edilen 5.561 uyuşturucu madde suçunun 881'i uyuşturucu maddelerin bulundurulmasına ilişkin suçlardır³⁹⁷. 2017 verilerine göre %8.9 kullanım oranıyla Çek Cumhuriyeti'nde en çok kullanılan uyuşturucu madde esrardır. %0.8 kullanım oranıyla ikinci sırada MDMA yer almaktadır. Yine aynı yıl verilerine göre çoğunluğuna opiyatların tek başına veya diğer psikoaktif maddelerle kombinasyonu ile sebep olduğu 42 ölüm olayı rapor edilmiştir³⁹⁸. Zarar azaltma politikası kapsamında ise uyuşturucu madde kullanım odaları, eroin destekli programlar bulunmayan Çek Cumhuriyeti'nde iğne değişim hizmetleri bulunmaktadır³⁹⁹.

³⁹⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, “**Czechia Country Drug Report 2019**”, 2019, s. 5, https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11339/czechia-cdr-2019_0.pdf, (ET: 25.02.2021).

³⁹⁵ Deutscher Bundestag, **Legalisierung von Drogen**, s. 25-26.

³⁹⁶ EMCDDA, **Czechia**, s. 5.

³⁹⁷ **Age**, s. 27.

³⁹⁸ **Age**, s. 13-14.

³⁹⁹ **Age**, s. 17.

2.2.4.1.5. Avusturya

Avusturya’da uyuşturucu maddelere ilişkin temel dzenleme Bağımlılık Yapan Maddeler Kanunu’dur⁴⁰⁰. Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak dzenlenmediği Avusturya hukukunda izledikleri uyuşturucu madde politikasına uygun olarak uyuşturucu maddeler ile bağlantılı eylemleri gerçekleştiren kişiler arasında uyuşturucu madde suçu işleyenler ile uyuşturucu maddeler konusunda sağlık problemleri yaşayan kişiler şeklinde ikili bir ayırım yapar. Bu ayırım ise Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılan ynetmelikle belirlenen madde miktar sınırları ile yapılmıřtır⁴⁰¹. ngrlen yaptırımlar maddenin uyuşturucu veya uyarıcı bir madde mi yoksa psikotrop bir madde mi olduğuna göre değişiklik göstermektedir. Ayrıca kenevir ve halüsinojenik mantarlar için özel dzenlemeler bulunmaktadır.

Bağımlılık Yapan Maddeler Kanunu uyarınca uyuşturucu maddelerin bulundurulması, satışı, satın alınması, ihracatı ve ithalatı, üretimi, tedariki suç olarak dzenlenmiştir. Ayrıca 27. madde uyarınca bir kişi kişisel kullanımı için az miktarda uyuşturucu madde bulundurursa altı aya kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. Kişisel kullanım için olmayan uyuşturucu madde bulundurmanın yaptırımını ise bir yıl, sınır miktarın üzerinde bulundurma söz konusu olduğunda ise yaptırım iki ile üç yıl arasında hapis cezası olarak belirlenmiştir. Ancak suçun ticari saik ile işlenmesi, reşit olmayan kişilere madde temin edilmesi gibi ağırlaştırıcı hallerde yaptırım üç yıla kadar hapis cezasıdır. Büyük miktarlarda uyuşturucu madde ticaretinde ise 28. madde uyarınca yirmi yıla varan hapis cezaları ngrlmştr. 2017 verilerine göre Avusturya’da 42.610 uyuşturucu madde suçu rapor edilmiřtir⁴⁰².

⁴⁰⁰ Bundesgesetz ber Suchtgifte, psychotrope Stoffe und Vorläuferstoffe (Suchtmittelgesetz – SMG), BGBl. I Nr. 112/1997, <https://www.ris.bka.gv.at/>, (ET: 18.02.2021).

⁴⁰¹ Verordnung der Bundesministerin für Arbeit, Gesundheit und Soziales über den Verkehr und die Gebarung mit Suchtgiften (Suchtgiftverordnung – SV), BGBl. II Nr. 374/1997, <https://www.ris.bka.gv.at/>, (ET: 18.02.2021).

⁴⁰² European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Austria Country Drug Report 2019**” 2019, s. 28, https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11357/austria-cdr-2019_0.pdf, (ET: 28.02.2021).

Avusturya'nın uyuşturucu maddelere ilişkin 2017 verilerine göre %6.4 kullanım oranıyla esrar en çok kullanılan uyuşturucu maddedir. Devamında ise 2015 yılı verilerine göre %0.4 kullanım oranıyla kokain, amfetaminler ve MDMA yer alır⁴⁰³. Yine aynı yıl verilerine göre çoğunluğuna opiyatlar ile alkol veya başka madde kombinasyonlarının sebep olduğu 150 ölüm vakası bildirilmiştir⁴⁰⁴. Avusturya'da zarar azalma programları arasında iğne ve şırınga değişim programları ve opiyat ikame tedavileri bulunmaktadır⁴⁰⁵.

2.2.4.2. Madde Ayırımına Bağlı Olarak Yasallaşma Politikasını Benimseyen Ülke Örnekleri

2.2.4.2.1. Uruguay

Diğer birçok ülkenin aksine Uruguay'da uyuşturucu madde bulundurmak ve kullanmanın resmi olarak suç olmaktan çıkarılması ilk defa 1974 yılında yapılmış, 1998 yılında ise bu konuda ek düzenlemeler yürürlüğe girmiştir⁴⁰⁶. 20 Aralık 2013 tarihinde amacı yasa dışı uyuşturucu madde ticareti ile mücadele, esrarın kötüye kullanılmasının önlenmesi, halk sağlığının korunması ve esrar kullanımı ile ilgili vatandaşların eğitilmesi olarak açıklanan 19172 sayılı Kanunu kabul ederek, Uruguay Latin Amerika'da keyif amaçlı esrar üretimi, pazarlanması ve kullanımını kanunlarla düzenleyen ve yasallaştıran ilk ülke olmuştur⁴⁰⁷. Hükümet bu yasa ile bir yandan keyif amacıyla esrar kullanımına yasal miktarlar dahilinde ve yasal bir sistem yoluyla ulaşılmasını sağlamayı, bununla birlikte esrar kullanımının halk sağlığı üzerindeki etkileri ve sonuçları konusunda farkındalık yaratmayı, uyuşturucu madde bağımlılarına tedavi ve destek hizmetleri sunmayı ve finanse etmeyi diğer

⁴⁰³ Age, s. 27.

⁴⁰⁴ EMCDDA, **Austria**, s. 12,14.

⁴⁰⁵ Age, s. 19,21.

⁴⁰⁶ Deutscher Bundestag, **Legalisierung von Cannabis**, s. 15.

⁴⁰⁷ Graciela Rodriguez Ferrand, "Uruguay", **Decriminalization of Narcotics**, The Law Library of Congress-Global Legal Research Center, Washington 2016, s. 4, <http://www.law.gov>, (ET: 24.12.2020).

yandan yasa dışı esrar ticaretinden elde edilen gelirleri azaltmak ve mümkün olduğunca bu yasa dışı düzeni ortadan kaldırmayı hedeflemiştir⁴⁰⁸.

19172 sayılı Kanun uyarınca kenevir ve türevlerinin ithalatı, ihracatı, ekimi, yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, depolanması, pazarlanması, dağıtımı ve satışı dahil olmak üzere üretimden tüketime kadar olan tüm kenevir tedarik zinciri kanunla kurulmuştur. Bu yasal zincir Kenevir Düzenleme ve Kontrol Enstitüsü (IRCC) tarafından düzenlenir ve denetlenir. Enstitü, bu zincirde görevli olan kurum ve kişilere ruhsat vermek, esrar kullanıcılarını ve kullanım için esrarı kendisi yetiştiren kişileri kaydetmek, “*kenevir kulübü üyeliği*” için izin vermek, kanunun ihlali halinde uygulanacak yaptırımları belirlemek, yargılamaları yapmak ve yaptırımların uygulanmasını sağlamak görev ve yetkilerine sahiptir. Kanun’da ihlalin ağırlığına göre uygulanacak kınama ve para cezası, maddelere veya eşyalara el konulması, maddelerin imha edilmesi, esrarla ilgili eylemlerin yapılmasından geçici veya kalıcı olarak menedilme, esrar tedarik zincirinde görevli olan tesislerin kısmen veya tamamen kapatılması gibi yaptırımlar bulunmaktadır. Enstitü ayrıca esrar kullanımının riskleri ve zararlarını azaltmaya yönelik eylemleri teşvik eder ve kanuna uygunluklarını denetler⁴⁰⁹. Bununla birlikte Enstitü esrar satışı için eczanelere ruhsat verme yetkisine sahip tek kuruluştur. Mayıs 2016’dan bu yana elli adet eczanenin, daha önce ulusal veya uluslararası ihale yoluyla belirlenen yetkili şirketler tarafından üretilen esrarın satışı için ruhsat kaydı yapılmıştır. Esrar satış ruhsatı bulunan eczanelerden kayıtlı kullanıcıların haftada 10 grama kadar veya ayda 40 grama kadar esrar almalarına izin verilir⁴¹⁰. Bu enstitünün iş birliği ile ulusal uyuşturucu madde politikasını belirleyen kurum ise 1988’de kurulmuş olan Ulusal Uyuşturucu Maddeler Konseyi’dir (NCD)⁴¹¹.

19172 sayılı Kanun uyarınca maksimum 40 grama kadar kişisel tüketim için kenevir bitkisi bulundurmamak suç olmaktan çıkarılmıştır ve yasaldir. Ayrıca, kişilerin kendi evinde yetiştirdiği en fazla altı adet kenevir bitkisinin hasadını veya bir esrar kulübüne üyeliği

⁴⁰⁸ Age, s. 8.

⁴⁰⁹ Rodriguez Ferrand, age, s. 5.

⁴¹⁰ Age, s. 7.

⁴¹¹ Age, s. 5.

sonucu elde ettiği 480 grama kadar esrarı bulundurması ve depolaması da yasal olarak kabul edilmiştir. Ayrıca ticari olarak yetiştirilen esrarın içerebileceği maksimum tetrakanabidiol oranı %15 olarak belirlenmiştir⁴¹². Kişisel tüketimi için evde marihuana yetiştirmek isteyen kişilerin beyan edecekleri ikamet adresleri ile birlikte Kenevir Düzenleme ve Kontrol Enstitüsü'ne başvurup kaydolmaları gerekir.

Kenevir kulüpleri, belirli yerlerde doksan dokuz kenevir bitkisine kadar yetiştirme izni ve yetkisi olan, sadece Uruguay vatandaşı veya ülkede yasal oturma izni bulunan reşit kişilerden oluşan on beş-kırk beş üyesi olan, keyif amaçlı kişisel veya ortak tüketim için kenevir eken, yetiştiren ve hasadını gerçekleştiren, Kenevir Düzenleme ve Kontrol Enstitüsü'ne tabi yasal kulüplerdir. Hem esrar kulüpleri hem de kulüplerin üyeleri için Kenevir Düzenleme ve Kontrol Enstitüsü'nün kenevir siciline kayıt zorunluluğu bulunmaktadır. Bu sicile kayıtlı olan kişi ve kulüplerin bilgileri gizli tutulur. Bu sicile kayıtlı bir kulüp üyesinin bir yılda temin edebileceği maksimum esrar miktarı 480 gram olarak belirlenmiştir.

Bu yasallaştırma politikasının yasal sınırları da 19172 sayılı Kanun'da belirlenmiştir. Buna göre esrarın tanıtımı ve reklamı, kamusal alanlarda kullanımı, 18 yaşın altında bulunan bireyler tarafından kullanımı, esrar etkisi altında araç kullanımı yasaklanmıştır. Bununla birlikte tüm vatandaşların esrar kullanımı, esrar bağımlılığı, bu kullanım veya bağımlılığa bağlı sağlık riskleri konusunda bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları ve esrar kullanımını önleme tedbirleri Ulusal Sağlık Sistemi (SNIS) ve Ulusal Halk Eğitimi Sistemi kapsamında gerçekleştirilmektedir⁴¹³.

Esrar dışındaki uyuşturucu maddeler konusunda ise birçok kez değişikliğe uğramakla birlikte yürürlükte olan 1974 tarihli ve 14294 sayılı Kanun Hükmünde Kararname geçerlidir. Bu kararname uyuşturucu maddelerin kullanımına müsaade etmekle birlikte kullanım amacı dışında uyuşturucu madde bulundurulmasını suç sayar ve cezalandırır⁴¹⁴.

⁴¹² Deutscher Bundestag, **Legalisierung von Cannabis**, s. 15.

⁴¹³ Rodriguez Ferrand, **age**, s. 6-8.

⁴¹⁴ **Age**, s. 5.

Uruguay’da 2013 yılında esrarın kullanımının yasallaşması ve yasal tedarik zinciri kurulması göz önüne alındığında yasallaşma öncesi ve sonrası esrar kullanım oranlarına bakılması gerekir. 2006 yılında genel nüfus içerisinde %5.6 kullanım oranına sahip olan esrar 2011 yılında %8.3 kullanım oranına ulaşmış, 2013 yılındaki yasallaşma politikasının ardından 2014 yılında %9.3 kullanım oranıyla artan çizgisini devam ettirmiştir. 2018 yılında ise bu oran %14.6’ya ulaşmıştır⁴¹⁵. Uyuşturucu maddelerden kaynaklanan ölüm oranlarına bakıldığında ise Avrupa ülkeleri ortalamasının 5 kat üzerinde bir ortalamaya sahip olan Uruguay’da 2016 verileri uyarınca bu oran bir milyonda 119 olarak açıklanmıştır⁴¹⁶.

2.2.4.2.2. Kanada

Kanada’da 17 Ekim 2018 tarihinde yürürlüğe giren Kenevir Kanunu ile esrarın yasallaştırılması noktasında liberal bir adım atılmıştır⁴¹⁷. Kanun’un 7. maddesinde amaçlar; kamu sağlığı ve güvenliğini korumak, esrara erişimi kısıtlamak yoluyla gençlerin sağlığını güvence altına almak, esrarla bağlantılı yasa dışı faaliyetleri azaltmak için yasal esrar üretimini sağlamak, uygun yaptırım ve tedbirler belirlemek, kalitesi kontrol edilmiş esrara erişim sağlamak, esrarla ilgili ceza sistemi içerisindeki yükü azaltmak ve esrar kullanımına ilişkin sağlık riskleri konusunda vatandaşlardaki bilinci arttırmak olarak açıklanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda hem keyif amaçlı hem tıbbi amaçlı esrar kullanımı ve üretimi yasallaştırılmış ve yasal bir esrar tedarik zinciri oluşturulmuştur⁴¹⁸.

⁴¹⁵ **Annual prevalence of drug use: Cannabis**, United Nations Office on Drugs and Crime, <https://dataunodc.un.org/data/drugs/Prevalence-general>, (ET: 16.02.2021).

⁴¹⁶ **Drug related deaths and mortality rates per million persons, aged (15-64)**, United Nations Office on Drugs and Crime, <https://dataunodc.un.org/data/drugs/Mortality>, (ET: 16.02.2021).

⁴¹⁷ Cannabis Act, SC 2018, C 26, <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-24.5/FullText.html>, (ET: 17.02.2021).

⁴¹⁸ Jacob Stilman, “Is Legalization a War on Drugs by the Back Door?”, (Ed. Andrew Potter ve Daniel Weinstock), **High time: The Legalization and Regulation of Cannabis in Canada**, McGill- Queen’s University Press, Montreal 2019, s. 99.

Kenevir Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önceki süreçte, tıbbi amaçlı esrar kullanımına ve bu amaçla temin edilmesine izin veren Yönetmelikler⁴¹⁹ bir noktada kötüye kullanılmış, bir doktor tarafından reçetelendirilmiş ve Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olmakla birlikte tıbbi amaçlı kişisel kullanım gerekçesine sınımlanarak yüksek miktarlarda esrar talep ve tedarik edilmeye başlanmış, yasa dışı esrar ticareti yapan kişilerin kişisel üretim ruhsatına sahip olmaları engellenememişti⁴²⁰. Böylece tıbbi olarak esrar kullanımına ihtiyaç duymayan ve hatta yasa dışı esrar ticareti yapan kişilerin dahi kolaylıkla esrara erişim sağlayabildiği yarı yasal bir düzen ile karşı karşıya kalınmıştı. Ayrıca her ne kadar herhangi bir maddenin uzun süreli kullanımının sağlık üzerinde yaratabileceği riskler mevcut olsa da aslında toplum sağlığı açısından bakıldığında da alkol, tütün ürünleri ve yasal olarak reçetelendirilen ilaçlara nazaran daha düşük bir sağlık riski barındıran esrarın kontrollü şekilde tüketimi ve bulundurulması sağlandığı sürece artık yasa dışı uyuşturucu madde statüsünde kabul edilip sürdürülen bir politika geçerliliğini yitirmiş gibi gözükmemektedir⁴²¹. Bu noktada esrara daha rahat ulaşılabilir olması ve toplumun algısının da esnetilmiş olması ile toplum için ikincil risk oluşturan çeşitli durumlar ortaya çıkabilecektir. Bunlardan en önemlilerinden biri olan trafik güvenliği için bakıldığında elde olan veriler alkol tüketiminin ardından motorlu taşıt kullanan insanların üç katına denk gelecek sayıda insanın esrar kullanımından sonra motorlu taşıt kullandığını göstermişti⁴²². Bu konudaki endişeleri gidermek adına Kanada Hükümeti ise Ceza Kanunu'nda trafik güvenliğine ilişkin suçlarda değişiklik yapan bir kanun ile uyuşturucu madde etkisi altında motorlu taşıt kullanımını engellemek istemiştir⁴²³.

⁴¹⁹ Kanun Metinleri için bkz. Marihuana Medical Access Regulations, SOR/2001-2007, <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/SOR-2001-227.pdf>, (ET: 17.02.2021); Marihuana for Medical Purposes Regulations, SOR/2013-119, <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/SOR-2013-119.pdf>; (ET: 17.02.2021).

⁴²⁰ Stilman, *age*, s. 99-100, s. 110(dipnot 5).

⁴²¹ *Age*, s. 100.

⁴²² **One in seven cannabis users admits they consumed drug then drove, Statscan says**, The Globe and Mail (yazar: Mike Hager), 2018, <https://www.theglobeandmail.com/cannabis/article-statscan-survey-shows-about-one-in-seven-cannabis-users-admit-to/>, (ET: 26.01.2021).

⁴²³ BILL C-46, 21.06.2018, <https://www.parl.ca/documentviewer/en/42-1/bill/c-46/royal-assent>, (ET: 26.02.2021)

Kenevir Kanunu uyarınca bu yasa tarafından izin verilen hallerin dışında yetişkinlerin uyuşturucu madde üretmesi, dağıtması, satması, bulundurması yasaktır⁴²⁴. 12-18 yaş aralığında bulunup bu kanun uyarınca bir suç işleyen çocuğun yaptırımlarının Çocuklara Özgü Ceza Muhakemesi Kanunu tarafından belirleneceği belirtilirken, diğer suç ve yasalara ilişkin yaptırımlar yine Kenevir Kanunu'nda düzenlenmiştir. Nitekim Kanun'un “*Yasaklar, Yükümlülükler ve Suçlar*” başlıklı birinci bölümünde yetişkinlerin halka açık bir yerde 30 gramdan daha fazla bir miktarda esrarı veya yasa dışı olduğunu bildiği esrarı bulundurması, 12-18 yaş arasındaki bir kişinin 5 gramdan fazla esrar bulundurması suç olarak düzenlenmiş, yaptırım olarak beş bin dolara kadar para cezası ve/veya altı aya kadar hapis cezası, aynı miktar sınırları geçerli olacak şekilde yasa dışı esrar dağıtımının veya satışının yapılması halinde ise on dört yıla kadar hapis cezası yaptırımı öngörülmüştür. Ayrıca esrarın yasa dışı ithalatı, ihracatı, satış veya dağıtım amacıyla bulundurulması ve yetiştirilmesi, gençlere esrar satılması veya temin edilmesi, suç konusu esrar olan bir suçu işlerken yetişkin olmayan bir bireyin kullanılması suç olarak kabul edilmiş ve ihlalin ağırlığına göre beş bin dolardan başlayan para cezaları ve altı aydan başlayıp on dört yıla varan hapis cezaları öngörülmüştür⁴²⁵.

Ayrıca yine Kenevir Kanunu kapsamında yasal olarak satış ruhsatına sahip esrar satış alanları haricinde esrarın tanıtımının ve reklamının yapılması, kanun tarafından yetkilendirilmedikçe gençlere yönelik olarak esrar tanıtımı yapılması, esrarın gençlere hitap edecek şekilde ambalajlanması ve etiketlenmesi, esrarın otomatlardan satışının yapılması da yasak eylemler olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte yasal esrar satışının ambalajlanma şekli için de kenevir sembolünün bulunması, sağlık uyarılarının yer alması, % 0.3 THC'den az olan veya THC içermeyen ürünler hariç olmak üzere, özel tüketim damgası taşıması gibi çeşitli kurallar getirilmiştir⁴²⁶. Ayrıca ambalajlamada kullanılacak logolar, renkler ve etiketleme konusunda da çeşitli kısıtlamalar mevcuttur, tüm kenevir ürünleri sade bir

⁴²⁴ **What you need to know about cannabis**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/>, (ET: 27.01.2021).

⁴²⁵ **Cannabis Legalization and Regulation**, Department of Justice, [https://www.justice.gc.ca/eng/cj-
jp/cannabis/](https://www.justice.gc.ca/eng/cj-
jp/cannabis/), (ET: 26.01.2021).

⁴²⁶ **What you need to know about cannabis**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/>, (ET: 27.01.2021).

ambalaja sahip olmalı ayrıca çocukların erişimine karşı dayanıklı bir paketin içerisinde bulunmalıdır⁴²⁷.

Bununla birlikte Kenevir Kanunu, bir yetişkinin kendi evinde 4 adet kenevir bitkisi ile sınırlı olmak üzere kişisel tüketimi için yetiştirmesine izin vermektedir. Bir kişinin satmak amacıyla esrar yetiştirebilmesi için ise Health Canada ruhsatına sahip olması gerekir⁴²⁸.

Kenevir Kanunu aynı zamanda her il ve bölgeye Kanun'a uygun olacak şekilde yasal asgari yaş sınırını, yetişkinlerin esrarı satın alabilecekleri ve kullanabilecekleri yerleri, bir yetişkinin sahip olabileceği maksimum esrar miktarını belirleme noktasında yetki vermektedir⁴²⁹.

Esrar kullanımının yaş ve yer sınırlandırılmasıyla, esrar bulundurmanın ve yetiştirmenin ise yaş, yer ve miktar sınırlamasıyla yasal olarak kabul edildiği Kanada'da yasa dışı esrar kullanımı ve ticaretini engellemek amacıyla kurulan yasal esrar tedarik zincirinin tüm kuralları da Kenevir Kanunu'nda ve ilgili yönetmeliklerde düzenlenmiştir. Öncelikle bir kişinin kenevir ve esrarla ilgili yetiştirme, işleme, paketlenme, nakliye, satış, araştırma gibi herhangi bir faaliyette bulunabilmesi için Kanada hükümetinin ulusal sağlık politikalarından sorumlu departmanı olan Health Canada tarafından verilmiş bir ruhsata sahip olması gerekir. Kenevir Yönetmeliği'nin "*Ruhsatlandırma*" başlıklı 2. bölüm düzenlemeleri uyarınca bir kişi kenevir ekim ruhsatı, işleme ruhsatı, esrar bulundurma yetkisini de kapsayan tıbbi amaçlı satış ruhsatı başvurusunda bulunmadan önce, bağlı bulunduğu yerel yönetime, yerel yangın idaresine, yerel polis müdürlüğüne isim, soyisim, başvuruyu sunacağı tarih, başvuracağı ruhsatın sınıf ve alt sınıfı, başvuracağı ruhsat kapsamında esrara ilişkin yürütmek istediği faaliyet, faaliyet yürütmeyi teklif ettiği alanın adres ve varsa içerisindeki binaların konum bilgilerini içeren bir yazılı bildirimde bulunmalıdır⁴³⁰. Bu bildirimden ardından ruhsat

⁴²⁷ World Law Group, *age*, s. 17.

⁴²⁸ **What you need to know about cannabis**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/>, (ET: 27.01.2021).

⁴²⁹ **What you need to know about cannabis**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/>, (ET: 27.01.2021).

⁴³⁰ Cannabis Regulations, SOR/2018-144, <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/SOR-2018-144.pdf>, (ET: 23.01.2021).

başvurusunda bulunulur ve Health Canada tarafından ruhsata sahip olan herkes yalnızca ruhsatta belirtilen yetkiler kapsamında esrarın yasal tedarik zincirinde faaliyette bulunabilirler.

Kanun'un 62. maddesinde ise ruhsat başvurusunun ret sebepleri düzenlenmiştir. Bakanlık, esrarın yasa dışı bir pazara veya faaliyete yönlendirilmesi riski dahil halk sağlığı veya kamu güvenliği üzerinde bir risk oluşturmasını muhtemel görmesi, başvuru yapılırken yanlış veya yanıltıcı bilgi ve belgelerin sunulduğuna ilişkin makul gerekçelerin olması, başvuru sahibinin son on yıl içerisinde Kenevir Kanunu, Denetimli İlaçlar ve Maddeler Kanunu, Gıda ve İlaçlar Kanunu veya bu kanunlara bağlı olarak yapılmış herhangi bir hukuki düzenlemenin bir hükmünü ihlal etmiş olması, başvuru sahibinin yetişkin olmayan veya ikameti Kanada'da bulunmayan bir kişi olması yahut başvuru sahibinin tesisinin kuruluşu, birleşimi veya başka bir organizasyonunun Kanada dışında olması halinde esrara ilişkin faaliyet ruhsat başvurusunu reddedebilmektedir.

Yukarıda açıklanan federal düzeydeki hukuki düzenlemeler esrarın yasal tedarik ve kullanım ağının üst çatısını oluşturmakla birlikte, uyuşturucu madde bulundurma miktarındaki yasal sınırlar, kullanım ve bulundurma yaş sınırı, halk sağlığı ve eğitimi, vergilendirme, evde yetiştirme izin ve kuralları, kamusal alanlarda kullanım sınırlaması kenevir ekimi için arazi belirlenmesi konularında eyaletlerin ve bölgelerin kendi yetkileri bulunmaktadır. Böylece aslında federal düzeyde düzenlenen ve izin verilen kapsam dahilinde her eyalet ve bölge kendi yasal esrar üretim, tedarik ve kullanım zinciri modelini belirlerler. Özellikle konu keyif amaçlı esrar satışı olduğunda federal düzeyde Kenevir Kanunu buna izin vermektedir. Ancak bununla birlikte, izinler ve ruhsatlandırma işlemleri eyalet ve bölgelerin kendi yasal düzenlemeleri uyarınca onlar tarafından yapılmaktadır, her belediye, eyalet ve bölgenin keyif amaçlı perakende esrar satışına ilişkin kendi yasal rejimi bulunmaktadır. Örneğin, bazı belediyeler esrarın perakende satışının yapılabileceği satış noktalarını kendi yetki alanları içerisinde yasaklarken, bazıları ise bu satış noktalarının

bulunabileceği lokasyonlar konusunda okullara belirli bir mesafede olmaları gibi sınırlamalar getirerek, satış noktalarını kabul etmişlerdir⁴³¹.

Esrar satışı ve esrar kullanımının yasal kabul edilmesiyle birlikte esrarın ekiminden tüketiciye satışına kadar olan süreçte yetiştirilen esrarın takibinin yapılabilmesi için Kenevir Kanunu'nun "Kenevir Takip Sistemi" başlıklı 6. bölümü uyarınca tüm kenevir ürünleri için yasal zincirde faaliyet gösteren herkes için kayıt tutma zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca ruhsatlı bir kenevir üreticisinin paketlediği kenevir ürünlerinin alıcıya teslim edilmesi ile birlikte ödemesi gereken bir federal satış vergisi mevcuttur. Bununla birlikte eyalet ve bölgelere verilen yetki çerçevesinde her eyalet ve bölge federal satış vergisine ek olarak bir vergi getirme hakkına sahiptir, nitekim Manitoba eyaleti hariç diğer tüm eyaletler esrar satışında üreticilere ek satış vergisi mükellefiyeti getirmişlerdir⁴³².

Kanada'da uyuşturucu maddelere ve özel olarak esrara ilişkin yasal düzenlemeler bu şekilde olmakla birlikte, ülkede esrarın yasallaştırılmasından önceki ve sonraki dönemlerdeki esrar kullanımı ve uyuşturucu maddelerle bağlantılı suç oranlarına bakıldığında, 2017 yılında yayınlanan rapor uyarınca, 2016 yılında genel nüfus içerisinde %14.8 oranında esrar kullanımı rapor edilmiştir⁴³³. Bu sayı 2015 yılı raporunda bir önceki yıla ait %12.3'lük kullanım oranı göz önüne alındığında esrar kullanımında yaşanan artış görülmektedir⁴³⁴. Bununla birlikte esrar kullanımının yasallaştığı 2018 yılında nüfusun %22'si⁴³⁵, devamında

⁴³¹ World Law Group, **age**, s. 12, 15-16.

⁴³² **Age**, s. 17.

⁴³³ **Canadian Tobacco Alcohol and Drugs Survey: 2017 detailed tables (Tablo 13, Tablo 16)**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/canadian-tobacco-alcohol-drugs-survey/2017-summary/2-017-detailed-tables.html>, (ET: 30.01.2020).

⁴³⁴ **Canadian Tobacco Alcohol and Drugs (CTADS): 2015 supplementary tables (Tablo 11, Tablo 14)**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/canadian-tobacco-alcohol-drugs-survey/2015-supplementary-tables.html>, (ET: 30.01.2020).

⁴³⁵ **Canadian Cannabis Survey 2018-Summary**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/services/health/publications/drugs-health-products/canadian-cannabis-survey-2018-summary.html>, (ET: 01.02.2021).

2019 yılında nüfusun %25'i⁴³⁶, 2020 yılında ise nüfusun %27'si⁴³⁷ son on iki ay içerisinde keyif amaçlı esrar kullandığını bildirmiştir. Bununla birlikte Kanada İstatistik Kurumu verilerine göre ise 2018-2019 yılları arasında genel nüfusun esrar kullanım oranı %15.4-16.7 arasında değişmektedir⁴³⁸.

Suç oranlarına bakıldığında ise esrar ile ilgili suçlarda esrarın yasallaştırılmasından önceki ve sonraki dönem karşılaştırıldığında 2011 yılından başlayan ve yeni Kenevir Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2018 yılına kadar olan 7 yıllık süreçte bu suçların sürekli bir azalma eğiliminde olduğu görülmektedir⁴³⁹. Ayrıca 2018 yılında esrarın ülkede yasallaşmasının ardından da bu eğilim devam etmiş, lakin esrar suçları içerisinde %64'lük bir oranla en çok işlenen suç esrarın yasa dışı ithalatı ve ihracatı olmuştur. Esrar dışındaki uyuşturucu maddelerle ilgili suçlarda ise %9'luk bir artış yaşanmıştır⁴⁴⁰.

2.2.4.2.3. Amerika Birleşik Devletleri Kaliforniya Eyaleti

Tıpkı Kanada ve Uruguay gibi 2019 yılı itibarıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin Kaliforniya dahil birçok eyaletinde kurulan yasal tedarik zinciriyle keyif amaçlı esrar kullanımı ve tedariki yasallaştırılmıştır. Keyif amaçlı esrar kullanımını yasallaştıran eyaletlerden biri olan Kaliforniya'da 1996 yılında yapılan referandum sonucunda tıbbi kenevir kullanımı yasallaştırıldı, 2015 yılında ise bu tıbbi kenevir pazarının güvenliğini ve denetimini sağlamak amacıyla Tıbbi Kenevir Düzenlemeleri ve Güvenliği Kanunu (The

⁴³⁶ **Canadian Cannabis Survey 2019-Summary**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/publications/drugs-health-products/canadian-cannabis-survey-2019-summary.html>, (ET: 01.02.2021).

⁴³⁷ **Canadian Cannabis Survey 2020-Summary**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/drugs-medication/cannabis/research-data/canadian-cannabis-survey-2020-summary.html>, (ET: 01.02.2021).

⁴³⁸ **Prevalence of cannabis use in the past three months, self-reported**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tb11/en/tv.action?pid=1310038301&cubeTimeFrame.startMonth=10&cubeTimeFrame.startYear=2018&cubeTimeFrame.endMonth=10&cubeTimeFrame.endYear=2019&referencePeriod=s=20181001%2C20191001>, (ET: 01.02.2021).

⁴³⁹ **Police-reported cannabis offences in Canada, 2018: Before and after legalization**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-627-m/11-627-m2019055-eng.htm>, (ET: 03.02.2021).

⁴⁴⁰ **Police-reported crime in Canada, 2019**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-627-m/11-627-m2020054-eng.htm>, (ET: 03.02.2021).

Medical Cannabis Regulation and Safety Act) gibi yeni düzenlemeler yapıldı. 2016 yılına gelindiğinde 21 yaş üstü yetişkinlerin belirli sınırlamalarla esrar yetiştirilmesini, bulundurmasını, keyif amaçlı kullanımını düzenleyen Yetişkinlerin Esrar Kullanımı Hakkında Kanun⁴⁴¹ (The Adult Use of Marijuana Act) tasarısı yapılan referandum sonucu kabul edilmiş ve 1 Ocak 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir, 2017 yılında ise Kenevirin Tıbbi ve Yetişkinler Tarafından Kullanımını Düzenleme ve Güvenlik Kanunu (The Medicinal and Adult-Use Cannabis Regulation and Safety Act) altında tıbbi kenevir ve keyif amaçlı kenevir endüstrisine ve yasal tedarik zincirine ilişkin tüm düzenlemeler tek bir kanunda toplanmıştır⁴⁴². Bu Kanun kapsamında hem tıbbi esrar kullanımına ilişkin hükümler hem de yetişkinlerin keyfi kullanımına ve esrarın yasal tedarik zincirine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Kanun'un *Kenevir* başlıklı 10. bölümünün 4. kısmında amaç hem tıbbi hem de keyif amaçlı kenevir kullanımının yetiştirilmesi, dağıtımı, taşınması, depolanması, imalatı, işlenmesi ve satışını düzenlemek ve kontrol için kapsamlı bir sistem kurmak olarak açıklanmıştır⁴⁴³. Bu sistem içerisinde Tüketici İşleri Bakanlığı'na bağlı olan Esrar Kontrol Bürosu, kenevirin dağıtımını, kontrol testlerinin yapılmasını ve perakende satışını düzenlemekten ve ruhsatlandırmaktan sorumludur; esrarın yetiştirilmesinden sorumlu olan kurum Gıda ve Tarım Bakanlığı iken esrarın üretiminden Halk Sağlığı Bakanlığı sorumludur.

Hem 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren uygulanan Yetişkinlerin Esrar Kullanımı Hakkında Kanun'un 31. kısmında hem de Kaliforniya Eyaleti İş ve Meslek Kanunu'nun *Kenevir* başlıklı 10. bölümünde tüm kenevir ürünlerinin bu yasal zincir içerisinde yetiştirilmesi, üretilmesi, test edilmesi, taşınması, dağıtılması ve perakende satışına imkân veren ruhsatlara yer verilmiştir⁴⁴⁴. Kenevir ürünleriyle gerçekleştirilen her bir eylem türü için ayrı ruhsat gereklidir, nitekim Kanun 20 çeşit farklı ruhsat tipine yer vermiş, bu ruhsatların geçerlilik süresini 12 ay olarak belirlemiştir. Bu ruhsatlandırmanın yapılabilmesi için ise

⁴⁴¹ Proposition No. 64, 12.11.2016, <https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billTextClient.xhtml?billid=201720180AB64>, (ET:09.04.2021).

⁴⁴² **Cannabis Legislation**, California Cannabis Portal, <https://cannabis.ca.gov/cannabis-legislation/>, (ET: 04.04.2021).

⁴⁴³ Senate Bill No. 94, 27.06.2017, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billTextClient.xhtml?bill_id=201720180SB94, (ET:05.04.2021).

⁴⁴⁴ The Business and Professions Code, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_display/Section.xhtml?lawCode=BPC§ionNum=26050, (ET: 16.04.2021).

ruhsatlandırılacak faaliyetin yapılacağı alan ile anaokulları, gençlik merkezleri, yuvalar, kreşler ve okulların arasında belirli bir mesafe sınırının olması, ruhsat başvurusunda bulunulan tüm tesisler için yerel yönetimlerden önceden onay alınması gibi çeşitli kriterler getirilmiştir. Ayrıca yine kenevir ürünlerinin ambalajlanmasına ilişkin kurallarda bu konuda düzenlenmiştir. Kenevir ürünlerinin vergilendirilmesi ise Gelir ve Vergiler Kanunu'nun ikinci bölümünde *diğer vergiler* başlığı altında düzenlenmiş, tüm perakende esrar satışlarında müşteriler %15 oranında ek tüketim vergisi ödemeye tabi kılınmıştır⁴⁴⁵.

Yetişkinlerin Esrar Kullanımı Hakkında Kanun'un yaptığı atıf uyarınca kenevirin kullanımına ilişkin yasal ve yasak eylemler Sağlık ve Güvenlik Kanunu kapsamında düzenlenmiştir⁴⁴⁶. Kanun'un 11362.1'inci hükmü uyarınca 21 yaş ve üzerindeki yetişkinlerin 28,5 grama kadar ve konsantre formda 8 grama kadar kenevir veya kenevir kullanımı yahut ekimi için gereken aparatları bulundurması, işlemesi, temin etmesi, satın alması, bulundurması ve bedelsiz olarak 21 yaş ve üzerindeki bir yetişkine vermesi, 6 adete kadar kenevir bitkisini bulundurması, dikmesi, yetiştirilmesi, kurutması, işlemesi ve bu bitkilerden elde ettiği keneviri bulundurması, kenevir ve kenevir ürünlerini kullanması yasaldır.

Sağlık ve Güvenlik Kanunu'nun 11357-11362.9 No.lu hükümleri arasında esrara ilişkin kabahatler, suçlar ve yaptırımlar da düzenlenmiştir. Yerel yönetimlere kişisel kullanım için ekime makul kısıtlama getirme yetkisi verilmiş ancak tamamen kapalı ve güvenli bir konutta ekimi yasaklayamayacakları da düzenlenmiştir. Kişinin bu kısıtlamaları ihlal etmesi, eyalet tarafından ruhsatlandırılmış olan yerler dışında kalan kamuya açık alanlarda esrar tüketmek, sigara içilmesi yasak olan alanlarda esrar tüketmek, yasal olarak belirlenen sınırları aşan miktarda esrar bulundurmamak, satmak amacıyla esrar bulundurmamak, yasal olarak izin verilen eylemleri yasa dışı şekilde gerçekleştirmek yaptırımı adli para cezası olan suçlar olarak düzenlenmiştir. Esrar satışında veya dağıtımında reşit olmayan bir kişinin çalıştırılması ve reşit olmayan bir kişiye esrar satılması veya verilmesi ise asgari üç yıl hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Faillerin çocuk olması durumu ise Kanun'da ayrıca

⁴⁴⁵ The Revenue and Taxation Code, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=RTC&division=2.&title=&part=14.5.&chapter=&article, (ET: 16.04.2021).

⁴⁴⁶ The Health and Safety Code, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=HSC&division=10.&title=&part=&chapter=6.&article=2, (ET: 17.04.2021).

düzenlenmiştir ve genel olarak çocuklar adli para cezası ve hapis cezası yaptırımlarından muaf tutulmuş, bunun yerine çocuk suçlular için esrar suçlarını işlemeleri halinde toplum hizmeti, uyuşturucu madde eğitimi ve rehabilitasyon gibi yaptırımlar öngörülmüştür. Bununla birlikte Sağlık ve Güvenlik Kanunu'nda, Yetişkinlerin Esrar Kullanımı Hakkında Kanun yürürlükte olsaydı daha az yaptırıma maruz kalacak olan veya hiçbir yaptırımla karşılaşmayacak olan kişilere Kanun yürürlüğe girmeden önceki mahkumiyetlerine ilişkin kayıtların silinmesi konusunda mahkemeye başvuru hakkı tanınmıştır.

Ayrıca Yetişkinlerin Esrar Kullanımı Hakkında Kanun'un işverenlerin uyuşturucu ve alkolsüz bir işyerini sürdürme veya çalışanlar tarafından esrar kullanımını yasaklayan politikalara sahip olma haklarını, mülk sahiplerinin mülklerinde esrar kullanımını yasaklama haklarını, devlet kurumlarının sahip oldukları veya faaliyetlerini sürdürdükleri yerlerde esrar kullanımını yasaklama haklarını ortadan kaldırmadığı ve bu haklar kapsamında alabilecekleri önlemleri engellemediği belirtilmiştir⁴⁴⁷.

Son olarak trafik güvenliği için Araç Kanunu'nda tıpkı alkol ve diğer uyuşturucu maddelerde olduğu gibi esrar etkisi altında motorlu taşıt kullanımı, hatta yolcu olarak bulunulsa bile otomobil içerisinde esrar kullanımını da yasaklanmıştır⁴⁴⁸.

Amerika Birleşik Devletleri Kaliforniya eyaletinde esrara ilişkin yasal düzenlemeler bu şekilde olmakla birlikte esrarın yasallaştırılmasından önceki ve sonraki döneme ait uyuşturucu madde kullanım verilerine bakıldığında Kaliforniya eyaletinde 2002 yılından kullanımın yasallaştığı 2016 yılına kadar marihuana kullanımını sürekli artış göstermiş, 2002 yılında marihuana kullanan yetişkinlerin toplam nüfus içindeki oranı %11.7 iken⁴⁴⁹ 2017-2018 yıllarında bu oran %18.89'a ulaşmış⁴⁵⁰, yasal esrar tedarik zincirinin kurulmasının

⁴⁴⁷ **California Cannabis Law**, California NORML, <https://www.canorml.org/california-laws/california-cannabis-laws/>, (ET: 21.04.2021).

⁴⁴⁸ The Vehicle Code, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=VEH§ionNum=23152, (ET: 21.04.2021).

⁴⁴⁹ Substance Abuse and Mental Health Services Administration, **Estimates of Marijuana Use and Related Indicators — National Survey on Drug Use and Health, California: 2002–2014**, 2016, s. 4, <https://www.samhsa.gov/data/sites/default/files/california-2002-2014.pdf>, (ET: 15.04.2021).

⁴⁵⁰ Substance Abuse and Mental Health Services Administration, **National Survey on Drug Use and Health: Comparison of 2016-2017 and 2017-2018 Population Percentages (50 States and the District of**

ardından 2019 yılında bu oran beklenen düzeyde bir artış göstererek %20.48'i bulmuştur⁴⁵¹. Suç verilerine bakıldığında ise, esrar suçlarından yapılan tutuklamalar 2011 yılından beri düşüş göstermektedir. 2016 yılında esrar kullanımının yasallaştırılması ve 2018 yılında yasal tedarik zincirinin kurulmasının ardından 2019 yılında da bu düşüş grafiği devam etmiş ve esrar ticarına ilişkin tutuklamalar bir önceki yıla göre %27 oranında azalmış ve 1.181 tutuklamayla 1954 yılından beri en düşük tutuklama oranına ulaşılmıştır. Esrara ilişkin hafif suçlara dair tutuklamalar 2017'den sonra % 4 düşüşle 2018 yılında 3.835 kişi olarak açıklanmıştır. 2018 yılında yapılan esrar suçlarına ilişkin toplam tutuklanan kişi sayısı 5.452 olarak edilmiş, böylece 1962'den beri en düşük sayıya ulaşılmıştır⁴⁵².

2.2.4.2.4. Hollanda

Üçüncü bölümde uyuşturucu maddeler konusunda mevcut hukuki düzenlemeleri ve politikası açıklanacak olan Hollanda'da 2016 yılına göre bir azalma göstererek 2017 yılında yarısından fazlasının Afyon Kanunu'nun Ek II. Listesi'nde düzenlediği yumuşak uyuşturucularla bağlantılı olan 18.687 suç kaydı vardır. Sert uyuşturucu maddelere ilişkin suçların çoğunluğu ise uyuşturucu madde bulundurma eylemine ilişkindir⁴⁵³. Uyuşturucu madde kullanım verilerine bakıldığında ise genel nüfus içerisinde %9.2 kullanım oranıyla esrar en çok kullanılan uyuşturucu maddedir. İkinci sırada ise %3.3 kullanım oranıyla MDMA yer alır. Kokain ise %2.2 kullanım oranıyla özellikle Amsterdam'da geçen yıllara göre artan bir kullanım grafiğine sahiptir⁴⁵⁴. Uyuşturucu madde kaynaklı ölümler 2006-2015 yılları arasında sürekli artıp azalan bir grafikte seyretmektedir. 2015 yılından itibaren 2017 yılına kadarki süreçte ise sürekli artış göstermiştir. 2017 yılında bildirilen Hollanda'daki

Columbia), s. 4, <https://www.samhsa.gov/data/sites/default/files/reports/rpt23236/NSDUHsaeShortTermCHG2018/NSDUHsaeShortTermCHG2018.pdf>, (ET: 16.04.2021).

⁴⁵¹ Substance Abuse and Mental Health Services Administration, **National Survey on Drug Use and Health: Comparison of 2017-2018 and 2018-2019 Population Percentages (50 States and the District of Columbia)**, s. 4, [https://www.samhsa.gov/data/sites/default/files/reports/rpt32806/2019NSDUHsaeShortTermCHG/2019NSDUHsaeShortTermCHG.pdf](https://www.samhsa.gov/data/sites/default/files/reports/rpt32806/2019NSDUHsaeShortTermCHG/2019NSDUHsaeShortTermCHG/2019NSDUHsaeShortTermCHG.pdf), (ET: 16.04.2021).

⁴⁵² **California Marijuana Arrest and Prisoner Data**, California NORML, <https://www.canorml.org/judicial/california-arrest-and-prisoner-data>, (ET: 23.04.2021).

⁴⁵³ EMCDDA, **Netherlands**, s. 6, 25.

⁴⁵⁴ **Age**, s. 7, 24.

yetişkinlerin uyuşturucu madde kaynaklı ölüm oranı en son Avrupa ülkeleri ortalaması olan bir milyonda 22 ölümlle aynıdır⁴⁵⁵.

⁴⁵⁵ **Age**, s. 13-14.

BÖLÜM 3. TÜRKİYE, ALMANYA VE HOLLANDA HUKUKUNDA UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMI VE KULLANIM AMACIYLA GERÇEKLEŞTİRİLEN EYLEMLERE DAİR MEVCUT YASAL DÜZENLEMELER

Ülkelerin uyuşturucu madde politikalarına ve uyuşturucu madde kullanımına yaklaşımlarına bakıldığında bu politikalar ikinci bölümde de açıklandığı üzere temelde yasaklama, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma eğilimleri altında gruplandırılmaktadırlar. Bu sebeple bu bölümde uyuşturucu madde kullanımını yasaklama eğiliminin bir temsilcisi olan Türkiye, suç olmaktan çıkarma eğiliminin bir temsilcisi olan Almanya, madde ayırımına bağlı olarak yasallaştırma eğiliminin bir temsilcisi olan ve hatta ülkede yaşanan son gelişmeler uyarınca yalnızca esrar kullanımını değil kurulan yasal tedarik zinciriyle esrar tedarik ağının tamamını deneme süreciyle birlikte yasallaştıran Hollanda'nın uyuşturucu madde kullanımı ve kullanım ile bağlantılı eylemlere ilişkin düzenlemeleri sırasıyla incelenecektir.

3.1. TÜRK CEZA HUKUKUNDA KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMA, KABUL ETME, BULUNDURMA VEYA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANMA SUÇU

Uyuşturucu maddeler hakkındaki uluslararası sözleşmelerin tümü⁴⁵⁶ taraf devletlere kendi anayasal ilkeleri ve hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalmak kaydı ile uyuşturucu ve psikotrop maddelerle ilgili kendi mevzuatları çerçevesinde düzenleme yapmayı ve bu maddelerle mücadele etmeyi yükümlülük olarak getirmiştir. Bahsi geçen sözleşmelere taraf olan Türkiye, sözleşmelerden doğan bu yükümlülüğü kapsamında⁴⁵⁷

⁴⁵⁶ 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi-m. 4, m. 36; 1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme-m. 22; 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi-m. 3.

⁴⁵⁷ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 487.

kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu 5237 sayılı TCK'nın *Topluma Karşı Suçlar* başlıklı üçüncü kısmının *Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar* başlıklı üçüncü bölümünde yer alan 191. maddesinde düzenlemiştir⁴⁵⁸. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı suçunun düzenleniş biçimi ve bu suç için öngörülen yaptırımlar çok defa değişikliğe uğramıştır. Kanun koyucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçuna ilişkin yaklaşımının görülebilmesi için TCK m.191'in ilk hali ve yapılan kanuni değişiklikler, uyuşturucu madde kullanma suçu ve kullanıma amacıyla gerçekleştirilen diğer eylemler sırasıyla anlatılacaktır.

5237 sayılı TCK ile birlikte kanun koyucunun uyuşturucu madde kullanma suçuna yaklaşımında önemli bir değişim göze çarpar. Bu suç bakımından 765 sayılı TCK ile yeni mevzuat arasındaki en önemli farklılık, uyuşturucu madde kullanan kişi için öngörülen yaptırımlarda kendisini gösterir. 765 sayılı TCK'da uyuşturucu madde kullanma suçunu işleyen kişi için tedavi olanağı yalnızca bu kişinin madde kullanma alışkanlığının iptila derecesine varması halinde mümkünken, yürürlükteki TCK'da bu şart ortadan kaldırılmış, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulama alanı genişletilmiştir. Kanun koyucunun yeni yaklaşımından, uyuşturucu madde suçları ile mücadelede kullanma fiili bakımından kişinin yalnızca hapis cezasıyla cezalandırılması anlayışından uzaklaştığı görülmektedir⁴⁵⁹. 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi, Türk Ceza Kanunu'nun yürürlük tarihi olan 1 Haziran 2005'ten itibaren beş kez değişikliğe uğramıştır.

TCK m.191'in ilk halinde sadece kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almak, kabul etmek ve bulundurmak fiilleri suç olarak düzenlenmiş ve karşılığında bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası öngörülmüştü. Suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler

⁴⁵⁸ Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları öğretide farklı gruplandırmalara tabi tutulmaktadır: Tezcan/Erdem/Önok uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarını tedarik ve kullanma suçları olmak üzere iki grup altında toplamıştır. Bkz. Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 983; Aynı yönde Bkz. Tuncer, **age**, s. 136; Güngör/ Kınacı bu suçları uyuşturucu madde sağlama suçları ve diğer uyuşturucu madde suçları şeklinde yine iki grup altında toplamıştır. Bkz. Güngör ve Kınacı, **age**, s. 129; Yazar, TCK m.188'de suçu oluşturan eylemlerin tümünün uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticaretine yönelik olduğundan, TCK m.190 ve m.191'de yer alan tüm eylemlerin ise bu maddeleri kullanım amacına yönelik olduğundan bahisle bu ikili gruplandırmayı yaptığını belirtmiştir. Detaylı bilgi için Bkz. Yokuş Sevik, **age**, s. 119-120.

⁴⁵⁹ Yokuş Sevik, **age**, s. 96.

arasında kullanma fiili yer almamış, maddenin 2. fıkrasında uyuşturucu madde kullanan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedileceği düzenlenmiştir. Maddenin gerekçesinde ise izlenen suç siyaseti uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilinin suç olarak tanımlanmadığı, çünkü bu neviden bir maddeyi kullanan kişinin aslında tedavi ve terapiye ihtiyaç duyan bir kişi olarak kabul edildiği belirtilmişti⁴⁶⁰. Bu kabulden hareketle kanun koyucunun kullanma fiilini bilinçli şekilde suç olarak düzenlemediği anlaşılmaktaydı⁴⁶¹. Ancak madde metninde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunacağıın yer alması öğretide kullanma fiilinin tek başına suç sayıldığını ifade eden görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştu⁴⁶².

Madde metnindeki ilk değişiklik 5377 sayılı Kanun ile Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2005 yılında yapılmıştır⁴⁶³. Bu değişiklik ile birlikte, “*Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.*” şeklinde düzenlenmiş bulunan ikinci fıkraya “*kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.*” ifadesi eklenmiş ve ayrıca madde metninin ilk halinin ikinci fıkrasında yer alan “*Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır.*”

⁴⁶⁰ Yokuş Sevük, **age**, s. 97.

⁴⁶¹ **Age**, s. 98.

⁴⁶² Bir görüş, kanun koyucunun TCK-m.191'de suçu oluşturan seçimlik hareketleri düzenlerken “kullanmak için” ifadesine yer vermesiyle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilinin doğrudan suç sayıldığını belirterek uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu tanımlaması yapmaktaydı. Bkz. Tuncer, **age**, s. 134-135. TCK m.191 f.2'nin ilk halinde kişinin kullanma fiilini gerçekleştirmesinden dolayı tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerine hükmedileceği açıkça düzenlenmişti. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının sabit olması halinde gerçekleştirilen bu eylemin bir güvenlik tedbiri yaptırımına bağlanmış olması dikkate alındığında fiilin suç olarak düzenlendiği ve TCK m.191 f.1'de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek ve bulundurmak suçu ve TCK-m.191 f.2'de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu olmak üzere iki ayrı suç tipinin olduğu kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 100.

⁴⁶³ 5377 Sayılı Kanun, RG S: 25869 T: 08.07.2005, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050708-1.htm>, (ET: 03.05.2020).

hükmü metinden çıkarılmıştır⁴⁶⁴. Bu değişiklik üzerine, TCK m.191 f.2 ve TCK-m.191 f.5⁴⁶⁵ hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kullanma fiilinin tek başına suç sayılıp sayılmayacağı⁴⁶⁶, TCK m.191 f.2’de yer alan güvenlik tedbirlerinin doğrudan mı uygulanacağı yoksa cezaya hükmedildikten sonra mı güvenlik tedbirine çevrileceği tartışmalı hale gelmişti⁴⁶⁷.

Madde metninde bir diğer değişikliği yapan 5560 sayılı Kanun’un⁴⁶⁸ gerekçesinde de 5237 sayılı TCK’da izlenen suç siyaseti gereğince uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin aslında tedaviye ihtiyaç duyan bir kişi olduğunun kabulüyle kullanma eyleminin suç olarak düzenlenmediği, kişi hakkında önce tedavi ve ardından denetimli serbestlik tedbirinin kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden korumak amacıyla getirildiği açıklanmış, ancak bu düzenlemenin içeriği ile ilgili uygulamada oluşan tereddütler sebebiyle bu tereddütleri

⁴⁶⁴ Ateş, **age**, s. 52.

⁴⁶⁵ TCK m.191 f.5: “*Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı hükmolunan ceza, ancak tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması halinde infaz edilir. Kişi etkin pişmanlıktan yararlanmışsa, davaya devam olunarak hakkında cezaya hükmolunur.*”

⁴⁶⁶ Yokuş Sevük, **age**, s. 98; Madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmanın suç olarak düzenlenmediği ifade edilmekle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında güvenlik tedbiri öngörülmesi sebebiyle dolaylı olarak kullanma eylemi suç sayılmaktaydı. Bkz. Çetin, **age**, s. 36.

⁴⁶⁷ Yokuş Sevük, **age**, s. 98. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında doğrudan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerine hükmedileceği TCK m.191 f.2’de düzenlenmişti lakin bu fıkrada ayrıca failin maddeyi kullanmamakla birlikte satın alması, kabul etmesi veya bulundurması halinde de denetimli serbestlik tedbirine hükmedileceği hüküm altına alınmıştı. TCK m.191 f.1’de suç tipinin ve cezasının belirlendiği, TCK m.191 f.2’deki düzenlemenin ise failin satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu maddeyi kullanıp kullanmamasına göre ceza yerine hükmedilecek güvenlik tedbirini belirlediği şeklinde yorumlanmıştı. Yani aslında kişinin salt olarak kullanma eyleminden dolayı ayrıca bir ceza yaptırımıyla karşılaşması söz konusu değildi, kişinin kullanmak için uyuşturucu maddeyi satın alması, kabul etmesi veya bulundurması eyleminin sabit olması halinde de kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerine hükmedilebilecekti. CMK m.223 f.6 uyarınca kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedilebilmesi için kişinin yüklenen suçu işlediğinin sabit olması gerektiği dikkate alındığında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerine hükmedilebilmesi için kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alma, kabul etme veya bulundurma eylemlerinden birini yaparak suçu işlediğinin sabit olması gerekir. Nitekim uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedbire hükmedilmesinin temelinde, kullanıcı olan kişinin bu maddeyi kabul etmiş olduğunu göstermesi yani kişinin TCK m.191 f.1’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etme suçunu işlediğinin kabulüyle verildiği belirtilmiştir. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 100-101.

⁴⁶⁸ 5560 Sayılı Kanun, RG S: 26381 T: 19.12.2006 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061219-1.htm>, (ET:06.05.2020).

ortadan kaldırmak adına madde metninde değişikliğe gidildiği ifade edilmiştir⁴⁶⁹. Yapılan yeni düzenlemede kullanma eylemi suç olarak kabul edilmemiş, bununla birlikte TCK m.191 f.2’de uyuşturucu madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçundan dolayı açılmış bir dava olması halinde mahkemenin öncelikle tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verebileceği; TCK m.191 f.6’da ise mahkemece karar verilmesi halinde cezaya hükmolunduktan sonra da kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabileceği hüküm altına alınmıştır⁴⁷⁰.

6545 Sayılı Kanun’un 68. maddesiyle birlikte 191. madde önemli değişikliklere tabi tutulup yeniden düzenlenmiştir⁴⁷¹. Bu değişikliklerin en önemlisi birinci fıkraya ve madde

⁴⁶⁹ Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Dair Kanun Teklifi ve Gerekçeleri için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d22/2-0870.pdf>, (ET:06.05.2020).

⁴⁷⁰ Adem Sözüer ve Selman Dursun, “TCK, CMK ve Kabahatler Kanunu’ndaki Son Değişiklikler Ne Getiriyor?”, **HPD**, S:19 (2006), s. 209. 5560 Sayılı Kanun ile getirilen bu değişiklik ile kişinin kullanmak için temin ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tamamını tüketmiş olması halinde herhangi bir ceza sorumluluğunun doğup doğmayacağı hususu tartışmalı hale geldiği ifade edilmiştir. Kanun Koyucunun madde gerekçesinde “kullanma” eylemini suç olarak tanımlamadığını belirtmesi, TCK m.191 f.2’de sadece kullanmak için uyuşturucu madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçlarından birini işlemiş olması üzerine kişi hakkında bir dava açılmış olması halinde bu maddeleri kullanan kişi için tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerine mahkemece karar verilebileceğinin hüküm altına alınmış olması, maddeyi tamamen tüketen kişi için bir ceza sorumluluğu doğmayacağı ve dolayısıyla bir tedbire hükmedilemeyeceği şeklinde anlaşılacağı, ancak madde gerekçesine bakıldığında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedaviye muhtaç bir kişi olarak görülmesinden ve uyuşturucu madde kullanımı ile mücadelede kişinin yalnızca cezalandırılmasının yeterli görülmeceğinin düşünülmesinden dolayı kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin öngörüldüğü ifade edilmiştir. Dolayısıyla kanun koyucunun bu düzenleme ile öncelikli amacının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavi edilmesi ve kişinin madde alışkanlığından kurtarılması olduğu söylenebileceği, bu amaç göz önüne alındığında maddenin tamamını kullanıp tüketen kişi hakkında dava açılmayıp tedavi edilmemesi, maddenin bir kısmını kullanıp bir kısmını bulunduran kişi için ise bulundurma eyleminden dolayı dava açılıp tedavi tedbirine hükmedilmesinin hükmün düzenleniş amacına aykırı olduğu belirtilmiştir. Zira hükmün amacı sadece kişinin uyuşturucu maddeyi emin ettikten sonra bu maddeyi başka kişilere devretmesini engellemek değil, aynı zamanda kişinin bu madde üzerinde kişisel kullanım şeklindeki tasarrufunu da önlemektir. Maddeyi kullanan kişinin sorumluluğuna gidilmesi, maddeyi kabul etmeden kullanmanın imkansızlığı düşünüldüğünde, TCK m.191 f.1’de yazılı “kabul etme” eylemini gerçekleştirmiş olması dolayısıyla kabul edildiği, bu sebeple maddenin tamamını tüketmiş olan bir kişi için de tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği ifade edilmiştir. Her ne kadar yorum yoluyla kanuni düzenlemedeki bu belirsizlik giderilmeye çalışılsa da suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince, bir tedbire veya cezaya hükmedilmesinin temel şartı olarak “kullanma” eyleminin kanun metninde açıkça yer alması gerektiği söylenmiştir. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 101-104.

⁴⁷¹ 6545 Sayılı Kanun, RG S: 29044 T: 28.06.2014, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140628-9.htm>, (ET: 08.05.2020). Bu değişiklik öncesinde 6217 Sayılı Kanun’un 20. maddesiyle birlikte TCK m.191’in ikinci fıkrasına “*Bu karar, durma kararının hukuki sonuçlarını doğurur.*” hükmü eklenmiştir. Böylece 191. maddenin ikinci fıkrası uyarınca verilen denetimli serbestlik ile tedavi veya denetimli serbestlik kararlarının CMK m.223 f.8’de düzenlenen durma kararı niteliğinde olduğu kabul edilmiştir, 6217 Sayılı Kanun, RG S: 27905 T: 14.04.2011, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-1.htm>, (ET:08.05.2020).

başlığına eklenen “*ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak*” ibaresinde görülür. Zira böylece suçun kanuni tanımında değişiklik yapılmış ve suçu oluşturan eylemlere “kullanma” eylemi de dahil edilmiştir⁴⁷². Ayrıca bir yıldan iki yıla kadar olarak hapis cezasının iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası şeklinde yeniden belirlenmesiyle cezalarda artırım yoluna gidilmiştir. Madde metninin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle birlikte ise birinci fıkrada kanuni tanımı verilen suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında CMK m.171’de belirtilen koşullar aranmaksızın beş yıl süreyle kamu davasının ertelenmesine karar verileceği hüküm altına alınmıştır.

Son olarak 6638 Sayılı Kanun’un 12. maddesinin 191. maddeye getirdiği yeni hüküm ile birlikte maddenin birinci fıkrasında sıralanan fiillerin okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri veya sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi hali cezayı yarı oranında artıran bir neden olarak düzenlenmiştir⁴⁷³.

3.1.1. Korunan Hukuksal Değer

Uyuşturucu madde kullanma suçunun mülga 765 sayılı TCK’da *Umumun Sıhhatine, Yenecek ve İçilecek Şeylere Müteallik Cürümler* ve 5237 sayılı TCK’da da *Topluma Karşı Suçlar* başlığı altında düzenlendiği dikkate alındığında, bu suçla korunan hukuksal değerlerin toplumun sağlığı olduğu ifade edilmiştir⁴⁷⁴. Uyuşturucu madde kullanmanın suç olarak düzenleniş amacının bireyleri ve toplumu bu maddelerin zararlı etkilerinden ve zarar tehlikesinden korumak olduğu düşünüldüğünde de⁴⁷⁵ korunan hukuksal değeri *toplumun sağlığı ve esenliği* şeklinde belirlemenin mümkün olduğu ifade edilmiştir⁴⁷⁶.

⁴⁷² Ateş, **age**, s. 55; Tezcan, Erdem ve Önok, **age**, s. 1020.

⁴⁷³ 6638 Sayılı Kanun, RG S: 29316 T: 04.04.2015, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150404-26.pdf>, (ET:09.05.2020).

⁴⁷⁴ Çetin, **age**, s. 44-45; Ateş, **age**, s. 59; Yenisey, **age**, s. 179.

⁴⁷⁵ Soyaslan, **age**, s. 494-495.

⁴⁷⁶ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 130.

Öğretide kanun koyucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarını topluma karşı suçlar kısmında düzenleyip toplumun sağlığını koruma hedefiyle hareket ettiği belirtilmekle birlikte özellikle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun düzenlenişinde madde kullanan kişileri kendi üzerlerinde yarattıkları zarar tehlikesi ve zararlara karşı koruma amacının da olduğu belirtilmiştir⁴⁷⁷. Bu noktada birden çok hukuksal değeri bünyesinde barındıran uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarında kanun koyucunun bireyin kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları ile toplumun sağlığı arasında öncelikli korunması gereken hukuki değer toplumsal sağlığı olduğuna kanaat getirdiği, kişi iradesine ve özgürlüklerine müdahale ederek toplum sağlığını korumayı hedeflediği açıklanmıştır⁴⁷⁸.

Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığını bozması haricinde kişilerin iş hayatlarını etkilediği ve ekonomik zorluklara sebebiyet verdiği, böylece uyuşturucu madde kullanan kişinin yeterli maddi güce sahip olmaması halinde madde temin etmek için hırsızlık, adam öldürme, yaralama ve gasp gibi suçları hiç tereddüt etmeden işleyebileceği, ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı bireylerden doğacak çocukların da sağlık açısından risk altında olduğu belirtilerek TCK'da uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının topluma karşı suçlar başlığı altında düzenlenmesinin isabetli olduğu belirtilmiş ve uyuşturucu madde kullanımının kişiden çok toplumsal sağlığa ve güvenliğine zarar verdiği ifade edilmiştir⁴⁷⁹.

Ancak kamu sağlığının korunmasının temelinde toplumda yaşayan bireylerin her birinin sağlığının korunması yer alır. Bu sebeple ikinci bölümde de açıkladığımız üzere⁴⁸⁰ uyuşturucu madde kullanma suçu ile korunan hukuksal değer aslında bireyin iradesine bakılmaksızın bireyin sağlığının korunmasıdır⁴⁸¹. Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak

⁴⁷⁷ Günal, *age*, s. 58-59; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 807, 809; Çetin Akkaya, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 334-335; Güngör ve Kınacı, *age*, s. 130; Öner, *age*, s. 78.

⁴⁷⁸ Tuncer, *age*, s. 139.

⁴⁷⁹ Bkz. Güngör ve Kınacı, *age*, s. 346; Sevim, *age*, s. 105-106.

⁴⁸⁰ Bkz. “**2.2.3. Yenilikçi Sistemlerin Kabul Gerekliliği ve Argümanlarının Değerlendirilmesi**”.

⁴⁸¹ Çetin, *age*, s. 45.

düzenlenmesine gerekçe olarak toplum sağlığının ve güvenliğinin korunmasının gösterilmesi ise bilimsel dayanaktan yoksundur⁴⁸².

3.1.2. Suçun Maddi Unsurları

TCK'da uyuşturucu madde kavramına ek olarak uyarıcı niteliği olan maddeleri ifade etmek üzere “uyarıcı madde” kavramına yer verilmiştir⁴⁸³. Bu sebeple TCK m.191'de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya kullanmak suçunun konusu uyuşturucu ve uyarıcı maddelerdir⁴⁸⁴. Ayrıca kanun koyucu kullanmak için satın alınan, kabul edilen, bulundurulan veya kullanılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin doğal veya sentetik, sert veya yumuşak olması gibi maddenin türü konusunda bir ayırım yapmamıştır. Dolayısıyla bu suçun oluşumu için maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olması yeterli olup ayrıca maddenin türü açısından yapılan sınıflandırmanın bir önemi bulunmamaktadır⁴⁸⁵. Burada önemli olan 5237 Sayılı TCK'da “uyuşturucu veya uyarıcı madde” kavramı yalnızca ismen zikredildiğinden kullanmak için satın alınan, bulundurulan, kabul edilen veya kullanılan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin tespitidir⁴⁸⁶. Uyuşturucu veya

⁴⁸² Bkz. “2.1.3. Geleneksel Sistemin Kabul Gerekçeleri ve Argümanlarının Değerlendirilmesi”.

⁴⁸³ 765 sayılı TCK'da uyuşturucu madde kavramının uyarıcı madde kavramını da kapsayacak şekilde kullanıldığı, bu sebeple 5237 sayılı TCK'da uyarıcı madde kavramına ayrıca yer verilmesinin uygulamada bir yenilik yaratmadığı ifade edilmiştir. Bkz. Kurt ve Kurt, **age**, s. 2.

⁴⁸⁴ Ateş, **age**, s. 61; Zafer, **age**, s. 331.

⁴⁸⁵ Günal, **age**, s. 155; Çetin, **age**, s. 56; Yokuş Sevük, **age**, s. 124.

⁴⁸⁶ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının suç olarak düzenlenmesinin temelinde yalnızca maddenin uyuşturucu veya uyarıcı nitelik taşıması değil, aynı zamanda maddenin bağımlılık oluşturması, kişide fiziksel ve psikolojik hasarlar bırakarak toplum sağlığı için tehlike oluşturması da göz önüne alındığından bu tespit yapılırken yalnızca farmakolojik özellikleri göz önüne alınarak bir maddenin bu suçun konusunu oluşturup oluşturmadığı belirlendiğinde kafein gibi uyarıcı özelliği göstermesine rağmen topluma zarar vermeyen pek çok maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunun konusunu oluşturma ihtimali doğar. Bu sebeple bir maddenin bu suçunun konusunu oluşturması için yalnızca maddenin uyuşturucu veya uyarıcı özelliğinin bulunması yeterli olmayıp maddenin bireyde fiziksel ve psikolojik olarak zararlı etkiler meydana getirerek bağımlılık yaratması yahut bu zarar tehlikesini meydana getirmeye elverişli olması bu yolla da toplum sağlığı açısından zararlı sonuçlar meydana getirmesi de bir kriter olarak göz önüne alınmalıdır. Bkz. Gürelli, **age**, s. 5-6; Yokuş Sevük, **age**, s. 127; Doktrinde bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesi için başkaca kriterler de öne sürülmüştür: Doktrinde bir görüşe göre, bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilebilmesi için maddenin farmakolojik olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde özelliği taşımasının yanı sıra irade ve muhakeme yeteneğini kaldırıcı bir özelliğe de sahip olması gerekir. Bkz. Soyaslan, **age**, s. 488.

uyarıcı nitelik taşıyıp taşımadığı bilinmeyen şüpheli bir madde ele geçirildiğinde, bu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının konusunu oluşturabilmesi için öncelikle bu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunun tespitinin bilirkişi tarafından yapılması gerekir⁴⁸⁷. Bununla birlikte bilirkişi tarafından düzenlenen raporda şüpheli maddenin uyuşturucu veya uyarıcı niteliği taşıdığına tespiti tek başına bu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının konusu oluşturması için yeterli değildir. Bu tespit gerekli olmakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği tespit edilen madde, 2313 sayılı Kanun veya 2398 sayılı Kanun'un verdiği yetki kapsamında Cumhurbaşkanı kararıyla iç hukukta uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edildikten yahut Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerdeki cetvellerde yer aldıktan sonra Türk Ceza Kanunu'nun uygulama alanına girecek ve böylece uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının konusunu oluşturabilecektir⁴⁸⁸.

⁴⁸⁷ Tuncer, **age**, s. 141; Ateş, **age**, s. 64; Soyaslan, **age**, s. 488; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 116-117. Bu tespit için ise 2313 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in "Örnek Alınması" başlıklı üçüncü bölümündeki usule uygun olarak örnek alınması-gönderilmesi ve ayrıca resmi olarak bilirkişi kabul edilen Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Laboratuvarları, Jandarma Genel Komutanlığı Narkotik Analiz Laboratuvarı ve Adli Tıp Kurumu tarafından bu tespit yapılması gerektiği ifade edilmiştir.; <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17875.pdf>, (ET:23.06.2020); Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin tespiti konusunda usule aykırı ve eksik inceleme Yargıtay tarafından da bozma sebebi olarak kabul edilmiştir. Bkz. "Sanığın 13.04.2007 tarihinde yakalandığında üzerinde ele geçen tütünle karışık maddenin uyuşturucu veya uyarıcı nitelikte bir madde olup olmadığına ilişkin analizin yaptırılıp yaptırılmadığı araştırılıp, yaptırılmadığının anlaşılması halinde bu konuda gerekli ekspertiz raporu alınarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdir edilmesi gerektiğinin gözetilmemesi...", Yargıtay 10. CD., E. 2009/15405, K. 2010/710, T. 21.01.2010, www.kazanci.com; "Suça konu maddenin, 5271 sayılı CMK'nın 63. maddesi uyarınca, gerek nitelik ve gerekse miktar yönünden 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi kapsamında sayılabilecek uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı konusunda, uzman bir kurum veya kuruluşa bilirkişi incelemesi yaptırılmadan, ziraat mühendisi tarafından düzenlenen kesin bir kanaat belirtmeyen 23.01.2012 tarihli "rapor" ile yetinilmesi...", Yargıtay 10. CD., E. 2013/2514, K. 2018/473, T. 16.01.2018, www.yargitay.gov.tr, (ET: 23.06.2020); "Suça konu maddenin, 5271 sayılı CMK'nın 63. maddesi uyarınca, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi kapsamında sayılabilecek uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı konusunda, uzman bir kurum veya kuruluşa bilirkişi incelemesi yaptırılmadan, iki polis memurunun düzenlediği tespit tutanağı ile yetinilerek eksik araştırmaya dayalı olarak karar verilmesi...", Yargıtay 10. CD., E. 2013/17723, K. 2018/2392, T. 09.03.2018, www.yargitay.gov.tr, (ET: 23.06.2020).

⁴⁸⁸ Yokuş Sevük, **age**, s. 127-128. Konuya ilişkin Yargıtay kararları için bkz. "Antalya Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü'nün 09.01.2013 tarihli raporunda ele geçirilen 1 adet tabletin eser miktarda uyuşturucu maddelerden MDMA içerdiği, 171 adet tabletin eser miktarda uyuşturucu maddelerden phenmetrazine içerdiği, Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulunun 17.03.2014 tarihli raporunda eser miktarlardaki phenmetrazine ve MDMA dışında uyuşturucu madde tespit edilemediği belirtildiğinden, bu tabletler açısından TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrası bakımından işlenemez suçun söz konusu olduğu, her iki raporda ele geçirilen suç konusu tabletlerin uyarıcı özelliğe sahip kafein içerdiği anlaşıldığından; kafeinin 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda,

Suçun faili açısından ise TCK m.191 f.1’de “*kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulandıran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi...*” den söz edilmiş, böylece bir sınırlama getirilmemiştir⁴⁸⁹. Suçun faili bakımından özel nitelikler aranmadığı için yaş, cinsiyet, meslek gibi ayrımlar gözetilmeden herkes bu suçun faili olabilir⁴⁹⁰.

TCK m.191’de düzenlenen suçun mağduru ise, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma suçunun TCK’nın sistematığı içerisinde “*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar*” başlığı altında düzenlendiği dikkate alındığında belirli bir kişi değil tüm toplum olarak ifade edilmişse de⁴⁹¹ uyuşturucu madde kullanımı aslında kişinin kendi sağlığı üzerindeki olumsuz tasarrufları olduğundan ve kişi kendi üzerinde zarar veya zarar tehlikesi yarattığından aslında mağdur bu suçların faili olarak kabul edilen kişinin kendisidir.

TCK m.191 f.1’de kanun koyucu suçu oluşturan hareketleri kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulandırma veya kullanma olarak

3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanunda, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı Kanunların verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı dikkate alınarak, olayda ele geçen tabletlerin üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığının Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğünden sorulması, sonucuna göre eylemin TCK’nın 188. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddenin ticaretini yapma” suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılarak, sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma ile hüküm kurulması...”, Yargıtay 10. CD., E. 2017/541, K. 2020/549, T. 23.01.2020, www.yargitay.gov.tr, (ET: 23.06.2020); “Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulunca, “satışı yeşil reçeteye tabi olan “benzodiazepin” isimli maddenin, 5237 sayılı TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakebesi hakkında Kanun’da, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’da, uyuşturucu maddelere dair 1961 sayılı Tek Sözleşmesi’nin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı Kanunların verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı...”, Yargıtay 20. CD., E. 2019/3229, K. 2019/7405, T. 19.12.2019, www.yargitay.gov.tr, (ET:23.06.2020).

⁴⁸⁹ Günal, **age**, s. 59; İzzent Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 212.

⁴⁹⁰ Günal, **age**, s. 149; Parlar ve Demirel, **age**, s. 396. Bu suçun faili olabilmek için failde özel bir nitelik aranmamakla birlikte, mülga 765 Sayılı Kanun’un 404. maddesinin 4. fıkrasında failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma alışkanlığının “iptila” derecesine varmış olması noktasındaki ayrıma bağlanan yaptırım farkı vardı. Eğer failin madde alışkanlığı iptila derecesine varmış ise, failin zihinsel faaliyetlerinde sürekli bir bozukluk oluştuğu ve böylece kusur yeteneğinin ortadan kalktığı kabulüyle faile hapis ceza verilmiyor, tıbbi olarak failin tamamen uyuşturucu veya uyarıcı maddeden arındığı ve iyileştiği tespit edilene kadar muhafaza ve tedavi tedbiri uygulanıyordu. Bkz. Ateş, **age**, s. 95; Tuncer, **age**, s. 177.

⁴⁹¹ Ateş, **age**, s. 95.

sıralamış ve suçu seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir⁴⁹². Böylece bu hareketlerden yalnızca birinin yapılması ile suç oluşacak, bu hareketlerden birkaçının veya tamamının yapılması halinde de suç bir kez işlenmiş olarak kabul edilecektir⁴⁹³.

TCK m.191 f.1’de düzenlenen ilk seçimlik hareket kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almaktır. Satın almak, bir kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi malikinden yahut zilyedinden bir bedel karşılığında devralmasıdır⁴⁹⁴. Bu hareketin gerçekleştiğinin kabulü için öncelikle uyuşturucu ve uyarıcı maddenin alınması karşılığında belli bir bedelin ödenmesi gerekir. Bu bedel para olabileceği gibi, başka bir uyuşturucu madde de olabilir⁴⁹⁵. Suçun oluşumu açısından satın alma hareketinin tamamlanmış olarak kabul edilebilmesi için ise tarafların bu konuda ortaya koydukları karşılıklı ortak irade yeterli değildir, bu karşılıklı anlaşma uyarınca satın alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alan kişinin hakimiyet alanına girmesi gerekir⁴⁹⁶.

⁴⁹² Öğretide genel kabul uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun oluşumu için somut bir tehlikenin oluşması aranmayıp bu suçun soyut tehlike suçu olarak düzenlendiği şeklindedir. Bununla birlikte bir görüş uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemlerinin bu maddelerin zararlı olmasından dolayı toplum içerisinde soyut değil somut bir tehlike oluşturduğunu ve ayrıca Kanun’un madde kullanıcısı olan bireylerin tedavi edilmesini öngördüğünü dikkate almış ve bu suçu zarar suçu olarak kabul etmiştir. Bkz. Bayraktar, “Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak”, **Özel Ceza Hukuku Cilt V**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 399-400.

⁴⁹³ Soyaslan, **age**, s. 495. Bu seçimlik hareketlerden satın almak, kabul etmek ve bulundurmak eylemleri hem TCK m.191 hem de TCK m.188’de suçu oluşturan eylemler arasında sayılmıştır. Fail tarafından bu üç eylemden birinin gerçekleştirilmesi halinde bu hareketin TCK-m.191’de düzenlenen suçu mu yoksa TCK m.188’de düzenlenen suçu mu oluşturacağı bu eylemlerin yapılmasındaki amaca göre belirlenir. Eğer fail ticari bir amaçla satın almak, kabul etmek veya bulundurmak eylemini gerçekleştirmiş ise bu hareket TCK m.188’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu kapsamında; eğer fail kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almış, kabul etmiş ya da bulundurmuşsa o zaman bu hareket TCK-m.191’de düzenlenen suç kapsamında değerlendirilecektir. Bkz. Ateş, **age**, s. 67.

⁴⁹⁴ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 271.

⁴⁹⁵ Sevdim, **age**, s. 146.

⁴⁹⁶ Akkaya, **age**, s. 339; “Oluşa ve tüm dosya kapsamına göre; uyuşturucu madde ticareti suçundan haklarında mahkumiyet kararı verilen sanık ... tarafından, 25/01/2013 tarihinde sanık ... ve 16/03/2013 tarihinde sanık ... aracılığı ile sanık ...’a gönderilen uyuşturucu maddelere, sanık ... hakimiyet alanına geçmeden sanıklar... ve...’ın hakimiyet alanında iken el konulması sebebiyle, alıcı durumunda bulunan sanığın eylemlerinin teşebbüs aşamasında kaldığı anlaşıldığından; hükmolunan temel cezadan TCK’nın 35. maddesi uyarınca indirim yapılması gerektiğinin gözetilmemesi...”, Yargıtay 20. CD., E. 2017/5658, K. 2019/5996, T. 07.11.2019, www.yargitay.gov.tr, (ET: 24.06.2020).

TCK m.191 f.1’de düzenlenen ikinci seçimlik hareket, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etmektir. Kabul etmek, bir kişinin başka bir kişiye ait olan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin mülkiyetini yahut zilyetliğini bedel ödemeksizin devralmasıdır⁴⁹⁷. Dolayısıyla kullanmak amacıyla satın alma eyleminde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alan kişi bunun karşılığında bir bedel öderken, kabul etme eyleminde ise kabul eden kişi hakimiyet alanına aldığı uyuşturucu veya uyarıcı madde karşılığında hiçbir bedel ödemez⁴⁹⁸. Tıpkı satın alma eyleminde olduğu gibi, kabul etme hareketinin tamamlanmış kabul edilebilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabul eden kişinin fiili veya hukuki hakimiyet alanına girmiş olması gerekir⁴⁹⁹. Dolayısıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddenin mutlak surette kabul edenin fiili hakimiyet alanına girmiş olması aranmamaktadır. Uyuşturucu maddenin kabul edenin istediği bir yere bırakılması veya istediği bir kişiye teslim edilmiş olması sonucu kabul etme eylemi gerçekleşmiş sayılır⁵⁰⁰.

TCK m.191 f.1’de düzenlenen üçüncü seçimlik hareket kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktır. Bulundurmak, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin fiilen veya hukuken zilyedi olmak ve o madde üzerinde tasarruf olanağına sahip olmaktır⁵⁰¹. Bu tanımdan hareketle bulundurma eyleminin gerçekleşmiş olduğunun kabulü için maddenin mutlak surette failin üzerinde bulunması gerekmemektedir⁵⁰². Fail uyuşturucu maddeyi kendi üzerinde, kendisine veya başkasına ait bir evde, arabada yahut iş yerinde bulundurabilir⁵⁰³. Zira burada önemli olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurulan yerin faile ait olması değil, failin istediği zaman maddeye ulaşılabilmesi ve madde üzerinde tasarrufta bulunabilmesidir⁵⁰⁴. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurduğu yerin bir önemi olmadığı gibi bulundurduğu sürenin de suçun oluşumu bakımından bir önemi yoktur.

⁴⁹⁷ Çetin, **age**, s. 68.

⁴⁹⁸ Ateş, **age**, s. 71.

⁴⁹⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, **age**, s. 811; Karakaş Doğan, **age**, s. 285.

⁵⁰⁰ Yokuş Sevük, **age**, s. 134.

⁵⁰¹ Ateş, **age**, s. 72.

⁵⁰² Mülga 765 sayılı Kanun’un 404. maddesinin 2. fıkrasında ise uyuşturucu madde kullanma suçunun seçimlik hareketlerinden biri “yanında bulundurma” olarak düzenlenmişti. Öğretide ise madde metninde yanında bulundurmadan bahsedilse dahi bu ifadenin fiili veya hukuki hakimiyet altında bulundurma şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilmişti. Bkz. Güngör ve Kınacı, **age**, s. 345.

⁵⁰³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, **age**, s. 812; Soyaslan, **age**, s. 495; Kurt ve Kurt, **age**, s. 213.

⁵⁰⁴ Tuncer, **age**, s. 148; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 354.

Kesintisiz suç olan uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunun oluşması için maddenin belirli bir süre hakimiyet altında bulundurulması yeterlidir⁵⁰⁵. Bulundurulabilmesi için öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alma veya kabul etme şeklinde yahut başkaca bir şekilde⁵⁰⁶ temin edilmiş olması gerektiğinden bulundurma hareketinin uyuşturucu maddeyi temin etme evresinden sonraki aşamayı ifade ettiği söylenebilir⁵⁰⁷.

TCK m.191 f.1’de düzenlenen son seçimlik hareket ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma hareketinin oluşumu bakımından bu maddenin nasıl elde edildiğinin⁵⁰⁸, uyuşturucu veya uyarıcı özelliği göstermesi haricinde maddenin türünün, kullanım şeklinin⁵⁰⁹, kullanıldığı yerin⁵¹⁰ bir önemi bulunmamaktadır. Burada kanun koyucunun aradığı uyuşturucu veya uyarıcı maddenin vücuda alınmış olmasıdır. Bu sebeple de kullanma fiili bakımından failin bunu ilk defa denemiş olması ile sürekli kullanıyor olması arasında da bir farklılık bulunmamaktadır⁵¹¹. Uyuşturucu madde kullanma suçu tek bir hareketle de oluşabileceğinden⁵¹² sürekli esrar kullanan kişi de elindeki esrarlı sigaradan tek bir nefes çeken kişi de kullanma fiilini gerçekleştirmiş olacaktır⁵¹³.

Bu noktada suça konu uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının az miktarda olması veya kullanan kişide uyuşturucu veya uyarıcı etki yapmaması halinin suçun oluşumu için bir önem taşıyıp taşımadığı hususu tartışmalıdır⁵¹⁴.

⁵⁰⁵ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 354; Özbek, Doğan ve Bacaksız, **age**, s. 812; Parlar ve Demirel, **age**, s. 397; Tezcan, Erdem ve Önok, **age**, s. 1019.

⁵⁰⁶ Bulundurma suçunun meydana gelmesi için kişinin maddeyi satın almış veya kabul etmiş olması gerekmemektedir. Maddeyi bulan veya çalan kişi de bulundurma eylemini gerçekleştirebileceğinden kişinin maddeyi hangi yolla temin ettiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 135; Karakaş Doğan, **age**, s. 172-173.

⁵⁰⁷ Ateş, **age**, s. 73.

⁵⁰⁸ **Age**, s. 84.

⁵⁰⁹ Çetin, **age**, s. 77-78; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 348; Özbek, Doğan ve Bacaksız, **age**, s. 812.

⁵¹⁰ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 349.

⁵¹¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, **age**, s. 813.

⁵¹² Ergül, **age**, s. 175.

⁵¹³ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 349; Kurt ve Kurt, **age**, s. 216.

⁵¹⁴ Madde miktarının maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığının tespitini imkânsız kılacak derecede az olması halinde kullanım suçu oluşmaz. Bununla birlikte maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu tespit edilmekle birlikte, madde kullanmaya elverişli değilse işlenemez suç oluşurken, madde

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir kısmını bir başka kişiyle birlikte kullanmasının ardından geri kalan maddeyi daha sonra kullanması amacıyla ortak şekilde kullandığı kişiye vermiş olması hali de kullanma eylemi bakımından tartışmalı hususlardandır. Bu noktada TCK m.191’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun mu yoksa TCK m.188 f.3’te düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkasına verme suçunun mu oluşacağı konusunda öğretide farklı görüşler mevcuttur⁵¹⁵. Öğretideki bir görüş uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin bu maddeyi bir başkasına vermesi⁵¹⁶ durumunda failin sorumluluğunun TCK m.191 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan doğacağını ifade etmiştir⁵¹⁷. Zira hem TCK m.188’in başlığının “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti*” olmasının hem de TCK m.188 f.3’ün gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satma, satışı arz etme, başkalarına verme, nakletme, depolama, kazanç amacıyla satın alma, kabul etme ve bulundurma seçimlik hareketlerinin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine yönelik fiiller olduğunun belirtilmesinin⁵¹⁸ göz önüne alınması

kullanmaya elverişli ise kullanma suçunun oluştuğu söylenecektir. Bkz. Birsen Elmas, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 596. “*İzmir Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü’nün 08.01.2013 tarihli raporunda sanığın işyerinde ele geçirilen hassas teraziden laboratuvarında uygun çözücülerle alınan numunelerde kokain bulaşığı bulunduğu tespit edildiğinin belirtilmesi karşısında; çözücülerle tespit edilebilen maddenin miktarsal analizinin yapılamadığının anlaşıldığı; eser miktarda kokainin 2313 sayılı Kanun’un 1. maddesinde öngörülen oranların altında olması nedeniyle TCK’nın 188. ve 191. maddelerinde düzenlenen suçların maddi konusunu oluşturmaya elverişli olmayıp, işlenemez suç söz konusu olduğundan, bu suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden suçun unsurlarının oluştuğu kabul edilerek mahkûmiyet hükmü kurulması...*”, Yargıtay 20. CD., E. 2015/12447 K. 2018/5870 T. 11.12.2018, www.yargitay.gov.tr, (ET: 01.03.2021). Diğer taraftan bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunun tespit edilmesiyle birlikte, elverişlilik değerlendirmesine gerek kalmadan maddenin miktarı çok az olsa dahi suçun oluşacağını söyleyen bir başka görüş de mevcuttur. Bkz. Çetin, **age**, s. 116; Bayraktar, “Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak”, **age**, s. 396, 400; Yazar madde miktarının azlığının yahut kişide uyuşturucu-uyarıcı etki yaratmamış olması halinin TCK m.191’deki suçun oluşumuna engel teşkil etmediğini, kişinin kullandığı maddenin kişi üzerinde uyuşturucu yahut uyarıcı etki yapıp yapmadığı ayrımının kişinin tedavi edilmesinin gerekliliği ve süresi açısından etkili olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Tuncer, **age**, s. 161, 246.

⁵¹⁵ Ateş, **age**, s. 86.

⁵¹⁶ “Başkasına uyuşturucu veya uyarıcı madde verme” fiili, kendi mülkiyeti yahut zilyetliğinde bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi karşılığında hiçbir bedel almaksızın başkasına vermek olarak tanımlanmıştır. Bkz. Yaşar, **age**, 242-243.

⁵¹⁷ Yokuş Sevik, **age**, s. 166; Karakaş Doğan, **age**, s. 296; Ateş, **age**, s. 90.

⁵¹⁸ “Üçüncü fıkrada, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin çeşitli fiiller, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Buna göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satışı, satışı arzı, başkalarına verilmesi, nakli, depolanması ya da kazanç amacıyla satın alınması, kabul

gerektiği, böylece TCK m.188 f.3'te yer alan tüm seçimlik hareketlerin "ticaret" ifadesi ile bağlantılı olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kanun koyucunun bu hüküm ile cezalandırılmasını istediği eylemlerin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine yönelik eylemler olduğ u ve madde metni, madde başlığı ve madde gerekçesinde bir çelişki oluşmaması adına failin "başkasına verme" eylemini yalnızca ticari bir kazanç elde etme maksadıyla yapmış olması halinde bu madde kapsamında sorumluluğuna gidilebileceği ifade edilmiştir. Bu sebeple kişinin herhangi bir ticari amacı olmaksızın, arkadaşlık, acıma gibi başkaca sebeplerle sahip olduğ u uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir başkasına kullanması için bedelsiz şekilde vermesi halinde TCK m.191 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun oluştuğ u kabul edilmiştir⁵¹⁹.

Öğretilerde bizim de katıldığımız diğ er bir görüş ise madde başlığında yer alan "ticaret" ifadesinin madde metnindeki tüm seçimlik hareketleri kapsamadığını gerekçe göstererek uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hiçbir bedel almaksızın ve ticari bir gayesi olmaksızın bir başkasına veren kişinin de TCK m.188 f.3 kapsamında sorumluluğuna gidilmesi gerektiğini belirtmiştir⁵²⁰. Zira TCK m.191 kapsamında suç oluşturan seçimlik hareketlerin hepsi kişinin uyuşturucu maddeyi kendi kullanmasına yöneliktir. Oysa bedelsiz olarak bir başka kişiye uyuşturucu madde verilmesi kişinin kendi üzerinde değ il başkası üzerinde yarattığı zarar tehlikesine ilişkindir.

edilmesi veya bulundurulması, bir ve ikinci fıkralara göre ayrı bir suç oluşturmaktadır. Bu suç dolayısıyla da bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçlarda olduğ u gibi, hapis cezasının yanı sıra adli para cezası öngörülmüştür.", https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/madedetaylari?psira=18724&psorg_ukriteri=, (ET:26.06.2020).

⁵¹⁹ Bu değerlendirmenin de verilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı, maddenin verildiğ i kişinin madde alışkanlığı bulunup bulunmadığı, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde satıcısı olup olmadığı gibi failin kastını tespitte yarayan ölçütler doç rultusunda yapılması gerektiğ i belirtilmiştir. Bkz. Ateş, **age**, s. 88-90; Doktrinde ayrıca bu hususta ortaya çıkan karışıklığın ortadan kaldırılması için TCK m.188 f.3'e "ticari maksatla" ifadesinin eklenmesi ve TCK m.191'e "kullanılması için bir başkasına uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmesi" ifadesinin eklenerek bu madde kapsamında suç olarak düzenlenmesi gerektiğ i ifade edilmiştir. Bkz. Ersan Ş en, **TCK-m.188/3 ve m.191/1 Sorunları** (yazarlar: Ertekin Aksüt ve Ersan Ş en), <https://www.sen.av.tr/tr/makale/tck-m-188-3-ve-191-1-sorunlari>, (ET: 08.03.2021).

⁵²⁰ Sevdim, **age**, s. 119-120; Yaş ar, **age**, s. 288, 290; Öner, **age**, s. 72.

3.1.3. Suçun Manevi Unsuru

TCK m.191 f.1’de düzenlenen suçun manevi unsurunu kast oluşturur. TCK’da bu suçun taksirle işlenebileceğine dair herhangi bir hüküm bulunmadığından yalnızca kast ile işlenebilen bu suçta fail satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmeli⁵²¹ ve tüm eylemlerini kendi isteği ile gerçekleştirmelidir⁵²². Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilinin gerçekleşmesi için manevi unsur bakımından failin kastı gerekli ve yeterli olup, failin hangi amaçla kullanma eylemini gerçekleştirdiğinin manevi unsur ve suçun oluşumu açısından bir önemi bulunmamaktadır⁵²³. Buna karşılık hem TCK m.191’in başlığı hem de madde metni dikkate alındığında kanun koyucu fail tarafından gerçekleştirilen satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemlerinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak maksadıyla gerçekleştirilmiş olmasını aramıştır⁵²⁴. Bu sebeple uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemleri açısından kastın varlığı suçun oluşumu için yeterli olmayıp failin ayrıca bu eylemi “kullanmak” amacına yönelik olarak gerçekleştirmiş olması gerekir⁵²⁵. Eylemini gerçekleştirme amacının belirlenmesi ile failin işlediği suç tipi

⁵²¹ Suat Çalışkan, **Türk Ceza Hukuku’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 163; Failin suça konu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmediği bir durumda, failin suçun kanunî tanımında yer alan unsurlarda hataya düştüğü kabul edilerek TCK m.30 f.1 uyarınca kasten işlenmiş bir suçtan bahsedilmeyecektir. TCK m.30 f.1’e göre bu tarz bir hata halinde kişinin taksirli sorumluluk hali saklıdır. Ancak TCK m.191 kasten işlenebilen bir suç olduğundan kişi maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu fark etmek için gerekli dikkat ve özeni göstermemiş olsa dahi sorumluluğu gündeme gelmeyecektir. Bkz. Ateş, **age**, s. 98.

⁵²² Soyaslan, **age**, s. 495-496.

⁵²³ Elmas, **age**, s. 603; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 347-348.

⁵²⁴ Ateş, **age**, s. 96-97; Tuncer, **age**, s. 154.

⁵²⁵ Soyaslan, **age**, s. 495; Parlar ve Demirel, **age**, s. 397; Konuya ilişkin örnekler için bkz. Bir başkası için saklanan paketin içerisinde uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunun anlaşılması üzerine paketin iadesi halinde kişide kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma kastının olmadığını kabul etmek gerekir. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 142-143; Kişinin haberi olmadan deposunda uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurulması, failin un çuvalı zannederek deposunda eroin bulundurulması hallerinde de kastı oluşturan maddi unsurlar konusunda kişinin bilgi eksikliğinin bulunması ve eylemi gerçekleştirmeye yönelik isteğinin bulunmaması sebepleriyle kişinin sorumluluğu doğmayacaktır. Bkz. Ateş, **age**, s.97; Bir başka kişi tarafından kişinin bilgisi olmadan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi evine yahut elbisesine iftira atmak amacıyla konulması halinde de kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma kastından söz edilemez. Bkz. Ergül, **age**, s. 174; Kurt ve Kurt, **age**, s. 213; Bu durumda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi o kişinin üzerine veya evine koyan kişinin sorumluluğuna gidilecektir. Bkz. Yaşar, **age**, s. 288. Bu noktada mülga TCK döneminde Yargıtay’ın

değişecektir⁵²⁶. Şöyle ki uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, bulundurmak ve kabul etmek seçimlik hareketleri hem TCK m.191’de düzenlenen suçun hem de TCK m.188’de düzenlenen suçun maddi unsurunu oluşturur. Bu noktada failin bahsi geçen eylemleri kişisel kullanım amacıyla yaptığı tespit edilirse TCK m.191’den, ticari bir amaçla gerçekleştirdiği belirlenirse de TCK m.188’den sorumluluğuna gidilecektir⁵²⁷. Eğer failin eylemi gerçekleştirmedeki amacı tespit edilemiyorsa “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi gereğince failin eylemini kullanım amacıyla gerçekleştirdiğinin kabulü gerekmektedir⁵²⁸. Dolayısıyla manevi unsur bakımından en önemli husus failin kast ile gerçekleştirmiş olduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, bulundurma veya kabul etme eylemlerinin yöneldiği amacı belirleyebilmektir. Bu sebeple öğretilerde failin amacını tespiti yönelik çeşitli kıstaslar geliştirilmiştir. Bu amacı tespit için kullanılan ilk kriter failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amacı dışında temin ettiğini gösteren hareketleridir. Örneğin failin maddeyi satmak için müşteri araması, maddeyi satmayı teklif etmesi, pazarlık yapması şeklindeki hareketleri failin kullanım amacı dışında uyuşturucu veya uyarıcı madde temin ettiğine işaret etmektedir⁵²⁹.

Failin amacını tespiti yarayan ikinci kriter ise failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma şekli ve sayısıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin çok sayıda küçük paketler halinde ve bu küçük paketlerin içerisinde aynı miktarda bulunması, maddelerin bulunduğu yerde hassas terazi bulunması gibi durumlar failin bu maddeyi kullanım amacı dışında, örneğin ticari bir amaçla bulundurduğunu gündeme getirebilir⁵³⁰. Buna karşılık kişinin

uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulunduran kişinin esas kastının iftira suçuna yönelik olmasından dolayı iftira suçundan ceza aldıktan sonra tekrar kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçundan cezalandırılmayacağına dair kararına (Yargıtay 4. CD., E. 1949/1442, K. 1949/2017, T. 25.2.1949) atıf yapılarak bu kararın isabetli olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Günal, **age**, s. 165.

⁵²⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, **age**, s. 1021-1022.

⁵²⁷ Ateş, **age**, s. 98-99.

⁵²⁸ Akkaya, **age**, s. 345; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 271-272.

⁵²⁹ Güngör ve Kınacı, **age**, s. 362. Bu konuyla ilgili olarak öğretilerde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olan kişilerin kendi kullanım ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ellerinde olan maddenin bir kısmını başkalarına satarak kullanım için madde temin etmelerinin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti kapsamında ele alınmasının adil olmadığı ifade edilmiştir. Bkz. Erman, **age**, s. 1079.

⁵³⁰ Elmas, **age**, s. 129,771; Çalışkan, **age**, s. 165; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 362; Akkaya, **age**, s. 352. “İhbar tutanağı, olay yakalama, üst arama, muhafaza altına alma tutanağı ve tüm dosya kapsamına göre; 01.06.2008 tarihinde yapılan ihbarda eşgal bilgileri verilmek suretiyle ... isimli şahsın “... üzerinde bulunan parkın

üzerinde tek bir hap bulundurması veya bir enjektör içerisinde kendi kullanımına yetecek miktarda madde bulundurması durumu kişinin bu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla bulundurduğunu gösterebilir⁵³¹.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulundurulduğu yer de failin amacını tespit noktasında önem taşır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olan kişi kişisel ihtiyacı için yeterli olan miktarı evi, işyeri gibi istediği zaman kolaylıkla ulaşabileceği bir yerde bulundurur. Bu durum failin amacının kullanım olduğuna işaret ederken maddenin ayrı bir depo veya samanlık gibi bir yerde bulundurulması ise amacın kullanım dışında olduğunu gösterebilir⁵³². Lakin fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi depo, samanlık gibi bir yerde bulundurmayı tercih etmişse bunun amacı maddeyi başka kişilerin erişemeyeceği bir yerde saklamak da olabileceğinden tek başına bu kıstas göz önüne alınarak failin amacının kullanım dışı bir amaç olduğu kanaatine varılamaz. Burada dikkat edilmesi gereken asıl husus, bulundurulan madde miktarı göz önünde alınarak kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ihtiyaç duyduğu anda erişip erişemeyeceğidir⁵³³.

içerisinde her türlü uyuşturucu sattığını” bildirmesi üzerine, polis memurlarının ihbarda belirtilen adres yakınlarında sanığı yakaladıkları, kaba üst araması yapılacağı esnada kaçmaya çalışan sanığın yakalanması üzerine yapılan kaba üst aramasında pantolonunun diz kapağı kısmındaki cebinden şeffaf jelatin içerisinde iki ayrı paket halinde 5,40 gr esrar elde edilecek nitelikte Hint kenevir bitkisi, pantolonunun diz kapağı kısmındaki cebinde bulunan sigara kutusu içerisinde iki adet toplam net ağırlığı 0,5 gram olan kokain ve aynı paket içerisinde beyaz jelatine sarılı 0,6 gram plaka halinde esrar ele geçirildiğinin anlaşılması karşısında; ihbarın içeriği, sanığın yakalanma şekli, sanıkta ele geçirilen maddelerin nitelikleri, miktarı ve çeşitliliği ile tüm dosya kapsamına göre sanığın eyleminin ticari amaçla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı biçimde hüküm kurulması...”, Yargıtay 20. CD., E. 2017/4062 K. 2017/6002 T. 13.11.2017, www.yargitay.gov.tr, (ET: 01.03.2021).

⁵³¹ Yokuş Sevük, **age**, s. 148.

⁵³² Ateş, **age**, s. 104. “Oluşa ve dosya içeriğine göre, sanığın evinde kenevir bitkisi ve esrar maddesi bulundurduğuna ilişkin ihbar üzerine, alınan adli arama kararına dayanılarak, sanığın evinde ve eklentilerinde yapılan aramada, samanlıkta samanların içine gömülü halde iki ayrı çuval içinde ve ahırda bulunan sandıkta bir çuval içinde toplam daralı ağırlığı 3.100 gram gelen kubar esrar maddesinin ele geçirildiği, Adli Tıp Kurumu ... Grup Başkanlığı Kimya İhtisas Dairesi'nin 12/06/2007 tarihli raporunda, net ağırlığı 2.888 gram gelen kenevir bitkisinden, 1.347,733 gram toz esrar elde edilebileceğinin bildirildiği anlaşılmalı; ele geçirilen uyuşturucu maddenin miktarı, ele geçiriliş şekli ve ele geçirildiği yer göz önüne alındığında, sanık hakkında TCK'nın 188/3. fıkrası uyarınca "uyuşturucu madde ticareti yapma" suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması gerekirken; suç niteliğinde hataya düşülerek, yazılı şekilde TCK'nın 191. maddesi uyarınca "kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma" suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması...”, Yargıtay 20. CD., E. 2015/925 K. 2015/2548 T. 25.06.2015, www.yargitay.gov.tr, (ET: 01.03.2021).

⁵³³ Yokuş Sevük, **age**, s. 148.

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin eylemlerinin saikini tespitte uygulamada en çok faydalanılan kriter satın alınan, kabul edilen veya bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarıdır⁵³⁴. Bu miktarın az olması, failin kullanma amacını gösterebilir. Örneğin kişisel kullanım sınırını aşmayacak miktarda tek seferlik kullanım için madde temin edilmesi maddenin kullanım amacıyla satın alındığına, kabul edildiğine ve bulundurulduğuna işaret edebilir⁵³⁵. Buna karşılık kişinin tek kişi tarafından uzun bir sürede

⁵³⁴ Çalışkan, **age**, s. 105.

⁵³⁵ Yokuş Sevik, **age**, s. 146; Çalışkan, **age**, s. 164; Ateş, **age**, s. 74-75 “...Dosyadaki bilgi ve belgelere göre, hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan işlem yapılan ...'nin kendisinde ele geçirilen maddeyi sanıktan aldığına ilişkin beyanı olmadığı, alım ve satım işleminin görülmediği, 04/01/2012 tarihinde ikametinde yapılan aramada ele geçirilen, kişisel kullanım sınırında olan uyuşturucu maddeleri kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin savunmasının aksine, kuşku sınırlarını aşan kesin ve yeterli delil bulunmadığı anlaşıldığından; sabit olan fiilinin “kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma” suçunu oluşturduğu gözetilmeden, sanık hakkında bu suç yerine “uyuşturucu madde ticareti yapma” suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması...”, Yargıtay 10. CD., E. 2014/15029 K. 2020/5002 T. 06.10.2020, www.yargitay.gov.tr, (28.02.2020). “Oluşa ve dosya içeriğine göre; sanık ...'in tüm aşamalarda savunmalarında ikametinde yapılan 19/06/2014 tarihli aramada ele geçirilen net 2 gr esrar maddesini, 14/01/2014 tarihinde net 4,5 gr esrar ve 01/02/2014 tarihinde net 11,2 gr esrar maddesinin sanıktan ele geçen suç konusu uyuşturucu maddelerin ele geçiriliş biçimi ve ele geçen madde miktarının kişisel kullanma sınırları içinde kalması karşısında; sanığın uyuşturucu maddeleri kullanma amacı dışında satmak veya başkasına vermek amacıyla bulundurduğuna ilişkin, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı ve eyleminin “kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma” suçunu oluşturduğu gözetilmeden uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkûmiyetine karar verilmesi...”, Yargıtay 20. CD., E. 2019/1626, K. 2020/177, T. 11.03.2020, www.yargitay.gov.tr, (ET: 24.06.2020); “Sanık ...'de 1,56 gr, sanık ...'in zaman zaman kullandığı ... plakalı araçta 1,05 gr. esrar ele geçmesi, sanık ...'in üzerinde esrar kırıntısı bulunması ve sanık ...'in ikametinde esrar kullanımına ilişkin folyo ve düzenek ele geçirilmesi ve ele geçen maddelerin uyuşturucu kullanımına ilişkin olması karşısında; sanıkların savunmalarının aksine, satma veya başkasına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulunduklarına ilişkin soyut ve değişik anlamlara gelebilecek iletişimin tespiti tutanakları dışında, kuşku aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı; sabit olan fiillerinin “kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma” suçunu oluşturduğu gözetilmeden, sanıklar hakkında bu suç yerine “uyuşturucu madde ticareti yapma” suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması...”, Yargıtay 10. CD., E. 2014/4059, K. 2020/523, T. 23.01.2020, www.yargitay.gov.tr, (ET: 24.06.2020).

TCK'da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin “kişisel kullanım miktarına” ilişkin bir kıstas yer almamaktadır. Miktar sınırlamalarına ilişkin değerlendirmeler uygulama ile şekillenmiştir; Özbek, Doğan ve Bacaksız, **age**, s. 811; Ancak kişinin satın aldığı uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarı kişisel kullanım sınırını aşmamakla birlikte başka delillerden kişinin bu maddeyi ticari bir amaçla satın aldığı tespit edilebiliyorsa o zaman miktar azlığına rağmen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu gündeme gelecektir; Ateş, **age**, s. 69-70; Aynı değerlendirme kabul etme ve bulundurma eylemleri bakımından da geçerlidir. Bkz. Tuncer, **age**, s. 147; Sevim, **age**, s. 147; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 354; Ergül, **age**, s. 150; Konuya ilişkin Yargıtay Kararları için Bkz. “Kolluk görevlilerinin uyuşturucu madde ticareti yapanlara yönelik yaptıkları çalışmalar sırasında B.T. B. sokak numaralı binanın önüne geldikleri sırada, sanığın görevlileri görerek kaçmaya başlaması ve yere siyah bir poşet atması üzerine, sanığın yere attığı poşet içerisinden satışa hazır hale getirilmiş uyuşturucu madde bulunan 19 paket esrar elde edildiği, sanığın yakalandığı 01/08/2007 tarihinde verdiği ifadesinde Büyükkırlangıç sokak 32 numaralı evde kaldığını beyan ettiği, tutanak mümzii tanıkların beyanlarından ve dosya kapsamından ele geçirilen uyuşturucu maddenin satışa hazır paketler olduğu ve sanığın eyleminin satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde sanığın

dahi tüketilmesi mümkün olmayan miktarda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alması, kabul etmesi veya bulundurması kişinin bu eylemini kullanım amacı dışında ticari bir amaçla gerçekleştirdiğine işaret etmektedir⁵³⁶. Buradaki “uzun bir süre” kriterini Yargıtay genel olarak bir yıl olarak belirlemiş, kişinin bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının bir yıllık kişisel kullanım ihtiyacı sınırında olması halinde suçu TCK m.191 kapsamında değerlendirmiş⁵³⁷, bu miktarı aşan durumlarda ise failin amacının ticari olduğundan bahisle suçu TCK m.188 kapsamında ele almıştır. Fakat yıllık kişisel ihtiyaç miktarı kişinin fiziksel ve ruhsal yapısına, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin türüne ve kullanım şekline göre değişkenlik gösterebileceğinden eğer kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma eylemlerini gerçekleştirirken kullanım amacı dışında hareket ettiğini gösterir başkaca bir delil bulunmuyorsa ve ele geçirilen madde miktarının kişinin bir yıllık kişisel ihtiyaç miktarı sınırında olup olmadığı şüpheliyse, fail ve uyuşturucu madde Adli Tıp Kurumu’na gönderilerek failin bir yıl içerisinde en fazla suça

beraatine karar verilmesi...”, Yargıtay 20. CD., E. 2015/1636, K. 2016/561, T. 10.02.2016; “İhbar üzerine yapılan aramada, karı-koca olan sanıkların müşterek olarak kullanmakta oldukları bahçe içerisinde ekili vaziyette 252 kök Hint keneviri bitkisi ile kurutulmaya bırakılmış net 1.237,500 gram kubar esrar maddesinin yakalandığı, arazideki kenevir bitkilerinin bir kısmının başının kopartılmış olduğu hususunun tutanağa bağlanmış olması, kenevir bitkilerinin bulunduğu arazi ile hemen yanda bulunan kubar esrar serili alan arasında yerlere dökülmüş kenevir parçalarının bulunduğu, bu durumun da koparılan kenevir bitkilerinin serilmek için götürülürken bir miktarının döküldüğünü gösterdiği, dolayısıyla sanıkların arazilerinde yetiştirilen kenevir bitkileri ile hemen birkaç metre ilerisinde serili vaziyette bulunan kubar esrar maddesi arasında illiyet bağının bulunması, sanık ... "amacım bu kenevir bitkilerini yetiştirip satmaktı." şeklindeki savunması, sanıkların savunmalarında kenevirleri içmek amacıyla ettikleri yönünde herhangi bir beyanlarının bulunmaması nedeniyle; eylem bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sanıkların ticari amaçla uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturduğu gözetilmeden kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan hüküm kurulması...”, Yargıtay 20. CD., E. 2015/928, K. 2015/958, T. 27.05.2015, www.yargitay.gov.tr, (ET: 24.06.2020).

⁵³⁶ Ateş, **age**, s. 106. “Sanığın duruşmadaki beyanı ve MERNİS adresine göre Şanlıurfa’da ikamet ettiği halde, uyuşturucu maddeyle birlikte ters istikamette Adana’da yakalanması, suç konusu uyuşturucu maddenin miktarının günlük ya da yolculuk esnasındaki kişisel kullanım ihtiyacının çok üzerinde olması, yakalandığı yer ve zaman, yakalanış biçimi ve dosya içeriğine göre, sanığın eyleminin uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suçun niteliği yanlış değerlendirilerek kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan hüküm kurulması...”, Yargıtay 10. CD., E. 2015/5706 K. 2019/ 247, T. 14.01.2019, <https://legalbank.net/arama>, (ET: 28.02.2021).

⁵³⁷ “...Hakkında ihbar bulunan ve beraat eden kardeşi ... ile birlikte yaşadığı evin ikinci katında ele geçirilen ve Adana Kriminal Polis Laboratuvarının 20/11/2012 tarihli raporuna göre net 670 gram olan, yıllık kişisel kullanım miktarında bulunan suça konu uyuşturucu maddeyi satma veya başkalarına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin soyut ihbar dışında delil elde edilemediği, sanığın eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden, yazılı gerekçe ile uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan hüküm kurulması...”, Yargıtay 20. CD., E. 2015/12637 E. K. 2019/530 T. 23.01.2019, www.yargitay.gov.tr, (ET: 01.03.2021).

konu uyuşturucu maddeden ne kadar kullanabileceğinin tespiti istenmeli ve kurumun ulaştığı sonuç doğrultusunda suç tipi belirlenmelidir⁵³⁸.

Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma eylemlerinin amacını tespitte failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, madde alışkanlığının bulunması failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amacıyla temin ettiğine işaret edebilir⁵³⁹. Buna karşılık failin uyuşturucu madde kullanmadığının tespit edilmiş olması halinde ise kastının uyuşturucu madde ticaretine yönelik olması ihtimali gündeme gelebilir⁵⁴⁰. Bu sebeple soruşturma evresinde failin madde alışkanlığının olup olmadığının tespit edilmesi önem taşımaktadır. Bu durumun tespitinde kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığını beyan etmiş olması yeterli değildir, bu kullanımın laboratuvar incelemeleri sonucundaki tespiti ise ancak bir yan delil olarak kullanılabilir⁵⁴¹. Zira bir yandan ticaret amacının tespit edilmiş olması halinde TCK m.188’de düzenlenen yaptırımlardan kurtulmak için failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi yalnızca kullanım amacıyla bulundurduğunu beyan etme ihtimali varken diğer yandan failin daha önce hiç uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmamakla birlikte bu neviden bir maddeyi ilk defa kullanım amacıyla bulunduran bir kişi olma olasılığı da vardır⁵⁴².

⁵³⁸ Tuncer, **age**, s. 145; Yargıtay 10. CD., E. 2000/9285 K. 2000/14319, Güngör ve Kınacı, **age**, s. 363. “...Kişisel kullanım için kabul edilebilecek miktar, kişinin fiziksel ve ruhsal yapısı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddenin niteliğine, cinsine ve kalitesine göre değişiklik göstermekle birlikte, Adli Tıp Kurumunun mütalaalarında esrar kullananların her defasında 1-1,5 gram olmak üzere günde üç kez esrar tüketebildikleri bildirilmektedir. Esrar kullanma alışkanlığı olanların bunları göz önüne alarak, birkaç aylık ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda esrar maddesini ihtiyaten yanlarında veya ulaşabilecekleri bir yerde bulundurabildikleri de adli dosyalara yansıyan bilinen bir husustur. Buna göre, esrar kullanan failerin olağan sayılan bu süre içinde kişisel olarak kullanıp tüketebilecekleri miktarın üzerinde esrar maddesi bulundurmaları halinde, bulundurmanın kişisel kullanım amacına yönelik olmadığı kabul edilmelidir...”, YGCK, E. 2012/10-1294 K. 2013/16 T. 22.01.2013, www.yargitay.gov.tr, (ET: 01.03.2021).

⁵³⁹ Çalışkan, **Ticaret**, s. 233; Yargıtay 20. CD., E. 2017/4155 K. 2017/6865 T. 06.12.2017, www.yargitay.gov.tr, (ET: 06.03.2021).

⁵⁴⁰ Yokuş Sevik, **age**, s. 146.

⁵⁴¹ Çetin, **age**, s. 58.

⁵⁴² Akkaya, **age**, s. 343; Soner Çetin, **age**, s. 93; Konuya ilişkin Yargıtay Kararları için bkz. “Sanığın sübut bulan uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu gizlemek ve bu suçun cezasından kurtulmak için evinde ele geçirilen uyuşturucu maddeyi kullanmak için bulundurduğunu belirttiği, uyuşturucu madde kullandığının teknik yöntemlerle de saptanmadığı dikkate alınarak, sanık hakkında kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçundan beraat yerine yazılı şekilde hüküm kurulması...”, Yargıtay 20. CD., E. 2017/5102, K. 2017/6541, T. 27.11.2017, www.yargitay.gov.tr, (ET: 24.06.2020).

Failin amacı belirlenirken⁵⁴³ tüm bu kriterler bir bütün halinde değerlendirmeye tabi tutulmalı ve böylece suç tipi belirlenmelidir⁵⁴⁴.

3.1.4. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık, yapılan ve kanundaki tipe uygun eylemin hukuk düzenince yasaklanmış olması ve bu eylemin bütün hukuk düzeni ile bir çatışma içerisinde bulunması olarak tanımlanabilir⁵⁴⁵. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçuna özgü TCK'da özel hukuka uygunluk nedenleri düzenlenmediğinden, TCK sistematüğinde genel hükümler

⁵⁴³ Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma amacı kişisel kullanım veya ticaret yapma dışında "bir başkasının kullanımı" da olabilir. Bu halde TCK m.188'de düzenlenen bulundurma suçunun mu yoksa TCK-m.191'de düzenlenen bulundurma suçunun mu oluşacağı öğretide tartışmalıdır. Öğretide bir görüşe göre TCK m.188'de yer alan bulundurma eyleminin gerçekleşmesi için madde başlığı ve gerekçesi göz önüne alındığında failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ticari kazanç elde etme amacıyla bulundurması gerekir. Ancak bir başkasının kişisel kullanımı sınırında bir miktarı bulundurma ticari bir amaç taşımamaktadır. Bu sebeple başkasının kullanımı için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma TCK m.188 değil TCK m.191'de yer alan kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunu oluşturacaktır. Bkz. Ateş, **age**, s. 81-82. Diğer bir görüşe göre ise uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunun TCK m.191 kapsamında değerlendirilebilmesi için failin özel kastı, kişisel kullanım amacı, arandığından bir başkasının kullanımı için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran kişinin cezai sorumluluğu TCK-m.188/3 kapsamında değerlendirilmelidir. Bkz. Tuncer, **age**, s. 156; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 354. Bununla birlikte, bir başka kişinin kullanımı için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmayı, bulunduran kişide kullanım kastı olmadığından TCK m.191 kapsamında değerlendirilemeyeceği, ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulunduran kişinin suçunun, TCK m.188 f.3'e göre uyuşturucu veya uyarıcı madde tedarik etme olarak da kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir. Gerekçe olarak bu neviden bir maddeyi tedarik eden kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin maliki olması gerektiği belirtilmiş, başkasının kullanımı için bulunduran uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanan kişiye ait olması halinde TCK m.190'da düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun oluşacağı belirtilmiştir. Bkz. Çetin, **age**, s. 74.

⁵⁴⁴ Bu kriterlerin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin fail tarafından kişisel kullanım amacıyla yasa dışı yollarla Türkiye'den yabancı bir ülkeye götürülmesi veya yabancı bir ülkeden Türkiye'ye getirilmesi durumunda oluşacak suç tipi belirlenirken de failin amacını tespit etme değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Güngör ve Kınacı, **age**, s. 178; Karakaş Doğan, **age**, s. 155; Kurt ve Kurt, **age**, s. 50. Karşıt Görüş için bkz. Yusuf Yaşar, **age**, s. 195-196. Bu kriterlerin uyuşturucu maddenin kişisel kullanım amacıyla nakil ve sevk edilmesi halinde oluşacak suç tipi belirlenirken de failin amacını tespit etme değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 141. Karşıt görüş için bkz. Tuncer, **age**, s. 153. Bu kriterlerin uyuşturucu kişisel kullanım amacıyla imali halinde oluşacak suç tipi belirlenirken de failin amacını tespit etme değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Güngör ve Kınacı, **age**, s. 357; Akkaya, **age**, s. 342; Sevdin, **age**, s. 125-126; Ateş, **age**, s. 77-79. Karşıt görüş için bkz. Yaşar, **age**, s. 193; Yazar imalin amacının kişisel kullanım olması halini de kapsayacak şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme eyleminin her halükarda ticari nitelikli bir eylem olduğundan bahisle kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme eyleminin TCK m.188 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. Arzu Tuncer, **age**, s. 152.

⁵⁴⁵ Artuk vd., s. 476.

içerisinde sınırlı sayıda düzenlenen hukuka uygunluk nedenlerine göre bu suç tipinin hukuka aykırılık unsurunun incelenmesi gerekmektedir⁵⁴⁶.

Bir kişinin tedavi, ağrı veya acıyı azaltma gibi tıbbi zorunluluk olarak doktor reçetesinde verilen izin dahilinde, sınırlarında ve gereklerine uygun şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde içeren ilaçları temin etmesi halinde TCK m.26 f.1’de düzenlenen hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi gündeme gelecek ve TCK m.191’de düzenlenen suç oluşmayacaktır⁵⁴⁷. Burada hakkın kullanılması kapsamında hukuka uygunluk sebebi sayılan hak kişinin sağlık ve tedavi hakkı ile yaşam hakkıdır⁵⁴⁸. Bu hak kapsamında tıbbi ihtiyaç halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde özelliği gösteren ilaçların satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması ve kullanılması hukuka uygun olacaktır⁵⁴⁹. Bununla birlikte bu hukuka uygunluk nedeninin temel şartı uyuşturucu veya uyarıcı madde nitelikli ilacın kullanımının doktor tarafından uygun bulunması ve buna dair reçetenin varlığıdır. Bu sebeple kişinin doktor reçetesi olmadan ağrısını veya acısını dindirmek, tıbbi bir müdahale gerektiren bir sorununu kendi başına çözmek gibi maksatlarla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alması, kabul etmesi, bulundurması ve kullanması⁵⁵⁰ yahut doktor reçetesi olmakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı nitelikli bu ilacı reçete gereklerine uygun kullanmaması, izin sınırlarını aşması durumunda kişinin bu eylemleri hukuka aykırı olacak ve TCK m.191’de düzenlenen suç oluşacaktır⁵⁵¹.

3.1.5. Kusurluluk

Kusurluluk, tipikliğin maddi unsuru, manevi unsuru ve hukuka aykırılık unsuruyla birlikte failin gerçekleştirdiği haksız eylem dolayısıyla hukuken kınanabilirliğinin tespitidir.

⁵⁴⁶ Ateş, **age**, s. 110.

⁵⁴⁷ Tuncer, **age**, s. 144, 158; Elmas, **age**, s. 618; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 367; Güreli, **age**, s. 12-13, Soyaslan, **age**, s. 495.

⁵⁴⁸ Bayraktar, “Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak”, **age**, s. 402; Özbek, Doğan ve Pınar Bacaksız, **age**, s. 813.

⁵⁴⁹ Ateş, **age**, s. 111; Kurt ve Kurt, **age**, s. 214.

⁵⁵⁰ Akkaya, **age**, s. 354.

⁵⁵¹ Yokuş Sevik, **age**, s. 152; Karakaş Doğan, **age**, s. 291; Kurt ve Kurt, **age**, s. 214.

Kusursuz ceza olmaz ilkesi uyarınca bir kişinin hukuken kınanabilmesi için haksız eylemi gerçekleştirmesinin yanı sıra bu eylemi gerçekleştirirken kusurunun da bulunması gerekmektedir⁵⁵². TCK m.191 kapsamında ise kusurluluğu etkileyen haller zorunluluk hali, kusurluluğu etkileyen hata hali ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi altında bulunma hali olmak üzere üç başlık altında karşımıza çıkmaktadır⁵⁵³.

TCK m.191 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde yoksunluğu çeken kişinin kriz geçirme tehlikesi karşısında bu maddeyi bulundurması hali zorunluluk hali kapsamında değerlendirilebilecek⁵⁵⁴, ek olarak bulunduğu yer sebebiyle hekime başvurma imkânının bulunmadığı hallerde kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ağrısını dindirmek veya benzeri bir sebeple bir tehlikeyi engellemek amacıyla kullanması hali de zorunluluk hali kapsamında kabul edilecektir⁵⁵⁵.

Kusurluluğu etkileyen bir başka hal ise TCK m.30 f.4'te düzenlenmiş bulunan hata halidir. *Haksızlık yanılığı* olarak adlandırılan bu hata halinde kişinin gerçekleştirdiği eylem hukuka aykırı olmakla birlikte, kişi eylemin hukuka uygun olduğu zannıyla hareket etmektedir. Bu halde eğer kişinin hatası kaçınılmaz ise kişinin cezalandırılması gündeme gelmeyecektir⁵⁵⁶. TCK m.191 kapsamında bu hata hali ele alındığında ise, kendi ülkesinde esrar içmenin serbest olduğunu, uyuşturucu madde kullanmanın ve bulundurmanın Türkiye'de hukuken izin verilmeyen eylemler olduğunu bilmediğini iddia eden kişinin somut olayın özellikleri, bilgi durumu, sosyal çevresi gibi özellikleri göz önünde bulundurularak

⁵⁵² Mahmut Koca ve İlhan Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 311; Özgenç, **age**, s. 402.

⁵⁵³ Ateş, **age**, s. 113-114.

⁵⁵⁴ Öğretide kişinin bir başkasının özellikle eş, anne, baba, çocuk, kardeş gibi yakın aile bireylerinden birinin uyuşturucu veya uyarıcı madde yoksunluğu içerisinde bulunduğu bir sırada kriz geçirmesini önlemek için bu krizi bertaraf edecek miktarda uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurması halinde bulundurma eyleminin zorunluluk hali kapsamında değerlendirileceğini savunan bir görüş bulunmaktadır. Bkz. Yokuş Sevük, **age**, s. 132. Karakaş Doğan, **age**, s. 291. Buna karşılık bir başka görüş bu durumda hekime başvurma imkânı olmaması halinde bulunduran kişinin zorunluluk halinden faydalanabileceğini aksi halde ise zorunluluk halinden bahsetmenin mümkün olmadığını kabul etmektedir. Bkz. Ateş, **age**, s. 115-116; Güngör ve Kınacı, **age**, s. 136.

⁵⁵⁵ Zafer, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti", **age**, s. 351. Ancak bu hal bir zorunluluk hali olarak kabul edilse dahi kişinin bu durumda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanması TCK m.191 kapsamında kullanma seçimlik hareketini oluşturacak ve kanun gereğince güvenlik tedbirine hükmedilebilecektir. Dolayısıyla bu durumun zorunluluk hali kapsamında değerlendirilmesi bir anlam ifade etmeyecektir. Bkz. Çetin, **age**, s. 109-110; Tezcan, Erdem ve Önok, **age**, s. 1023.

⁵⁵⁶ Koca ve Üzülmez, **age**, s. 369-371; Özgenç, **age**, s. 492.

hatasının kaçınılmaz olup olmadığı değerlendirilecektir. Bu değerlendirme sonucunda failin hatasının kaçınılmaz olduğuna karar verilirse kişinin kusuru ortadan kalkacaktır, lakin örneğin fail uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaya yahut kullanmaya suç olarak düzenlememiş bir ülkenin vatandaşı olmasına rağmen bu maddeleri bulundurduğu ülkede suç olarak kabul edildiğini bilecek durumda ise⁵⁵⁷ failin hatasının kaçınılabılır olduğu kabul edilerek cezai sorumluluğuna gidilecektir⁵⁵⁸.

TCK m.191 kapsamında kusurluluğu etkileyen son hal olarak karşımıza irade ve algılama yeteneğini etkileyen uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi altında olma hali çıkmaktadır. Bu noktada TCK m.34 f.1 gereğince iradesi dışında uyuşturucu veya uyarıcı madde alan ve bu maddenin etkisiyle hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamadığı bir eylem gerçekleştiren yahut davranışlarını yönlendirme yeteneğini büyük ölçüde azalttığı bir haldeyken hukuka aykırı bir eylem gerçekleştiren kişinin cezai sorumluluğu ortadan kalkacaktır⁵⁵⁹. Bununla birlikte irade dışı alınan uyuşturucu veya uyarıcı madde, kişinin kusur yeteneği üzerinde önemli sayılmayacak bir azalmaya sebebiyet vermişse o halde failin cezai sorumluluğu devam edecek, bu durum yalnızca TCK m.61 f.1 uyarınca temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır⁵⁶⁰. Bununla birlikte TCK m.34 f.2 uyarınca kişinin hukuka aykırı eylemi gerçekleştirdiği sırada iradi olarak aldığı uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi altında bulunması halinde ise kişinin tam bir cezai sorumluluğu bulunmaktadır⁵⁶¹. Alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığına dair TCK m.34’te bir hüküm bulunmamakla birlikte TCK m.57 f.7’de düzenlenen alkol ve uyuşturucu madde bağımlılarına özgü tedavi ve güvenlik tedbiri göz önüne alındığında, kişinin bu bağımlılığının suçun işlenmesi sırasında failin davranışlarını yönlendirmesinde etkili olduğu tespit edilebiliyorsa kişi iradesi ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olsa dahi kişinin kusurundan söz edilemeyecektir⁵⁶².

⁵⁵⁷ Yokuş Sevik, **age**, s. 150.

⁵⁵⁸ Koca ve Üzülmöz, **age**, s. 372; Özgenç, **age**, s. 494.

⁵⁵⁹ Koca ve Üzülmöz, **age**, s. 332-333.

⁵⁶⁰ Artuk vd., **age**, s. 630.

⁵⁶¹ Yokuş Sevik, **age**, s. 151.

⁵⁶² Artuk vd., **age**, 631-632.

3.1.6. Suça Teşebbüs, Gönüllü Vazgeçme ve Etkinlik Pişmanlık

TCK m.191 f.1’de düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak⁵⁶³, kabul etmek⁵⁶⁴, bulundurmak⁵⁶⁵ veya uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçları bahsi geçen eylemlerin gerçekleştirilmesiyle birlikte tamamlanan sırf hareket suçlarıdır⁵⁶⁶. Bu sebeple bu suça teşebbüsten bahsedebilmek için failin icra hareketlerine başlamış olması, elinden olmayan sebeplerle bu icra hareketini tamamlayamamış olması ve icra hareketlerinin bölünebilir olması gerekir⁵⁶⁷.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun teşebbüse elverişli olup olmadığı konusunda ise bizim de katıldığımız öğretideki hakim görüşe göre, kullanma fiilinin tamamlanmış sayılabilmesi için esrarlı sigaradan bir nefes dahi çekilmesi yeterli olduğundan ve failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmadan hemen önce yakalanmış olması

⁵⁶³ Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma eyleminin tamamlanması için alıcı ve satıcı arasında bu maddenin satışı konusunda varılan anlaşmanın yanı sıra uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerindeki fiili yahut hukuki hakimiyetin alıcıya geçmiş olması gerekir. Bkz. Tuncer, **age**, s. 159. Bu sebeple suçun icra hareketlerine başlandıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde alıcının hakimiyetine geçmeden önce engel bir durumun ortaya çıkmış ise suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır, Elmas, **age**, s. 627. Örneğin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak için parayı satıcıya teslim ederken yakalanan kişinin işlediği suç teşebbüs aşamasında kalmıştır. Bkz. Yokuş Sevik, **age**, s. 154-155. “...*Dosya kapsamından uyuşturucu madde ticareti yaptığı yönünde istihbari bilgi bulunan Yusuf Kemal Serengil ile dosya sanığı Mehmet’in suç tarihinde saat 16.00 sıralarında yol üzerinde durdurulmalarından sonra Yusuf Kemal Serengil’in cebinden çıkardığı suça konu maddenin sarılı bulunduğu kağıdı yere attığı olayda; sanığın aşamalarda alınan savunmalarında, Yusuf’tan eroin satın almak istediğini, kendisine 50 TL para verdiğini ancak maddenin kendisine tesliminden önce polislerin kendilerini gördüğünü ve Yusuf’un takvim yaprağına sarılı maddeyi yere attığını belirtmesi ve üzerinde yapılan aramada suç unsuruna rastlanılmayan sanığın ayrıca uyuşturucu madde kullandığının teknik yöntemlerle de belirlenmemesi karşısında, sanığın eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçuna teşebbüs aşamasında kaldığı gözetilmeden, suçun tamamlandığından bahisle yazılı şekilde hüküm kurulması...*”, Yargıtay 20. CD., E. 2018/3647 K. 2019/7024 T. 10.12.2019, www.yargitay.gov.tr, (ET: 08.03.2021).

⁵⁶⁴ Kabul etme eyleminin tamamlanabilmesi için tıpkı satın alma eyleminde olduğu gibi suça konu maddenin kabul eden kişinin hakimiyet alanına girmiş olması gerekir. Bu sebeple uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabulü için icra hareketlerine başladıktan sonra maddenin teslimi sırasında yakalanması gibi engel bir durumun ortaya çıkması halinde kabul edenin işlediği suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır, Ateş, **age**, s. 122.

⁵⁶⁵ Uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu ise kesintisiz bir suç olup bulundurma eylemi devam ettiği sürece fiilin içerdiği haksızlık da devam etmektedir lakin sırf hareket suçu olan ve icra hareketlerinin ne zaman başladığının çoğu durumda tespiti mümkün olmayan bulundurma eyleminin yapılmasıyla birlikte suç tamamlanmaktadır, Koca ve Üzülmöz, **age**, s. 124, Tezcan, Erdem ve Önok, **age**, s. 1028; Karakaş Doğan, **age**, s. 293. Teşebbüsün mümkün olduğuna ilişkin bkz. Kurt ve Kurt, **age**, s. 214.

⁵⁶⁶ Ateş, **age**, s. 120.

⁵⁶⁷ Artuk vd., **age**, s. 672; Çalışkan, **age**, s. 247.

halinde bulundurma suçunun tamamlanmış olmasından dolayı uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun teşebbüse elverişli değildir⁵⁶⁸. Diğer bir görüş ise yukarıdaki örneklerde teşebbüsten bahsedilemeyeceğini kabul etmekle birlikte, kullanma suçunun teşebbüse elverişli olup olmadığının belirlenebilmesi için kullanma fiilini oluşturan icra hareketlerinin bölünebilir olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini belirtmiş, eroini damara enjekte etmek amacıyla ısıtan failin yakalanması örneğinde olduğu gibi failin bölünebilir icra hareketlerine başlamış lakin engel bir durumun ortaya çıkmış olması halinde kullanma suçuna teşebbüsün mümkün olabileceğini ifade etmiştir⁵⁶⁹.

TCK m.36 uyarınca fail TCK m.191 f.1’de yer alan suçun seçimlik hareketlerinden birinin icrasına başlamış olmakla birlikte icra hareketlerine gönüllü olarak son verdiğinde gönüllü vazgeçme hükümleri gündeme gelecektir⁵⁷⁰. Örneğin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak üzere satıcıya parayı vermiş olmasına rağmen gönüllü olarak maddeyi almaktan vazgeçen kişi kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma suçuna teşebbüsten dolayı cezalandırılmayacaktır⁵⁷¹.

TCK m.191’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma suçu bakımından bu suçla mücadeleye yönelik olarak TCK m.192’de cezayı azaltan ve cezayı kaldıran olmak üzere özel etkin pişmanlık hallerine yer verilmiştir⁵⁷². Bu özel etkin pişmanlık hallerinden ilki cezayı kaldıran şahsi sebeplerden biri olarak düzenlenen TCK m.192 f.2 hükmüdür. Bu hükme göre kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi bu maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini, resmi makamlar tarafından haber alınmadan evvel bizzat kendisi merciine haber verir, bu suretle suçluların yakalanması yahut uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırmış olur ise bu kişiye ceza verilmeyecektir⁵⁷³.

⁵⁶⁸ Kurt ve Kurt, **age**, s. 216; Özbek, Doğan ve Bacaksız, **age**, s. 818-819.

⁵⁶⁹ Ateş, **age**, s. 125.

⁵⁷⁰ **Age**, s. 126.

⁵⁷¹ Yokuş Sevik, **age**, s. 159; Çetin, **age**, s. 117.

⁵⁷² Parlar ve Demirel, **age**, s. 443.

⁵⁷³ TCK-m.191’de suçu oluşturan seçimlik hareketlerden biri olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma eyleminin 6545 Sayılı Kanun ile madde metnine eklenmesi üzerine TCK-m.192 f.2’de düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma eylemi bakımından da geçerli olduğunu ifade etmek gerekir. Bkz. Ateş, **age**, s. 145.

Cezayı kaldıran bir başka etkin pişmanlık hali ise TCK m.192 f.4'te düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin TCK m.191'de düzenlenen suçtan dolayı hakkında soruşturma başlatılmadan evvel resmi makamlara yahut sağlık kuruluşlarına tedavi olmak üzere bizzat başvuruda bulunması halinde bu kişiye ceza verilmeyecektir⁵⁷⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına özgü etkin pişmanlık hallerinin sonuncusu ise TCK m.192 f.3'te cezayı azaltan şahsi sebep olarak düzenlenen etkin pişmanlık halidir. Bu hükme göre TCK m.188 ve TCK m.191'de yer alan suçların resmi makamlar tarafından haber alınmasından sonra gönüllü olarak suçun meydana çıkması ve fail yahut diğer suç ortaklarının yakalanması için bizzat hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek cezaya kişinin yaptığı yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadar indirim uygulanacaktır⁵⁷⁵.

3.1.7. Suça İştirak

Birden fazla kişinin kullanmak için temin edilen bir miktar uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi beraber kullanması halinde uyuşturucu madde kullanma suçu bizzat işlenebilen bir suç olduğundan her bir failin kullanma eylemi bakımından bağımsız şekilde sorumluluğuna gidilecektir. Örneğin esrarlı sigarayı birlikte içen iki kişinin her birinin kullanma eylemi birbirinden bağımsız olduğundan her bir fail için ayrı ayrı uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu oluşur⁵⁷⁶.

TCK m.191'de düzenlenen suçta dolaylı faillik de mümkündür. Örneğin, içerisinde esrar bulunduğu halde içinde kişisel eşyalarının bulunduğunu söyleyerek çantasını bir başka

⁵⁷⁴ Akkaya, **age**, s. 498-499.

⁵⁷⁵ **Age**, s. 479.

⁵⁷⁶ Çetin, **age**, s. 123-124; Karakaş Doğan, **age**, s. 294; Tezcan, Erdem ve Önok, **age**, s. 1030, Ateş, **age**, s. 128. Güngör ve Kınacı, birden fazla kişinin iştirak halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanabileceğini ifade etmiş, temin ettikleri uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi birlikte kullanan faillerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunu iştirak halinde işlediklerini kabul etmiştir, Güngör ve Kınacı, **age**, s. 366.

kişiyi taşıtan ve çantanın görevliler tarafından arandığı sırada içinde esrar olduğu tespit edilen çantanın sahibi TCK m.37 f.2 uyarınca TCK m.191’de yer alan suçtan dolayı fail olarak sorumlu olacaktır. Çantayı taşıyan kişinin ise çantanın içerisindeki esrardan haberdar olmadığı ve uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma eyleminde kastı mevcut olmadığı için sorumluluğu da söz konusu olmayacaktır⁵⁷⁷.

Yine TCK m.191’de düzenlenen suça azmettiren veya yardım eden şeklinde şerik olarak da katılmak mümkündür. Örneğin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının insanı sorunlardan uzaklaştırdığı, temin etmenin zor olmadığı, mutlaka her zaman bir miktar bulundurmanın faydalı olacağı gibi sözlerle bir kişide kullanması için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma kararı oluşturan kişi TCK m.191’deki suçun işlenmesiyle birlikte azmettiren olarak sorumlu olacaktır⁵⁷⁸. Ayrıca örneğin kullanmak üzere satın aldığı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi saklaması için faile kendi evini açan kişi TCK m.191’den yardım eden olarak sorumlu olacaktır⁵⁷⁹.

3.1.8. Suçların İçtimai

Suçların içtimaiinde ise kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma eylemlerinin tek bir suç işleme kararı kapsamında değişik zamanlarda birden çok kez işlenmesi halinde faile tek bir ceza verilecek⁵⁸⁰ lakin zincirleme suç koşulları oluştuğunda TCK m.43 f.1 uyarınca verilen ceza artırılabilecektir⁵⁸¹.

⁵⁷⁷ Sevdim, **age**, s. 172.

⁵⁷⁸ Tuncer, **age**, s. 161-162.

⁵⁷⁹ Yokuş Sevik, **age**, s. 161.

⁵⁸⁰ Çalışkan, **age**, s. 286.

⁵⁸¹ Ateş, **age**, s. 133.

3.1.9. Muhakeme ve Yaptırım

TCK m.191 f.1 uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi için iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Buna ek olarak TCK m.191 f.2’de bu suçtan dolayı kişi hakkında başlatılan soruşturmada CMK m.171 f.3’te kamu davasının ertelenmesi için aranan koşulların somut olaydaki varlığına bakılmaksızın beş yıl süre ile kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilecektir. Ayrıca erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır⁵⁸². Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması noktasında uyuşturucu madde kullanmak ile kullanmamak arasında bir ayırım yapılmamıştır. Bununla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmamakla birlikte, kullanmak için bu maddeleri satın alan, kabul eden veya bulunduran kişiler için denetimli serbestlik tedbiri tek başına uygulanırken⁵⁸³ kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcı olması halinde bu kişi hakkında verilen denetimli serbestlik tedbiri süresi içerisinde bu kişinin tedavi altına alınması imkânı getirilmiştir⁵⁸⁴.

3.2. ALMAN CEZA HUKUKUNDA UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Almanya’nın uyuşturucu madde politikası temelde önleme, terapi ve sınırlandırma olmak üzere üç temel kısımdan oluşmaktadır⁵⁸⁵. İzlenen politika madde kullanımına başlamak için önemli bir risk faktörü oluşturan uyuşturucu maddelerin bulunabilirliğini sınırlandırmak amacıyla uyuşturucu maddelerle işigali eksiksiz olarak kontrol etmek üzerine kurulmuştur⁵⁸⁶. İşte uyuşturucu maddelere ilişkin ceza hukuku, bu kontrolü güvence altına

⁵⁸² Özbek, Doğan ve Bacaksız, **age**, s. 822.

⁵⁸³ Yokuş Sevik, **age**, s. 186.

⁵⁸⁴ **Age**, s. 183.

⁵⁸⁵ Weber, “BtMG-Einleitung”, **age**, Rn. 121.

⁵⁸⁶ “BtMG-Einleitung”, **age**, Rn. 127.

almak için sınırlandırıcı önlemler düzeni olarak hizmet eder⁵⁸⁷. Birinci bölümde de ifade edildiği üzere ceza hukukunda uyuşturucu maddelerle ilgili düzenlemelerin yer aldığı temel Kanun 1981 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu'dur.

3.2.1. 1981 Tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu

Uyuşturucu maddelerin bir yandan tıbbi tedavi amacıyla özellikle ağrı ve acının dindirilmesi için vazgeçilmez olması diğer yandan bağımlılık yaratması sebebiyle kötüye kullanıldığında bireyin sağlığı için zararlı olması göz önüne alınarak⁵⁸⁸ Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nun amaçları Al.UMK §5 f.1 b.6'da, toplumun tıbbi ihtiyaçları için gerekli olan uyuşturucu maddelerin tedarikinin sağlanması, ayrıca uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılması ve uyuşturucu madde bağımlılığının önlenmesi olarak açıklanmıştır. Bu amaçlar göz önüne alındığında bu Kanun ile korunmak istenen hukuki değer toplum sağlığı olarak özetlenebilmektedir⁵⁸⁹. Bununla birlikte bu Kanun'un bir diğer amacı da maddi açıdan güçlü olan suç örgütlerinin sebebiyet verdiği sosyo-politik zararların önüne geçilmesidir⁵⁹⁰.

Kanun temelde uyuşturucu maddelerle işgal prosedürlerini ve izin yükümlülüklerini düzenlediği için idare hukukuna dair bir mevzuat olarak karşımıza çıkar⁵⁹¹. Kanun'da düzenlenen idari prosedürler uyuşturucu maddelerle tıbbi gereklilikler sebebiyle işgali mümkün kılmaktadır. Her ne kadar tedavi amaçlı uyuşturucu madde kullanımı gerekli olsa bile uyuşturucu maddelerin kullanılması ve el değiştirmesi çoğu zaman tıbbi amaçlı olmamaktadır. Bu durumda uyuşturucu maddelerle işgal yasal prosedürlere aykırı olarak gerçekleştirildiğinden cezalandırılabilirliği gündeme gelmektedir⁵⁹². İşte uyuşturucu maddelerle işgale ilişkin bu suçlara Alman Ceza Kanunu'nda yer verilmemiş, bu suçlar Al.UMK §§29-34 arasında düzenlenmiştir. Bu hükümler dikkate alındığında, birinci

⁵⁸⁷ Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 321.

⁵⁸⁸ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 40.

⁵⁸⁹ Oğlakçioğlu, "Vorbemerkung zu §29", **age**, Rn. 7; Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, s. Rn. 311.

⁵⁹⁰ Oğlakçioğlu, "Vorbemerkung zu §29", **age**, Rn. 1.

⁵⁹¹ Pfister, **age**, s. 254.

⁵⁹² Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 321-322.

bölümde de ifade edildiği gibi yasa koyucunun uyuşturucu maddelerle ilişki temin eden, kullanım eylemi haricinde kalan tüm davranışları yaptırıma bağlayarak suç olarak düzenlediği görülür. Bu yasaklamanın tek istisnası ise uyuşturucu maddenin kullanılmasıdır⁵⁹³.

Aşağıda Alman hukukundaki kullanımla bağlantılı olan uyuşturucu madde suçlarına ilişkin düzenlemeler ve kullanım eylemi için getirilen özel hükümler sırasıyla incelenecektir.

3.2.1.1. Temel Ceza Hükümü: Al.UMK §29⁵⁹⁴

Al.UMK §29 uyuşturucu madde suçları için temel ceza hükmü olup, bu hükümde yer alan eylemlerden birini gerçekleştirmiş olması halinde kişi beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. Bu hüküm çerçevesinde sayılan eylemlerin suç oluşturması için failde satış yapma ve kar elde etme saikinın bulunması gerekmemektedir. Zira Al.UMK §29’da sayılan “uyuşturucu madde ticareti” haricinde kalan iştilgal eylemlerinin hiçbiri suçun oluşumu bakımından kişisel kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirilmesini gerektirmez. Fail hükümde tanımlanan ithal, bulundurma vb. eylemleri kazanç elde etme saikiyle gerçekleştirirse bu eylem genel anlamda uyuşturucu madde ticareti suçu içerisinde ele alınır⁵⁹⁵.

Suç oluşturan uyuşturucu maddelerle iştilgal eylemlerinden biri **uyuşturucu maddenin edinilmesidir**. Uyuşturucu madde edinmek, bu eylemin amacı dikkate alınmaksızın, bir başkasının uyuşturucu madde üzerindeki fiili tasarruf yetkisinin o kişinin rızasıyla devralınmasıdır⁵⁹⁶. Uyuşturucu madde edinilmesi bir bedel karşılığında yahut

⁵⁹³ Thomas Exner, “Einführung in das Betäubungsmittelstrafrecht”, JuS, 2019, Rn. 211.

⁵⁹⁴ TCK’nın aksine Al.UMK’da “uyuşturucu madde ticareti” de suçu oluşturan diğer eylemlerle birlikte Al.UMK §29 hükmünde düzenlenmiştir. Lakin bu eylem tez konusu “uyuşturucu madde kullanımı” ile doğrudan bağlantılı olmadığından tek başına incelenmemiş, uyuşturucu madde kullanımı ile bağlantılı diğer eylemler incelenirken uyuşturucu madde ticaretine karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir.

⁵⁹⁵ Oğlakçıoğlu, *Betäubungsmittelstrafrecht*, s. 747.

⁵⁹⁶ Weber, “BtMG-§29”, *age*, Rn. 1193.

bedelsiz olarak gerçekleştirilebilir. Ancak eğer bir kişi uyuşturucu maddeyi yerinde ve hemen tüketmek üzere uygun bir miktarda edinirse bu suç oluşmaz⁵⁹⁷.

Suç oluşturan **izinsiz uyuşturucu madde temin etme** ise, bir kişinin bulundurma iradesiyle birlikte uyuşturucu madde üzerinde fiili hakimiyet gücünü elde etmesi anlamına gelir. Kanun koyucunun A1.UMK'nın 29. maddesinde “başka yollarla” temin etme ibaresine yer vermesi yasa dışı uyuşturucu madde trafiğine sebep olan tüm davranışları mümkün olduğunca eksiksiz şekilde kontrol altında tutma iradesinin bir yansımasıdır. “Başka yollarla” uyuşturucu madde teminine sahipsiz uyuşturucu maddeleri bulmak, uyuşturucu maddeyi şantaj/hırsızlık/soygun yoluyla elde etmek örnek olarak gösterilebilir. Burada önemli olan kişinin uyuşturucu madde üzerindeki fiili tasarruf yetkisi konusundaki iradesi ve imkânı ile maddeye sahip olmasıdır. Bu sebeple çocuklarından, öğrencilerinden veya müşterilerinden uyuşturucu maddeyi derhal yok etmek veya yok ettirmek için gizlice veya rızası ile alan ebeveynler, öğretmenler veya uyuşturucu madde bağımlılığı danışmanları, uyuşturucu madde üzerinde kendi amaçları için kullanmak üzere fiili hakimiyet sağlamadıklarından bu suç kapsamında cezalandırılmazlar⁵⁹⁸.

Tıpkı diğer hareketler de olduğu gibi **uyuşturucu madde bulundurma eylemi** de kişi uyuşturucu maddeyi kişisel tüketim için bulundursa dahi A1.UMK §29 f.1 No.3 uyarınca suç olarak düzenlenmiş⁵⁹⁹ ve karşılığında beş yıla kadar hapis cezası ve adli para cezası yaptırımını öngörülmüştür⁶⁰⁰.

Bulundurma, kişinin uyuşturucu madde üzerinde serbestçe tasarruf etmesini sağlayan fiili hakimiyeti olarak tanımlanabilir ve kesintisiz bir suçtur⁶⁰¹. Bulundurma eylemi bakımından suç konusu uyuşturucu maddeler Kanun'un I-III ek listelerinde sayılan tüm

⁵⁹⁷ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 109.

⁵⁹⁸ **Age**, Rn. 139.

⁵⁹⁹ Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 323.

⁶⁰⁰ Alman hukukunda “bulundurma” eylemi, uyuşturucu maddelerin satılması veya satın alınmasına ilişkin eylemlerin sabit olmadığı durumlarda somut olayda incelenecek ikincil eylem niteliği taşır. Bkz. Exner, **age**, Rn. 214.

⁶⁰¹ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 113.

uyuşturucu maddelerdir⁶⁰². Bununla birlikte tek başına kullanım için yeterli olmayacak kadar kuuk miktarlarda uyuşturucu madde bulundurmak, Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu bakımından hukuka aykırı uyuşturucu madde bulundurmak olarak deęerlendirilemez⁶⁰³. Aynı şekilde önceki kullanımdan dolayı uyuşturucu madde tüketimi için gereken teçhizatın (pipo, şırınga, kaşık, filtre vb.) zerinde bulunan uyuşturucu madde kalıntıları için de kişi uyuşturucu madde bulundurma suçundan cezalandırılmaz⁶⁰⁴. Hukuka aykırı uyuşturucu madde bulundurma olarak kabul edilmeyen bir başka durum ise içerisinde eroin zeltisi bulunan bir şırınganın teslim alınması ve hemen ardından kişinin kendisine enjekte etme halidir⁶⁰⁵.

Öte yandan, uyuşturucu madde kullanıcısı olan bir kişi, kişisel tüketimi için bir miktar uyuşturucu maddeyi evdeki dolabında bulundurursa kullanma eylemi cezalandırılmamakla birlikte uyuşturucu madde bulundurduğu için cezalandırılması gündeme gelebilmektedir. Almanya'da uyuşturucu madde politikası açısından tartışmalı olan da tıpkı bu örnekte olduğu gibi yalnızca kişisel tüketim için uyuşturucu madde bulundurmanın suç olarak düzenlenmesidir. Çünkü uyuşturucu madde bulundurmak tek başına kimseye zarar verme olasılığı bulunan bir eylem değildir. Ayrıca eğer fail uyuşturucu maddeyi yalnızca kendisi tüketmek için bulunduruyorsa, kendi kendine zarar vermenin cezasızlığı prensibi gereği, tıpkı intihar etmenin, kendi kendini yaralamanın veya uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmemesi gibi, kişisel kullanım için bulundurma eyleminin de bu kapsamda değerlendirilmesi mmkndr⁶⁰⁶. Lakin her ne kadar Alman hukukunda kendi kendine verilen zararın cezasızlığı prensibi hakim olsa da uyuşturucu madde suçları ile korunmak

⁶⁰² “Hala toprakta ekili halde bulunan kenevir bitkisi, uyuşturucu madde bulundurma suçunun konusunu oluşturamaz. Burada gündeme gelen suç tipi uyuşturucu madde ekimidir.”, OLG Hamburg, 14. 2. 1978- 2 Ss 301/77, NJW 1978, 2349, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 08.09.2020). Haşaş tohumunun bulundurulması cezalandırılmaz, aynı şekilde Al.U.MK §29 f.6 uyarınca bir maddenin uyuşturucu madde olmaması ancak uyuşturucu maddeymiş gibi tüketilmesi hali cezalandırılmadığından, bu fıkra hükmüne göre uyuşturucu madde ss verilmiş ancak aslında uyuşturucu olmayan maddelerin bulundurulması durumunda da cezalandırılma mümkün olmayacaktır. Bkz. Mller, Eberth ve Schtrumppf, **age**, Rn. 113.

⁶⁰³ OLG München, 6. 10. 2009- 4 St RR 143/09, NStZ-RR 2010, 23, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 08.09.2020).

⁶⁰⁴ Mller, Eberth ve Schtrumppf, **age**, Rn. 113. Bu noktada bulundurulan miktarın sarhoşluğa sebep olmak için yeterli olup olmadığı arasında bir ayırım yapılır. Bkz. Oğlakoğlu, “BtMG §29 Straftaten”, **age**, Rn. 1128.

⁶⁰⁵ Mller, Eberth ve Schtrumppf, **age**, Rn. 113.

⁶⁰⁶ Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 323.

istenen hukuki menfaatin toplum sağlığının korunması olduğu dikkate alındığında bulundurma eyleminin, her ne kadar kişi kendi kullanımını için bulundursa da bu maddelerin başkalarının eline geçmesi ve böylece başka kişilerin zarar görme riski altında olmaları sebebiyle, bu menfaat üzerinde yarattığı tehlike hesaba katılmış ve bu anlayışla değerlendirilerek cezasız bırakılacak eylemlere sınırlama getirilmiştir⁶⁰⁷.

Eğer somut olayda uyuşturuğu madde edinme eylemi sabit ise, o zaman uyuşturuğu madde bulundurma eylemi dikkate alınmaz. Aynı şekilde fail eğer uyuşturuğu madde edinme suçundan dolayı cezalandırılmış ise aynı uyuşturuğu madde bakımından bulundurma suçu sebebiyle faile başka bir ceza verilemez. Yani bulundurma suçundan dolayı cezalandırma, Uyuşturuğu Maddeler Kanunu'nda yer alan diğer suç tiplerinin kanuni unsurlarının somut olayda tamamlanmamış olduğu durumlarda gündeme gelebilir⁶⁰⁸.

Bulundurma eyleminin maddi unsurları bakımından değerlendirilmesi gereken bir başka konu ise bir kişinin uyuşturuğu maddeye dolaylı zilyet olma halidir. Bulundurma suçunun temeli olan uyuşturuğu maddenin üzerinde fiili hakimiyetin sağlanması bakımından bir kişinin uyuşturuğu maddeyi kendi evinde saklaması ile ulaşabileceği başka birine ait bir alanda saklaması arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Dolayısıyla fail ister uyuşturuğu maddenin kendisini ister (dolap, valiz vb.) uyuşturuğu maddeyi sakladığı yerin anahtarını buldursun uyuşturuğu madde üzerinde fiili hakimiyeti mevcuttur ve uyuşturuğu madde bulundurma suçu oluşmuş kabul edilir⁶⁰⁹.

Hukuka aykırı uyuşturuğu madde bulundurma eylemi yalnızca kasten gerçekleştirildiğinde cezalandırılır⁶¹⁰. Bulundurma eylemi bakımından suçun manevi unsuru

⁶⁰⁷ BGH, 25.09.1990- 4 StR 359/90, NJW 1991, 307, <https://beck-online.beck.de/>, (ET:10.09.2020). Uyuşturuğu madde bulundurma suçunun cezalandırılması konusunda karşılaştırma yine toplum için tehlike arz eden ruhsatsız silah bulundurma ile yapılabilir. Bu noktada Alman Silahlar Kanunu-§§ 51 I, 52 I No. 1, 52 I No. 2 b, 52 III No. 1, 52 III No. 2 a ve b uyarınca özellikle tehlikeli silahları ruhsatsız bulundurma suçtur. Bkz. Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 323-324.

⁶⁰⁸ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 112.

⁶⁰⁹ **Age**, Rn. 114; BGH, 3. 3. 1978- 2 StR 717/77, NJW 1978, 1696, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 12.09.2020).

⁶¹⁰ *Manevi unsur bakımından olası kastın varlığı da yeterlidir*. Bkz. Oğlakçioğlu, "BtMG §29 Straftaten", **age**, Rn. 1131.

olan kast tespit edilirken üç bileşen incelenir: Suçun unsurlarını bilmek ve istemek⁶¹¹, bulundurma amacı⁶¹², uyuşturucu madde üzerinde hakimiyet ya da bulundurma iradesidir⁶¹³. Örneğin, polis kontrolü sırasında birkaç dakikalığına uyuşturucu maddeyi alan ve sonrasında sahibine iade eden bir kişinin uyuşturucu maddeyi bulundurmak gibi bir iradesi yoktur⁶¹⁴. Aynı şekilde uyuşturucu maddeyi derhal yok etmek veya kolluk kuvvetlerine teslim etmek amacıyla öğrencisinden alan bir öğretmenin bu eylemi, uyuşturucu maddeyi kalıcı olarak tasarrufunda bulundurmadığı sürece, bulundurma olarak değerlendirilmeyecek ve cezalandırılmayacaktır⁶¹⁵. Ancak uyuşturucu maddeyi bulunduran kişi maddeyi sahibine güvenli bir şekilde teslim edemeyeceğini hesaba katabiliyorsa ve saklamanın süresi belirsiz ise uyuşturucu madde bulundurma suçu somut olay koşullarına göre gündeme gelebilecektir⁶¹⁶.

Son olarak uyuşturucu madde bulundurma eylemi kural olarak cezalandırılmakla birlikte kişinin idrar veya kan örneklerinde uyuşturucu madde kullanımının tespit edilmesi, kişinin el veya burnunda uyuşturucu madde kalıntılarına rastlanması yahut kişinin vücudunda şırınga izlerinin gözlemlenmesi halleri yalnızca uyuşturucu maddenin kullanımının bir

⁶¹¹ *Kastın varlığı için kişi kendi davranışıyla uyuşturucu madde üzerinde bir fili hakimiyet kuracağını bilmeli ve istemeli, en azından bunu mümkün görmelidir. Bu sebeple uyuşturucu maddenin saklandığı evin sahibi, evinde uyuşturucu madde depolandığını sonradan ve evinden uzaktaiken öğrenirse, kendisi uyuşturucu madde bulundurmaktan sorumlu tutulamaz.* Bkz. Oğlakçioğlu, “BtMG §29 Straftaten”, **age**, Rn. 1132.

⁶¹² Failin uyuşturucu maddeyi bulundurma amacı belirlenirken bulundurulan uyuşturucu maddenin miktarı önem taşımaktadır: Örneğin, 58 gram kokainle birlikte bir folyo kapatma makinesi bulunduran ve kendisinin kokain kullandığına dair hiçbir kanıt bulunmayan bir kişinin bu miktarı kendi tüketimi için saklaması son derece düşük bir ihtimal olarak görünmektedir. Böyle bir durumda hâkim kişinin uyuşturucu madde bulundurma amacının uyuşturucu madde ticareti olduğuna karar verebilir. Ayrıca bir kişinin uyuşturucu maddeyi bulundurma amacı tespit edilemiyorsa şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği kişinin kullanım için bulundurduğunun kabulü gerekir. Bkz. Oğlakçioğlu, “BtMG §29 Straftaten”, **age**, Rn. 1132.

⁶¹³ “*Ev sahibinin evinde yapılan uyuşturucu madde üretimi ve depolanması hakkındaki bilgisi ve bu duruma göz yumması, yardım eden sıfatıyla cezalandırılması için yeterli değildir. Zira ev sahibinin evinde üçüncü şahıslar tarafından yapılan uyuşturucu ticaretine müdahale etme konusunda yasal bir zorunluluğu bulunmamaktadır*”, BGH, 2. 8. 2006- 2 StR 251/06, NStZ-RR 2006, 349, <https://beck-online.beck.de/>, (ET:18.09.2020).

⁶¹⁴ BayObLG (4. Strafsenat), 18. 10. 1982- RReg. 4 St 186/82, BayObLGSt 1982, 132, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 13.09.2020).

⁶¹⁵ Exner, **age**, Rn. 214.

⁶¹⁶ Oğlakçioğlu, “BtMG §29 Straftaten”, **age**, Rn. 1131.

kanıtıdır, uyuşturucu madde bulundurma suçunun kanıtı olarak kabul edilemez ve bu sebeple kişi cezalandırılmaz⁶¹⁷.

İçerdiği tehlikenin büyüklüğü sebebiyle **uyuşturucu madde teslim suçunun** Al.UMK §29 f.1. b.1’de düzenlenen suçlar arasında en önemli olanı olduğu ifade edilmiştir⁶¹⁸. Zira uyuşturucu madde teslimi ticari bir amaç taşımaya hatta bedelsiz olarak gerçekleştirilse dahi uyuşturucu maddelerin yayılmasına ve böylece uyuşturucu madde kullanıcısı olmayan kişilerin dahi buldukları sosyal ortam içerisinde kullanıma teşvik edilmesi yahut kullanıcı bireylerin psikolojik bağımlılıklarını artırma tehlikesine sebep olabilir. Uyuşturucu maddelerin kontrolsüz yayılması karşısındaki kamu yararı göz önüne alınarak hukuka aykırı uyuşturucu madde teslimi anayasal olarak makul ve uygun bir şekilde yaptırım altına alınmıştır⁶¹⁹. Uyuşturucu madde teslimi, bir kişinin yasal bir dayanak olmadan bedelsiz olarak üçüncü bir kişiye uyuşturucu madde üzerindeki serbest tasarruf yetkisini devretmesidir⁶²⁰. Bu tanımdan hareketle farklı uyuşturucu maddelerin takas edilmesi halinde eğer uyuşturucu maddeler birbirleriyle mukayese edilebilir değerlerde takas ediliyorsa somut olayda uyuşturucu madde teslimi ve uyuşturucu maddenin kabulü eylemleri bir arada oluşur⁶²¹.

Bir kişinin derhal kullanımını için uyuşturucu maddenin kişiye teslim edilmesi halinde ise teslim alan kişinin madde üzerinde “serbest” tasarruf yetkisi olmadığından uyuşturucu madde teslimi suçu oluşmaz. Bu durumda Al.UMK §29 f.1 b.6/b’de düzenlenen doğrudan kullanım için uyuşturucu madde teslimi suçu oluşmaktadır⁶²².

Doğrudan kullanım için uyuşturucu maddeyi teslim etmek, yalnızca doğrudan tüketim için (yerinde tüketilmek üzere ve acil tüketim için yeterli miktarda) uyuşturucu maddeyi bir kişiye vermek olarak tanımlanan, bu yönüyle uyuşturucu madde teslim etme

⁶¹⁷ Müller, Eberth ve Schüttrumpf, **age**, Rn. 119.

⁶¹⁸ **Age**, Rn. 101.

⁶¹⁹ BVerfG, 09.03.1994- 2 BvL 43/92, NJW 1994, 1577, Rn. 1582, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 13.09.2020).

⁶²⁰ BGH, 29. 9. 1998- 4 StR 403–98, NStZ-RR 1999, 89, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 13.09.2020).

⁶²¹ Müller, Eberth ve Schüttrumpf, **age**, Rn. 102.

⁶²² BGH, 14.4.2015 – 5 StR 109/15, NStZ-RR 2015, 218, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 10.10.2020); Müller, Eberth ve Schüttrumpf, **age**, Rn. 101.

hareketinden farklılaşan ve teslimin amacı tıbbi tedavi değilse Al.UMK m. 29 f.6 b.1 uyarınca suç teşkil eden eylemdir⁶²³. Uyuşturucu maddeyi doğrudan tüketim için devralan kişi eğer maddeyi başkasına vermiyor, beraberinde götürmüyor, devraldığı yerde doğrudan tüketiyorsa cezalandırılmaz⁶²⁴. Çünkü burada devralan yönünden, satın alma yahut kabul etme eylemlerinin kanuni unsurları oluşmuş kabul edilemez⁶²⁵. Ancak örneğin esrar tüketilen bir grupta kullanıcılardan biri kendisi kullandıktan sonra bir başka kullanıcıya esrarı kullanması için verdiğinde tipik olarak doğrudan kullanım için uyuşturucu madde teslim etme suçunu işlemiş olur⁶²⁶.

Al.UMK §29 uyarınca suç oluşturan bir başka eylem **uyuşturucu madde satmaktır**. Uyuşturucu madde satışı para karşılığında ancak kişisel bir çıkar gözetmeden bir kişinin uyuşturucu madde üzerindeki tasarruf yetkisini devretmesidir. Bu sebeple uyuşturucu madde satışı, uyuşturucu madde teslim etme eyleminin bir bedel karşılığı yapılan özel bir şeklidir⁶²⁷. Uyuşturucu madde satma eylemi ya maliyet fiyatı üzerinden satış şeklinde ya da satın alınan tüm uyuşturucu maddenin kişiler arasında bölüştürülerek her bir kişiye satın alınan fiyat üzerinden belli bir miktarının satılması yoluyla yapılır⁶²⁸.

⁶²³ BayObLG, 20.04.1990- RReg. 4 St 18/90, NStZ 1990, 395, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 14.09.2020).

⁶²⁴ Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 324.

⁶²⁵ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 104.

⁶²⁶ BayObLG, 13.11.1997- 4 St RR 244/97, NStZ-RR 1998, 149, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 14.09.2020).

⁶²⁷ BGH, 03.08.1990- 3 StR 245/90, NStZ 1991, 89, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 16.09.2020).

⁶²⁸ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 103. Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nda suç olarak düzenlenen başka eylemler ise, bir kişiye hukuka aykırı şekilde uyuşturucu madde kabul etme veya teslim etme olanağının tanınması veya sağlanması, böyle bir olanağın kamuya veya kişisel çıkar için bildirilmesi, bir kişinin uyuşturucu madde kullanımı için teşvik edilmesi olarak Al.UMK §29 f. 1. no.10'da belirtilmiştir. Ayrıca Al.UMK §29 f.1 no.11 uyarınca kanunun 10a maddesi gereği uyuşturucu madde tüketim odalarının işletilmesi için izne sahip olmayan bir kişinin başka bir kişiye hukuka aykırı şekilde uyuşturucu madde kullanma imkanı tanınması, bu olanağı yasal uyuşturucu madde tüketim odaları dışında bir yerde sağlaması hali de suçtur. Bu bendin tek istisnası ise uyuşturucu madde bağımlılığı olan kişilere bir defaya mahsus olmak üzere steril iğnelerin verilmesi veya buna ilişkin kamuya bir bildirimde bulunulması halidir. Kanun koyucu ayrıca aktif olarak uyuşturucu madde trafiğinde yer almıyor gibi görünseler de yasa dışı uyuşturucu madde trafiğine fon sağlayan kişileri düşünerek Al.UMK §29 f.1. no.13 uyarınca bir başkasına 29. maddenin no.1, 5, 6, 7, 10, 11, 12'de yer alan suçlardan birini işlemesi için para veya başka malvarlığı değerlerinin sağlanmasını da cezalandırmaktadır, BGH, 05.11.1991- 1 StR 361/91, NStZ 1992, 495, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 13.11.2020).

Al.UMK §29 f. 6 uyarınca uyuşturucu madde olmayan ancak uyuşturucu madde süsü verilen maddelerin bir bedel karşılığında ya da bedelsiz olarak verilmesi suçtur⁶²⁹. Bu suçta konu olabilecek maddeler kapsamına, hem etkileri bakımından narkotiklere benzer olan ancak Kanun'un Ek I-III listelerinde yer almayan⁶³⁰ hem de alıcıyı kandırarak, kokain veya eroin olarak pazarlanan alçı ya da haşhaş olarak pazarlanan inek gübreleri örneğinde olduğu gibi uyuşturucu maddeler ile benzerlik taşımayan maddeler girer⁶³¹. Buna karşılık bu neviden maddelerin edinilmesi veya bulundurulması suç olarak düzenlenmemiştir⁶³².

Manevi unsur bakımından Al.UMK §29'da yer alan suçlar temelde kasten işlenebilen suçlardır. Uyuşturucu maddelere ilişkin ceza hukukunda kast, tıpkı ceza genel hukukunda olduğu gibi, kişinin suçun unsurlarını bilmesini ve suçu iradi olarak işlemesini (en azından suçun gerçekleştirilmesine razı olmasını) ifade eder⁶³³. Bununla birlikte hükmün 4. fıkrasında hukuka aykırı şekilde uyuşturucu madde ekimi, üretimi, ticareti, ithali, ihracı, satışı, teslimi, satın alınması veya başka şekilde temin edilmesi, bulundurulması, transit geçirilmesi, bir kişiye uygulanması veya doğrudan kullanım için devredilmesi, bir kişiye uyuşturucu madde satın alma, satma veya kullanım olanağı sağlanması, böyle bir olanağın kamuya bildirilmesi yahut bir kişinin uyuşturucu madde kullanımına teşvik edilmesi suçları bakımından özel bir düzenleme getirilmiş ve failin taksirle bu suçları işlemesi halinde bir yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

⁶²⁹ Eğer fail teslim ettiği/sattığı maddenin bir uyuşturucu madde olmadığını biliyorsa Al.UMK §29 f. 6 uyarınca cezalandırılır ancak bilmiyorsa uyuşturucu madde teslimine/satışına teşebbüsten dolayı cezalandırılır. Bkz. Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 148.

⁶³⁰ BGH, 20.08.1991- 1 StR 321/91, NStZ 1992, 87, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 16.09.2020).

⁶³¹ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 147.

⁶³² OLG Zweibrücken, 09.09.1980- 2 Ss 140/80, NStZ 1981, 66, <https://beck-online.beck.de/>, (ET:18.11.2020).

⁶³³ Oğlakçioğlu, "Vorbemerkung zu §29", **age**, Rn. 54.

3.2.1.2. Uyuşturucu Maddelere İlişkin Cürümler⁶³⁴: Al.UMK §§29a-30a

Al.UMK §29a uyarınca 21 yaşından büyük bir kişinin 18 yaşının altındaki bir kişiye izinsiz olarak uyuşturucu madde teslim etmesi yahut Al.UMK §13 f.1’de düzenlenen reçetelendirme kurallara aykırı şekilde uyuşturucu maddeyi ilaç olarak vermesi ya da doğrudan doğruya kullanımı için devretmesi suçtur⁶³⁵. Bu noktada failden beklenen maddeyi teslim alan kişinin reşit olmama ihtimalini hesaba katmasıdır. Ancak maddeyi teslim alan 16-17 yaş aralığında bulunan bir çocuk olduğunda kişi hakkında başka bir bilgisi bulunmayan failden alıcının reşit olmadığını hesaba katması beklenemez⁶³⁶.

Aynı hüküm çerçevesinde bir kişinin Kanun’un 3. maddesinin 1. fıkrası uyarınca izne tabi olan uyuşturucu madde imal, ticaret, teslim, bulundurma eylemlerinden birinin bu izin olmaksızın az miktarda olmayan uyuşturucu maddelerle⁶³⁷ gerçekleştirilmesi de asgari ceza sınırı 1 yıl hapis cezası olan bir suç olarak düzenlenmiştir.

Al.UMK §30 uyarınca asgari hapis cezası 2 yıl olan suçlar; hukuka aykırı şekilde uyuşturucu madde ekilmesi, imal edilmesi veya ticaretinin yapılması ve bununla birlikte bu suçları sürekli işlemek amacıyla bir arada olan bir çetenin bir üyesi olarak hareket edilmesi⁶³⁸; Al.UMK §29 f.1 no.1’de yer alan suçların ticari saikle işlenmesi; bir kişiye

⁶³⁴ Alman hukukunda cürüm ve cünha ayrımı devam etmektedir. Al.CK §12 uyarınca alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar cürüm; alt sınırı bir yıldan az hapis cezası veya adli para cezası olan suçlar ise cünha olarak tanımlanmıştır. Bu tanım doğrultusunda Al.UMK §29’da düzenlenen hukuka aykırı fiiller uyuşturucu maddelere ilişkin cünhaları; Al.UMK §§29a-30a arasında düzenlenen hukuka aykırı fiiller ise uyuşturucu maddelere ilişkin cürümleri oluşturmaktadır.

⁶³⁵ Suçun oluşumu bakımından miktar ayrımı yapılmamıştır. Söz konusu eylemler az miktarda uyuşturucu maddeler ile gerçekleştirilse dahi suç oluşmaktadır. Bkz. Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 324.

⁶³⁶ OLG Köln, 17. 2. 1999- Ss 47-99, NJW 1999, 1492, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 08.10.2020); Müller, Eberth ve Schüttrumpf, **age**, Rn. 102.

⁶³⁷ Al.UMK §§29a-30a hükümlerinin son fıkralarında suçun hafif hallerinde faile, §§29a-30’da üç ay ile beş yıl arası, §30a’da altı ay ile on yıl arası olmak üzere daha az hapis cezası verileceği öngörülmüştür. Uyuşturucu madde ticareti veya ithalatı suçu söz konusu olduğunda sanığın sahip olduğu uyuşturucu madde miktarının “az olmayan miktar” sınırının önemsenmeyecek bir miktar kadar üzerinde olması yerleşik içtihadı göre bu hafif hallerden kabul edilmektedir, BGH, 06.12.1984- 1 StR 710/84, <https://research.wolterskluwer-online.de/>, (ET: 12.11.2020).

⁶³⁸ Suçun oluşumu bakımından miktar ayrımı yapılmamıştır. Söz konusu eylemler az miktarda uyuşturucu maddeler ile gerçekleştirilse dahi suç oluşmaktadır. Bkz. Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 326.

uyuşturucu maddenin teslim edilmesi veya doğrudan kullanım için devredilmesi ve bunun sonucunda taksirle kişinin ölümüne sebebiyet verilmesi; az olmayan miktarda uyuşturucu maddenin hukuka aykırı şekilde ithal edilmesi olarak düzenlenmiştir.

Al.UMK §30a'da ise 29. maddenin 1. fıkrası uyarınca hukuka aykırı şekilde az olmayan miktarda uyuşturucu maddenin ekilmesi, imal edilmesi, ticaretinin yapılması, ihraç veya ithal edilmesi ve bununla birlikte bu suçları sürekli işlemek amacıyla bir arada olan bir çetenin⁶³⁹ bir üyesi olarak hareket edilmesi halinde⁶⁴⁰ yaptırım asgari sınırı 5 yıl olan hapis cezası olarak öngörülmüştür⁶⁴¹. Ayrıca aynı düzenlemede 21 yaşından büyük bir kişinin 18 yaşının altındaki bir kişiyi hukuka aykırı uyuşturucu madde ticareti yapması, uyuşturucu madde ticareti yapmadan ithal etmesi, ihraç etmesi, satması, teslim etmesi, herhangi bir yolla piyasaya arz etmesi konusunda görevlendirmesi yahut bu hareketlerden biri için teşvik etmesi; bir kişinin silah veya başkasına zarar vermeye elverişli başka bir araç taşıyarak hukuka aykırı şekilde az olmayan miktarlarda uyuşturucu madde ticareti yapması veya ticaret yapmadan uyuşturucu maddeyi ithal etmesi, ihraç etmesi ya da tedarik etmesi hallerinde de kişinin asgari 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir⁶⁴².

1994 yılındaki kanun değişikliği ile birlikte Al.UMK §30a f.2 no.2'de uyuşturucu maddelere ilişkin eylemlerin gerçekleştirilmesi sırasında silah veya başkasına zarar vermeye elverişli araçların taşınmasının ayrıca cezalandırılmasının sebebi, kişilerin bu araçları çıkarlarını savunmak için acımasızca kullanmasının beklenmesi ve böylece yarattığı özel tehlikedir⁶⁴³. Silahın veya tehlike içeren başka bir aracın taşınmasının bu madde kapsamında

⁶³⁹ Çete (die Bande) terimi, kanunda unsurları düzenlenmiş bulunan suçları seri şekilde işlemek üzere suç işleme iradelerini ortaya koyan en az üç kişinin birlikteliğini gerektirmektedir. Çete oluşumu için kişilerin “çete olma” iradesi yahut “çete çıkarına göre” hareket etmesi gerekli değildir, BGH, 22. 3. 2001- GSSt 1/00, NStZ 2001, 421, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 13.11.2020).

⁶⁴⁰ Uyuşturucu maddelere ilişkin çete yapısının kişisel bağlara dayandığı, bilinen anlamıyla uyuşturucu çetesi oluşmadığı durumlar suçun hafif hali olarak kabul edilmiştir, BGH, 18. 6. 2009- 3 StR 171/09, NStZ-RR 2009, 320, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 08.10.2020).

⁶⁴¹ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 88.

⁶⁴² Suça konu uyuşturucu madde türünün “yumuşak” uyuşturucu olarak kabul edilen maddelerden biri olması hali, Al.UMK §§29a-30a hükümlerindeki suçun hafif hallerinden sayılmıştır, BGH, 24.11.1982- 3 StR 384/82, NStZ 1983, 174; BGH, 12.03.2020 – 4 StR 537/19, BeckRS 2020, 6555, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 06.09.2020).

⁶⁴³ BGH, 4. 2. 2003- GSSt 1/02, NJW 2003, 1541, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 23.10.2020).

cezalandırılması için bu silahın belirli bir kullanım amacı ile taşınması yahut suça konu uyuşturucu madde ile aynı anda bulundurulması gerekmemekle birlikte⁶⁴⁴, uyuşturucu madde ticaretinin yapıldığı aracın bagajında saklanması örneğinde⁶⁴⁵ olduğu gibi uyuşturucu madde ticaretinin belli bir aşamasında kişinin bu araca erişilebilmesi mümkün olmalıdır⁶⁴⁶.

3.2.1.3. Ceza Yargılaması ve Ceza Tayinine İlişkin Düzenlemeler

3.2.1.3.1. Ceza Yargılamasından Muafiyet İmkânı: Al.UMK §31a

Al.UMK § 31a f. 1 c.1 uyarınca ceza yargılamasının konusu, failin yalnızca kendi kullanımı için az miktarda uyuşturucu madde ekmesi⁶⁴⁷, imal etmesi⁶⁴⁸, satın alması, ithal

⁶⁴⁴ BGH, 5. 1. 1999- 3 StR 372–98, NStZ 1999, 360, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 23.10.2020).

⁶⁴⁵ “Fail, silahı her an kullanabileceği şekilde bilinçli olarak yanında bulundurursa, failin hareketi Al.UMK §30a f.2 no.2 kapsamında kabul edilir. Uyuşturucu maddeler yolcu tarafındaki ayak boşluğunda saklanırken, silah arabanın bagajında olsa bile failin her zaman ulaşabileceği bir noktadır.” BGH, 24. 6. 2003- 1 StR 25/03, NStZ 2004, 111, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 18.10.2020).

⁶⁴⁶ BGH silahın kılıfında veya uyuşturucu maddenin bulunduğu yerden başka bir yerde bulunması halini Al.UMK §30a kapsamında görmemiştir, BGH, 15. 1. 2013- 2 StR 589/12, NStZ 2013, 663, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 18.10.2020).

⁶⁴⁷ Uyuşturucu madde ekimi, kanun kapsamında uyuşturucu madde olarak kabul edilen bir bitkinin yetiştirilmesidir. Uyuşturucu madde ekimi suçu bakımından bitkinin ekildiği alanın büyüklüğü önemli olmadığı gibi, ekildiği alan ya da bitki sayısı da önemli değildir. Zira bir saksıda uyuşturucu madde niteliğine sahip bir bitkinin yetiştirilmesi dahi yasal izin gerektirmektedir, BGH, 19.02.2015- 3 StR 546/14, BeckRS 2015, 8389, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 11.09.2020). Suçun oluşumu için ekilen bitkinin büyümüş olması yahut büyüyebiliyor olması dikkate alınmaz. Ancak bitki tohumlarının edinilmesi; başlangıçtan itibaren bitkinin ekimi amacıyla elde edilmiş olması halinde dahi, cezasız bırakılan bir hazırlık eylemi niteliğindedir. Bununla birlikte kenevir tohumlarının elde edilmesi ve bulundurulması, Kanun’un Ek-I listesi b bendi uyarınca hukuka aykırı ekim amacıyla gerçekleştirildiği sabit olduğu takdirde cezalandırılır. Kenevir ekimi için Al.UMK §24a’da özel bir düzenleme bulunmaktadır. Bu madde uyarınca kenevir ekiminin bildirim için ayrı bir prosedür getirilmiş, kenevir ekim bildiriminde bulunacak ziraatçının veya şirketin ekilen türe ve ekim alanına ilişkin bilgileri içeren formla birlikte Federal Tarım ve Gıda Kurumu’na başvurması gerektiği düzenlenmiştir. Bu bildirim yapılmaksızın kenevir ekilmesi cezalandırılmaktadır. Ek-I listesinde sayılan diğer maddelerin ekimi ise bitki veya bitki parçacıklarının bulundurulması ve bunların uyuşturucu madde olarak kötüye kullanılması halinde cezalandırılır. Bkz. Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 135.

⁶⁴⁸ Al.UMK §.2 f.4’te uyuşturucu madde imal etme kavramından bu kanun kapsamında uyuşturucu olarak kabul edilen veya harici karışımları elde etmek, üretmek, hazırlamak, oluşturmak, işlemek, temizlemek ve dönüştürmek eylemlerinin anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu tanım Tıbbi Ürünler Kanunu (Arzneimittelgesetz) §4. f.14’de yer alan imal etme tanımından hareketle yapılmıştır. Ancak Tıbbi Ürünler Kanunu’ndan farklı olarak doldurmak, boşaltmak, şişelemek, paketlemek ve etiketlemek eylemleri Uyuşturucu Maddeler Kanunu uyarınca imal etme kavramı içinde değerlendirilmemektedir. İmal etme kavramında yer alan elde etme teriminden ise bitkinin kendi kendine yetişmiş olması veya ekilmiş olması önemli olmaksızın, kenevir

veya ihraç etmesi, transit geçirmesi⁶⁴⁹, başka yollarla temin etmesi veya bulundurması ise failin kusurunun az olması ve ceza yargılamasında kamu menfaati bulunmaması halinde savcılığın kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verme yetkisi bulunmaktadır⁶⁵⁰. Böylece ceza davası açılması savcılığın takdirine bırakılmıştır. Bu hükmün amacı madde bağımlısı kullanıcıları hemen cezalandırmaktan kaçınarak onlara yardımcı olmaktır⁶⁵¹.

Aynı hükmün ikinci cümlesinde ise fail uyuşturucu madde tüketim odasında yalnızca kendi kullanımı için Al.UMK §10a uyarınca izin verilebilecek kadar az bir miktarda uyuşturucu maddeyi ayrıca bir yazılı izne sahip olmaksızın zilyetliğinde bulunduruyorsa savcılığın fail hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermesi gerektiği düzenlemiştir⁶⁵².

Al.UMK §31a f.2 uyarınca kamu davası halihazırda açılmışsa, yargılamanın her aşamasında mahkeme, hükmün birinci fıkrasında sıralanan koşulların oluşmuş olması şartı ile, sanığın ve savcılığın onayıyla birlikte düşme kararı verebilir. Al.CMK §205 uyarınca sanığın yokluğu veya şahsından doğan başka engel haller sebebiyle duruşmanın uzunca bir süre yapılamaması ya da Al.CMK §231 f.2, §232, §233'te belirtilen sebeplerle duruşma sanığın yokluğunda yapılıyorsa sanığın onayına gerek olmadan ara karar şeklinde düşme kararı verilebilir ve bu karara karşı itiraz yolu kapalıdır⁶⁵³.

reçinesinin çiçeğinden ayrılması, koka yapraklarının kopartılması, afyonun haşhaş kapsülünden kazınması, bitkinin hasat edilmesi örneklerinde olduğu gibi uyuşturucu maddenin çıkarılması anlaşılmalıdır. Bkz. Müller, Eberth ve Schütrumpf, *age*, Rn. 135.

⁶⁴⁹ Al.UMK §2 f.2 uyarınca ithal etme eyleminden anlaşılması gereken uyuşturucu maddenin yurtdışından bu kanunun uygulama alanına getirilmesi; ihraç etme eyleminden anlaşılması gereken ise uyuşturucu maddenin bu kanunu uygulama alanından yurtdışına çıkarılmasıdır. Uyuşturucu maddeyi transit geçirme ise gerekli olan yasal izin alınmaksızın uyuşturucu maddelerin sevkine bağlı duraklamalar haricinde hiç duraklama olmadan veya üçüncü bir kişiye teslim edilmeden bu kanunun uygulama alanı dışına çıkarılmasıdır, BGH, 04-05-1983- 2 StR 661/82, NJW 1983, 1985, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 13.12.2020).

⁶⁵⁰ Müller, Eberth ve Schütrumpf, *age*, Rn. 240.

⁶⁵¹ Claudia Kirmse, “**Betäubungsmittelstrafrecht–Ein Überblick für Referendare**”, JA, 2011, Rn. 616.

⁶⁵² Müller, Eberth ve Schütrumpf, *age*, Rn. 242.

⁶⁵³ *Age*, Rn. 241.

3.2.1.3.2. Cezada İndirim veya Cezadan Muafiyet İmkânı: Al.UMK §29 f.5, §31

Al.UMK §29 f.5 uyarınca kişinin kendi kullanımı için “az miktarda” uyuşturucu madde ekmesi, imal etmesi, ihraç veya ithal etmesi, transit geçirmesi, edinmesi, başka yollardan temin etmesi veya bulundurması halinde mahkemeye kişiye ceza vermeme yetkisi tanınmıştır.

Al.UMK §31’in Al.CK §49’a yaptığı atıf uyarınca mahkeme, şartlarının oluşmuş olması halinde cezada indirim yapma yahut verilen hapis cezasının üç yıldan az olması durumunda faile ceza vermeme yetkisine sahiptir. Mahkemenin bu takdir yetkisini kullanabileceği haller iki başlık altında toplanabilir: Uyuşturucu madde suçlarından birini işlediği ve kusuru sabit olan fail, üç yıldan daha fazla bir hapis cezasına çarptırılmamış ise, Al.UMK §§29-30a arasında düzenlenen suçlardan birinin ortaya çıkarılması için gönüllü olarak bilgi verir ve verdiği bilgiler suçun aydınlatılmasında katkı sağlarsa bu maddede düzenlenen cezayı azaltan veya ortadan kaldıran halden faydalanabilir⁶⁵⁴. Aynı şekilde fail kendi işlediği suç ile bağlantılı olan ve işleneceği hususunda bilgi sahibi olduğu Al.UMK §§29-30a arasında düzenlenen suçlardan biri için resmi makamlara zamanında ve gönüllü olarak haber verir ve suçların önlenmesine yardımcı olursa cezada indirim imkanından faydalanabilir⁶⁵⁵.

3.2.1.4. Suç Tipinin Tespiti ve Ceza Tayininin Temel Kriteri: Miktar Kavramı

Alman hukukunda yasal izin alınmadan uyuşturucu maddelerle işgalin suç tipleri ve bunların hukuki sonuçları açısından belirleyici olan faktör failin işgal ettiği uyuşturucu maddenin miktarıdır⁶⁵⁶. Bu sebeple de uyuşturucu madde suçları bakımından uyuşturucu maddenin miktarı önem taşımaktadır. Kanun koyucu suçun oluşumu bakımından yumuşak-

⁶⁵⁴ Age, Rn. 238; Kirmse, age, Rn. 616; BGH, 30. 9. 2009- 2 StR 323/09, NStZ-RR 2010, 26, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 03.01.2021).

⁶⁵⁵ Müller, Eberth ve Schütrumpf, age, Rn. 244; Pfister, age, s. 256.

⁶⁵⁶ Oğlakçoğlu, *Betäubungsmittelstrafrecht*, s. 749.

sert uyuşturucu madde ayrımı yapmamış, yalnızca uyuşturucu maddelerden bahsetmiştir⁶⁵⁷. Ancak, yerleşik içtihadı göre uyuşturucu madde suçlarının failinin cezalandırılmasında uyuşturucu maddelerin yumuşak-sert olması arasında bir ayrıma gidilmiş, yumuşak uyuşturucu madde olarak kabul edilen esrardan sert uyuşturucu madde olarak kabul edilen kokaine ve en sert uyuşturucu madde olarak kabul edilen eroine kadar uyuşturucu maddelerin sınıflandırılmasında farklı kriterler geliştirilmiştir⁶⁵⁸. Uyuşturucu madde suçlarında olağan miktar, az miktar, az olmayan miktar olmak üzere üç farklı miktar kavramı yer almaktadır⁶⁵⁹.

Uyuşturucu maddeler bakımından “az miktar” kavramından anlaşılması gereken bir kişi için ortalama tek seferlik tüketim miktarı göz önüne alınarak maksimum üç kullanım için uygun olan uyuşturucu madde miktarıdır⁶⁶⁰. Bu kavram kapsamında uyuşturucu maddenin ağırlığının bir ile üç kullanım arası için uygun olduğu belirlendikten sonra, ayrıca içerisindeki etken madde miktarının tespiti gerekli değildir⁶⁶¹.

Uyuşturucu maddeler için “olağan miktar” kavramı Uyuşturucu Maddeler Kanunu’nda tanımlanmamıştır. Bununla birlikte Uyuşturucu Maddeler Kanunu sadece az ve az olmayan miktarlarda uyuşturucu maddelerle iştiğal için değil, yargı organlarınca da kabul edildiği üzere aynı zamanda olağan miktarlardaki uyuşturucu maddelerle iştiğal için de uygulanabilir niteliktedir⁶⁶². Şöyle ki olağan miktar, yasal olarak az miktar sınırının üzerinde, az olmayan miktar sınırının ise altındadır. Normal miktardaki uyuşturucu maddelerle yasa dışı iştiğal halinde Al.UMK §29 f.1 ’in uygulanması gündeme gelecektir⁶⁶³.

⁶⁵⁷ BVerfG, 12. 3. 2003- 2 BvR 511/01, NJW 2003, 2978, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 24.02.2021).

⁶⁵⁸ Etken madde miktarı kadar, iştiğale konu uyuşturucu maddenin türü de özellikle ceza tayininde önem taşır. Eroin, kokain gibi tehlikeli kabul edilen sert uyuşturucu maddelerle iştiğal etmek cezayı ağırlaştırıcı neden olarak dikkate alınırken "yumuşak uyuşturucu" olarak adlandırılan esrar veya marihuana ile iştiğal halinde ise bu cezayı hafifletici sebep olarak dikkate alınır. Bkz. Kirmse, **age**, Rn. 615.

⁶⁵⁹ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 149.

⁶⁶⁰ Kirmse, **age**, Rn. 614.

⁶⁶¹ BayObLG, 11. 3. 2003- 4St RR 24/03, NJW 2003, 2110, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 23.09.2020).

⁶⁶² BGH, 15. 6. 1976- 1 StR 273/76, NJW 1976, 1800, <https://beck-online.beck.de/>, (ET:23.09.2020).

⁶⁶³ Kirmse, **age**, Rn. 614.

Az miktarda uyuşturucu madde kavramı ise Al.UMK §§29 f.5⁶⁶⁴, 31a maddelerinin uygulanması bakımından kurucu unsur niteliği taşımaktadır⁶⁶⁵. Al.UMK § 29 f. 5 uyarınca failin az miktarda uyuşturucu maddeyi yalnızca kendi kullanımı için ektiği, ürettiği, satın aldığı, ithal yahut ihraç ettiği, transit geçirdiği, başka bir yolla temin ettiği veya bulundurduğu sabit ise mahkemenin faile ceza vermeme konusunda bir takdir yetkisi vardır⁶⁶⁶. Bu noktada maddenin miktarı belirlenirken uyuşturucu maddenin ham ağırlığı değil, uyuşturucu maddenin ihtiva ettiği etken maddenin miktarı dikkate alınmaktadır. Bu belirleme yapılırken her bir madde türünün ortalama kullanım miktarı ve bu miktarlarda bulunan ortalama etken madde miktarı dikkate alınmaktadır⁶⁶⁷. “Az miktar” uyuşturucu madde kavramı bu hüküm kapsamında oldukça dar yorumlanmıştır. Alman Federal Yüksek Mahkemesi uyuşturucu madde bağımlısı olmayan kullanıcılar için “az miktarın” üst sınırını üç kullanım miktarı, etken madde yoğunluğuna göre ise 6 gram olarak belirlemiştir⁶⁶⁸.

Al.UMK §§ 29a f.1 no. 2, 30 f.1 no. 4, 30a f.1 no. 1’de düzenlenen suçlar bakımından “az olmayan miktar” kavramı suçun maddi unsurundan biri olarak karşımıza çıkar⁶⁶⁹. “Az olmayan miktar” unsuru belirlenirken uyuşturucu madde içerisindeki etken maddenin yoğunluğu⁶⁷⁰, maddenin saflığı ve uyuşturucu maddenin kalitesi dikkate alınır⁶⁷¹. Alman Federal Yüksek Mahkemesi tehlikelilikleri, yapıları ve etki düzeyleri farklı olduğundan yaygın olan her uyuşturucu madde türü için bu miktarları ayrı ayrı saptamıştır⁶⁷². Miktar kavramında sınır değerlerin tespiti, tek seferlik kişisel tüketim miktarının saptanması ve bu miktarın Alman Federal Yüksek Mahkemesi’nin belirlediği parametreler ile çarpılması yolu

⁶⁶⁴ Alman hukukunda uyuşturucu maddeyi kişisel tüketim için satın alma ile uyuşturucu madde ticareti yapma başlangıçta aynı cezaya tabii kılınmış ancak buna ek olarak Al.UMK §29 f.5’de sayılan iştilal eylemlerinin “az miktarda” uyuşturucu madde ile gerçekleştirilmesi durumunda cezalandırmadan muaf tutulmaya ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bkz. Oğlakçioğlu, **Betäubungsmittelstrafrecht**, s. 748.

⁶⁶⁵ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 48.

⁶⁶⁶ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 239.

⁶⁶⁷ Exner, **age**, Rn. 212.

⁶⁶⁸ BGH, 12.08.1993- 1 StR 379/93, <https://research.wolterskluwer-online.de/>, (ET: 08.01.2021).

⁶⁶⁹ Exner, **age**, Rn. 212, Rn. 214; Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 324.

⁶⁷⁰ Kirmse, **age**, Rn. 614.

⁶⁷¹ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 151.

⁶⁷² Carsten Krumm, “**Die nicht geringe Menge im Betäubungsmittelstrafrecht**”, NJW, 2020, Rn. 2165; BGH, 07-11-1983- 1 StR 721/83, NJW 1984, 675, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 18.12.2020); Oğlakçioğlu, “Vorbemerkung zu §29”, **age**, Rn. 218.

ile yapılır⁶⁷³. Miktar kavramının sınıflandırılmasında belirleyici olan maddeyi ilk kez kullanan kişi için tehlikeli olan doz miktarı yahut maddenin etkilerini göstermesi için tüketilmesi gereken miktardır⁶⁷⁴.

Somut olayda ele geçirilen bir maddenin aktif madde miktarı kimyasal bir test yoluyla mutlaka belirlenmelidir. Eğer etken madde miktarı belirlenemiyorsa o halde maddenin üretim yeri, fiyatı gibi unsurlar araştırılarak maddenin kalitesi tespit edilmelidir⁶⁷⁵. Elbette “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi burada da geçerlidir. Eğer maddenin etken madde miktarı ve kalitesi tam olarak tespit edilemezse madde kalitesi ve etken madde miktarı düşük olarak kabul edilir⁶⁷⁶.

Bulundurulan uyuşturucu madde miktarı ve paketleme şekli uyuşturucu maddenin bulundurulma amacı bakımından dikkate alınır. Eğer maddenin bir kısmının kar elde etmek üzere yeniden satış için diğer kısmının ise kişisel kullanım için ayrıldığı belirlenebiliyorsa yargılama bu münferit miktarlar üzerinden yapılır⁶⁷⁷. Uyuşturucu maddeler arasında takas yapılması halinde (örneğin kokaine karşılık eroin takas edilmesi halinde) kural olarak burada ticari bir fayda olmadığı kabul edilir⁶⁷⁸.

⁶⁷³ Gunnar Cassardt, “**Zur Feststellung der nicht geringen Menge im Betäubungsmittelstrafrecht**”, NStZ, 1995, Rn. 257. Örneğin “az olmayan” kenevir miktarı ortalama tek seferlik tüketim miktarı 15 miligram THC (Tetrahidrokanabiol) ve ortalama tüketim parametresi 500 kabul edilerek 7,5 gram olarak belirlenmiştir, BGH, 18.07.1984- 3 StR 183/84, NJW 1985, 1404, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 23.11.2020). Dolayısıyla bir kişi 500 kullanımlıktan fazla miktarda bir kenevir bulunduruluyorsa bu miktar “az olmayan” miktar kavramı içinde değerlendirilir. Bkz. Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 325. Öte yandan “az olmayan” eroin miktarı, tek seferlik tüketim miktarı 50 miligram ve ortalama tüketim parametresi 30 kabul edilerek 1,5 gram HHCI (eroïn hidroklorür) olarak belirlenmiştir, BGH, 07-11-1983- 1 StR 721/83, NJW 1984, 675, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 13.01.2021). Görüldüğü üzere miktar kavramının sınırları konusunda esrar ile eroin arasında ciddi bir farklılık bulunmaktadır. Bunun sebebi eroinin esrardan çok daha tehlikeli kabul edilmesidir. Bkz. Cassardt, **age**, Rn. 258; Diğer Madde Türlerinin sınır değerlerine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Oğlakçioğlu, “Vorbemerkung zu §29”, **age**, Rn. 222.

⁶⁷⁴ Krumm, **age**, Rn. 2165; Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 151-152.

⁶⁷⁵ BGH, 29.01.1985- 4 StR 790/84, NStZ 1985, 221, <https://beck-online.beck.de/>, (ET:28.09.2020).

⁶⁷⁶ Kirmse, **age**, Rn. 614.

⁶⁷⁷ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 68.

⁶⁷⁸ **Age**, Rn. 69; Mahkeme, sarhoş edici bir madde olan kokainin maliyet fiyatından veya satılması gerekenden daha düşük bir fiyattan başka bir sarhoş edici maddeyle (eroïn) takas edilmesi ve kişinin eroini elde etmek dışında başka hiçbir ekonomik menfaat aramaması hali için uyuşturucu madde ticareti suçunun mevcut olmadığını, kokain maddesi bakımından hukuka aykırı satış veya teslim, eroin maddesi bakımından ise hukuka aykırı şekilde satın alma/edinme suçunun oluşacağını ifade etmiştir; BGH, 15. 11. 2000 - 2 StR 431/00, NStZ-RR 2001, 118, <https://beck-online.beck.de/>, (ET:29.09.2020).

3.2.1.5. Uyuşturucu Madde Kullanımına İlişkin Özel Düzenlemeler

3.2.1.5.1. Kendi Kendine Zarar Vermenin Cezasızlığı Prensibi

Daha önce de belirtildiği gibi, uyuşturucu maddelerle iştigalde neredeyse tüm eylemler suç olarak düzenlenmesine rağmen uyuşturucu madde kullanmak suç olarak düzenlenmemiştir⁶⁷⁹. Uyuşturucu madde “kullanma” eyleminin suç olarak düzenlenmemesinin temel sebebi Alman hukukunda hâkim olan kişinin kendisi için yarattığı tehlikenin yahut verdiği zararın cezasızlığı prensibidir⁶⁸⁰. Uyuşturucu madde kullanımı suç olarak düzenlenmediğinden uyuşturucu maddenin kullanım şekli ayırt edilmeksizin (enjekte etme, yeme, içme, içine çekme vb.) yapılan hareketler ne “kabul etme” ne de “bulundurma” eylemi olarak değerlendirilir. Ayrıca kan ve idrar tahlili yahut saç analizi kullanım eyleminin sabit olduğunu göstermekle birlikte, kullanım eyleminin öncesinde gerçekleştirilen kabul etme veya bulundurma eylemleri tespit edilemiyorsa bu eylemlerden dolayı yapılan yargılamada kullanım eylemini kanıtlayan deliller tek başına kişiyi cezalandırılmak için kullanılamaz⁶⁸¹. Ancak uyuşturucu maddelerin elde edilmesi ve bulundurulması kanunda suç olarak düzenlendiğinden uyuşturucu madde kullanımının bir noktada cezasız bırakılması neredeyse imkansızdır. Kullanım, ancak kişinin uyuşturucu maddeyi alıp hemen tüketmesi halinde cezalandırılmaz. Böyle bir durumda dahi eğer kişi uyuşturucu maddeyi tükettikten sonra kalanı aldığı kişiye geri verir veya bir başkasına verirse uyuşturucu maddeyi teslim etme suçundan cezalandırılabilecektir⁶⁸².

⁶⁷⁹ Kullanım konusundaki mevcut yasal düzenlemeler, uyuşturucu madde kullanıcılarının cezalandırmadan muaf tutulmasını amaçlamaktadır, Oğlakçıoğlu, “§29”, **age**, Rn. 1713; Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 325.

⁶⁸⁰ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 48.

⁶⁸¹ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 47-48.

⁶⁸² OLG Düsseldorf, 22.03.1985- 5 Ss 81/85- 77/85 I, NStZ 1985, 415; OLG Köln, 07.10.1980- 1 Ss 692/80, NStZ 1981, 104; BayObLG, 13.11.1997- 4 St RR 244/97, NStZ-RR 1998, 149, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 01.10.2020).

3.2.1.5.2. Uyuşturucu Maddelerin Reçetelendirilmesi ve İkame Tedavi⁶⁸³

Al.UMK §29 f.1 no.6-7 uyarınca Kanun'un 13. maddesinde yer alan yasal olarak uyuşturucu maddeleri reçetelendirme kurallarına uymaksızın bir uyuşturucu maddeyi reçetelendiren, uygulayan, teslim eden veya doğrudan doğruya kullanım için teslim eden kişi cezalandırılır. Al.UMK §13'e göre yalnızca Kanun'un Ek-III listesinde yer alan uyuşturucu maddeler tıbbi tedavi amaçlı⁶⁸⁴ doktorlar tarafından⁶⁸⁵ reçetelendirilebilir⁶⁸⁶.

Uyuşturucu Maddelerin Reçetelendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesi uyarınca ikame tedavi opiyat bağımlısı olan bir hastanın sağlık durumunu düzeltmek, uyuşturucu maddelerden kademeli olarak uzaklaşmasını sağlamak amacıyla ikame tedavi ilaçları kullanılarak yapılan bir tedavi yöntemidir. İkame ilaçlar ise hastanın yasal ya da yasa dışı yolla ettiği opiyatları kötüye kullanması sonucu ortaya çıkan bağımlılığının tedavisinde faydalanılan tıbbi olarak reçetelendirilen uyuşturucu maddelerdir⁶⁸⁷. Al.UMK §35 ve Al.CK §56c f.3 b.1 bağlamında, uyuşturucu madde bağımlılığı için bir tedavi yöntemi olarak hukuken tanınmıştır⁶⁸⁸. İkame tedavinin hukuken kabul edilebilir olması için tedavi yalnızca bağımlının acısını dindirmekle kalmamalı aynı zamanda ikame tedavi ile kişinin uyuşturucu maddelerden uzak bir yaşam sürmesi sağlanarak sağlığına yeniden kavuşturulması, böylece

⁶⁸³ Türkiye'de de ikame tedavi (yerine koyma tedavisi), kişinin uyuşturucu madde bağımlılığından arındırılması için bir tedavi yöntemi olarak tanınmış, mülga Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri Yönetmeliği'nin *Tanımlar* başlıklı 4. maddesinin I bendinde "Kişinin bağımlı olduğu maddenin yerine geçen ve bağımlı olduğu madde isteğini engelleyerek, sosyal, fiziksel ve psikolojik zararları azaltmak amacı ile agonist ya da kısmi agonist bir ilaçla yapılan tedaviyi ifade eder." şeklinde tanımlanmıştı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131229-2.htm>, (ET: 06.03.2021). Yürürlükteki Bağımlılık Danışma, Arındırma ve Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik Ek-14'te bağımlılık tedavisinde kullanılacak ilaç grupları sayılmıştır, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190310-2-1.pdf>.

⁶⁸⁴ "Uyuşturucu maddeler, yaşamı devam ettirmek, hastalıkları iyileştirmek ve şiddetli ağrı durumlarının ortadan kaldırılması veya hafifletilmesi için tıbbi tedavi amacıyla kullanılabilir.", OVG Münster v. 6. 6. 1988 5 B 309/88, FHOeffR 40 Nr. 13271, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 14.02.2021).

⁶⁸⁵ Uyuşturucu madde reçetelendirilmeden önce iddia edilen hastalığın varlığı, türü ve ciddiyeti tıbbi bir muayenenin ardından belirlenmeli ve böylece uyuşturucu maddenin kullanımı tıbbi açıdan gerekçelendirilmelidir. Bu noktada doping için, kilo kaybı amacıyla, keyif verici madde olarak uyuşturucu maddenin reçetelendirilmesinin veya kullanılmasının tıbbi bir gerekçeye dayandığı kabul edilemez. Bkz. Müller, Eberth ve Schütrumpf, *age*, Rn. 142.

⁶⁸⁶ *Age*, Rn. 141.

⁶⁸⁷ BGBl. I 2017 s. 1275, <https://www.bgbl.de/>, (ET: 22.12.2020); Müller, Eberth ve Schütrumpf, *age*, Rn. 143.

⁶⁸⁸ Müller, Eberth ve Schütrumpf, *age*, Rn. 143.

sosyal ve mesleki hayatına yeniden dönmesi amaçlanmalıdır⁶⁸⁹. Bununla birlikte kişiye psikolojik bir destek sağlanmalıdır⁶⁹⁰.

Ayrıca Al.UMK §13 f. 3 uyarınca Federal Hükümet'e, Federal Konsey'in onayını alarak ikame tedavide kullanılacak uyuşturucu maddelerin reçetelendirilmesinin koşullarını bir yönetmelik ile belirleme imkânı getirilmiştir. Federal Hükümet bu kararname ile opiyatların farmakolojisinde ölümcül olaylardan kaçınmak için reçetelendirmeyi yapacak doktorlarda bu maddelerle ilgili özel bilgiye sahip olması gibi asgari koşullar arayabilir⁶⁹¹, ikame ilaç olarak kullanılan diamorfinin reçetelendirilmesinin sadece eyalet makamından izin almış kuruluşlar tarafından yapılabilmesi şartı getirebilir, ikame tedavinin yapıldığı sağlık kuruluşlarında bulunması gereken ekipmanları ve asgari koşulları belirleyebilir. Böyle bir kararname ile asgari koşulların belirlenmiş olması halinde, bu kararnameye aykırı hareket edenler Al.UMK §32 uyarınca kabahat işlemiş sayılırlar.

Ayrıca uyuşturucu madde bağımlılarının ikame tedavisinde çalışan bir doktor, Al.UMK §3 uyarınca alınması gereken uyuşturucu maddelerle iştigal izninden muaf değildir. Bu sebeple Kanun'un 13. maddesinin ve Yönetmelik'in 5. maddesinin kapsamı dışında hastaya serbestçe kullanması için uyuşturucu madde vermesi halinde doktor Al.UMK §29 f.1 no.1 uyarınca yasa dışı uyuşturucu tesliminden cezalandırılır⁶⁹². Bununla birlikte ikame tedavi Al.UMK §13 f.1 c.2 uyarınca hukuken ancak alternatif tedavi yollarının bulunmaması veya bulunmakla birlikte denenip başarısız olması halinde son çare olarak başvurulması gereken bir tedavi yöntemi olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple ikame tedaviyi gerektiren bir durum olmadan veya alternatif tedavi yöntemleri denenmeden bu tedavi kapsamında bir uyuşturucu madde reçetelendirilirse doktor hukuka aykırı uyuşturucu madde reçetelendirmekten dolayı cezalandırılır⁶⁹³.

⁶⁸⁹ Johannes Weichert, "Aus der Rechtsprechung zu den Vorschriften über betäubungsmittelabhängige Straftäter (§§ 35ff. BtMG)", NJW, 1999, Rn. 828.

⁶⁹⁰ OLG Köln, 15.08.1995- 2 Ws 202/95, LSK 1996, 090299; OLG Oldenburg, 09.10.1995- 1 VAs 14/95, LSK 1996, 090300, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 08.01.2020).

⁶⁹¹ Katholnigg, *age*, Rn. 1225.

⁶⁹² BGH, 4. 6. 2008 - 2 StR 577/07, NStZ 2008, 574, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 21.11.2020).

⁶⁹³ BGH, 2. 2. 2012- 3 StR 321/11, NStZ 2012, 337, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 18.09.2020).

3.2.1.5.3. Uyuşturucu Madde Tüketim Odaları

Uyuşturucu madde tüketim odalarına ilişkin ilk yasal düzenleme 1982 tarihli Aİ.UMK'da değişiklik yapan yürürlük tarihi 01.04.2000 olan Kanun'la birlikte getirilmiř⁶⁹⁴, Kanun yürürlüğe girmeden önce bazı şehirlerde bulunan bu odaların tartışmalı olan kabul edilebilirliği artık yasal olarak onaylanmıřtır⁶⁹⁵. Hukuki güvenlik ve belirlilik ilkesi göz önüne alındığında uyuşturucu madde tüketim odalarının kanunda düzenlenmesi memnun edici bir geliřmedir⁶⁹⁶. Uyuşturucu madde tüketim odası Aİ.UMK §10a f.1 c.1'de içerisinde madde bağımlılarına yanlarına getirdikleri, reçetelendirilebilir olup olmadığına bakılmaksızın, tıbbi olarak reetelendirilmemiş uyuşturucu maddeleri tüketme imkanı veren bir tesis olarak tanımlanmıştır. Bu odalarda tüketilme izni verilen uyuşturucu maddeler ve bu maddelerin tüketim şekilleri kanunda sınırlı olarak sayılmamıştır. Bu sebeple Aİ.UMK §1 uyarınca kanunun ekli listelerinde sayılan tüm maddelerin bu odalarda yasal olarak tüketilme imkânı vardır. Bu maddelere ve tüketim şekillerine ilişkin sınırlama ancak §10a f.2 no.7 uyarınca eyalet hükümeti tarafından çıkartılacak yönetmelik ile yapılabilir⁶⁹⁷. Ayrıca kişi yalnızca bu odalarda tüketmek üzere uyuşturucu maddeyi bulundurabilir. Bu sebeple bu odalarda uyuşturucu madde yalnızca bu maddeyi bulunduran tarafından tüketilmelidir. Bir kişinin başka bir kişi tarafından bu odaya getirilen uyuşturucu maddeyi tüketmesi yasal olarak kabul edilemez⁶⁹⁸.

Uyuşturucu madde tüketim odaları ancak yetkili olan en üst eyalet makamının vereceği izinle işletilebilir. Bahsi geçen bu işletme izninin verilmesi için temel koşul ise

⁶⁹⁴ BGBl I 2000, s. 302, <https://www.bgbl.de/>, (ET: 03.10.2020).

⁶⁹⁵ Oskar Katholnigg, "Die Zulassung von Drogenkonsumräumen und strengere Kriterien bei der Substitution- das Dritte Gesetz zur Änderung des Betäubungsmittelgesetzes", NJW, 2000, Rn. 1217.

⁶⁹⁶ Katholnigg, *age*, Rn. 1227.

⁶⁹⁷ Nordrhein-Westfalen eyalet hükümeti çıkarttığı Uyuşturucu Madde Tüketim Odalarının İşletilmesine Dair Yönetmelik-§8 f.3'te kullanıcılar tarafından uyuşturucu madde tüketim odalarında kullanılacak uyuşturucu madde türlerini opiyatlar, kokain, amfetaminler veya bunların türevleri ile benzodiazepinler olarak belirlemiş ve odalardaki uyuşturucu madde kullanım şeklinin de soluma veya enjeksiyon yahut burun veya ağız yoluyla olabileceğini belirtilerek kullanım şekline de sınırlama getirmiştir, GV. NRW. 2000 S. 646, https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_start, (ET: 13.01.2021).

⁶⁹⁸ Katholnigg, *age*, Rn. 1218.

eyalet hükümetinin işletme izni için gereken şartları Al.UMK §10a f.2'ye uygun olarak bir yönetmelik ile belirlemiş olmasıdır. Ancak eyalet hükümetleri böyle bir yönetmelik çıkartıp çıkartmama konusunda karar serbestisine sahiptir⁶⁹⁹. Dolayısıyla Kanun, eyalet hükümetlerine böyle bir yönetmelik çıkarma konusunda bir yükümlülük getirmemektedir. Bu sebeple eyalet hükümetinin bir yönetmelik çıkarmamış olması halinde veya çıkartılan yönetmeliğin Al.UMK §10 f.2'de belirtilen asgari koşulları içermemesi halinde verilen uyuşturucu madde tüketim odası işletme izni yasal dayanaktan yoksun olacağı için hem hukuka aykırı hem de etkisizdir⁷⁰⁰.

Eyalet hükümetleri tarafından çıkarılacak yönetmeliklerde uyuşturucu madde tüketim odalarının sahip olması gereken asgari standartlar; bu odalar için gerekli ekipmanların varlığı, acil tıbbi bakım garantisi⁷⁰¹, bağımlıların uyuşturucu madde kullanımındaki risklerini azaltmak amacıyla tıbbi danışmanlık ve yardım, bağımlılıktan kurtulmaya yönelik daha fazla tedavi ve terapi tekliflerinin sağlanması, yalnızca kişisel kullanım için az miktarda uyuşturucu bulundurma suçu haricinde diğer suçların uyuşturucu madde tüketim odalarında işlenmesinin önlenmesi⁷⁰², uyuşturucu madde tüketim odalarının yakın çevresindeki suçların mümkün olduğunca önlenmesi amacıyla kamu güvenliği ve düzeninden sorumlu yerel makamlarla işbirliğinin sağlanması⁷⁰³, uyuşturucu madde tüketim odalarını kullanabilecek kişilerin belirlenmesi, uyuşturucu madde tüketim odalarında yapılan işlerin belgelenmesi ve

⁶⁹⁹ Şimdiye kadar Hamburg, Hessen, Aşağı Saksonya, Kuzey Ren-Vestfalya ve Saarland eyalet hükümetleri uyuşturucu madde kullanım odalarının işletilmesi için gereken yasal şartları düzenleyen yönetmelik çıkartmışlardır. Bkz. Müller, Eberth ve Schüttrumpf, **age**, Rn. 145.

⁷⁰⁰ Katholnigg, **age**, Rn. 1218-1219.

⁷⁰¹ Sağlık Komitesi'nin çoğunluğuna göre, “*eğitimli personel tarafından ilk yardım sağlanabiliyorsa ve kişi doktor veya ambulansa hızlı bir şekilde ulaştırılabiliyorsa*” acil bakım garantisi sağlanmış kabul edilir, BT-Drs. 14/2345, s. 10, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/023/1402345.pdf>, (ET: 07.02.2021).

⁷⁰² Burada kanun koyucunun amacı başkasına uyuşturucu madde temin etme gibi diğer suçların bu odalarda işlenmesi hukuken kabul edilemeyeceğinden Al.UMK §29 f.1 No.3'te düzenlenen uyuşturucu madde bulundurma suçu haricindeki tüm suçları kapsayan genel bir düzenleme getirip kanuni bir boşluk bırakmamaktır. Bununla birlikte maddede geçen “*yakın çevre*” kavramını, bu işletmenin lokasyon olarak nerede bulunacağı belli olmadığından, kanunla önceden belirlemek mümkün değildir. Bu sebeple yapılması gereken, belirli bir uyuşturucu madde tüketim odası için işletme izni verirken işletme izni veren makamın yakın çevreyi özel olarak tanımlaması gerektiğine eyalet hükümetlerinin çıkaracakları yönetmelikte yer vermeleridir. Bkz. Katholnigg, **age**, Rn. 1220.

⁷⁰³ Al.UMK §10a no.6'da no.5'ten farklı olarak suçların önlenmesi bakımından bir kesinlik ifadesine yer verilmemiş, suçların mümkün olduğu ölçüde engellenmesi gerektiğini ifade edilmiş, bu sebeple yalnızca uyuşturucu madde suçları değil tüm suçlar kapsam dahilindedir. Bkz. Katholnigg, **age**, Rn. 1220.

değerlendirilmesi, Al.UMK §10a f.2 no.1-7 arasında listelenmiş olan gereksinimleri karşılamak için gerekli uzmanlık eğitimi almış, kişisel olarak güvenilir ve yeterli sayıda personelin sürekli hazır bulundurulması, izin makamının belirttiği yükümlülüklerle ve denetim makamının emirlerine uymakla sorumlu olan ve kendisine düşen yükümlülükleri sürekli olarak yerine getirebilecek uzman bir kişinin belirlenmesi olarak sıralanmıştır.

Ayrıca Al.UMK §10a f.2 no.7’de uyuşturucu madde tüketim odalarını kullanabilecek kişileri belirlerken ilk kez uyuşturucu madde kullanmış olan veya ara sıra kullanan kişilerin açıkça bu kişilerin dışında bırakılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak buradaki temel soru bir kişinin uyuşturucu maddeyi ilk kez veya ara sıra kullandığının nasıl belirleneceğidir. Bu noktada eyalet hükümetleri bu kişileri ayırt edebilmek için gereken kriterleri çıkartacakları yönetmelikte belirleme yetkisine sahiptir. Bu kriterleri belirlerken eyalet hükümetleri, ara sıra kullanıcı olarak tanımlamak için bir kişinin uyuşturucu madde tüketim odasına ne sıklıkta uğraması gerektiği ara sıra kullanıcı olma şüphesini çürütmek için kişinin vücudundaki şırınga izlerinin yeterli olup olmadığı gibi önemli soruların cevabını verecek ve yeterli açıklıkta olacak kriterler getirmek zorundadır⁷⁰⁴.

Uyuşturucu madde tüketim odası işletmek için izin başvurusu Al.UMK §7’de belirtilen gerekli evraklarla birlikte Federal İlaç ve Tıp Ürünleri Enstitüsüne yapılır. Enstitü, Al.UMK §8 f.1 uyarınca üç ay içerisinde izin konusunda bir karar verir ve hemen ardından yetkili en yüksek eyalet makamını kararı konusunda bilgilendirir. Bu bilgilendirmenin ardından yetkili en yüksek eyalet makamı keyfiliğe yer bırakmayacak şekilde kendi takdirleriyle izni verir yahut reddeder⁷⁰⁵. Ayrıca Al.UMK §32 f. 1 no.2-4 uyarınca bir kişinin

⁷⁰⁴ Katholnigg, **age**, Rn. 1221. Nordrhein-Westfalen eyalet hükümeti, çıkarttığı Uyuşturucu Madde Tüketim Odalarının İşletilmesine Dair Yönetmelik §8’de bu odaları kullanmasına izin verilen kullanıcıların prensip olarak sadece uyuşturucu bağımlılığı ve tüketim deneyimi olan reçit kişiler olduğunu; yalnızca yasal vasisi rıza göstermişse veya personel diğer yardım seçeneklerini dikkatlice inceledikten sonra kişinin uyuşturucu madde tüketmesi kararı konusunda kesin karar vermişse uyuşturucu madde bağımlılığı ve tüketim deneyimi olan reçit olmayan kişilerin bu odalara erişimine izin verileceğini hüküm altına almıştır. Ayrıca aynı maddenin 2. fıkrasında açıkça ilk kez ve ara sıra kullanıcıların, açıkça zehirlenme belirtileri olan kişilerin ve özellikle henüz ergen dahi olmaması nedeniyle uygulamanın neden olduğu sağlık hasarına ilişkin önemli ölçüde bilgi sahibi olmayan kişilerin uyuşturucu madde tüketim odasını kullanmaktan hariç tutulacakları belirtilmiştir, GV. NRW. 2000 S. 646, GV. NRW. 2015 S. 798, https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_start, (ET: 13.01.2021).

⁷⁰⁵ “Bu izin Al.UMK §9 uyarınca süreli veya şartlı şekilde verilebilir”. Bkz. Katholnigg, **age**, Rn. 1218.

uyuşturucu madde tüketime odası işletme izni için yaptığı başvuruda gerçeğe aykırı beyanda bulunması veya belge sunması, bir değişikliği eksik, hatalı veya geç bildirmesi, bir yükümlülüğe aykırı davranması kabahat kabul edilir ve kişi yirmi beş bin euroya kadar idari para cezası ile cezalandırılır.

Uyuşturucu madde tüketime odalarını denetleme konusunda yetkili makam A1.UMK §19 f.1 c.4 uyarınca doktorlar, veterinerler, hastaneler arasındaki uyuşturucu trafiğini denetlemekle yükümlü yetkili eyalet makamları olarak belirlenmiştir. Denetimle görevlendirilen kişiler ise A1.UMK §§22-24 arasında düzenlenen yetkilere sahiptirler.

Kanun'un 10a maddesinde yer alan uyuşturucu madde tüketime odalarına ilişkin izne sahip olmaksızın bir kişiye kullanım olanağının sağlanması veya 10a maddesi uyarınca kurulmuş bir tesis dışında uyuşturucu madde kullanım olanağının kamuya bildirilmesi⁷⁰⁶ A1.UMK §29 f.1 no.11 uyarınca cezalandırılmaktadır. Uyuşturucu madde tüketime odalarının yasallaşması üzerine bu odalar için A1.UMK §29 f.1'e yeni bir hüküm eklenmiş ve böylece uyuşturucu madde bağımlılarına tek seferlik steril şıringaların verilmesi veya bu konuda kamuya bildirimde bulunulması halinin A1.UMK §29 f.1 no.11 anlamında suç oluşturmayacağı ifade edilmiřtir⁷⁰⁷.

Bu yasal düzenleme sebebiyle uyuşturucu bağımlısı tarafından getirilen reçetesiz uyuşturucuların yasal izne sahip uyuşturucu madde tüketime odalarında kullanılmasına izin veren görevli personelin yardım eden olarak bir cezai sorumluluğu doğmaz. Ancak personelin uyuşturucu madde bağımlısının yanında getirdiği maddenin analizini yapması veya kişinin doğrudan kullanımını için aktif yardımda bulunması hali Kanun'un 10a maddesinin 4. fıkrasına açıkça aykırılık teşkil eder ve personelin yasa dışı uyuşturucu madde

⁷⁰⁶ Sağlık Komitesi, uyuşturucu madde tüketime odalarına ilişkin kamuya bildirimde bulunmanın bu madde kapsamında istisna sayılması ve cezalandırılmamasını, bu odaların bağımlı kişilerin hayatta kalması ve tedavi imkanından faydalanması için kurulduğunu, bağımlı kişilerin bu odalardan ve uyuşturucu madde tüketime fırsatından haberdar olmasının tedavi talepleri bakımından önemli olduğuna işaret ederek açıklamıştır, BT-Drs 14/2345 s. 11, <http://dipbt.bundestag.de/dip/21/btd/14/023/1402345.pdf>, (ET: 04.02.2021).

⁷⁰⁷ Katholnigg, *age*, Rn. 1222.

bulundurma yahut doğrudan kullanım için uyuşturucu madde teslim etme suçlarından cezalandırılması gündeme gelebilir⁷⁰⁸.

Uyuşturucu madde tüketim odalarının ulusal hukukta tanınmasının ardından bu odaların Almanya'nın taraf olduğu uyuşturucu maddelere ilişkin uluslararası sözleşmelerle uyumlu olup olmadığı sorusu aklı gelir. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 3. maddesinin 2. fıkrası uyarınca Almanya, kişinin kendi tüketimi için de olsa uyuşturucu madde bulundurma konusunda gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Almanya anayasal ilkelerine ve hukuk sisteminin temel özelliklerine başvurarak bu yükümlülükten kaçamayacağı gerçeğini Alman Anayasa Mahkemesi'nin 90, 145 sayılı esrar kararından bu yana açıklığa kavuşmuştur⁷⁰⁹. Bu karar uyarınca "sarhoş olmak" Alman Federal Anayasası m.2 f.1⁷¹⁰ kapsamında kişinin kendi kişiliğini serbestçe geliştirme hakkı içerisinde sayılamaz. Ancak Al.UMK'nın cezai hükümleri Anayasa'ya tabii olduğundan ceza tehdidi ile karşılanan eylemlerin Alman Federal Anayasası m.2 f.1'e, bu eylemlere verilen hapis cezalarının miktarının da Alman Federal Anayasası m.2 f.2'ye uygunluğunun incelenmesi gerektiği kararda belirtilmiştir. Bu bağlamda ölçülülük ilkesine dikkat çekilmiş, hedeflenen amaca ulaşmak için seçilen araçların uygunluğu ve gerekliliğinin yanı sıra bireyi veya genel halkı tehdit eden tehlikelerin değerlendirilmesinde yasama organının bir takdir marjı olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte yalnızca küçük miktarlarda kişisel tüketim sebebiyle esrar bulundurulmasının üçüncü kişiler için tehlikenin devam etmesi ve taraf olunan uluslararası sözleşmeler sebebiyle suç olmaya devam edeceği lakin diğer iştilal eylemlerine göre içerdiği tehlikenin azlığı sebebiyle mahkeme ve savcılık makamlarının Al.UMK §§ 29 f.5, 31a maddelerini uygulamaları gerektiği belirtilmiştir⁷¹¹.

⁷⁰⁸ Müller, Eberth ve Schütrumpf, *age*, Rn. 146.

⁷⁰⁹ Katholnigg, *age*, Rn. 1223.

⁷¹⁰ Alman Federal Anayasası m.2 f.2: (1) *Herkes başkalarının haklarını ihlal etmemek, Anayasal düzene veya ahlak kurallarına aykırı düşmemek koşuluyla, kişiliğini serbestçe geliştirme hakkına sahiptir.* (2) *Herkes, yaşam ve beden bütünlüğünün korunma hakkına sahiptir. Kişi özgürlüğüne dokunulamaz. Bu haklar, ancak kanunla sınırlandırılabilir*, BGBl. 1949, s. 1; <https://www.bundestag.de/gg>, (ET: 09.11.2020).

⁷¹¹ Ayrıca kararda alkol, tütün ürünleri ve esrar arasında bir karşılaştırma yapılarak eşitlik ilkesinin eşit derecede zararlı olabilecek tüm maddelerin yasaklanmasını veya izin verilmesini gerektirmediği belirtilmiştir, BVerfG, 09-03-1994- 2 BvL 43/92, NJW 1994, 1577, <https://beck-online.beck.de/>, (ET:21.12.2020).

Bununla birlikte, 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin bir özelliği vardır. Uyuşturucu maddelerle iştiğal oluşturan yasak eylemler noktasında çok geniş kapsamlı yükümlülükler getirmekle birlikte taraf devletlerin bu suçları kovuşturma ve cezalandırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu sebeple taraf devletler Sözleşme'nin 3. maddesinin 4. fıkrasına⁷¹² göre uyuşturucu madde suçlarının kovuşturulmasına ilişkin kararları ve tedavi yahut terapi yöntemlerini kendi ulusal hukukları uyarınca takdir yetkisi ile verebileceklerdir. İşte bu ayırım dolayısıyla kişilerin yalnızca kendi kullanımları için az miktarda uyuşturucu madde bulundurması, uyuşturucu madde odalarında tüketmek üzere az miktarda uyuşturucu madde bulundurması, §§31a uyarınca getirilen kovuşturmada feragat imkanı ve uyuşturucu madde tüketim odaları sözleşme yükümlülüklerine aykırılık teşkil etmemektedir⁷¹³.

Son olarak uyuşturucu madde tüketim odalarının Almanya'daki etkililiğine bakıldığında ise 2019 yılında Hessen eyaleti Frankfurt şehrinde bulunan tüketim odalarına ilişkin yapılan bir araştırmada bir önceki yıla göre %3 daha az kullanım olduğu, bu tüketim odalarından uzun süredir faydalanan kişilere nazaran yeni katılımcıların HIV oranının daha düşük olduğu, bir önceki yıl %28 olarak açıklanan kullanıcılardaki hepatit virüsü oranının 2019 yılı itibariye %24'e düştüğü tespit edilmiştir⁷¹⁴. Nordrhein-Westfalen eyaletinde yer alan uyuşturucu madde tüketim odalarına ilişkin 2020 yılı raporunda ise bir önceki yıla kıyasla kullanımın %20 oranında azaldığı, odalarda en çok kullanılan maddelerin opiyatlar olduğu ancak opiyat kullanımının önceki yıllarda olduğu gibi azalma eğiliminde olduğu gösterilmiştir. 2020 yılında bu odalarda on sekiz binden fazla vakada tıbbi yardım

⁷¹² 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi m.3 f.4: “(c) Yukarıdaki bentlerde yer alan hükümlere karşın, önemsiz nitelikteki suçların söz konusu olduğu uygun durumlarda, Taraflar, mahkûmiyet veya ceza yerine eğitim, topluma uyum ve katılım gibi önlemler ile failin uyuşturucu madde bağımlısı olması halinde tedavi ve tedavi sonrası bakımını da sağlayabileceklerdir.

(d) Taraflar, bu maddenin 2. fıkrasında belirtilen suçlara ilişkin (Kişisel kullanım için uyuşturucu madde satın alma, bulundurma ve üretme) mahkûmiyet veya cezaların yerine veya bunlara ek olarak, failin tedavisi, eğitimi, tedavi sonrası bakımı, topluma uyumu ve katılımına ilişkin önlemler alınmasını sağlayabileceklerdir.”, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>.

⁷¹³ Katholnigg, *age*, Rn. 1223.

⁷¹⁴ Institut für Suchtforschung Frankfurt University of Applied Sciences, **Drug Consumption Rooms (DCRs) in Frankfurt am Main/Germany Annual Report of the Monitoring of 4 DCRs in 2019** (yazarlar: Heino Stoever ve Stefan Förster), 2020, s. 4, 16-17, <https://www.researchgate.net/>, (ET: 13.05.2021).

sağlandığı, on altı binden fazla vakada ise yoksunluk krizine müdahale ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin sunulduğu, yüz yirmi dokuz kişiye acil yardım hizmeti sağlandığı ve doksan altı kişinin hastaneye yatışının gerçekleştirildiği rapor edilmiştir⁷¹⁵.

3.2.1.5.4. “Ceza Yerine Terapi” Prensibi: Aİ.UMK §§35-37

Kanun koyucu 1982 yılında Uyuşturucu Maddeler Kanunu ile birlikte “ceza yerine terapi” prensibini benimsemiştir⁷¹⁶ ve bu yaklaşımı Aİ.UMK §§35-37 başta olmak üzere Aİ.UMK’nın belirli hükümlerinde kendini göstermektedir⁷¹⁷. Bu prensibin temelinde yer alan fikir uyuşturucu bağımlısı olan bireyleri cezalandırmanın onlara ve topluma bir fayda sağlamadığı aksine bağımlı bireyleri daha tehlikeli hale getirdiğidir. Kanun’da yer alan uyuşturucu madde bağımlısı failere ilişkin özel düzenlemeler suç olmaktan çıkarma akımının bir parçası olarak görülemez, zira bu hükümler yalnızca tedavi ve rehabilitasyon ile uyuşturucu madde bağımlılarını daha sağlıklı bireyler haline getirmeyi amaçlamaktadır⁷¹⁸. 1982’den beri Aİ.UMK’da uyuşturucu madde bağımlılarına ilişkin ayrı düzenlemelere yer verilmiş, 1992 yılındaki değişiklikle birlikte de⁷¹⁹ suçlu haline gelen bir uyuşturucu bağımlısı için cezalandırmadan kaçınarak hapis hane dışında bağımlılık tedavisi için kişiyi ikna etme fikrine dayanan yeni tedavi amacıyla erteleme seçenekleri getirilmiştir.

Uyuşturucu madde bağımlısı failer için getirilen ilk imkân Aİ.UMK §35’te düzenlenen ceza infazının ertelenmesidir. Aİ.UMK §35 f.1 uyarınca bir kişi bir suç sebebiyle iki yılı aşmayan bir hapis cezasına çarptırılmış ve bu suçta madde bağımlılığı sebebiyle

⁷¹⁵ Sucht Kooperation.NRW, **Jahresbericht 2020 Drogenkonsumräume in Nordrhein-Westfalen**, 2020, s. 7-10, 17, 20, https://www.aids-rw.de/upload/pdf/aktuelles_ab_2017/2020_suko_nrw_bericht_drogenkonsumraeme.pdf.

⁷¹⁶ Pfister, **age**, s. 257.

⁷¹⁷ Aİ.UMK §§29a-30a hükümlerinin uygulanmasında kusur ehliyetini azaltacak dereceye varmamış olsa bile failin madde bağımlısı olması cezayı hafifletici bir sebep olarak dikkate alınır. Bkz. Müller, Ebert ve Schütrumpf, **age**, Rn. 246-247.

⁷¹⁸ Heinrich ve Van Bergen, **age**, Rn. 327.

⁷¹⁹ BGBl I 1992, s. 1593, <https://www.bgbl.de/>, (ET: 18.10.2020).

işlediği sabit ise⁷²⁰, iki yıldan daha uzun süreli bir hapis cezasına çarptırılmış olmakla birlikte ceza infazının geri kalan kısmı iki yılı aşmıyorsa veya bir kişi toplam iki yıldan daha fazla bir hapis cezasına çarptırılmış olmakla birlikte infazı gereken ceza 2 yılı aşmıyorsa hükümlünün bağımlılık tedavisi olmayı kabul etmesi ve bu tedaviye başlanması koşulu ile ceza infaz kurumu ilk derece mahkemesinin onayı ile cezayı, kalan cezayı veya bir tedavi kuruluşuna yerleştirilmesine ilişkin güvenlik tedbirini en fazla iki yıllığına erteleyebilir.

Al.UMK §35 f.5 uyarınca infaz makamı, tedaviye başlanmaması yahut tedavinin sürdürülmemesinin yanı sıra hükümlünün aynı türden bir tedaviye hemen başlamaması ya da tekrar devam etmesi beklenmiyorsa infazın ertelenmesi kararını kaldırabilir. Lakin hükümlünün tedavi kuruluşundan ayrıldıktan hemen sonra ayakta tedaviye başlaması veya bir başka uzun süreli bağımlılık tedavisi kuruluşuna başvurmuş olması halinde ceza infazının ertelenmesi için iptal kararı verilmemesi gerektiği yargı kararlarında ifade edilmiştir⁷²¹. Madde metninde “aynı tür tedavi” ile kastedilen yine içtihat kararları ile belirlenmiştir⁷²².

Al.UMK §36 uyarınca ise infazın ertelenmiş olması ve hükümlünün bir bağımlılık tedavisi görmüş olması koşuluyla hükümlünün tedavi kuruluşunda bulunduğunu ispatladığı süre, failin cezasının üçte ikisi ortadan kalkacak şekilde cezadan mahsup edilir. Bu mahsup ile cezanın üçte ikisinin ortadan kalkmış olması halinde veya daha öncesinde artık kişinin tedaviye ihtiyaç duymadığı sabit ise kamu güvenliği açısından kabul edilebilir olması koşulu ile kalan cezanın infazının ertelenmesine karar verilir. Ayrıca bu şartların oluşmamış olması, örneğin failin suçu işledikten sonra gönüllü olarak bağımlılık tedavisine başlaması ancak tedavinin devlet tarafından tanınan bir kurumda yapılmaması sebebiyle erteleme kararının alınmadığı durumlarda⁷²³ mahkeme Al.UMK §36 f.3 uyarınca tedavi süresinin tamamen veya kısmen cezadan mahsup edilmesine karar verebilir. Al.UMK §36 f.5 uyarınca bu kararların verilebilmesi için infaz makamının, hükümlünün ve tedaviyi gerçekleştiren kişi

⁷²⁰ Al.UMK §35 uyarınca ceza infazının ertelenmesinin ön şartı uyuşturucu madde kullanımı ile işlenen suç arasında bir nedensellik bağının varlığıdır. Bkz. Weichert, *age*, Rn. 828.

⁷²¹ OLG Koblenz, 04.11.1994- 2 Ws 622/94, NStZ 1995, 294; <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 16.12.2020).

⁷²² İkame tedavi bu karar ve yerleşik içtihat uyarınca “aynı tür tedavi” olarak kabul edilmiştir, OLG Köln, 15.08.1995- 2 Ws 202/95, LSK 1996, 090299, (ET: 03.02.2021).

⁷²³ Weichert, *age*, Rn. 829.

veya kurumun dinlenilmesi gerekir. Bu kişiler dinlenilmeden verilen kararlarda ciddi bir usul hatası bulunmaktadır⁷²⁴.

Bir şüphelinin uyuşturucu madde bağımlılığı sebebiyle suç işlediğinden şüphelenilmesi ve beklenen hapis cezasının iki yıl ve altında olması durumunda ve şüphelinin Al.UMK §35 f.1’de belirtilen bağımlılığından kurtulmak için bir tedaviye başladığını ispat etmesi⁷²⁵ ve kişinin rehabilite olacağına makul bir beklenti olması halinde savcılık yetkili mahkemenin onayı ile kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilir⁷²⁶. Savcılık bu noktada şüphelinin tedavisinin devam ettiğini kanıtlaması için bir süre belirler. Eğer şüpheli belirlenen süre içinde uyuşturucu madde bağımlılığı konusunda tedavinin devam ettiğini ispat etmez, tedavisini öngörülen tamamlanma süresine kadar sürdürmez, bu süreçte bir suç işler ve böylece kamu davasının açılmasının ertelenmesi konusundaki beklentinin gerçekleşmediği ortaya çıkmış olur veya yeni olgu ve kanıtlar nedeniyle muhakeme sonucunda iki yıldan daha fazla bir hapis cezası ile cezalandırılması olasılığını doğmuş olur ise yargılamaya devam edilir. Ancak şüphelinin tedaviye devam ettiğini sonradan ispatlaması halinde yargılamanın sürdürülmesinden vazgeçilebilir. Yargılamaya iki yıl içerisinde devam edilmez ise tekrar kovuşturma yapma imkânı ortadan kalkar. Kamu davasının açılmış olması halinde ise mahkeme, Al.UMK §35 f.1’deki şartların sağlanmış olması koşuluyla savcılığın onayı ile vakaların incelendiği son duruşmaya kadar yargılamayı geçici olarak durdurabilir.

Bir bağımlınının tedavisi ve buna ilişkin uygulanacak hükümler söz konusu olduğunda Al.CK §64 ile Al.UMK §§35-36 hükümleri arasındaki ilişkinin tespiti gerekir. Kişinin işlediği suç ve önceki mahkumiyetleri ile uyuşturucu madde kullanımı arasında Al.CK §64 uyarınca bir bağın olduğu varsayılıyor ise ilk derece mahkemesi kişinin bir tedavi kuruluşuna yerleştirilip yerleştirilmeyeceği konusunu incelemeli ve yasal şartların oluşması halinde tedavi kuruluşuna yerleştirme kararı vermelidir⁷²⁷. Al.CK §64, Al.UMK §35 ve Al.UMK

⁷²⁴ Bu kişiler dinlenilmeden verilen Al.UMK §36 uyarınca verilen kararda ciddi bir usul hatasının varlığına dikkat çeken mahkeme, ayakta tedavinin Al.UMK §36 f.3 anlamında bağımlılık tedavisi olarak daha önce hiç kabul edilmediğinden de bahisle mahsup ve ceza ertelemesinin mümkün olmadığına karar vermiştir, OLG Frankfurt a.M., 14.10.1997- 3 Ws 801/97, NStZ-RR 1998, 77, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 07.01.2021).

⁷²⁵ Müller, Eberth ve Schütrumpf, **age**, Rn. 243.

⁷²⁶ Kirmse, **age**, Rn. 616-617.

⁷²⁷ Weichert, **age**, Rn. 831.

§36'ya göre önceliklidir. Çünkü Al.UMK'nın bahsi geçen hükümleri yalnızca cezanın infazı aşamasını etkiler, soruşturma aşamasında etkili değildir⁷²⁸.

3.2.1.5.5. Bağımlılıklara İlişkin Tedavi ve Rehabilitasyon Güvenlik Tedbiri: Al.CK §63-64

Bir kişi alkolü veya diğer sarhoş edici maddeleri alma konusunda kuvvetli bir eğilime sahip ise ve bu eğilimine atfedilebilen yasa dışı bir eylem gerçekleştirip bundan dolayı hüküm giymişse yahut kusur ehliyetinin yetersizliği sebebiyle hakkında mahkûmiyet kararı verilmemişse ve bu eğilimi sebebiyle başkaca yasa dışı eylemlerde bulunma riski varsa mahkeme Al.CK §64 uyarınca bu kişinin bir rehabilitasyon merkezine yerleştirilmesine karar vermelidir. Bu kararın verilebilmesi için ek olarak bağımlılığın tedavisinde somut bir başarı beklentisi mevcut olmalıdır⁷²⁹.

Kişinin tedavi altına alınması için ön koşul olan sarhoş edici madde kullanımına eğilimin kabulü için ilgili kişinin madde bağımlılığı sebebiyle sosyal olarak tehlikede veya tehlikeli görülmesi yeterli olacaktır. Bunun için ise kişideki fiziksel bağımlılık, yoksunluk semptomları, suçun işlendiği sırada önemli ölçüde azalmış kusur ehliyeti, madde kullanımına bağlı ahlaki çöküntü⁷³⁰ gibi kriterler bir arada değerlendirilir⁷³¹. Bu tehlike hali ise hem kişinin sarhoş edici maddeleri kendi sağlığını, iş performansını ve üretkenliğini önemli ölçüde bozacak şekilde tüketmesi halinde hem de bu bağımlılık sebebiyle bir suç işlemiş olması halinde dikkate alınır⁷³².

⁷²⁸ BGH, 23.04.1996- 4 StR 156/96, NStZ-RR 1996, 228, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 16.10.2020).

⁷²⁹ Pfister, *age*, s. 259.

⁷³⁰ Kişinin sağlığının bozulması, uyuşturucu madde kullanımına bağlı olarak gelişen kişideki ahlaki bozulmaların varlığını gerektirmez. Kişide madde kullanımı sebebiyle oluşan bu tür ahlaki yozlaşmaların varlığı veya yokluğu, kişinin Al.CK §64 bağlamında tedavi altına alınması kriterleri bakımından önemli bir gösterge olarak kabul edilmez, BGH, 25.7.2007- 1 StR 332/07, NStZ 2007, 697, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 16.01.2021).

⁷³¹ Pfister, *age*, s. 259.

⁷³² BGH, 10. 11. 2004- 2 StR 329/04, NStZ 2005, 210, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 16.02.2021).

Eğer failin suçu sarhoş edici madde kullanımı sebebiyle işlediği düşünülüyorsa işlenen suç ile madde kullanımı arasında doğrudan bir nedensellik bağının varlığı aranır. Failin madde etkisi altındayken bir suçu işlemesi halinde bu bağ açıktır. Nedensellik bağının bu kadar açık olmadığı durumlarda ise her somut olaya göre ayrı bir değerlendirmenin yapılması gerekir⁷³³. Failin bağımlılığının yanında sahip olduğu diğer kişilik bozuklukları da bu değerlendirmede dikkate alınır. Örneğin hırsızlık suçu işleyen failin hem alkol bağımlısı olması hem de anti sosyal kişilik bozukluğuna sahip olması hırsızlık suçu bakımından tetikleyici oldu ise bu bağımlılık ve bozukluk hali ile hırsızlık suçunun işlenmesi arasındaki bağlantı reddedilemez⁷³⁴. Bununla birlikte Alman Federal Yüksek Mahkemesi uyuşturucu madde bağımlısı failin işlediği suçtan elde ettiği parayla yeni bir uyuşturucu madde satın alması ile uyuşturucu madde satıcısına önceden olan borçlarını ödemesi arasında madde bağımlılığı değerlendirmesi bakımından bir ayırım gözetmemiş, her iki halde de uyuşturucu madde bağımlılığı ile suçun işlenmesi arasında nedensellik bağının varlığını kabul etmiştir⁷³⁵.

Bir kişinin Al.CK §63 uyarınca bir psikiyatri kliniğine yerleştirilmesi için ise failin kusur ehliyetinin bulunmadığı veya önemli ölçüde azalmış olduğu sırada hukuka aykırı bir fiil gerçekleştirmiş olması ve bu durum sebebiyle gelecekte ağır suçları işlemesinin kendisinden beklenmesi gerekir. Aksi halde toplum için tehlike yarattığı kabul edilemeyecektir⁷³⁶. Örneğin Alman Federal Yüksek Mahkemesi, kişiden beklenen eylemin yalnızca kendi kullanımı için uyuşturucu madde bulundurma olmasını bu maddenin uygulanması bakımından toplum için tehlike hali olarak görmemiş⁷³⁷, alkol bağımlısı olan ve en son on yıl önce malvarlığına karşı suçlardan cezalandırılan bir kişinin alkol tüketimini finanse etme için malvarlığına karşı suçlardan birini işleme ihtimalinin dayanaksız şekilde kabul edilmesini toplum için tehlike oluşturma bakımından yanlış bir değerlendirme olarak

⁷³³ Pfister, **age**, s. 259.

⁷³⁴ BGH, 20.12.1996 - 2 StR 470/96, NStZ-RR 1997, 231, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 21.11.2020).

⁷³⁵ BGH, 21. 10. 2008- 3 StR 275/08, NStZ-RR 2009, 48, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 13.12.2020).

⁷³⁶ Pfister, **age**, s. 260.

⁷³⁷ BGH, 03.08.2004- 1 StR 192/04, BeckRS 2004, 8119, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 23.09.2020).

kabul etmiş ve kişinin bu gerekçelere dayanarak Al.CK §63 uyarınca bir psikiyatri kliniğine yerleştirilmesinin doğru olmadığını kararında belirtmiştir⁷³⁸.

3.2.2. Kenevir Kontrol Kanunu Tasarısı

Almanya'nın uyuşturucu maddelere ilişkin son yıllarda açıklanan verileri böyle olmakla birlikte, uyuşturucu madde politikasına ilişkin güncel gelişmesi “*Kenevir Kontrol Kanunu Tasarısı*”dır.

Yeşiller Partisi tarafından 20.02.2018 tarihinde meclise sunulan “Kenevir Kontrol Kanunu” tasarısında Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu’ndan ceza hukukuna ilişkin hükümlerin tamamen çıkarılmasını ve bununla birlikte ekiminden satışına kadar olan tüm esrar tedarik zincirinin devlet kontrolünde gerçekleştirilmesini öngören kontrollü yasal bir esrar pazarı sistemi önerilmektedir. Bu tasarı ile özellikle çocukların ve gençlerin korunması amaçlanmış, uyuşturucu maddelerin yetkisiz kişilerce satılmasının önüne geçilmek istenmiştir. Tasarıda esrarın yasaklanmasına ilişkin güncel politikanın başarısızlığı istatistiksel verilerle açıklanmıştır. ESA 2015 verilerine göre Almanya’da 3.1 milyon yetişkin vatandaş esrar kullanmaktadır⁷³⁹. Bununla birlikte Federal Sağlık Eğitimi Merkezi (BzGA) 2015 verilerine göre 2011 yılından beri 12-17 yaş aralığında bulunan gençlerde esrar kullanım oranı %6.7’den %8.8’e yükselmiştir. 18-25 yaş aralığındaki genç yetişkinlerde ise esrar kullanım oranı %35.5’tir⁷⁴⁰. Ayrıca yasaklama politikası yalnızca karaborsayı engelleyememesi ve esrar talebini azaltamaması açısından değil, ceza politikası açısından da başarısız olmuştur. Yalnızca 2016 yılında ele geçirilen kenevir plantasyonunun sayısı

⁷³⁸ BGH, 06.12.1996- 2 StR 608/96, <https://research.wolterskluwer-online.de/>, (ET: 23.09.2020).

⁷³⁹ Detaylı bilgi için bkz. Daniela Piontek vd., **Kurzbericht Epidemiologischer Suchtsurvey 2015 Tabellenband: Konsum illegaler Drogen, multiple Drogenerfahrung und Hinweise auf klinisch relevanten Drogenkonsum nach Geschlecht und Alter im Jahr 2015**, IFT Institut für Therapieforchung, München 2016; <https://www.esa-survey.de/>, (ET: 21.09.2020).

⁷⁴⁰ **Die Drogenaffinität Jugendlicher In Der Bundesrepublik Deutschland 2015: Rauchen, Alkoholkonsum und Konsum illegaler Drogen: aktuelle Verbreitung und Trends**, Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung, 2016, <https://www.bzga.de/forschung/studien/abgeschlossene-studien/studien-ab-1997/suchtprevention/>, (ET: 21.09.2020).

820'dir⁷⁴¹. 2016 yılında işlenen 302.594 uyuşturucu suçunun 177.776'sında suç konusu uyuşturucu madde esrardır. Esrar suçlarının ise 145.915 adeti yani büyük çoğunluğu esrar kullanımı ile ilgili suçlardır⁷⁴². Bu istatistiksel verilere bakıldığında aslında esrar kullanımı ile ilgili suçların suç olmaktan çıkarıldığından bahsedilemez. Zira bu veriler, kolluk kuvvetleri tarafından takip edilen ve hukuki süreçlerden geçen olayların bir istatistiğidir. Nitekim Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nda da uyuşturucu madde kullanımı ile bağlantılı eylemlere ilişkin yalnızca mahkemenin takdirine bağlı bir kovuşturma muafiyeti mevcuttur. Ayrıca bu yasaklama politikasıyla birlikte karaborsa ve dolayısıyla tehlikeli başka maddelerle kontamine olmuş esrarın kullanıcılara ulaşması engellenemediği için halk sağlığı da tehdit altındadır⁷⁴³.

Bu veriler ışığında Almanya'da uygulanan yasaklama politikasının başarısızlığına vurgu yapılan taslakta çözümün uyuşturucu madde pazarlarının ayrılması yoluyla ekiminden satışına kadar devlet kontrolünde olan yasal bir esrar tedarik zinciri kurulması olduğu ifade edilmiştir. Böylece sadece uyuşturucu maddelerin kullanımı değil, aynı zamanda uyuşturucu madde ticaretinde yaşanan illegal durumlar ve suçlar kontrol altına alınacak ve toplum içerisinde bu maddelerin yarattığı riskler azaltılacaktır. Bu sistem önerisinde esrarın yasal şekilde satışına 18 yaş sınırlaması, satış yerlerinin okullara ve gençlik tesislerine belli bir mesafede olması, reklam yasağı, esrarın satın alınabilmesi için belgeli bir şekilde yaşın kanıtlanması gibi zorunlu sınırlandırıcı düzenlenmelerin getirilmesi önerilmiştir⁷⁴⁴. Altı bölüm ve kırk beş maddeden oluşan Esrar Kontrol Kanun Tasarısı'nın 1. maddesinde Kanun'un amacı yetişkinlere keyfi amaçlı kullanım için yasal olarak esrara erişim sağlamak olarak açıklanmış, Kanun'un aynı zamanda gençlerin ve uyuşturucu madde kullanıcılarının

⁷⁴¹ Bundeskriminalamt, **Rauschgiftkriminalität Bundeslagebild 2016**, 2017, s. 5, https://www.bka.de/DE/Home/home_no_de.html, (ET: 09.02.2021).

⁷⁴² Bundeskriminalamt, **age**, s. 4,20.

⁷⁴³ Deutscher Bundestag, **Gesetzentwurf eines Cannabiskontrollgesetzes (CannKG)**, E.N.:19/819 T: 20.02.2018, s. 41, www.bundestag.de, (ET: 18.09.2020).

⁷⁴⁴ Deutscher Bundestag, **CannKG**, s. 1-2.

bağımlılıktan korunmasına hizmet ettiği ifade edilmiş, 4. maddesinde ise çocuklara ve gençlere esrar temin edilmemesi gerektiği açıkça hüküm altına alınmıştır.

Kanun tasarısının 21. maddesinde esrar satışı yapacak dükkanların, okulların veya gençler ve çocuklar tarafından ziyaret edilen başkaca kurumların yakın çevresinde işletilemeyeceği düzenlenmiş, federal eyaletlere esrar depolarının sayısı, gençler ve çocuklar tarafından ziyaret edilen kurumlarla olan asgari mesafesinin belirlenmesi konusunda yetki verilmiştir. Kanun tasarısının 9. maddesinde esrarın paketlenmesi ve ambalajlanmasına ilişkin koşullar açıklanmış, esrar tüketicilerinin korunması adına madde içeriğinin ve aktif bileşenlerin paket üzerine işlenmesi, ayrıca esrar kullanımının bağımlılığa sebep olacağı, esrar etkisi altındayken trafiğe çıkılmaması gerektiğini ifade eden ve ayrıca esrar kullanımının yan etkilerini içeren uyarı etiketlerinin ambalajlara eklenmesi zorunluluğu getirilmiştir. Ek olarak Tasarı'nın 11. maddesinde kullanıcılara yalnızca yetkili esrar satış dükkanlarından bir satışta 30 grama kadar esrar satışı yapılabileceği, posta siparişinin yasak olduğu; 16. maddesinde ise genel bir reklam yasağı düzenlenmiştir. Tasarı'nın 23. maddesinde ise esrar satış dükkanlarının işletmecilerine esrar bağımlılığının engellenmesine ilişkin önlemler alınması, gençlerin korunması ve satış personelinin eyalet ve uzman kurumlarca verilecek olan esrarın etkileri, tehlikeleri, esrar bağımlılığının önlenmesi gibi esrara ilişkin gerekli tüm bilgilerin aktarılacağı "sorumlu satış" eğitimlerinin tamamlaması ve iki yıl geçerli olan "sorumlu satıcı" sertifikasına sahip olması konusunda sorumluluk yüklenmiştir.

Tasarı'da yalnızca esrarın perakende satışı değil, kenevirin ekiminden işlenmesine, esrarın dağıtımından satışına ve kullanımına kadar tüm tedarik zinciri yasal olarak düzenlenmiştir. Tüm bu faaliyetlerin yasal izne bağlı olduğu ise 17. maddede belirtilmiştir. 19. maddede ise 20. maddede belirtilen izin başvurusunun reddi halleri olmadıkça yasal iznin verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu izin esrar dükkânı işletme izni için kişinin federal eyaletin yetkili makamlara başvurusu üzerine 3 ay içerisinde verilir. Başvuru sahibi zimmete para geçirme, gasp, çalıntı mal, kara para aklama, yasa dışı olarak elde edilen varlıkların gizlenmesi, dolandırıcılık suçlarından veya Gençliği Koruma Kanunu'na yahut Uyuşturucu Maddeler Kanunu'na karşı işlediği bir suç nedeniyle başvuruda bulunmadan önceki son beş

yıl içinde mahkum edilmiş ve hapis cezasına çarptırılmış ise, bu Kanun'un 42. maddesi uyarınca bir suçtan mahkum edilmiş ise, son olarak başkaca nedenlerle başvuru sahibinin, işletmenin yönetimiyle görevlendirilen kişinin veya satış personelinin gerekli güvenilirliğe sahip olmadığı belirlenmiş ise işletme başvuru izni reddedilir. Tasarı'nın 24-30. maddelerinde ise esrar satış dükkanının işletmesi, kenevirin toptan ticareti, kenevirin ithalatı, ihracatı, nakliyesi, ekimi ve yetiştirilmesi için yapılacak başvuruların yasal prosedürleri düzenlenmiştir⁷⁴⁵.

Ayrıca Tasarı'nın 14. maddesinde belirtilen kenevir ve esrarın nakliyesinde, ekiminde, satışında alınacak güvenlik önlemlerinin yanı sıra 13. maddesinde de esrar stoklarının takibi için bu tedarik zincirine katılan her üretim tesisi ve işletmeye her işlemi kayıt altına alma ve raporlama zorunluluğu ve yılda iki kez federal eyaletin yetkili makamlarına bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca bu yasal esrar ticareti veya kenevir ekimine katılan her kişi, 33. madde uyarınca eyalet tarafından alınacak önlemlere tolerans göstermek ve özellikle esrar ticaretinin yapılacağı yerleri belirlemek için görevli makamı desteklemekle yükümlü kılınmıştır. Aynı şekilde bu kişiler gerektiğinde çitle çevrili arazileri, binaları, odaları, ve kapları açmak, pazarlanamayan esrarı teslim etmek veya imha etmek, bilgi sağlamak ve belgelerin incelenmesini ve numunelerin alınmasını sağlamakla yükümlüdür. Yasal prosedürlere uyararak esrar satışı iznine sahip olan bir işletme yetkilisinin yukarıda bahsi geçen raporlama ve bildirim yükümlülüklerini tekrarlı olarak yerine getirmemesi, hoşgörü ve işbirliği yükümlülüklerine aykırı davranması, izin başvurusunda bulunan yetkilinin veya işletmenin yönetimiyle görevlendirilen kişinin gerekli güvenilirliğe sahip olmadığını gösteren bir durumun ortaya çıkması, işletmede çocuklara veya gençlere esrar satıldığının tespit edilmesi halinde işletme izninin iptal edileceği 31. maddede düzenleme altına alınmıştır.

Kenevir Kontrol Kanun Tasarısı'nda ayrıca kişilerin kişisel tüketim için kenevir yetiştirmesi ile kenevir ve esrar bulundurmasının yasal sınırları da 5. maddede belirlenmiştir. Buna göre yetişkinlerin 30 grama kadar esrar bulundurmasına, ayrıca kişisel veya ortak

⁷⁴⁵ Detaylı bilgi için bkz Deutscher Bundestag, **CannKG**, s. 17-19.

kullanım için en fazla 3 adet dişi kenevir bitkisinin yetiştirmesine ve 1 yıllık hasadını bulundurmasına izin verilmektedir. Ayrıca kişilerin pasif içiciliğe karşı korunması için Tasarı'nın 6. maddesi uyarınca kenevirin saf haliyle, tütünlü karışım halinde veya tütün ürünlerinin bir bileşeni olarak içilmesi halinde Federal Sigara İçmeyen Kişilerin Korunması Hakkında Kanun'un⁷⁴⁶ hükümleri uygulanacaktır.

Tasarı'da, Kenevir Kontrol Kanunu'nun ihlali hallerinde ise 42. ve 43. maddeler uyarınca ihlalin türüne göre hapis cezası, adli para cezası ve idari para cezası yaptırımları gündeme gelmektedir. Bu hükümlere göre, çocuklara veya gençlere esrar satan yahut veren, izinsiz olarak 30 gramdan fazla esrar bulduran veya üç adetten fazla kenevirin hasadını depolayan, üçten fazla dişi çiçekli kenevir bitkisi yetiştiren, sağlığı tehlikeye düşürme ihtimaline sahip başka bir madde ile kontamine olmuş esrarı kasten veya taksirle piyasaya süren, yasal izin almaksızın 30 gramın üzerindeki miktarlarda esrarı Almanya'ya ithal eden veya Almanya'dan ihraç eden, yasal izni almaksızın esrar ticareti yapan, işleyen veya nakleden üç yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. Özellikle ağır ihlallerde yaptırım beş yıla kadar hapis cezasıdır. Ağır ihlal olarak kabul edilen haller ise, failin tekrarlı olarak çocuklara veya gençlere esrar vermesi veya satması, yukarıda sayılan eylemleri ticari maksatla veya bir örgütün üyesi olarak gerçekleştirmesi, esrar ile ilişkili eylemiyle çok sayıda insanın sağlığını tehlikeye atması, sayılan eylemlerden birini gerçekleştirmesi yoluyla kendisi veya bir başkası için büyük ölçekli maddi kazanç elde etmesi durumlarıdır. Ayrıca her kim kasten veya taksirle genetiği değiştirilmiş kenevir veya esrar ticareti yapar, yetiştirir, ithal eder; son teknolojiye göre üretilmemiş ve test edilmemiş keneviri veya tütün, tütün ürünleri yahut alkol ile karıştırılmış keneviri satar, esrarı etiketsiz, uyarı notları olmadan piyasaya sürer, işletme kayıtlarını tam ve doğru olarak tutmaz, saklamaz ve zamanında bildirmez, imha yükümlülüklerini yerine getirmez, reklam yasağına aykırı davranır, "sorumlu satıcı" sertifikası olmadan bir kişiyi satış personeli olarak çalıştırır, esrar satış dükkanı izni için yaptığı başvuruda yanlış bilgi veya belge sunar ise yüz bin euroya

⁷⁴⁶ Federal Kurumlarda ve Toplu Taşıma Araçlarında Sigara Yasağının Getirilmesine İlişkin Kanun (Federal Sigara İçmeyen Kişilerin Korunması Hakkında Kanun-BNichtSchG), BGBl. I 2007, s. 1595, <https://www.bgbl.de/>, (ET: 12.11.2020).

kadar idari para cezası ile cezalandırılabilir. Son olarak Tasarı'da Birleşmiş Milletler'e yıllık raporlama yapılacağı düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca Meclise sunulan tasarıda Kenevir Kontrol Kanun Tasarısı'na bağlı olarak bu yasal tedarik zincirinin vergilendirilmesine ilişkin düzenlemeleri içeren Kenevir Vergi Kanunu Tasarısı da sunulmuştur. Esrarın tüketiminden ve bu yasal tedarik zincirinden elde edilen vergilerin uyuşturucu madde bağımlılığını önleme projeleri ve diğer önemli sosyal konuları finanse etmek için kullanılması önerilmiştir⁷⁴⁷.

3.3. HOLLANDA CEZA HUKUKUNDA UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Hollanda'nın uyuşturucu maddeler konusundaki politikası normalleştirme üzerine kurulmuştur. Yani Hollanda uyuşturucu maddeleri, madde kullanıcılarını toplumdan izole etmeyi gerektiren anormal bir sorun yerine, genel olarak toplumu etkileyen normal bir sorun olarak görmüş ve bu sorunun çözümünde zarar azaltma politikasını benimsemiştir⁷⁴⁸.

Zarar azaltma politikasının temelinde uyuşturucu madde bağımlılarının tedaviye ihtiyaç duyan hastalar olarak kabul edilmesi ve kullanmakta oldukları uyuşturucu maddenin etkilerinden dolayı zaten zarar gördükleri düşüncesi bulunmaktadır. Bu kabul sebebiyle uyuşturucu madde bağımlılarının maruz kalacakları ikincil zararların önlenmesi gerekir. Bu önleme madde kullanıcılarına karşı hoşgörülü ve özgürlükçü bir siyaset izlenmesi ile mümkündür⁷⁴⁹.

Hollanda Hükümeti, "uyuşturucu maddelerle savaş" başlığı altında aşırı baskı ve cezalandırma yolu ile kişilerin uyuşturucu madde kullanımının engellenemeyeceğini ve kullanıma bağlı zararlardan korunamayacağını, aynı zamanda uyuşturucu madde kullanımının hiçbir toplumda tamamen engellenmesinin mümkün olmayacağını kabul etmiştir. Bu kabulün bir sonucu olarak uyuşturucu madde bağımlılarını yetkili makamlar için

⁷⁴⁷ Deutscher Bundestag **CannKG**, s. 43.

⁷⁴⁸ Caroline Chatwin, "Drug Policy Developments within the European Union. The Destabilizing Effects of Dutch and Swedish Drug Policies", British Journal of Criminology, 2003, s. 568.

⁷⁴⁹ **Age**, s. 568.

görünür kılacak, böylece baskıcı rejimlere göre bu kişilerle bakım ve tedavi için daha fazla iletişim kurma imkânı verecek olan politikalar geliştirerek uyuşturucu maddeler sorunu ile mücadele kararı alan ilk ülkelerden biri olmuştur⁷⁵⁰.

Hollanda'nın uyuşturucu madde politikasının bir diğer temel özelliği uyuşturucu maddeleri “sert” ve “yumuşak” uyuşturucu maddeler olarak sınıflandırmasıdır. Bu sınıflandırmada eroin, kokain, amfetamin gibi uyuşturucu maddeler toplum için kabul edilemeyecek derecede tehlikeli olduğundan “sert” uyuşturucu madde olarak kabul edilmiş, buna karşılık hash ve marihuana gibi bazı kenevir ürünleri ise toplum için düşük risk statüsünde sayılarak “yumuşak” uyuşturucu maddeler olarak kabul edilmiştir⁷⁵¹. Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere, uyuşturucu maddeler arasında yumuşak-sert ayrımının yapılmasında rol oynayan ilk faktör bu maddelerin sağlık için oluşturduğu risk derecesindeki farklılaşmadır. Bu farklılaşmaya göre; Afyon Kanunu'nun Liste I'inde sayılan uyuşturucu maddeler “kabul edilemez derecede” riskli maddelerdir. Buna karşılık ağırlıklı olarak esrar ürünlerinin yer aldığı Liste II'de sayılan maddeler ise risk derecesi bakımından kabul edilemez düzeyde görülmemiştir⁷⁵².

Madde türleri arasında yumuşak-sert ayrımının yapılmasındaki bir diğer faktör ise birinci bölümde de açıklandığı üzere maddeler arasında pazar ayrılığı prensibinin benimsenmesidir⁷⁵³. Yumuşak uyuşturucu maddelerle işigalin daha sert uyuşturucu maddelerle işigale yol açtığı ve dolayısıyla esrarın, kokain ve eroin bağımlılığına yol açan bir geçit olduğu sık sık öne sürülmüştür. Buna karşı Hollanda Hükümeti esrar kullanıcılarının kendilerini ağır uyuşturucularla kolayca temasa geçirebilecek yasa dışı satıcılardan yumuşak uyuşturucu madde satın almak zorunda kalmamaları için pazar ayrılığı prensibini ve

⁷⁵⁰ Chatwin, *age*, s. 568.

⁷⁵¹ **Difference between hard and soft drugs**, Government of the Netherlands, <https://www.government.nl/>, (ET: 25.11.2020); Chatwin, *age*, s. 568-569.

⁷⁵² Jos Silvis, “Enforcing drug laws in the Netherlands”, (Ed. Ed Leuw ve I. Haen Marschall), **Between prohibition and legalization: the Dutch experiment in drug policy**, Kugler Verlag, Amsterdam 1994, s. 44-45.

⁷⁵³ Wolfgang Wohlers ve Florian Went, “Die pseudo-paternalistische Legitimation strafrechtlicher Normen, dargestellt am Beispiel des Betäubungsmittelstrafrechts Deutschlands, der Schweiz und der Niederlande”, (Ed. Andreas Von Hirsch, Ulfrid Neumann ve Kurt Seelmann), **Paternalismus im Strafrecht: Die Kriminalisierung von selbstschädigendem Verhalten**, Nomos Verlag, Baden-Baden 2010, s. 310.

coffeeshoplarda tolerans politikasını benimsediğini belirtmiştir⁷⁵⁴. Ayrıca Afyon Kanunu Direktifi'nde de uyuşturucu madde kullanımını azaltmak ve engellemek, toplum ve birey sağlığı açısından zararları önlemek, uyuşturucu madde üretimi ve ticaretine ilişkin zararları azaltmak için pazar ayrılığı ilkesinin benimsendiği ifade edilmiştir⁷⁵⁵.

Bu prensibin Hollanda'daki görünür yansıması, hukuken kabul edilen coffeeshop politikasıdır. Hollanda coffeeshopların kuruluşuna izin vererek yumuşak ve sert uyuşturucu pazarlarını birbirinden ayırmıştır. Coffeeshoplarda uyuşturucu madde satışı, kanuni kurallara uydukları sürece Hollanda'nın bazı bölgelerinde tolere edilmektedir. Daha sonra detaylıca açıklanacağı üzere coffeeshoplarda uyuşturucu maddeler hakkında reklam yapılmaması, reşit olmayanlara satış yapılmaması, sert uyuşturucu maddelerin satılmaması gibi yasal satış kriterleri benimsenmiştir. Böylece Hollanda'da potansiyel olarak yüksek tehlike içeren sert uyuşturucu maddelerle temas etmeden esrar ürünlerini elde etmenin mümkün olduğu yasal bir düzen yaratılmak istenmiştir.

Görüldüğü üzere Hollanda, uyuşturucu madde kullanıcılarının, satıcılarının ve kaçakçılarının tamamının cezalandırıldığı bir yasaklama politikasına taban tabana zıt bir politika izlemektedir. Zira Hollanda'da ceza hukuku yalnızca büyük ölçekli uyuşturucu kaçakçılarının yaptırımında devreye girer, kullanıcılar ve küçük ölçekli satıcılara ise hoşgörü gösterilmektedir.

Hollanda'da uygulanan bu uyuşturucu madde politikası bir ölçüde sınır komşularının hoşgörüsüne dayanmaktadır. Hollanda'nın uyuşturucu madde politikası geçmişte diğer ülkelerden ciddi eleştiriler almış, uyuşturucu madde kontrolü konusunda desteklenmeyecek yasallaştırıcı bir politika olarak görülmüştü. Nitekim 1980'lerde Alman yetkililer çok sayıda Alman vatandaşının uyuşturucu madde satın almak için Hollanda'ya gittiğini belirterek, Hollanda'nın uyuşturucu madde politikasını eleştirmişti⁷⁵⁶.

⁷⁵⁴ **Difference between hard and soft drugs**, Government of the Netherlands, <https://www.government.nl/>, (ET: 25.11.2020).

⁷⁵⁵ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, “**Netherlands Country Drug Report 2019**”, 2019: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2019/netherlands_en, s. 2, (ET:08.11.2020).

Hollanda'nın taraf olduğu Schengen Anlaşması'ndaki diğer taraf ülkelerin Hollanda tarafından benimsenen uyuşturucu madde politikasını eleştirmek için meşru gerekçeleri vardı⁷⁵⁷. Schengen Anlaşması'nın 8. ve 9. maddesi uyarınca taraf devletler uyuşturucu maddelerin kaçakçılığına ilişkin mücadele ve iş birliği yükümlülüğü altındadır⁷⁵⁸. Ayrıca Anlaşma'nın uyuşturucu maddelere ilişkin olan 6. bölümünde yer alan 71. maddesi gereği taraf devletler yaşa dışı uyuşturucu madde ticaretini önlemek için esrar da dahil olmak üzere uyuşturucu maddelerin doğrudan ya da dolaylı satışına ilişkin olarak Birleşmiş Milletler sözleşmelerine uymakla yükümlüdürler. Ek olarak taraf ülkeler uyuşturucu maddelerin yasa dışı ihracatını, satışını, tedarikini ve teslimini idari ve cezai tedbirlerle önlemeyi ve cezalandırmayı taahhüt etmişlerdir. Öte yandan, 72. madde, taraf devletlerin uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığında elde edilen gelirlere el konulmasını mümkün kılacak mevzuatı anayasalarına ve ulusal hukuk sistemlerine uygun olarak çıkaracakları kabul etmiş, Schengen Anlaşması'nın ulusal egemenliğe gösterdiği saygı ve tarafların ulusal hukuk sistemlerine bıraktığı takdir alanı böylece ortaya konulmuştur⁷⁵⁹. Dolayısıyla Hollanda bakımından bir yandan coffeeshop politikasını sürdürmek için yeterli takdir alanına sahip olduğu söylenebilirken diğer yandan Hollanda hükümetinin uyuşturucu maddelerin ithalatını ve ihracatını önlemek için gerekli tüm önlemleri almak zorunda olduğu gözden uzak tutulmamalıdır⁷⁶⁰.

Schengen Anlaşması'nın imzalanmasından sonraki süreçte de Hollanda'ya yönelen eleştirilerde bir azalma gözlemlenmemiştir. 1995 yılında, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac, iki ülke sınır komşusu olmasa dahi izlediği politika sebebiyle Hollanda'yı iki ülke arasındaki sınırı kapatmakla tehdit etmişti. Buna karşı Hollanda Hükümeti bu endişelerin üstesinden gelmek için kendi yerel uyuşturucu madde politikasının diğer ülkeler üzerindeki olası

⁷⁵⁷ Silvis, **age**, s. 49.

⁷⁵⁸ The Schengen Agreement, <https://eur-lex.europa.eu/>, (ET: 03.11.2020).

⁷⁵⁹ Silvis, **age**, s. 49.

⁷⁶⁰ Cyrille Fijnaut ve Brice De Ruyver, **The Third Way: A Plea Balanced Cannabis Policy**, Koninklijke Brill NV, Leiden 2015, s. 71-72.

etkilerini tahmin ettiğini belirtmiş ve uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılığına karşı mücadele vereceğini taahhüt etmişti⁷⁶¹.

Başlangıçta çok radikal görülerek eleştirilen Hollanda'nın uyuşturucu madde politikası belki de diğer ülkelerin yasaklayıcı politikaları ile uyuşturucu madde kullanımını azaltmayı başaramadıklarından, günümüzde başka ülkeleri de uyuşturucu maddeler konusunda daha esnek bir politika izlemeye sevk etmeye başlamıştır. Almanya'nın uyuşturucu madde suçlarına ilişkin yaptırımları hafifletmesi, kullanımı suç olmaktan çıkarması, ceza yerine terapi prensibini benimsemesi ve İsviçre'nin ise ikame tedaviyi hukuken kabul etmesi esnek politikalara örnek olarak gösterilebilir⁷⁶².

Birinci bölümde genel sistematiği açıklanan Hollanda uyuşturucu maddeler hukukunda uyuşturucu madde kullanımının yerinin anlaşılması açısından önce kısaca 1976 tarihli Afyon Kanunu'nda düzenlenen kullanım amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçuna değinilecek, ardından ceza hukuku uygulaması dışında bırakılan uyuşturucu maddelerle işgal eylemleri ve uyuşturucu madde bağımlılarına özel düzenlemeler açıklanacaktır.

3.3.1. Kullanım Amacıyla Uyuşturucu Madde Bulundurma Suçu

Bir kişinin uyuşturucu madde bulundurmasının bu hukuk düzeninde ceza hukukunun ilgi alanına girmesi kişinin bulundurduğu madde miktarı doğrultusunda belirlenir. Bir kişi yalnızca kendi kişisel kullanımını için az miktarda uyuşturucu madde bulundurduğunda bu kişi hakkında bir soruşturma açılmayacaktır⁷⁶³. Bir kişi 5 gram ve daha fazla esrar bulundurursa polis bu durumla ilgili araştırma başlatabilir. Kişinin bulundurduğu esrar miktarının 30 gram ve daha fazla olması halinde ise savcılık soruşturma başlatabilir⁷⁶⁴.

⁷⁶¹ Chatwin, **age**, s. 569-570; Fijnaut ve De Ruyver, **age**, s. 72.

⁷⁶² Chatwin, **age**, s. 569-570.

⁷⁶³ Gesley, **age**, s. 21.

⁷⁶⁴ Karakaş Doğan, **age**, s. 111.

3.3.1.2. Suç Oluşturan Uyuşturucu Maddeler ile İştigal Eylemlerine Getirilen İstisnalar

Afyon Kanunu'nun 5. maddesinin 2. fıkrası uyarınca mesleklerinin normal uygulamaları çerçevesinde eczacılar, doktorlar, diş hekimleri, veteriner hekimler ve ayrıca kendi tıbbi kullanımları için uyuşturucu maddelere ihtiyaç duyanlar bakımından Liste I ve Liste II'de yer alan tüm uyuşturucu maddeleri kapsayacak şekilde tedarik etme, nakletme ve bulundurma eylemleri için bir istisna getirilmiş, bu maddelerin yasal bir yolla elde edilmiş olması koşulu ile bahsi geçen eylemlerin gerçekleştirilmesi halinde suç olarak kabul edilmeyeceği düzenlenmiştir.

Kanun'un ek listeleri uyarınca uyuşturucu madde olarak kabul edilen maddeleri reçetelendirme ruhsatı, yalnızca bilimsel veya tıbbi amaçlarla verilir. Bu ruhsatlandırmaya ilişkin şartlar Bakanlık tarafından belirlenirken ruhsat başvurusunun kabulüne ya da reddine ilişkin kararlar yerel yönetimlerce verilir⁷⁶⁵. Bu reçetelendirme ruhsatına sahip olan kişilerin ise Afyon Kanunu m.5'te açıklandığı üzere, gerçekleştirdikleri uyuşturucu maddelerle iştigal eylemleri suç olarak kabul edilmemiştir.

Ayrıca, Afyon Kanunu'nun 6. ve devamındaki maddelerinde kenevir ve haşhaş yetiştirmek için Çevre ve Kamu Sağlığı Bakanlığı tarafından verilecek muafiyet izinlerine yer verilmiştir. Kenevir için Afyon Kanunu'nun cezai hükümlerinden muafiyet başvurusu, halk sağlığı, hayvan sağlığı, akademik veya kimyasal analitik araştırma, eğitim veya ticaretle ilgili amaçlar sebebiyle Tıbbi Kenevir Araştırma Ofisi'ne yapılabilir⁷⁶⁶. Bununla birlikte dış mekan yetiştiriciliği yoluyla endüstriyel kenevir yetiştiriciliği suç sahası içinde yer alan uyuşturucu madde yetiştirme eyleminin dışında tutulur ve suç oluşturmaz⁷⁶⁷.

⁷⁶⁵ Silvis, **age**, s. 44.

⁷⁶⁶ Gesley, **age**, s. 21.

⁷⁶⁷ Patzak, "Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG", **age**, Rn. 526.

3.3.2. Ceza Hukuku Uygulaması Dışında Bırakılan Eylemler

3.3.2.1. Coffeeshop Sistemi ve Uyuşturucu Madde Turizmi

Coffeeshoplar, Hollanda veya yabancı topraklarda yasa dışı olarak yetiştirilmiş kenevirin Hollanda hukukuna göre satışının tolere edildiği yerlerdir⁷⁶⁸.

Popüler inanın aksine, esrar Hollanda'da tam olarak bir yasal konuma sahip değildir⁷⁶⁹. Ayrıca Hollanda'daki yerel idarelerin %80'inde coffeeshop bulunmamaktadır ve Hollanda'daki coffeeshopların üçte biri Amsterdam'da konumlanmıştır⁷⁷⁰. 2017 verilerine göre ise Hollanda'daki toplam coffeeshop sayısı 567'dir⁷⁷¹. Bu sebeple coffeeshoplar daha çok kentsel bir fenomen halindedir ve Hollanda'nın tamamı için tipik değildir⁷⁷².

“Pazar ayrılığı” prensibi coffeeshop sisteminin temelidir⁷⁷³. Bu temelde coffeeshop sisteminin hedefi, pazarların sert ve yumuşak uyuşturucu maddelere göre ayrılmasını sağlamak suretiyle esrar kullanıcılarını sağlık açısından ağır tehlike arz eden sert uyuşturucu maddelerden korumaktır⁷⁷⁴. Dolayısıyla illegal satıcıların hem sert hem de yumuşak uyuşturucu madde satışı yaptıkları varsayımı ile yumuşak uyuşturucu madde kullanıcılarının otomatik olarak sert uyuşturucu maddelerle temas etme tehlikesini ve bu maddeleri tüketmelerini engelleme arzusu bu toleransın temel amacıdır⁷⁷⁵. Bu sistemin hayata geçirilmesi ve serbest bir şekilde esrar satışının yalnızca coffeeshoplarla sınırlandırılmasıyla

⁷⁶⁸ Fijnaut ve De Ruyver, *age*, s. 107.

⁷⁶⁹ Maccoun ve Reuter, *age*, s. 240; Özellikle esrarın satışını Hollanda taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uygun olarak Afyon Kanunu'nda suç olarak düzenlemiş, coffeeshoplarda esrar satış kurallarını yönergeler ile belirleyerek yalnızca bu suçu kovuşturmamayı ve cezalandırmamayı tercih etmiştir. Bkz. Deborah Bruin, “The Dutch Law on Drugs”, (Ed. Harmen van der Wilt), **Complex Criminality**, Eleven International Publishing, The Hague 2016, s. 9.

⁷⁷⁰ Marije Wouters vd., “**Cannabis Use and Proximity to Coffee Shops in the Netherlands**”, *European Journal of Kriminology*, S:9 (2012), s. 338.

⁷⁷¹ EMCDDA, Netherlands, s. 5.

⁷⁷² Yannick Möller, **Die Prohibitionspolitik als Element sozialer Kontrolle: zur Effektivität und Legitimität des staatlichen Umgangs mit Cannabis**, LIT, Berlin 2018, s. 162.

⁷⁷³ Kleemans ve van Ooyen-Houben, *age*, s. 179.

⁷⁷⁴ Wouters vd., *age*, s. 340.

⁷⁷⁵ Möller, *age*, s. 162.

birlikte sert uyuşturucu maddelere yönelen talep azaltılarak bu maddelerin karaborsası zayıflatılmıştır⁷⁷⁶. Son olarak da esrar kullanıcılarının güvenli ve devlet tarafından izlenen bir ortamda uyuşturucu madde satın almaları sağlanmak suretiyle bu kişilerin suçlu sayılmaları ve damgalanmaları önlenmiş, ayrıca sert uyuşturucu maddelerden korunan toplumda kamu düzeni de sağlanmıştır⁷⁷⁷.

Uyuşturucu madde satılması ve satın alınması eylemleri Afyon Kanunu'na göre suç oluşturan eylemlerdir ve cezasız değildir. Yalnızca bu eylemler coffeeshop sistemi içerisinde gerçekleştirildiğinde tolere edilir. Hollanda'da esrar satışının gelişimi dört aşamalı olarak incelenebilir⁷⁷⁸. Başlangıçta yasa dışı ticaret 1960'lardan 1970'lere kadar devam etmiştir. Daha sonra bu durumu gençlik merkezlerinde "ev satıcılarına" hoşgörü politikası izlemiştir. Coffeeshop politikasının temeli olan ev satıcılığında da temel esaslar direktiflerle belirlenmiş, satıcılara çevreye rahatsızlık vermeme, sert uyuşturucu madde satmama gibi satış kısıtlamaları getirilmiştir. Ancak ev satıcılığı uygulaması uzun ömürlü olmamış ve 1980'lerde coffeeshopların ortaya çıkması üzerine yerini bu satış noktalarına bırakmıştır⁷⁷⁹.

1979 yılında yürürlüğe giren yönergelerle birlikte coffeeshoplarda yasal satış kuralları olan "AHOJG" kriterlerinin ilk hali yürürlüğe girmiş ve devamında ev satıcılarına benzer şekilde coffeeshoplarda satış toleransı hukuki olarak tanınmıştır⁷⁸⁰. Üçüncü aşamada, coffeeshopların uyuşturucu madde kullanıcıları için merkezi tedarik kaynağı haline gelmesi sağlanmış ve son aşama 1995'te başlamıştır. Bu aşama 1991 yılında ilk kez tanımlanan "AHOJG" kriterlerinin sıkılaştırılması aşamasıdır⁷⁸¹. Bu süreç savcılığın özellikle coffeeshopların giderek artması ve buna bağlı olarak ortaya çıkan bu satış yerlerinin kontrolünün zorlaşması endişesi üzerine başlamıştır. Savcılık, 1996 ve 2000'de Afyon Kanunu Direktifi'nde yer alan kriterlere eklediği 18 yaş sınırı ve gramaj sınırlamaları ile uyuşturucu madde kullanımını mümkün olduğunca azaltmayı hedeflerken 2000 yılında

⁷⁷⁶ Maccoun ve Reuter, **age**, s. 240.

⁷⁷⁷ Möller, **age**, s. 162.

⁷⁷⁸ **Age**, s.162.

⁷⁷⁹ Fijnaut ve Ruyver, **age**, s. 90.

⁷⁸⁰ Korf, **age**, s. 3-4.

⁷⁸¹ Wohlers ve Went, **age**, s. 314; Korf, **age**, s. 5.

getirdiği belediye başkanı ve polis in coffeshopların ticaret stokunun azami boyutunu belirleyebileceklerine, ancak bu ticaret stokunun her halükârda 500 gramı geçmesine izin verilmeyeceğine ilişkin hüküm ile bu satış noktaları üzerindeki kontrolü sıkılaştırmayı amalamıřtır⁷⁸².

Hizmet sektörü içerisinde yer alan coffeeshoplarda esrar ile yiyecek ve alkolsüz içecekler satılır ve tüketilir. Bununla birlikte, alkollü içeceklerin satışı yasaktır. Yerel makamlar Afyon Kanunu Direktifi uyarınca belirli koşullar altında coffeshoplara izin verebilirler. Bu tesisler bir işletme ruhsatına tabidir ve diğer hizmet sektörüne bağlı işletmelerle aynı yönetim ve hijyen gereksinimlerini karřılamalıdır⁷⁸³. Coffeeshoplar için işletme ruhsatı “l İstişare Modeli” olarak adlandırılan sistem içerisinde belediye başkanı tarafından savcı ve polis in görüşü alındıktan sonra belediye meclisinin onayı üzerine verilir⁷⁸⁴. Belediyeler bu noktada kendi şehirlerinde birden çok coffeeshop ruhsatı vermeye yetkilidir. 2016 yılının sonu itibariyle ise birçok belediye “sıfır politikasını” benimseyerek hiçbir coffeeshop başvurusunun kendileri tarafından onaylanmayacağına karar vermiřlerdir⁷⁸⁵. Ancak sayısını azaltmayı kabul etmekle birlikte, uyururucu madde kullanıcısı bireylerin yasa dışı pazara yönelmelerini engellemek için coffeeshopların korunması gerektiğini düşünen Rotterdam gibi bazı belediyeler de mevcuttur⁷⁸⁶.

Coffeeshop sisteminin hukuki temeli ise Başsavcılık tarafından yayımlanan Afyon Kanunu Direktifi ile sağlanmışır. Başsavcılık, uyururucu maddelere ilişkin ceza davalarında Hollanda'nın kovururma politikasını tanımlayan direktifler yayınlar. Bu direktifler, diğer konuların yanı sıra, coffeeshopların satış kriterlerini, suç oluşturan uyururucu maddelerle iştital eylemlerinin maddenin yumuşak veya sert uyururucu madde olmasına göre farklılaşan yaptırımlarını, kovururma kriterlerini ve yine uyururucu maddelerle iştitalde suç oluşumu için önemli olan miktar sınırlarını belirler⁷⁸⁷.

⁷⁸² Fijnaut ve De Ruyver, **age**, s. 98-99.

⁷⁸³ Oğlakçioğlu, “Vorbemerkung zu §29”, **age**, Rn. 157.

⁷⁸⁴ Kleemans ve van Ooyen-Houben, **age**, s. 182.

⁷⁸⁵ Korf, **age**, s. 6.

⁷⁸⁶ Kleemans ve van Ooyen-Houben, **age**, s. 202.

⁷⁸⁷ Gesley, **age**, s. 21.

İşte Afyon Kanunu’nda yasak eylemlerden sayılan uyuşturucu madde satmak ve satın almak eylemlerinin gerçekleştirildiği coffeshoplarda bu satışının ulusal düzlemde tolere edilmesini sağlayan ve genellikle “AHOJG+ Kriterleri” olarak adlandırılan, başsavcılığın direktifinde sıralanan ön koşullar şunlardır⁷⁸⁸:

- A (“*affichering*”): Uyuşturucu maddelerin reklamı yapılamaz;
- H (“*harddrugs*”): Sert uyuşturucu maddeler bulundurulamaz ve satılamaz;
- O (“*overlast*”): Coffeshoplar herhangi bir rahatsızlığa sebebiyet vermemelidir⁷⁸⁹;
- J (“*jeugdigen*”): Uyuşturucu maddeler 18 yaşın altındaki küçüklere satılamaz ve bu kişilerin içeriye girmesine müsaade edilemez⁷⁹⁰;
- G (“*grote hoeveelheden*”): Her satışta kişi başına 5 gramdan fazla kenevir (hash veya marihuana)⁷⁹¹ verilemez. Burada kastedilen aynı müşteri tarafından bir coffeshoptan bir gün içerisinde alınabilecek maksimum miktarın 5 gram olmasıdır⁷⁹². Buna ek olarak, tolere edilen bir coffeshopun ticaret stoku (“*handelsvoorraad*”) 500 gramı geçemez.
- I (“*ingezetene*”): Daha sonradan eklenen bu kriter uyarınca satış yalnızca ikameti Hollanda’da bulunan kişilere yapılabilir⁷⁹³. Bu kriter uyuşturucu madde satıcıları ve uyuşturucu madde kullanıcıları, özellikle de yurtdışından

⁷⁸⁸ Oğlakçıoğlu, “Vorbemerkung zu §29”, *age*, Rn. 158.

⁷⁸⁹ Burada rahatsızlık kelimesi ile ifade edilen durum, coffeshopların etrafındaki park, gürültü ve kirlilik problemlerini ve coffeshopun çevresindeki komşuları rahatsız edecek şekilde dolaşan müşterileri kapsamaktadır. Bkz. Kleemans ve van Ooyen-Houben, *age*, s. 180.

⁷⁹⁰ 1996 yılına kadar kimi belediyeler bu sınırı Hollanda’da o zamanlar alkol tüketimi için asgari yaş sınırı olan 16 olarak kimi belediyeler ise reşit olma yaşı olan 18 olarak belirlemişlerdi. 1996 yılından itibaren ise bu asgari yaş sınırı tüm belediyelerce 18 olarak belirlenmiştir. Bkz. Korf, *age*, s. 7.

⁷⁹¹ Tetrahidrokannabinol (THC) içeren kenevir yağı ise Afyon Kanunu-Liste II’de yer alır. Bu sebeple reçetelendirilmesi de Afyon Kanunu-madde 4 ve devamında düzenlenen özel bir prosedüre tabidir. Bkz. EMCDDA, *Netherlands*, s. 8-9.

⁷⁹² Kleemans ve van Ooyen-Houben, *age*, s. 180.

⁷⁹³ İlk kez 2005 yılında Maastricht kentinde pilot olarak uygulanan ve yabancı turistleri uyuşturucu madde turizminden uzaklaştırmayı amaçlayan bu kriter 2013 yılı itibariyle ulusal uyuşturucu politikasının bir parçası haline gelmiştir. Ancak hala tam olarak uygulama geçirilebilmiş değildir. Bkz. Bruin, *age*, s. 5.

gelen kullanıcılar tarafından işlenen uyuşturucu maddelere bağlı suçlarda görülen artış üzerine uyuşturucu maddelerle mücadele kapsamında eklenmiştir⁷⁹⁴.

- (+): Bu sembol ise belediyeler tarafından AHOJGI kriterlerine eklenecek alkol satışının yasak olması⁷⁹⁵, coffeeshopların ilk ve ortaokullarla arasında belirli bir mesafe bulunması gibi ek kriterleri ifade eder⁷⁹⁶.

Bu sayılan kriterlerin yerine getirilmesi ve böylece gerekliliklerin karşılanmasıyla birlikte esrar ile işgal tolere edilir ve Başsavcılığın direktiflerine göre kovuşturma yapılmaz. Bununla birlikte izin verilen tıbbi, bilimsel veya eğitim amaçlı cüzi miktarlarda esrarla işgal dışında genel cezai sorumluluk devam eder⁷⁹⁷.

Hollanda'daki yerel yönetimler ise bu direktif uyarınca ön koşulları belirlenen coffeshoplar için bir yönetmelik çıkarmak suretiyle ruhsata ilişkin hukuki sınırları belirlerler ve bu yönetmeliğe uygun olarak coffeshop ruhsatı başvurusunu kabul yahut reddederler. Yerel yönetimler yerel özerkliğe sahip olduklarından ve Belediyeler Kanunu m.108 f.1 uyarınca belediyelerin iç işlerini düzenleme ve yönetme yetkisi belediyeye ait olduğundan kendi belediye sınırları içerisinde kurallar koymakta ve politikalar geliştirmekte serbestlerdir⁷⁹⁸. Buna dayanarak ulusal uyuşturucu madde politikası ve kanunlar ile çelişmeyen bir yerel politika oluşturan yönetmelikleri çıkarma yetkisi belediyelere verilmiştir⁷⁹⁹. Afyon Kanunu'nun hem idari hem de cezai yönü göz önüne alındığında belediyeler tarafından çıkartılan bu yönetmelikler idare hukukunun bir parçasını, Başsavcılık tarafından çıkartılan direktifler ise ceza hukukunun bir parçasını oluşturur. Bu sebeple de

⁷⁹⁴ Gesley, **age**, s. 22.

⁷⁹⁵ Patzak, "Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG", **age**, Rn. 533.

⁷⁹⁶ Bruin, **age**, s. 6.

⁷⁹⁷ Oğlakçioğlu, "Vorbemerkung zu §29", **age**, Rn. 158.

⁷⁹⁸ The Municipalities Act, <https://www.government.nl/documents/regulations/2014/09/25/municipalities-act.>, (ET: 08.11.2020).

⁷⁹⁹ Örneğin ulusal direktif ile belirlenen maksimum coffeeshop stoğu 500 gram olmakla birlikte belediye çıkartacağı yönetmelik de bu miktarı 500 gramın üzerinde belirleyebilir. Ancak belediyenin verdiği bu izin bu suçun kovuşturmasına engel değildir. Zira savcılık yerel yönetimlerin yönetmelikleri ile bağlı kabul edilemez. Bkz. Bruin, **age**, s. 13 dn. 44; s. 16.

belediyelerin açıkça direktifi kabul etme zorunlulukları olmamakla birlikte⁸⁰⁰ belediyeler tarafından çıkarılan yönetmelikler ne kanuna ne de suçların kovuşturulması konusunda kanuna ek rehberlik sağlayan direktiflere aykırı düşmemelidirler⁸⁰¹.

Hollanda yasalarına göre, bir coffeeshop işletmecisi yalnızca "AHOJGI+ kriterlerini" ihlal ederse cezai kovuşturmaya maruz kalır⁸⁰². Bu kriterlere uygunluk, belediyeler, polis ve vergi daireleri gibi devlet kurumları tarafından periyodik olarak kontrol edilir, müşteri kimlikleri ve tesislerdeki esrar stoku da aynı şekilde periyodik olarak kayda geçirilir⁸⁰³.

Bir coffeeshop işletmecisi AHOJGI+ kriterlerinden birine uymazsa, belediye başkanı para cezasından başlayan coffeeshopun belirli veya belirsiz bir süre için kapatılmasına kadar değişen idari tedbirler uygulayabilir⁸⁰⁴. Bununla birlikte savcılık, coffeeshopun sahibi ve personeli hakkında soruşturma başlatabilir⁸⁰⁵. Bu noktada ise bu kişilere uygulanacak yaptırımın ciddiyeti ihlalin ağırlığına bağlıdır. Örneğin coffeeshoplarda sert uyuşturucu maddelerin veya reşit olmayan müşterilerin varlığı, uyuşturucu maddelere ilişkin reklam yasağının ihlali yahut tekrarlanan ihlaller daha ağır yaptırımları gerektirmektedir⁸⁰⁶.

3.3.2.2. Uyuşturucu Madde Turizminde Yeni Sınırlama: İkamet Kriteri

Hollanda'daki coffeeshop sistemi, başta Almanya, Belçika, Fransa ve Lüksemburg olmak üzere kendi ülkelerinde hukuken imkân bulamayan birçok yabancı esrar kullanıcısının, esrarı "neredeysen yasal olarak" almak için coffeeshoplara gelmesi anlamına

⁸⁰⁰ Örneğin Amsterdam gibi bazı şehirler gelirlerinin çoğunu uyuşturucu madde turizmi kapsamında turistlerden elde ettikleri için 2013 yılında ulusal bir kriter haline gelen coffeshoplardan esrar satın almak için gereken Hollanda'da ikamet kriterini uygulamamayı tercih ettiler. Bkz. Gesley, *age*, s. 22.

⁸⁰¹ Bruin, *age*, s. 14-16.

⁸⁰² Oğlakçıoğlu, "Vorbemerkung zu §29", *age*, Rn. 159.

⁸⁰³ Korf, *age*, s. 6.

⁸⁰⁴ Kleemans ve van Ooyen-Houben, *age*, s. 180.

⁸⁰⁵ Bununla birlikte Hollanda Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 167-242. maddeleri arasında düzenlenen "Kovuşturmaya İlişkin Kararlar" başlıklı 5. bölümü ve özellikle 167. maddesinin 2. fıkrası ile 242. maddesinin 2. fıkrası uyarınca savcılığın kovuşturmaya yer olmadığına karar verme yetkisi vardır; Code of Criminal Procedure, <https://www.legislationline.org/>, (ET: 26.11.2020).

⁸⁰⁶ Korf, *age*, s. 6.

geliyordu⁸⁰⁷. Maastricht tarafından sunulan bilgiye göre, Maastricht'teki 14 coffeeshop günde yaklaşık 10.000 ziyaretçi ve %70'i Hollanda'da yaşamayan yılda yaklaşık 3,9 milyon kişi tarafından ziyaret ediliyordu. Hollanda'nın izlediği politikanın bir sonucu olan uyuşturucu madde turizminin bahsi geçen yüksek ziyaretçi sayısına ulaşmasının ardından ilk olarak bölgesel giriş yasakları başladı. Örneğin, Maastricht şehri coffeeshop sahiplerinin Hollanda'da ikamet etmeyen kişilere coffeshoplara erişim hakkı sağlamasını yasakladı. Günümüzde ulusal uyuşturucu madde politikasında mevcut olan ikamet kriterinin Afyon Kanunu Direktifi'ndeki yasal satış kriterlerine dahil edilmesi bu bölgesel yasakların sonucunda vuku bulmuştur.

2006 yılında Maastricht şehrindeki “Easy Going” isimli coffeeshop sahibinin Maastricht Belediyesi'nin çıkardığı yönetmeliğe uymayıp Hollanda'da ikameti olmayan kişilere coffeeshop giriş izni vermesi ve esrar satması üzerine üç ay süreyle coffeeshopu kapatılmıştır. Bu karardan sonra dava açan coffeeshop sahibinin davası yerel mahkemede başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Mayıs 2008'de coffeeshop sahibi Danıştay'a itirazda bulunmuş, Danıştay 8 Nisan 2009 tarihli kararıyla Lüksemburg'daki Adalet Divanı'ndan Maastricht Belediyesi'nin yönetmeliğinde yer alan ikamet kriterini eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı bakımından değerlendirmesi için bir ön karar vermesini talep etmeye karar vermiştir⁸⁰⁸. Avrupa Adalet Divanı ise, uyuşturucu madde turizmi ve buna bağlı problemlerle mücadele amacı açısından Hollanda'da ikamet etmeyenlerin coffeeshoplara giriş yasağının meşru olduğunu kabul etmiştir. Adalet Divanı kararına göre Maastricht Belediyesi'nin yönetmelik hükmü Avrupa Birliği Anlaşması kapsamında “*özellikle malların ve/veya hizmetlerin serbest dolaşımı veya ayrımcılık yapmama ilkesine*” bir kısıtlama olarak görülebilir. Bununla birlikte bu kısıtlama “*uyuşturucu madde turizmiyle mücadele amacı ve buna eşlik eden halkın rahatsızlığı sebebine*” yani makul ve nesnel gerekçelere dayanmaktadır. Tüm bu sebeplerle Adalet Divanı coffeeshop sahibinin belediye kurallarına itiraz edemeyeceğine karar vermiştir⁸⁰⁹. Bu ön kararın üzerine Danıştay 29 Haziran 2011 tarihinde ilgili düzenlemenin

⁸⁰⁷ Patzak, “Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG”, *age*, Rn. 534.

⁸⁰⁸ Fijnaut ve De Ruyver, *age*, s. 116-117.

⁸⁰⁹ EuGH, 16.12.2010- C-137/09, BeckRS 2010, 91439, <https://beck-online.beck.de/>, (ET: 06.10.2020).

Avrupa Birliği Anlaşması ve Hollanda Anayasası'nı ihlal etmediğini kabul etmiş, lakin Afyon Kanunu ile uyumsuz olduğu gerekçesiyle Maastricht belediye başkanının kafeyi bir süre kapatmaması gerektiğine karar vermiřtir⁸¹⁰.

Maastricht şehrindeki bu bölgesel kısıtlama ve Adalet Divanı'nın bu kararı üzerine gündeme gelen ikamet kriteri Hollanda hukukunu ve ulusal uyururucu madde politikasını uzun süre meşgul etmiştir. Doğrudan uyururucu madde satışı ve kullanım eylemlerini ilgilendiren bu kriter için getirilen yeni karar coffeeshoplara girişi yalnızca kulüp geçiş kartı olan kişilere özgü kılmak ve bir coffeeshopun maksimum üye sayısını 2000 olarak sınırlamaktı⁸¹¹. Bu kart yalnızca başvuranın Hollanda'da ikamet etmesi ve geçerli bir kimlik kartı sunması üzerine verilecekti. Ancak bu uygulama kişilerin kendini bir coffeeshop üyesi olarak kaydettirmek istememeleri ve böylece yasa dışı piyasaya yönelmeleri sonucunda kısa bir süre uygulandıktan sonra yürürlükten kaldırılmıřtır⁸¹².

1 Ocak 2013 tarihinde ise ülke genelinde geçerli bir düzenleme yapılmıştır: coffeeshoplara giriş için sadece Hollanda'da ikamet edenlere izin verilmesi gerektiğine dair kriter "P" düzenlemesi şeklinde Afyon Kanunu Direktifi'nde yer alan AHOJG kriterlerine eklenmiřtir⁸¹³.

3.3.2.3. Maslahata Uygunluk Prensibi: Uyururucu Madde Kullanımına Bağlı Eylemler

Hollanda'nın uyururucu madde politikasının temeli kabul ettiği maslahata uygunluk ilkesine yaptığı güçlü vurgu 1970'li yıllarda öğrenci protestolarıyla bařlamıřtır⁸¹⁴. Bu protestolar üzerine Hollanda daha az baskı ile maslahata uygunluk ilkesinin göze çarpan konumunu karakterize edilen bir yol izlemesi gerektiğine karar vermiştir. Bu karar uyarınca

⁸¹⁰ Fijnaut ve De Ruyver, *age*, s. 118.

⁸¹¹ **Polderpolitik mit Cannabis**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Jeanette Goddar), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogengesetzgebung/polderpolitik.html>, (ET: 07.10. 2020).

⁸¹² Fijnaut ve De Ruyver, *age*, s. 136-137.

⁸¹³ Patzak, "Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG", *age*, Rn. 536.

⁸¹⁴ Wohlers ve Went, *age*, s. 308.

uyuşturucu madde kullanım amacıyla gerçekleştirilen suçlar alanında soruşturma başlatılmamalı ve mevcut yargılamalara da son verilmeliydi. Elbette, maslahata uygunluk ilkesi başka ülkelerde de hukuken kabul edilmiştir. Bu noktada Hollanda'yı diğer ülkelerden ayıran esas durum maslahata uygunluk ilkesinin tüm suçlar için geçerli olması ve uygulanması için mahkemenin onayına ihtiyaç duyulmaması noktasında kendisini gösterir. Bu durumda sorumluluk genellikle savcı veya polise aittir. Bu kişiler, kamu yararının gerektirmesi halinde prosedürü durdurur. Örneğin Hollanda'da savcılık kamu yararı bakımından en iyisi olduğunu tespit ettiği hallerde polise belirli suçları hiç kovuşturamama talimatı verebilir⁸¹⁵. Baskıcı kurallar getirmenin önlenmesinin arka planında cezalandırmanın faydalı olmadığı, aksine önemli olumsuz etkileri olduğu fikri yer alıyordu. Her şeyden önemlisi uyuşturucu madde kullanıcılarının eylemlerinin suç sayılarak aşırı cezalara maruz bırakılmaları ve damgalanmaları önlenmeliydi⁸¹⁶.

Uyuşturucu madde kullanımı Afyon Kanunu'nda suç olarak düzenlenmemiştir. Bununla birlikte ulusal hükümetin değil yetkili yerel makamların kamu güvenliği veya genç bireylerin sağlığının korunması gibi sebeplerle okullarda veya toplu taşıma araçlarında uyuşturucu madde kullanımını yasakladığı yönergeler mevcuttur⁸¹⁷.

Hollanda hukukunda Afyon Kanunu m.2-3 uyarınca ise kullanma eyleminden farklı olarak madde miktarı ayrımı yapmaksızın uyuşturucu madde bulundurma suç kabul edilmiştir. İşte bu noktada temel işlevi, kamu yararına olmayan kovuşturmaları önlemek olan maslahata uygunluk ilkesinin uygulanması devreye girmektedir. Başlangıçta, bu yasal ilke savcılara neredeyse sınırsız derecede kişisel takdir yetkisi vermişti. Ancak şu anda belirli koşullar altında belirli davaların nasıl ele alınacağına dair resmi olarak yayınlanmış direktifler bulunmaktadır. Bu direktiflerde yer alan kılavuz ilkeler, özellikle yasa dışı uyuşturucu maddelerle ilgili suçlarda teorik hukuk ve pratik hukuk arasındaki boşluğu doldurmaktadır⁸¹⁸. Bulundurma eylemi bakımından da Afyon Kanunu Direktifi uyarınca yetişkin bir kişinin kişisel tüketim için 5 grama kadar yumuşak uyuşturucu madde, 0,5 grama

⁸¹⁵ Möller, *age*, s. 160-161.

⁸¹⁶ Maccoun ve Reuter, *age*, s. 240; Möller, *age*, s. 161.

⁸¹⁷ EMCDDA, *Netherlands*, s. 5.

⁸¹⁸ Silvis, *age*, s. 44.

kadar sert uyuşturucu madde bulundurması, 1 adet sentetik uyuşturucu madde tableti bulundurması veya 5 adet kenevir bitkisine sahip olması özel düzenlemelere tabidir⁸¹⁹. Dolayısıyla uyuşturucu madde bulundurma eylemi Hollanda yasalarına göre cezalandırılabilir bir eylem olmakla birlikte bahsi geçen miktarların bulundurulması halinde maslahata uygunluk ilkesi gereğince genellikle soruşturmaya devam edilmez ve herhangi bir yaptırım uygulanmamak suretiyle bu eylem tolere edilir⁸²⁰. Böylece uyuşturucu madde kullanıcıları bahsi geçen miktarları herhangi bir tutuklanma veya yargılanma korkusu olmadan bulundurabilirler. Ancak bu durumda uyuşturucu madde bulunursa maddeye el konulur⁸²¹ ve madde imha edilir. Kovuşturma aşamasında yalnızca gerekli görülürse kişinin tedavisi için bir sağlık kuruluşuna sevk edilmesi gündeme gelir⁸²². Ancak gençler için bir istisna söz konusudur. Küçük miktarlarda bulundursalar dahi bu suç için kovuşturma yapılır⁸²³. Ayrıca 2012 yılı itibariyle Afyon Kanunu Direktifi uyuşturucu maddenin küçük miktarlarda bulundurulması halinde dahi kovuşturmaya imkân veren düzenlemeler getirmiştir⁸²⁴.

Buna ek olarak “az miktar” olarak kabul edilen miktardan daha fazla miktarda yumuşak uyuşturucu madde bulundurduğunda kişinin bu eylemi de tolere edilebilir. Ancak bununla birlikte kişi ilk defa bu suçu işliyorsa para cezasına çarptırılabilir; iki kez bu suçtan yakalanan suçlulara para cezası veya toplum hizmeti görevi verilmesi gündeme gelebilir. Birden çok suç işlemiş olan failer ya para cezası ödeyecek ya toplum hizmetinde görev alacak ya da hapis cezası yaptırımı ile karşı karşıya kalacaktır. Yine “az miktar” olarak kabul edilen miktardan daha fazla miktarlarda sert uyuşturucu madde bulundurmak cezaların daha

⁸¹⁹ Kleemans ve van Ooyen-Houben, **age**, s. 175; 1995 yılına kadar kişisel kullanım için 30 grama kadar yumuşak uyuşturucu madde bulundurmaya izin veren Hollanda Hukuku 1996 yılı itibariyle bu miktarı 5 gram ile sınırlamıştır. Bkz. MacCoun ve Reuter, **age**, s. 248-249; Bununla birlikte Hollanda'da kenevir tohumu bulundurmak ve satmak cezalandırmayı gerektiren bir suç değildir. Bkz. Patzak, “Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG”, **age**, Rn. 537.

⁸²⁰ Kleemans ve van Ooyen-Houben, **age**, s. 166.

⁸²¹ **Age**, s. 175.

⁸²² EMCDDA, **Netherlands**, s. 5.

⁸²³ Patzak, “Vorbemerkung zu §§29 ff. BtMG”, **age**, Rn. 532.

⁸²⁴ EMCDDA, **Netherlands**, s. 5.

yüksek olması ile toplum hizmeti ve hapis süresinin daha uzun olması farkıyla, yumuşak uyuşturucu madde bulundurma eylemine ilişkin yargılamayla aynı prensibi izlemektedir⁸²⁵.

Bu noktada özellikle esrar konusunda hoşgörü politikasına sahip olan Hollanda'nın uyuşturucu madde bulundurma eylemini yapılacak bir düzenleme ile neden doğrudan yasallaştırmadığı sorusu akla gelebilir. Bu sorunun cevabı Hollanda'nın taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerinde saklıdır. 1961 Tek Sözleşmesi taraflara tıpkı uyuşturucu madde ticareti, üretimi ve satışında olduğu gibi bulundurma eylemi bakımından da ulusal kanunlarında düzenleme ve önleme yükümlülüğü getirmiş buna karşılık sözleşmede kanunların fiilen uygulanmasını zorunlu kılan bir hükme yer verilmemiş, taraf devletlere bu konuda takdir yetkisi bırakılmıştır⁸²⁶. Hollanda bu yükümlülüğünü yerine getirerek bulundurma ve satış eylemlerini Afyon Kanunu'nda yasaklamış, bununla birlikte 1961 Tek Sözleşmesi'nin taraf devletlere tanıdığı yetki çerçevesinde ulusal hukuki sınırlarını belirleyerek bu çerçevede kalan bulundurma ve satış eylemlerini kovuşturmamayı ve cezalandırmamayı tercih etmiştir⁸²⁷.

3.3.3. Uyuşturucu Madde Bağımlılarına Özel Düzenlemeler

Zarar azaltma prensibi, Hollanda'nın uyuşturucu madde politikasında merkezi bir konumdadır. Bu prensibin benimsenmesindeki temel amaç öncelikle uyuşturucu maddelere bağlı veya bu maddelerle ilişkilendirilebilecek ölümleri azaltmaktır. Bununla birlikte, uyuşturucu maddelere bağlı oluşabilecek acil sağlık problemlerinin veya bulaşıcı hastalıkların önlenmesi de amaçlar arasında sayılabilir. Bu prensip çerçevesinde Hollanda'da 1970'li yıllarda uyuşturucu madde bağımlılığı sorunlarını çözmek için hapisanelerin uygun kurumlar olarak kabul edilemeyeceği konusunda bir fikir birliğine varılmıştır. Bu belirlemeyle birlikte bir yandan önleyici tedbirler, diğer yandan ise uyuşturucu madde

⁸²⁵ Gesley, *age*, s. 23.

⁸²⁶ Silvis, *age*, s. 48.

⁸²⁷ MacCoun ve Reuter, *age*, s. 246-247.

kullanıcılarına yardım ve tedavi sağlama imkanları gündeme gelmeye başlamıştır⁸²⁸. 1980'lerden itibaren Hollanda'da ikame tedavi programları, iğne değişim programları, 1990'lardan itibaren güvenli uyuşturucu madde tüketim odaları hayata geçirilmiştir⁸²⁹.

3.3.3.1. Tedavi İçin Bir Sağlık Kurumuna Yerleştirme

Uyuşturucu madde kullanan kişiler yasa dışı uyuşturucu madde satmak, hırsızlık veya soygun gibi bir suç işlediklerinde bu suçlardan dolayı mahkûm edilebilirler. Ancak 2004 yılından bu yana yürürlükte mükerrirlere özel bir yasa bulunmaktadır. 2004 yılında, 2001 yılında kabul edilen Bağımlılar için Ceza Bakım Hizmetleri Kanunu ile birleştirilen, “Mükerrirler İçin Bir Kuruma Yerleştirme Kanunu” olarak adlandırılan bir yasa yürürlüğe girmiştir. Tekrar eden suçları önlemek ve bu döngüyü kırarak kişiyi bağımlılıktan kurtarmak amacıyla çıkarılan bu kanun ile birlikte büyük bir bölümünü uyuşturucu madde bağımlılarının oluşturduğu mükerrirlerin tedavisi imkânı Hollanda'da hukuken tanınmıştır⁸³⁰. Böylece suç işleyen bir uyuşturucu madde bağımlısının cezaevinde bu cezasını çekmek yerine bir sağlık kuruluşuna yatırılarak tedavi edilmesi imkânı sağlanmıştır.

Bu yasa kapsamında yaptırımlar güvenlik tedbiri, hapis cezası ve tedavinin bir kombinasyonundan oluşmaktadır ve çoğunlukla bu kişiler cezalarını hapis hane dışında bir sağlık kuruluşunda tedavi görerek tamamlamaktadırlar⁸³¹. Yasa, genel olarak suç geçmişli olan veya suç işleyenlerin en fazla iki yıl süreyle yoğun tedavi için özel bir kuruma yerleştirilebileceğini öngörmektedir. Suçlunun tutukluluğu, böyle bir kurumda tedavi görmesi koşuluyla askıya alınır⁸³². Bununla birlikte bağımlı suçlunun tedavi altına alınması aslında hukuken bir zorunluluk değildir, aksine Hollanda'daki tüm diğer uyuşturucu madde

⁸²⁸ Leon Wever, “Drug as a Public Health Problem: Assistance and Treatment”, (Ed. Ed Leuw ve I. Haen Marschall), **Between prohibition and legalization: the Dutch experiment in drug policy**, Kugler Verlag, Amsterdam 1994, s. 60.

⁸²⁹ EMCDDA, **Netherlands**, s. 16; Edward Kleemans ve Marianne van Ooyen-Houben, **age**, s. 174 .

⁸³⁰ **Drogenhilfe, Drogenberatung, Drogenprävention**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Andreas Gebbink), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogengesetzgebung/drogenberatung.h tml>, (ET: 01.11.2020).

⁸³¹ EMCDDA, **Netherlands**, s. 5.

⁸³² Gesley, **age**, s. 23.

tedavi sistemleri gibi gönüllülük esasına dayanır⁸³³. Ancak yargının bu noktada suçluyu tedaviye yönlendiren bir baskısı vardır. Zira kullandığı uyuşturucu maddeye ilişkin bağımlılık tedavisine başlamayan veya başlamakla birlikte koşullara uymayan yahut tedavisini yarıda bırakan suçlunun cezasının geri kalan kısmı hapis cezası şeklinde infaz edilecektir. Bir kişinin 2014 yılında çıkan bu yasadan faydalanması ve cezalandırılmak yerine tedavi edilmesi için “*three strikes and you’re out*” şartını tamamlaması yani kişinin en az biri son bir yıl içinde olmak üzere beş yılda on suç için tutuklanmış olması gerekir⁸³⁴.

3.3.3.2. İğne Değişim Programı ve İkame Tedavi

Hollanda'da uyuşturucu madde tedavisi için seçenekler oldukça fazladır. İğne değişim programı ilk defa Amsterdam'da “Junkie-Union” sendikası tarafından hayata geçirilmiştir. Birkaç yıl sonra bu program, Amsterdam Belediyesi Sağlık Hizmetleri Uyuşturucu Bağımlılığı Tedavi Departmanı tarafından hukuken tanınmıştır. Belediye, iğne değişim programlarının ikame tedavi gibi diğer bazı tedavi ve yardım hizmetlerinin kapsamına alınmasına karar vermiştir. Sonrasında bazı polis departmanları tutuklu bağımlılar için iğne değişim hizmetleri sağlamaya başlamıştır⁸³⁵. Sonunda Hollanda'da 30 yıl önce ulusal tedavi programı olarak resmen tanınan iğne değişim programları uyuşturucu madde bağımlılarının hijyenik şekilde madde tüketmelerinin sağlanması ve böylece kişilerin bulaşıcı hastalıklardan korunması amacıyla belediyelerin sağlık hizmetleri kapsamında hayata geçirilmiştir ve bugün tüm büyük şehirlerde mevcuttur⁸³⁶. Özellikle AIDS gibi bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için önemli görülen iğne değişim programları kapsamında Hollanda'da uyuşturucu madde kullanıcılarına ve hayat kadınlarına steril iğneler verilir, ayrıca sosyal yardım çalışanları steril iğneleri toplumdan izole edilen madde bağımlılarının evlerine de teslim etmektedir⁸³⁷.

⁸³³ Wever, *age*, s. 65.

⁸³⁴ Kleemans ve van Ooyen-Houben, *age*, s. 172-173.

⁸³⁵ Wever, *age*, s. 67.

⁸³⁶ EMCDDA, *Netherlands*, s. 16.

⁸³⁷ MacCoun ve Reuter, *age*, s. 268.

1968 yılından beri tamamlayıcısı olan psikososyal terapi ile birlikte hizmete sunulan ikame tedavi, genellikle opiyat bağımlısı kullanıcılar için tercih edilir. İkame tedavi ya da metadon tedavisi şeklinde adlandırılan bu tedavi yönteminin hukuken tanınması ve hayata geçirilmesindeki amaç, bağımlının yaşam kalitesini yükseltmek, aşırı doz riskini azaltmak, AIDS ve hepatit C gibi bulaşıcı hastalıkları önlemektir⁸³⁸. Bununla birlikte eroin bağımlısı kullanıcılar için eroin destekli tedavi (Heroin-Assisted Treatment) bir başka tedavi seçeneği olarak uygulanmaya başlanmıştır⁸³⁹. 2002 yılından beri Hollanda'nın altı şehrinde (Amsterdam, Rotterdam, Lahey, Groningen, Heerlen ve Utrecht) uzun yıllardır tedaviye dirençli olan uyuşturucu madde bağımlılarına reçete ile hem eroin hem metadon verildiği bir eroin destekli tedavi programı yürütülmektedir⁸⁴⁰.

3.3.3.3. Güvenli Uyuşturucu Madde Tüketim Odaları

Uyuşturucu madde tüketim odaları, madde kullanıcısının getirdiği uyuşturucu maddeyi hijyenik bir ortamda eğitilmiş personel gözetiminde tüketmesi imkânı verilen yerlerdir. Hollanda 1 Ekim 1996'da yayınlanan bir direktifle birlikte belediye başkanı, polis ve savcı tarafından belirlenen yerel uyuşturucu madde politikasına uygun olması şartıyla uyuşturucu madde tüketim odalarını yasal olarak tolere etme imkânı getirmiştir. Yaşanan bu yasal gelişmenin üzerine bazı yerel yönetimler, uyuşturucu bağımlılarının temiz bir ortamda kendi getirdikleri uyuşturucu maddeleri kullanabilecekleri ve böylece toplum için bir rahatsızlık oluşturmayacakları güvenli uyuşturucu madde tüketim odaları kurmuşlardır. Bu kurumların uyuşturucu madde temin etmesine veya satmasına izin verilmez. Genel olarak, bu kurumlarda bir yandan bağımlılara uyuşturucu maddeleri güvenli tüketim imkânı verilirken diğer yandan sosyal hizmet uzmanları tarafından bağımlılara terapi seçenekleri

⁸³⁸ **Drogenhilfe, Drogenberatung, Drogenprävention**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Andreas Gebbink), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogengesetzgebung/drogenberatung.h.tml>, (ET: 01.11.2020).

⁸³⁹ EMCDDA, **Netherlands**, s. 18.

⁸⁴⁰ **Drogenhilfe, Drogenberatung, Drogenprävention**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Andreas Gebbink), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogengesetzgebung/drogenberatung.h.tml>, (ET: 01.11.2020).

sunulur. Bu odalarda gerçekleştirilen uyuşturucu madde kullanım eylemi de Afyon Kanunu Direktifi'ne göre, tolere edilen ve savcılık tarafından yasal işlem yapılmayan eylemlerdendir⁸⁴¹.

Hollanda'da tanınan ve uygulanan bu sistem için hedef kitle, sokak satıcılarından temin ettiği uyuşturucu maddeleri kullanması sonucu fiziksel ve psikolojik olarak kötü durumda bulunan uzun süreli bağımlılar, tedaviye yönlendirilmemiş kronik sert uyuşturucu madde kullanıcıları ve çevreye rahatsızlık veren uyuşturucu madde kullanıcıları olarak belirlenmiştir⁸⁴².

2018 yılı verilerine göre, Hollanda'nın on dokuz şehrinde enjekte yoluyla, soluma şeklinde veya sigara gibi tüketim yoluyla uyuşturucu madde kullanan kişilere hizmet veren yirmi dört adet güvenli uyuşturucu madde tüketim odası bulunmaktadır⁸⁴³. Uyuşturucu madde kullanıcısının bu odalarda yasal olarak uyuşturucu madde tüketebilmesi için belediyeye veya yerel uyuşturucu madde kurumuna başvurması ve ikametinin Hollanda'da olması gerekir. Bununla birlikte yasa dışı göçmenler için ayrılmış odalar da bulunmaktadır. Bu başvuruyu yapan kullanıcıya yapılan sözleşmenin ardından bu odayı kullanması için bir kart çıkartılır. Kullanıcı birkaç hafta odaya giriş yapmadığında ise kartı iptal edilir⁸⁴⁴.

Bu odalara genel kabul kriterleri ise, kişilerin düzenli şekilde veya bağımlı olarak uyuşturucu madde kullanıcıları olmaları ve 18 yaşın üzerinde bulunmalarındır. Uyuşturucu maddeleri ara sıra veya ilk kez kullananlar bu odaları kullanım imkanından hariç tutulur.

Bu odalarda uyuşturucu madde tüketimi, madde kullanımının riskleri konusunda da tavsiyelerde bulunan ve bağımlıları bu konuda eğiten yetkili personel tarafından denetlenir. Aynı zamanda bu odalardaki genel hizmetin içerisinde güvenli ilaç kullanım tekniklerinin gösterilmesi, steril ekipmanın sağlanması, aşırı doz önleme ve oluşabilecek diğer sağlık sorunları için acil yardım hizmeti ve bu hizmeti sağlayacak ayrı bir personel ekibi de yer

⁸⁴¹ Gesley, *age*, s. 22-23.

⁸⁴² Dagmar Hedrich, **European Report on Drug Consumption Rooms**, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004, s. 18, s. 8-9, <https://www.emcdda.europa.eu/>, (ET: 21.10.2020).

⁸⁴³ EMCDDA, **Netherlands**, s. 16.

⁸⁴⁴ Hedrich, *age*, s. 10.

alır⁸⁴⁵. Yerel yönetimlerce belirlenen genel hijyen ve güvenlik koşullarına uyulması gereken bu odalarda uyuşturucu maddelere ilişkin reklamlar ve yetkili personelin kullanıcıların enjeksiyon yapmasına yardımcı olması yasaklanmıştır⁸⁴⁶. Ayrıca bu odalarda uyuşturucu madde satışı da tamamen yasaktır⁸⁴⁷.

3.3.4. Kontrollü Kenevir Tedarik Zinciri Deney Kanunu

Hollanda hukukundaki mevcut düzenlemeler bu şekilde olmakla birlikte Hollanda'nın uyuşturucu maddelere ilişkin güncel gelişmesi ve tartışması "*Kontrollü Kenevir Tedarik Zinciri Deney Kanunu*"dur.

Tıbbi amaçlı esrar üretimi konusunda yetkili devlet merci 1 Ocak 2001 yılından itibaren Sağlık Bakanı tarafından 2000 yılında kurulan ve 2003 yılı itibariyle hastalara tıbbi amaçlı esrar temin eden Tıbbi Esrar Ofisidir⁸⁴⁸. İlk olarak, bu ofis esrarın tıbbi etkileri üzerine çalışmalar yapmak ve bu bağlamda tıbbi amaçlı kullanılmak üzere kenevir yetiştirmek için kurulmuştur. Bu kurum kenevirin tıbbi ve bilimsel amaçlı olarak eczanelere, hastanelere, hekimlere ve veterinerlere tedarik edilmesi, ithal ve ihraç edilmesi konusunda tek el bir yetkiye sahiptir. Ofis, ihtiyaç duyulan keneviri sağlayabilecek nitelikli ve güvenilir yetiştiriciler seçer. Seçilen yetiştiriciler, yetiştirdikleri esrarın yasa dışı pazara aktarılmasını önlemek için, ekili kenevirden elde edilen tüm mahsulü Tıbbi Esrar Ofisi'ne satarlar. Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere Hollanda hukukunda en başından beri tıbbi kullanım

⁸⁴⁵ Nitekim Trimbos Enstitüsü tarafından 2019 yılında yayınlanan bir rapor uyarınca 2018 yılı içinde uyuşturucu madde kullanım odalarında yalnızca 17 adet aşırı doz vakası yaşanmıştır. Bu vakalardan 16'sına müdahale edildiği, yaşanan 1 ölümcül aşırı doz vakasının ise uyuşturucu madde tüketim odası personelinin denetimi dışındaki bir alanda gerçekleştiği rapor edilmiştir. Bkz. Trimbos-Instituut, **Drug Consumption Rooms in the Netherlands 2018 Update**, 2019, <https://www.trimbos.nl/docs/eebe7cf1-179d-407b-94d0-8a202d8ec296.pdf>, s. 19, (ET: 14.05.2021).

⁸⁴⁶ Age, s. 71-72.

⁸⁴⁷ Kleemans ve Ooyen-Houben, age, s. 174.

⁸⁴⁸ **Chronologie der niederländischen Drogenesetzgebung**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Andreas Gebbink ve Jeanette Goddar), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogenesetzgebung/chronologie.html>, (ET: 18.11.2020).

için kenevir yetiştiriciliği ile keyif amaçlı kullanım için kenevir yetiştiriciliği arasında keskin bir ayırım yapılmıştır⁸⁴⁹.

Coffeeshoplarda küçük miktarlarda esrar satışı yasal olsa da burada fazla miktarda uyuşturucu madde yetiştirmek veya uyuşturucu madde ithal etmek yasal olmadığından bu maddeleri tedarik etmek için coffeeshoplarda satış yapanlar, tıbbi amaçlı kenevir temin edenlerden farklı olarak, yasa dışı bir pazara bağımlı haldedirler. Her ne kadar Hollanda uyuşturucu madde kaçakçılığına karşı katı bir politika izlemek suretiyle uluslararası iş birliğine katkı sağlamakta ise de Hollanda'da uyuşturucu maddelerin yasa dışı ekimi ve yasal satışı arasında yaratılan paradoksal durum eleştirilmektedir⁸⁵⁰.

1990'ların sonundan itibaren ise, özellikle yasa dışı esrar ekimini kısıtlamak için çeşitli önlemler alınmıştır. Bunlardan en önemlisi elbette 1999 yılında Afyon Kanunu m.3'te esrar ekiminin açıkça suç sayılması ve bitki sayısının, aydınlatma, ısıtma ve sulama koşullarının bu ekimin bir işletme gibi profesyonel olarak yapıldığını göstermesi halinde uygulanacak yaptırımında Başsavcılık direktifiyle belirlenen artıştır. Bu suç için öngörülen azami hapis cezası altı yıldır.

2000 yılında dönemin Adalet Bakanı Benk Korthals Tilburg Belediye Meclisi'nin yasal kenevir ekimine ilişkin yaptığı yasa tasarısı hakkında Hollanda Temsilciler Meclisi'ne yazdığı mektupta kenevir ekiminin bu ekim için yerli halka evlerinde bir yer açmaları konusunda baskı yapan suç örgütlerinin elinde olduğunu kabul etmiştir. Bununla birlikte, esrarın tüm üretim ve satış sürecini düzenleyen bir deneyin uluslararası anlaşmalarla çelişmesi, Avrupa Birliği'nde bu tür deneyler için siyasi desteğin olmayışı, bu tür deneylerin ilgili suçları ve özellikle yasa dışı kenevir yetiştiriciliğini kısmen azaltabileceği lakin ortadan kaldıramayacağı ve bu yasa teklifinde ithal kenevir dağıtımını sorununa herhangi bir çözüm sunulmadığı gibi gerekçelerle mevcut uyuşturucu madde politikasına devam edilmesi gerektiğini ifade etmiştir⁸⁵¹.

⁸⁴⁹ Fijnaut ve De Ruyver, *age*, s. 102.

⁸⁵⁰ Chatwin, *age*, s. 569.

⁸⁵¹ Fijnaut ve De Ruyver, *age*, s. 99-100.

Devamındaki süreçte dönemin Hollanda Hükümet Politikaları Konseyi Başkanı Wim Van de Donk ve komitesi tarafından hükümetin esrarın kalitesi konusunda bilgisiz kalması ve kenevir yetiştirme sürecini denetlemediği için esrar kullanıcılarının sağlığını korumada yetersiz olması, yasa dışı esrar ekiminin yasal esrar satışı ile iç içe bulunması, esrar konusunda organize suçlar sebebiyle şehirlerin güvenliğinin sağlanmasında yetersiz kalınması gibi sebeplerle mevcut uyuşturucu madde politikasının başarısız olduğu ifade edilmiş, öncelikle yerel ve ardından ulusal bir “sertifikalı ve düzenlenmiş kenevir ekimi” sistemi getirme önerisi sunulmuştur. Ancak esrarın yasal bir ürün olmadığından ve halk sağlığını geliştirmek amacıyla dahi olsa coffeeshoplar için üretim zincirini hukuken düzenlemenin uluslararası sözleşmeler ve Avrupa Birliği yükümlülüklerinin mevcut yasal çerçevesi dahilinde mümkün olmadığından bahisle uygulanamaz olduğuna karar verilmiştir⁸⁵².

12 Kasım 2019 tarihine gelindiğinde ise Hollanda’da coffeeshop sistemi ve kenevir yetiştiriciliğine ilişkin önemli bir değişiklik yaşanmış ve “Kontrollü Kenevir Tedarik Zinciri Deney Kanunu Tasarısı⁸⁵³” senato tarafından kabul edilmiştir⁸⁵⁴. Bu deneyin amacı yasal olarak kalitesi kontrol altına alınmış esrarın ya da esrar reçinesinin kontrollü tedarik zinciri içinde coffeeshoplara tedarikinin sağlanması, ardından coffeeshoplarda satışa sunulmasının mümkün olup olmadığına karar vermek şeklinde açıklanmıştır⁸⁵⁵.

Deney çerçevesinde seçili belediyeler ve yetiştiriciler bakımından kenevir ekimi, temini, nakliyesi, bulundurulması suç olmaktan çıkarılacak, coffeeshopların satacakları esrarı devlet lisanslı yetiştiricilerden satın almaları sağlanacaktır. Yasal esrar tedarik zincirinin kontrol edilip edilemeyeceğini ve eğer kontrolü mümkün ise bunun nasıl sağlanabileceğini test etmek de dahil olmak üzere, tüm esrar tedarik zincirinin

⁸⁵² Fijnaut ve De Ruyver, *age*, s. 146-149.

⁸⁵³ Metnin devamında Kontrollü Esrar Tedarik Zinciri Kanunu’nu ifade etmek için Deney Kanunu terimi kullanılmıştır.

⁸⁵⁴ Controlled Cannabis Supply Chain Experiment Act, <https://www.government.nl>, (ET: 10.10.2020).

⁸⁵⁵ Ministry of Justice and Security-Ministry for Medical Care and Sport, **Rules on a uniform experiment with the cultivation and sale of cannabis for recreational use in a controlled cannabis supply chain (Controlled Cannabis Supply Chain Experiment Act): Explanatory memorandum**, 2019, s. 1, www.government.nl, (ET: 10.10.2020).

düzenlenmesiyle ilgili olan bu deney, başsavcılığın direktifiyle tolere edilen coffeeshoplarda esrar satışı ve satın alınmasının bağlı olduğu yasa dışı tedarik pazarı problemine ilişkindir. Direktif'te esrarın üretim ve tedarik kısmı tolere edilmediğinden tolere edilen coffeeshoplar ve organize suçlar arasındaki bağın zayıflatılamaması, kenevirin yasa dışı olarak yetiştirildiği yerlerdeki güvenliğe ilişkin tehlikeler ve coffeeshoplarda satılan esrarın kalitesine ilişkin bilgi sahibi olunmaması bu sistemdeki temel problemler olarak belirlenmiştir⁸⁵⁶.

Bu problemleri çözmesi amacıyla getirilen bu kanun uyarınca deney kapsamında Adalet ve Güvenlik Bakanlığı'na yapacakları bildirimleri doğrultusunda 10 adet belediye seçilecektir. Bu belediyeler ve belediyelerde yer alan tüm coffeeshoplar ise bu yeni kanun hükümlerine tabii olarak esrar tedarik zincirini organize edecektir. Bu deney kanununun uygulanmasına dört yıldan beş buçuk yıla kadar bir süre için devam edilecek ve bu sürenin sonunda elde edilen veriler ve gözlemlere göre hükümet ulusal uyuşturucu madde politikası hakkında tekrar bir karar verecektir.

Bu kanuna göre coffeeshoplarda yasal satış sınırlarını belirleyen AHOJGI+ kriterlerinde herhangi bir değişiklik yapılmayacaktır. Bununla birlikte esrar kullanımını önlemek için coffeeshoplarda esrar kullanımına ilişkin bilgilendirici materyaller yer alacak, buralarda çalışan satış personeline müşterileri tedavi ve yardım konusunda yeterince bilgilendirebilmeleri için özel bir kurs verilecektir⁸⁵⁷.

Ayrıca coffeeshoplar satacakları esrarı yalnızca belirlenen 10 adet kenevir yetiştiricisinden temin edebileceklerdir. Kenevir yetiştiricilerinin seçimi yine yetiştiricilerin belediye başkanı ile Adalet ve Güvenlik Bakanlığı'na yaptığı talep üzerine bakanlık tarafından gerçekleştirilecektir⁸⁵⁸. Ayrıca Belçika ve Almanya ile sınır komşusu olan belediyeler olarak tanımlanan sınır belediyelerinde yer alan coffeeshoplar ikamet şartına uymakla mükellefler, ikameti Hollanda'da bulunmayan kişilere satış yapmaları yasaktır.

⁸⁵⁶ Ministry of Justice and Security-Ministry for Medical Care and Sport, **age**, s. 5.

⁸⁵⁷ Ministry of Justice and Security-Ministry of Health, Welfare and Sport, **Rules for the Experiment with a controlled supply of cannabis to coffee shops**", 2019, s. 7-8, www.government.nl, (ET: 10.10.2020).

⁸⁵⁸ Ministry of Justice and Security-Ministry of Health, Welfare and Sport, **age**, s. 12.

Belediyelerin bu kanun kapsamında kendi sınırları içerisinde bir coffeeshop kurulup kurulmayacağına ilişkin hala karar verme yetkisi vardır. Bununla birlikte Deney Kanunu'na aykırı olmamakla beraber seçili belediyelerin, coffeeshopların lokasyonları, maksimum sahip olabilecekleri stok miktarı, reklam yasağı, açılış saatleri, fiziksel düzeni, sınır belediyesi olmayan belediyelerde ikamet kriterinin uygulanması, personel seçimi ve eğitimi konusunda ayrıca kural koyma yetkileri bulunmaktadır⁸⁵⁹.

Deney Kanunu'nun 2. maddesinde; açıkça yumuşak uyuşturucu maddelerin yetiştirilmesi, hazırlanması, işlenmesi, satılması, tedarik edilmesi, sağlanması, taşınması ve bulundurulmasını yasak eylemler olarak sıralayan Afyon Kanunu'nun 3. maddesinin geçerli olmayacağı ve bu eylemlerin seçili kişiler bakımından Deney Kanunu hükümlerine göre kontrol altında tutulacağı ifade edilmiştir. Böylece bu deney kapsamında keyif amaçlı esrar kullanımı için üretimden başlayan ve satışa kadar devam eden hiçbir eylem ve bu eylemleri gerçekleştiren kişiler (üretici, nakliye personeli, coffeeshop sahibi) kovuşturmaya tabii tutulmayacaktır. Buradaki tek sınır bu kişilerin Deney Kanunu hükümlerine uygun hareket etmesidir. Eğer kişinin Deney Kanunu hükümlerine aykırı eylemler gerçekleştirdiği tespit edilirse Afyon Kanunu m.3 uygulama alanı bulacaktır. Aynı şekilde Deney Kanunu ile ilgili olmayan yasak eylemlere ilişkin (ihracat, ithalat, üretme) Afyon Kanunu hükümleri uygulanmaya devam edilecektir⁸⁶⁰.

Bu kanunda düzenlenmiş bulunan kontrollü esrar tedarik zincirinin tamamı Adalet Bakanlığı müfettişliği ve polis iş birliği ile denetlenecek, ayrıca coffeeshop sahipleri ve kenevir yetiştiricilerine stok bilgilerini kayda geçirme zorunluluğu getirilecektir⁸⁶¹.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl hazırlık aşaması, ardından birkaç haftalık geçiş aşaması uygulanacak ve nihayet en az dört en fazla 5 buçuk yıllık deney aşaması uygulanacaktır. Bu sürecin sonunda altı ay süre ile uygulanacak tamamlanma evresinde yetiştiricilere, belediyelere ve tüm taraflara eski sisteme dönme imkanı verilecek

⁸⁵⁹ Ministry of Justice and Security-Ministry of Health, Welfare and Sport, **age**, 15-16.

⁸⁶⁰ Ministry of Justice and Security-Ministry for Medical Care and Sport, **age**, s. 19-20, 26.

⁸⁶¹ Ministry of Justice and Security-Ministry of Health, Welfare and Sport, **age**, s. 8-9, 14.

ve sonunda ulusal hükümet deney ve ulusal uyuşturucu madde politikası ile ilgili nihai kararını verecektir⁸⁶².

⁸⁶² **Age**, s. 10; 01.07.2020 tarihi itibarıyla Deney Kanunu uygulanmaya başlanmıştır, **Closed cannabis supply chain trial**, Government Information For Entrepreneurs, <https://business.gov.nl/amendment/closed-cannabis-supply-chain-trial/>, (ET: 28.04.2021).

SONUÇ

Tezimizde incelediğimiz Almanya, Türkiye, Finlandiya, İsveç, Portekiz, Danimarka, Çek Cumhuriyeti, Avusturya ve hatta ulusal hukuklarında yasal esrar tedarik zinciri kuran Uruguay, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri Kaliforniya Eyaleti, Hollanda ve hemen hemen tüm ülkeler uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele kapsamında uyuşturucu ve uyarıcı madde ticaretini suç olarak düzenlemiş ve yaptırıma bağlamıştır. Bu husus dışında ise ülkelerin uyuşturucu madde politikalarının birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşma aslında temelde iki noktada karşımıza çıkar. Bunlardan birincisi uyuşturucu madde politikasının madde türleri ayırımına bağlı olarak veya türler arası ayırım gözetmeksizin belirlenmesidir. Örneğin Hollanda hukukunda kişi üzerinde hem psikolojik hem de fizyolojik etkileri farklı olan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler yumuşak uyuşturucu maddeler-sert uyuşturucu maddeler şeklinde bir tasnife tabi tutulmuş ve bu tasnif uyarınca uyuşturucu madde suçlarında madde miktarına bağlı olarak farklı yaptırımlar belirlenmiştir. Buna karşılık Türk hukukunda nitelikli haller kapsamında sayılan suça konu uyuşturucu maddeler haricinde ve Alman hukukunda uyuşturucu ve uyarıcı maddeler bir ayırma tabi tutulmamış, maddenin yumuşak-sert olması arasında bir yaptırım farkı öngörülmemiştir.

Devletlerin uyuşturucu madde politikalarının yumuşak-sert uyuşturucu maddeler ayırımına bağlı olarak veya uyuşturucu maddeler arasında bir ayırım gözetmeksizin belirlenmesi dışında farklılaşan bir diğer ve en önemli noktası uyuşturucu madde kullanımı ve kullanım amacıyla gerçekleştirilen iştilal eylemleri konusundaki stratejileridir.

Devletlerin uyuşturucu madde kullanımı konusundaki politikaları temelde yasaklama, suç olmaktan çıkarma ve yasallaştırma çatı kavramları kapsamında gruplandırılmaktadır. Aslında ülkeler uyuşturucu madde kullanımı konusunda farklı politikalar izlemekle birlikte, hepsinin kanunları ve strateji gerekçelerine bakıldığında hepsi aynı amacı gerçekleştirmek için çabalamaktadır: Toplum ve/veya birey sağlığı. Politikaların farklılaşmasının sebebi ise bu amaca ulaşmak için tercih ettikleri ve başarılı olacağına

inandıkları yaklaşımların birbirinden ayrılması, hatta yasaklama-yasallaştırma örneğinde olduğu gibi taban tabana zıt olmasıdır.

Uyuşturucu madde kullanımına dair yasal düzenlemeler yapılırken kullanım ister yasaklansın ister suç olmaktan çıkarılsın isterse de yasallaştırılsın her üç eğilimin de temel gerekçesi toplum sağlığının korunması olarak gösterilmiştir. Özellikle yasaklama eğilimi açısından ceza hukukunun özgürlüklere müdahalesi düşünüldüğünde, ceza hukuku tarafından yasaklanan uyuşturucu madde kullanımının toplumdaki başka bireylere zarar veren veya objektif olarak zarar verme tehlikesi oluşturan bir eylem olduğunun ampirik olarak da kanıtlanmış olması gerekir. Ancak ikinci bölümde ortaya konulan araştırmalar ışığında yasaklama eğiliminin temelleri olan uyuşturucu madde kullanımı ile suç arasındaki doğrusal bağlantı, yasallaştırmanın madde teminini kolaylaştırması sebebiyle kullanımın ve ayrıca uyuşturucu madde ticaretinin çok yüksek derecede artış göstermesi argümanlarına ilişkin bilimsel verilere rastlanmamış aksine yakın tarihli araştırmaların bu argümanların aksini kanıtladığı görülmüştür. Bu sebeple uyuşturucu madde kullanan kişinin toplumdaki diğer bireyler açısından objektif olarak bir zarar veya zarar tehlikesi oluşturmadığının bu sebeple de toplumun sağlığını koruma gerekçesiyle uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenemeyeceğinin söylenmesi gerekir.

Yasaklama politikası ile hedeflenen toplum sağlığı kavramı altında aslında toplumda yaşayan her bir bireyin kendi sağlığının devlet tarafından korunmasının yer aldığı düşünüldüğünde ise hukuk düzeninin bireylerin rızalarına verdiği değerin ve kişilerin kendi sağlıkları üzerinde ne dereceye kadar tasarruf hakkının olduğunun ortaya konulması gerekir. Mill'in özgürlük anlayışı ve kişilerin kendi üzerlerinde tam tasarruf yetkilerinin bulunduğu ve sağlıklı rızalarının her durumda korunduğu bir düzen aslında ideal olarak gözüke de devletin vatandaşını koruma ve sağlıklı bir yaşam sürdürmelerini sağlama görevi, ötenazi ve kürtaja ilişkin yoğun tartışmalar, alkol ve sigara kullanımına ilişkin sınırlayıcı düzenlemeler ve hatta yasal esrar tedarik zinciri kuran ülkelerde dahi esrar kullanıcılarına getirilen miktar sınırlamaları göz önüne alındığında mevcut devlet düzenlerinde bu yaklaşımın kabul edilmediğini ve bu sebeple de bu anlayışın gerçekçi olmadığını söylemek gerekir. Dolayısıyla mevcut hukuk düzenlerinde aslında paternalist devlet anlayışının bir yansıması

olarak kişinin kendi üzerinde zarar verici eylemlerini de kapsayacak şekilde tasarrufta bulunma yetkisinin mutlak olarak kabul edilmediği ifade edilmelidir. Lakin bu noktada yasaklama politikasını benimseyen diğer devletler gibi ülkemizde de söz konusu zarar tehlikesinin kaynağı uyuşturucu maddeler olduğunda devlet bu konuya ceza hukuku yoluyla müdahale etmeyi tercih etmiş ve uyuşturucu madde kullanımını suç olarak düzenlemiştir. Buna karşılık, zarar tehlikesinin kaynağı suçluluk ve özellikle şiddet suçları ile doğrusal bağı kanıtlanmış olan alkol veya kalp hastalıkları, kanser ve solunum sistemi hastalıklarının riskini yüksek oranda arttıran tütün ürünleri olduğunda ise reklam yasağı, kamu spotu zorunluluğu, dumansız hava sahasına ilişkin düzenlemeler, vergilerin arttırılması gibi ceza hukukunun müdahalesi dışında kalan önleme çalışmaları ile Yeşilay ve sağlık hatları aracılığıyla tedavi çalışmaları yoluyla vatandaşların alkol ve sigara tüketimini azaltmak hedeflenmiştir. Bakıldığında alkol ve tütün ürünlerine ilişkin özel düzenlemeler içeren kanunlara aykırı davranışlar ise kabahat olarak kabul edilmiş ve yaptırım olarak idari para cezası öngörülmüştür.

Alkol ve sigara kullanımı kişinin kendi üzerindeki zarar verici tasarrufu olması dolayısıyla kişinin kendine verdiği zararın cezasızlığı prensibi sebebiyle suç olarak düzenlenmemiş ve kullanımın engellenmesi amacıyla ceza hukukunun son çare olması ilkesi ve ölçülülük ilkesi göz önüne alınarak bu tasarruflara ceza hukuku yolu ile müdahale edilmemiştir. Örnekler yalnızca sigara ve tütün ile de sınırlı değildir. Karşısındaki kişinin HIV virüsü taşıdığını bilmesine rağmen o kişi ile cinsel birliktelik yaşayan kişi, KOAH hastası olması rağmen sigara içmeye devam eden kişi, intihara teşebbüs eden kişi üstlendiği zarar tehlikesine rağmen bu eylemler suç olarak kabul edilmemiştir. Nitekim kişinin kendi kendine verdiği zararın cezasızlığı prensibi sebebiyle de bu eylemlerin suç olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Aynı gerekçelerle uyuşturucu madde kullanımının da ceza hukuku sahası dışına çıkarılması mümkün ve gerekli iken neden bu çelişkili müdahale yöntemlerinin tercih edildiği noktasında teorik bir açıklamaya da bilimsel bir veriye de rastlanılmamıştır. Bu çelişkinin giderilmesi ise devletin kişinin kendine verdiği zararın cezasızlığı prensibini benimsemesi ve böylece bu bireysel tasarrufları suç olarak düzenlememesi ve bu tasarruflara ultima-ratio ilkesi çerçevesinde ceza hukuku yoluyla

müdahale etmemesi ya da kişilerin kendi üzerindeki zarar verici eylemlerine ilişkin yeknesak müdahalelerde bulunmamasının ve kişinin rızasının sınırlarına ilişkin tatmin edici ampirik ve teorik bilgileri ortaya koyması ile mümkündür.

Yasaklama politikası ile uyuşturucu madde kullanımını engellemeyi amaçlayan ülkemizde uyuşturucu madde kullanımı ve kullanıma bağlı ölüm oranlarına bakıldığında, yukarıda açıklandığı üzere uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkartan ülkelerin aşağısında kalmadığı ve hatta her yıl artan bir grafik izlediği görülür. Ayrıca bu konuda verilerin bir kısmı uyuşturucu madde kullanan kişilerin kendi beyanları doğrultusunda toplandığından uyuşturucu maddelerin kullanımının suç olarak kabul edildiği ülkeler ile suç olmaktan çıkarıldığı ülkeler arasında kişilerin madde kullanımlarını bildirme istekliliği konusunda bir farklılık olabileceğini de hesaba katmak gerekir. Bu sebeple uyuşturucu maddelerin kullanım yaygınlığına ilişkin verilerin bu durum göz önüne alınarak karşılaştırılması gerekir. Temelde ulaşılmak istenen hedef bireylerin sağlığını korumaktır. Ancak uzun yıllardır uygulanmasına rağmen mevcut istatistiksel verilerden yasaklama politikası ile bu amaca ulaşamadığı açıkça anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, bir kişinin uyuşturucu madde kullanımı sebebiyle hapis cezasına çarptırılmasının veya kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmesinin kişinin uyuşturucu maddeden arındırılması noktasında bir faydası olmaması, kişinin toplumda yer aldığı bu maddeyi temin etmek için çabalaması gibi hem bireyi hem de toplumu tehdit eden ek birtakım zararları bulunmaktadır. Ayrıca uyuşturucu madde kullanan kişi hakkında bir yaptırım olarak zorunlu tedavi tedbirinin uygulanması da diğer yaptırımlar gibi kişinin damgalanmış olmasına ve hayatının geri kalan sürecinde hep eski bir uyuşturucu madde bağımlısı olarak görülmesine sebep olacak, iş, barınma ve aile hayatını olumsuz yönde etkileyecektir.

Açıklanan bu sebeplerle ve ikinci bölümde ortaya konulan araştırmalar neticesinde her ne kadar uyuşturucu madde kullanımı devletin vatandaşları için uygun görmediği bir davranış olsa da uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkarılmalı ve kişilerin yalnızca kendi üzerlerindeki tasarrufu ve kendi otonomileri çerçevesindeki seçimleri olan

uyuşturucu madde kullanımı ceza hukukunun uygulama sahasının dışında bırakılmalıdır. Kullanımın suç olmaktan çıkarılmasının uluslararası sözleşmelerin getirdiği pozitif yükümlülüklerimize de aykırı düşmediği ifade edilmelidir.

Uyuşturucu madde kullanımının ceza hukuku sahasından çıkarılmasının ardından diğer ülkelerin uyuşturucu madde kullanımını nasıl düzenledikleri incelendiğinde Almanya gibi uyuşturucu madde kullanımını suç olmaktan çıkartan ve hukukun başka bir alanında düzenlemeyen ülkeler olduğu gibi, uyuşturucu madde kullanımını kabahat olarak gören ve bu ihlalin gerçekleştirilmesi halinde kişi hakkında idari para cezası veya alternatif olarak tedavi tedbirine hükmeden Portekiz örneği de bulunmaktadır. Bu noktada her ne kadar Portekiz'in uyuşturucu madde kullanım yaygınlığına ilişkin verileri ülke politikasının başarılı bir şekilde yürütüldüğüne işaret etse de kullanımın kabahat olarak düzenlenmesinin ve idari para cezası ile cezalandırılmasının kullanıcıları madde kullanımından arındırma konusunda bir fayda sağlamayacağı açıktır. Bunun yerine uyuşturucu madde kullanma eylemini suç olmaktan çıkartan Alman hukukunda olduğu gibi kullanımın hukukun başka hiçbir alanında düzenlenmemesi daha uygun gözükmektedir. Burada önemli olan kişilerin madde kullanımından uzaklaştırılması olduğundan madde kullanan kişileri rızalarına bağlı olarak tedavi edilmesi ve bu amaçla tedavi imkanlarının artırılması daha etkin ve hızlı bir çözüm yolu olarak gözükmektedir. Ayrıca uyuşturucu madde tüketim odalarının uyuşturucu madde kullanımlarında yaşanan aşırı doz vakaları ve bulaşıcı hastalıkları önleme konusundaki etkinliği ikinci ve üçüncü bölümde ortaya konulan araştırmalar uyarınca kanıtlanmıştır. Bu sebeple zarar azaltma politikası kapsamında uyuşturucu madde tüketim odalarının kurulması seçeneği de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Uyuşturucu maddelerin zararları, vücuttaki etkileri ve kullanılmasının sonuçları bakımından özellikle genç nesiller göz önüne alınarak toplum genelinde bilgilendirici faaliyetlerin artırılmasının da kullanımı önleyici tedbirler noktasında etkili olacağı muhakkaktır.

Konu uyuşturucu madde kullanmak amacıyla gerçekleştirilen eylemlere geldiğinde ise, bu eylemlerin suç olarak düzenlenmesinin temelinde de kişiyi kendine karşı vereceği zararlardan korumak amacının olduğu görülür. Ülkelerin uyuşturucu madde kullanımda olduğu gibi kullanmak amacıyla gerçekleştirilen uyuşturucu maddelerle iştilal eylemlerine

de bakış açıları birbirinden farklılaşmaktadır. Almanya’da uyuşturucu madde bulundurmak, kabul etmek, satın almak, nakletmek, yetiştirmek, ithal ve ihraç etmek eylemleri Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu’nda suç olarak düzenlenmiştir. Bunun yanında miktar, kişinin madde kullanıcısı olup olmadığının tespiti gibi kriterler uyarınca kişinin bu eylemleri kullanmak amacıyla gerçekleştirdiği belirlendiğinde kanunda bir kovuşturma muafiyeti getirilmiştir. Danimarka’da kişisel kullanım için uyuşturucu madde bulundurma suçunun işlenmesi halinde suç konusu uyuşturucu maddenin türüne ve miktarına göre ödenecek meblağ değişmekle birlikte, uyuşturucu maddelerle ilişkilendirilen diğer eylemlerden farklı olarak adli para cezasına hükmedilmekte, Çek Cumhuriyeti’nde ise kullanım amacıyla belirli bir miktara kadar uyuşturucu madde bulundurma ve yetiştirme eylemlerinin gerçekleştirilmesi halinde idari para cezası yaptırımını uygulanmaktadır. Portekiz’de tıpkı uyuşturucu madde kullanımında olduğu gibi tüm uyuşturucu maddelerin bulundurulması suç olmaktan çıkartılmış, Hollanda’da ise yumuşak uyuşturucu maddelerin belli miktar sınırlamaları dahilinde kişisel kullanım amacıyla satın alınması ve bulundurulması Afyon Kanunu Direktifi uyarınca tolere edilen eylemlerden sayılmıştır.

Ülke politikalarında farklı şekillerde de olsa, uyuşturucu madde kullanımına bağlı eylemlerle uyuşturucu madde ticareti amacıyla gerçekleştirilen eylemlerin birbirinden çeşitli kriterlerle ayrılmasının temel sebebi yalnızca uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkarılması yoluyla kişinin damgalanmasının önüne geçilememesi ve kişinin ceza yargılamasından kaçamamasıdır. Zira bir kişinin uyuşturucu madde kullanması için öncelikle ön eylem niteliğinde olan satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemlerini gerçekleştirmesi gerekir. Kanaatimizce uyuşturucu madde kullanıcılarının kullanma eyleminden ziyade ön eylem niteliğinde olan kullanmak için satın alma, bulundurma ve kabul etme eylemlerinden yargılandıkları düşünüldüğünde kullanım amacıyla gerçekleştirilen bu eylemlere de ceza hukuku dışında müdahale edilmesi daha uygun gözükmemektedir. Lakin kullanım amacıyla satın alma eyleminin uluslararası sözleşme yükümlülükleri çerçevesinde suç olarak tanımlanması gerekir. Bu yükümlülük sebebiyle ülkemizde kullanım amacıyla satın alma eyleminin suç olmaktan çıkartılması mümkün gözükmemektedir. Ancak devletlerin yargılama ve cezalandırma konusundaki takdir yetkileri kapsamında sözleşmelerin esnek

yorumlanması ile kullanım amacıyla gerçekleştirilen satın alma eyleminin cezalandırılmaması ve hatta Almanya’da olduğu gibi bu eylem bakımından kovuşturma muafiyeti getirilmesi mümkündür. Kullanım amacıyla uyuşturucu madde bulundurma eylemi bakımından ise 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi’nde taraf devletlerin ulusal kanunlarına dayanmadığı sürece uyuşturucu maddelerin elde bulundurulmasına izin vermemelerinin istenildiği ifade edilmiştir. Bu sebeple kullanım amacıyla uyuşturucu madde bulundurulmasının da tıpkı kullanım eylemi gibi suç olmaktan çıkarılmasının mümkün olduğu söylenebilecektir.

Elbette bu noktada mahkemelerin önüne gelmeden uyuşturucu madde kabul etme ve bulundurma eylemlerinin gerçekleştirilme saikinın nasıl belirleneceği sorusu gündeme gelmektedir. Kişinin kolluk kuvvetleri tarafından kişisel kullanım miktarını aşan bir miktarda uyuşturucu madde ile yakalanması halinde bu eyleminin suç oluşturduğu konusunda bir şüphe yoktur. Nitekim tıpkı kullanım gibi kullanıma bağlı eylemleri de suç olmaktan çıkartan ülkelerin çoğu da kişinin kişisel kullanım amacını aşan miktarlarda uyuşturucu madde ile iştiğal eylemlerini uyuşturucu madde ticareti kapsamında değerlendirmiştir. Bununla birlikte kişi az miktarda uyuşturucu madde ile yakalandığında ise ülkelerin başvurdukları yöntemler birbirinden farklılaşmaktadır. Kimi ülkelerde kolluk kuvvetleri bu kişilere fiili olarak bir tolerans tanımakta kimilerinde ise kayıtları gizli tutulacak bir şekilde kişiler, beyanına başvurulmak ve madde kullanıcısı olup olmadığını tıbbi verilerle tespit etmek maksadıyla uyuşturucu madde komisyonlarına götürülmekte, uyuşturucu madde kullanıcısı olduğunun tespiti halinde işlem yapılmamakta yahut kabahat olarak kabul edildiği için kişi zorunlu tedavi veya idari para cezası ile karşı karşıya kalmakta, kullanıcı değil ise dosya ceza mahkemelerine gönderilmektedir. Kanaatimizce bu durumda kişinin madde kullanıcısı olduğunun tespiti halinde herhangi bir yaptırım uygulamaksızın sadece kişinin tedavi olma iradesini beyan etmesine bağlı olarak tedavi imkanı sunan aksi halde yine kayıtları gizli olacak şekilde herhangi bir işlem yapmayan bir uyuşturucu madde kontrol komisyonunun kurulması zarar azaltma politikası kapsamında uygulamaya konulabilir bir seçenektir.

Konu uyuşturucu madde kullanımının yasallaştırılması ve bu amaçla madde türüne bağlı olarak yasal ve devlet kontrolünde bir tedarik zinciri kurulmasına geldiğinde ise

karşımıza Hollanda'daki Kontrollü Kenevir Tedarik Zinciri Deney Kanunu, Uruguay, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri örnekleri çıkmaktadır. Aslında bu ülkeler tıpkı uyuşturucu madde kullanımını yasaklayan ve suç olmaktan çıkararak ülkelerde olduğu gibi bu yasallaşmanın temel gerekçesini toplum sağlığı olarak açıklamışlardır. Toplum sağlığı gerekçesi ile esrarı yasallaştırmak ilk duyulduğunda akla çok yatkınmış gibi görünmese de Kanada ve Uruguay tıpkı Hollanda hükümetinin açıkladığı gibi uyuşturucu madde kullanımını bir toplum gerçeği olarak kabul ettiklerini, uzun yıllardır denenmesine rağmen hiçbir ülkede yasaklama politikası veya başkaca baskılayıcı bir ceza tedbiri yoluyla uyuşturucu madde kullanımının engellenemediğini gördüklerini, bu sebeple bir yandan kişi sağlığı üzerinde ölüme varan çok tehlikeli sonuçları bulunan ve her geçen gün çeşitliliği artan sentetik maddelerle mücadele diğer yandan ekonomik ve toplumsal olarak çok ağır sonuçlara sebebiyet veren yasa dışı uyuşturucu madde pazarı ile mücadele amacıyla esrarı yasallaştırdıklarını açıklamışlardır. Zira esrar üçüncü bölümde yer verilen araştırma sonuçları uyarınca hem diğer tüm uyuşturucu maddeler hem de alkol, sigara gibi bağımlılık yaratan maddeler göz önüne alındığında yetişkinler için en az tehlikeli uyuşturucu maddedir. Diğer yandan da yine üçüncü bölümde yer verilen istatistiksel veriler uyarınca dünya üzerinde birçok ülkede en çok kullanılan uyuşturucu maddedir.

Ülkeler kurdukları bu tedarik zinciri, miktar sınırlamaları ve sentetik maddelerle işteğal eylemlerini suç olarak kabul etmeleri yoluyla birincil olarak zarar azaltma politikaları çerçevesinde kişileri esrar dışında kalan diğer madde kullanımlarından uzaklaştırmayı hedeflemişlerdir. Bu amaçla ayrıca tedavi seçeneklerini arttırmışlar, uyuşturucu madde kullanım odalarının, iğne değişim programlarının, çok çeşitli tedavi ve rehabilitasyon çalışmalarının devlet eliyle veya kontrolünde gerçekleştirilmesini kabul etmişler ve yasal zincirden elde edilen gelirlerin bir kısmının bu iyileştirme bütçesine ayrılacağını düzenleme altına almışlardır. Bu noktada izin verilen eylemler bakımından her ruhsat tipi ayrı ayrı düzenlenen, tedarik zincirine dair oldukça detaylı bir mevzuatı bulunan, uyuşturucu maddelere ilişkin araştırmaların ve veri toplama işlemlerinin çok sık yapıldığı, parmak izi tarama yöntemleri, kolluk kuvvetleri ve komisyonların güçlü işbirliği yoluyla kenevir ve esrar takip sisteminin güçlü olması noktasında yoğun bir gayret gösteren Kanada, yasallaşma

adımının ardından esrar kullanıcılarının sayısında hafif bir artış bekleediklerini, bunun olağan olduğunu bununla birlikte başta sentetik maddeler olmak üzere diğer madde kullanımlarında bir azalmayı hedeflediklerini açıklamıştır. Nitekim 2016 yılında genel nüfus içerisinde % 14.8 oranında esrar kullanımı varken esrarın yasallaşmasından itibaren 2018-2019 yılları arasında artan bu oran % 15.4-16.7 arasında değişmektedir. Bununla birlikte sentetik madde kullanım oranlarındaki düşüş göze çarpmaktadır.

Buna karşılık yasal esrar tedarik zinciri kuran bir diğer ülke olan Uruguay'da 2006 yılında genel nüfus içerisinde %5.6 kullanım oranına sahip olan esrar 2011 yılında %8.3 kullanım oranına ulaşmış, 2013 yılındaki yasallaşmanın ardından 2014 yılında %9.3 kullanım oranıyla artan çizgisi 2018 yılında % 14.6' ya ulaşmıştır. Esrar kullanan kişi sayısındaki artışın Kanada'ya oranla çok daha yüksek olduğu dikkat çeken Uruguay'da uyuşturucu maddelerden kaynaklanan ölüm oranlarının 2016 yılında Avrupa ülkeleri ortalamasının 5 kat üzerinde bir ortalamaya sahip olduğu göz önüne alındığında sentetik maddeler konusunda Kanada'nın esrarın yasallaştırılmasından sonraki başarısının Uruguay'da mevcut olmadığı görülmektedir.

Ülkelerin uygulamadaki istikrarına bağlı olarak değişmekle birlikte bu yasal zincirin kişilerin diğer uyuşturucu maddelerden arındırılmasını sağlamanın yanı sıra devlet için vergilendirme gibi ekonomik getirileri ve yasa dışı uyuşturucu madde ticaretini azaltma noktasında da faydası olduğu görülmektedir. Nitekim 2011 yılından beri esrar ticaretine ilişkin suçlarda sürekli azalan bir grafiğe sahip olan Kanada'da esrarın yasallaştırılması adımımdan sonra da bu grafik yükselişe geçmemiş, esrarın yasa dışı ticaretine ilişkin suçlar azalmaya devam etmiştir. Bununla birlikte, esrar dışındaki uyuşturucu madde suçlarında ise %9'luk bir artış yaşanmıştır.

Tüm bu sonuçlardan hareketle yasal esrar tedarik zinciri kuran, bu zinciri devlet eli ve kontrolüyle yürüten, diğer maddeler bakımından ise ticari amaçla bu maddelerle iştilgal edilmesinin ceza hukukunun uygulama sahasına girdiği bu ülkelerde başarı oranlarının birbirinden farklı olduğu görülür. Bu farklılaşma, ülkenin bu konudaki hukuki düzenlemelerine, gerek bu zincirde izinler ve takip aşamasında yer alan kurumların gerekse

suç işlenmesi halinde yargılamalarda görevli olan mahkemelerin etkililiğine bağlanabilirse de bu noktada toplumun sosyolojik yapısı ve bu sistemin toplum için uygunluk derecesi de göz ardı edilmemelidir. Zira kurulan yasal esrar tedarik zincirinin toplum sağlığı ve uyuşturucu madde ticareti ile etkin mücadele başta olmak üzere diğer amaçlarına ulaşabilmesi, yalnızca hukuk sahasındaki düzenlemelere ve bu sistemin kontrollü yürütülmesine bağlı değildir. Uyuşturucu madde kullanımının yasallaştırılması yalnızca hukuku ilgilendiren bir alan olmadığından sadece hukuki değerlendirmelerle bu konuda bir kanaat bildirmek bu konuda sağlıklı bir tercih olmayacaktır.

Uyuşturucu madde kullanımı ve kullanıma bağlı eylemlerin suç kabul edilip yaptırıma bağlanması ne hukuki açıdan ne de toplum sağlığının korunması açısından kabul edilebilir olduğu açıktır. Ancak yasallaştırma, bir ülkenin uyuşturucu madde kullanımı ve kullanıma bağlı eylemleri suç olmaktan çıkarmasının ardından hala uyuşturucu maddelerle mücadelede yeterli ilerlemeyi kaydedemediği kanaatine varıldığında toplumun bakış açısı dikkate alınarak gündeme gelmesi gereken bir meseledir. Bu noktada ise yasal bir zincir kurulmadan önce kriminoloji, sosyoloji, psikoloji gibi başka disiplinlerle ortak bir çalışma yürütülmeli ve tüm bu alanlarda yapılan detaylı araştırma ve çalışmalarla bir fayda-zarar değerlendirmesi yapılmalı, toplumun bakış açısı hesaba katılarak, tedavi seçeneklerinin arttırılmasına ağırlık verilerek o ülke için uygun sistem tercihinin karar verilmelidir. Bu kararın esrar kullanımının yasallaştırılması ve bu amaçla bir tedarik zinciri kurulması yönünde olması halinde ise bu sistemin kalıcı bir sistem olarak uygulanmaya başlanmadan önce toplumda gözlemlenebilecek belli zararları gidermesi adına belki de önceleri tıpkı Hollanda'da keyfi kullanım için Danimarka'da da tıbbi kullanım için getirilen deney kanunları gibi bir kanunun uygulanmaya başlanması uygun olabilecektir. Zira bu deney kanununun uygulanması hem hükümet hem de toplum açısından bu konuda bir sürecin deneyimlenmesi, sağlık, kriminoloji, sosyoloji gibi alanlardaki gözlem süreci ve detaylı araştırmaların yapılabilmesi açısından daha makul görünmektedir.

Lakin Türkiye'nin taraf olduğu uyuşturucu maddeler konusundaki uluslararası sözleşmelerin getirdiği pozitif yükümlülükler ve "kullanımın tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlandırılması" gereğine uygun olarak yalnızca tıbbi kullanım için böyle bir deney

kanununun gündeme gelebileceği, keyfi kullanım için ise devlet kontrollü esrar tedarik zincirinin kurulmasının uluslararası sözleşme yükümlülüklerini ihlal edeceği ifade edilmelidir.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR VE MAKALELER

- [1] AKBULUT İlhan, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 55 S: 3 (1997), s. 111-142.
- [2] AKKAYA Çetin, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- [3] ARTUK M. Emin, GÖKÇEN Ahmet, ALŞAHİN M. Emin ve ÇAKIR Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- [4] ATEŞ Neslihan, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK M. 191)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- [5] BAKER Dennis J., **The Right Not to be Criminalized: Demarcating Criminal Law’s Authority**, Ashgate Publishing, Farnham 2011.
- [6] BARNHART Clarence L. ve BARNHART Robert K., “Narcotic”, **The World Book Dictionary**, C:2, Field Enterprises Educational Corporation, Chicago 1977.
- [7] BAYRAKTAR Köksal, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 51 S: 1-4 (1985), s. 45-64.
- [8] BAYRAKTAR Köksal, “Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 50 S: 1-4 (1984), s. 197-212.
- [9] BAYRAKTAR Köksal “Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak”, **Özel Ceza Hukuku Cilt V**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s.385- 408.
- [10] BRUIN Deborah, “The Dutch Law on Drugs”, (Ed. Harmen van der Wilt), **Complex Criminality**, Eleven International Publishing, The Hague 2016, s. 1-22.
- [11] BROCHU Serge, COUSINEAU Marie-Marthe, GILLET Michaël, COURNOYER Louis-Georges, PERNANEN Kai, MOTIUK Larry, “Drugs, alcohol, and criminal behaviour: a profile of inmates in canadian federal institutions”, **Forum on Corrections Research (Focusing on Alcohol and Drugs)**, S: 13/3 (2001), s. 20-24, https://www.csc-scc.gc.ca/research/forum/e133/e1_33ind-eng.shtml.
- [12] BROCHU Serge, BRUNELLE Natacha ve PLOURDE Chantal (Çev. Julie da Silva), **Drugs And Crime A Complex Relationship Third Edition, Revised And Expanded**, University of Ottawa Press, Canada 2018.
- [13] CASSARDT Gunnar, “**Zur Feststellung der nicht geringen Menge im Betäubungsmittelstrafrecht**”, NStZ, 1995, Rn. 257-262.

- [14] CHATWIN Caroline, “**Drug Policy Developments within the European Union. The Destabilizing Effects of Dutch and Swedish Drug Policies**”, British Journal of Criminology, 2003, s. 567-582.
- [15] ÇALIŞKAN Suat, **Türk Ceza Hukuku’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- [16] ÇALIŞKAN Suat, **Tüm Yönleri İle Ticarete Yönelik Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Platon Hukuk Yayınevi, İstanbul 2021.
- [17] ÇETİN Soner Hamza, **Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak yada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu**, Bilge Yayınevi, Ankara 2017.
- [18] DÖNMEZER Sulhi, “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 45 S: 1-4 (1981), s. 1015-1043.
- [19] DÖNMEZER Sulhi, “Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler (Kriminolojik Yaklaşım)”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C: 43 S: 1-4 (1984), s. 457-474.
- [20] DÖNMEZER Sulhi, “Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 36 S: 1-4 (1971), s. 1-14.
- [21] DÖNMEZER Sulhi, “Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, S:11 (1974), s.189-216.
- [22] DURSUN Selman, “Türk Ceza Hukuku’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Kullanımına Dair Düzenlemelerin Gelişimi: Suç Olmaktan Çıkarma ve Diversiyon (Cezalandırmadan Sapma) Eğilimleri”, **Adalet İstanbul Dergisi**, Y:6 S:13 (2019), s. 70-73.
- [23] ELMAS Birsen, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- [24] ERGÜL Ergin, **Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları**, Yetkin Yayınları, Ankara 1997.
- [25] ERMAN Sahir, “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:45 S:1-4, s.1061-1080.
- [26] EXNER Thomas, “Einführung in das Betäubungsmittelstrafrecht”, **JuS**, 2019, Rn. 211-213.
- [27] FEINBERG Joel, **The Moral Limits of The Criminal Law Volume Three: Harm to Self**, Oxford University Press, New York 1986.
- [28] FIJNAUT Cyrille ve DE RUYVER Brice, **The Third Way: A Plea Balanced Cannabis Policy**, Koninklijke Brill NV, Leiden 2015.

- [29] FLOREZ Gerardo, SAIZ Pilar A., FERRER Ventura, GARCÍA Luis S., PÉREZ Manuel ve CRESPO María R. “Personality disorders, addictions and psychopathy as predictors of criminal behaviour in a prison sample”, **RESP**, 21/2 (2019), s. 62-79, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6813663/>.
- [30] GESLEY Jenny, “Netherlands”, **Decriminalization of Narcotics**, The Law Library of Congress-Global Legal Research Center, Washington 2016, <http://www.law.gov>, s.20-23.
- [31] GÜNAL Yılmaz, **Uyuşturucu Madde Suçları**, Kazancı Yayınları, Ankara 1976.
- [32] GÜNGÖR Şener ve KINACI Ali, (**Öğreti ve Uygulama Boyutu ile**) **Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2001.
- [33] GÜRELLİ Nevzat, “Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 41 S: 1-4 (1975), s.1-14.
- [34] GREENWALD Glenn, **Drug Decriminalization in Portugal: Lessons for Creating Fair and Successful Drug Policies**, Cato Institute, Washington 2009.
- [35] HEINRICH Bernd ve VAN BERGEN Nicolas, “**Grundzüge des deutschen Betäubungsmittelstrafrechts und seine Entkriminalisierungstendenzen**”, JA, 2019, Rn. 321-328.
- [36] HUSAK Douglas ve DE MARNEFFE Peter, **The Legalization of Drugs (For and Against)**, Cambridge University Press, Cambridge 2005.
- [37] KAPLAN John, The Role of the Law in the Drug Control, **Duke Law Journal**, S: 1971/6 (1972), s. 1065-1104, <https://www.jstor.org/>.
- [38] KARAKAŞ DOĞAN Fatma, **Türk Ceza Hukuku’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Legal Kitabevi, İstanbul 2015.
- [39] KATHOLNIGG Oskar, “**Die Zulassung von Drogenkonsumräumen und strengere Kriterien bei der Substitution-das Dritte Gesetz zur Änderung des Betäubungsmittelgesetzes**”, NJW, 2000, Rn. 1217-1227.
- [40] KIRMSE Claudia, “**Betäubungsmittelstrafrecht–Ein Überblick für Referendare**”, JA, 2011, Rn.613-617.
- [41] KLEEMANS Edward ve OUYEN-HOUBEN Marianne van, “**Drug Policy: The Dutch Model**”, **Crime and Justice** Vol. 44 No. 1, 2015, s. 165-226: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/681551>.
- [42] KOCA Mahmut ve ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- [43] KOPTAGEL Günsel, “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 45 S: 1-4 (1981), s. 1045-1059.

- [44] KORF Dirk J., **Cannabis Regulation in Europe: Country Report Netherlands**, Transnational Institute, Amsterdam 2019; <https://www.tni.org/en/publication/cannabis-regulation-in-europe-country-report-netherlands>.
- [45] KÖRNER Hans Harald vd., **Körner/Patzak/Volkmer Betäubungsmittelgesetz: BtMG Kommentar**, C. H. Beck, Münih 2019.
- [46] KRUMM Carsten, “**Die nicht geringe Menge im Betäubungsmittelstrafrecht**”, NJW, 2020, Rn. 2165-2167.
- [47] KURT Şahin ve KURT Ela, **Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.
- [48] LACHENMEIER Dirk W. ve REHM Jurgen, “Comparative risk assessment of alcohol, tobacco, cannabis and other illicit drugs using the margin of exposure approach”, **Scientific Reports**, S: 5 (2015), s. 1-7; <https://www.nature.com/articles/srep08126>.
- [49] MACCOUN Robert J. ve REUTER Peter, **Drug War Heresies : Learning From Other Vices, Times, and Places**, Cambridge University Press, 2004.
- [50] MCVAY Doug, SCHIRALDI Vincent ve ZIEDENBERG Jason, **Treatment or Incarceration?: National and State Findings on the Efficacy and Cost Savings of Drug Treatment Versus Imprisonment**, Justice Policy Institute, Washington 2004, <http://www.justicepolicy.org/research/2023>.
- [51] MILL John Stuart, **Özgürlük Üzerine**, Çev.: Berkay Tartıcı, Kutu Yayınları, İstanbul 2019.
- [52] MORIN Jean François G. vd., A Population-Based Analysis of the Relationship Between Substance Use and Adolescent Cognitive Development, **The American Journal of Psychiatry**, S: 176/2 (2019), s. 98-106; <https://ajp.psychiatryonline.org/doi/10.1176/appi .ajp.2018.18020202>.
- [53] MÖLLER Yannick, **Die Prohibitionspolitik als Element sozialer Kontrolle : zur Effektivität und Legitimität des staatlichen Umgangs mit Cannabis**, LIT, Berlin 2018.
- [54] MÜLLER Eckhart, EBERTH Alexander ve SCHÜTRUMPF Matthias, **Verteidigung in Betäubungsmittelsachen**, C. F. Müller, Heidelberg 2018.
- [55] NUTT David J. vd., “Development of a rational scale to assess the harm of drugs of potential misuse”, **The Lancet**, S: 369 (2007), s. 1047-1053, <https://www.researchgate.net/>.
- [56] OĞLAĞÇIOĞLU Mustafa Temmuz, “Das deutsche und türkische Betäubungsmittelstrafrecht im Vergleich–und was man alles voneinander lernen kann”, **ZIS**, 8-9/2011, s. 743-753, http://www.zis-online.com/dat/artikel/2011_8-9_608.pdf.

- [57] OĞLAĞÇIOĞLU Mustafa Temmuz, “Betäubungsmittelgesetz”, **Münchener Kommentar zum StGB Band 6**, C. H. Beck, Münih 2017.
- [58] ÖNER Mehmet Zülfü, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.
- [59] ÖZBEK Veli Özer, DOĞAN Koray ve BACAĞSIZ Pınar, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- [60] ÖZDEN Salih Yaşar, **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2019.
- [61] ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- [62] PARLAR Ali ve DEMİREL Güleç, **Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Bilge Yayınevi, Ankara 2015.
- [63] PAYNE Jason ve GAFFNEY Antonette, “How Much Crime Is Drug Or Alcohol Related? Self-Reported Attributions Of Police Detainees“, **Trends & issues in crime and criminal justice**, S: 439 (2012), s. 1-6, <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi439>.
- [64] PFISTER Wolfgang, “**Drogenkonsum und Strafrecht**”, FPPK, 2009, s. 253-263, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11757-009-0020-4>.
- [65] PIONTEK Daniela vd., **Kurzbericht Epidemiologischer Suchtsurvey 2015 Tabellenband: Konsum illegaler Drogen, multiple Drogenerfahrung und Hinweise auf klinisch relevanten Drogenkonsum nach Geschlecht und Alter im Jahr 2015**, IFT Institut für Therapieforşung, München 2016, <https://www.esa-survey.de/>.
- [66] RAZ Joseph, **The Morality of Freedom**, Clarendon Press, Oxford 1986.
- [67] RODRIGUEZ FERRAND Graciela, “Uruguay”, **Decriminalization of Narcotics**, The Law Library of Congress-Global Legal Research Center, Washington 2016, <http://www.law.gov>, s. 4-8.
- [68] SELBES Ece, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- [69] SEVDİM Ali Erdem, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.
- [70] SILVIS Jos, “Enforcing drug laws in the Netherlands”, (Ed. Ed Leuw ve I. Haen Marschall), **Between prohibition and legalization: the Dutch experiment in drug policy**, Kugler Verlag, Amsterdam 1994, s. 41-58.
- [71] SOARES Eduardo, “Portugal”, **Decriminalization of Narcotics**, The Law Library of Congress-Global Legal Research Center, Washington 2016, <http://www.law.gov>, s. 24-37.

- [72] SOYASLAN Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- [73] SÖZÜER Adem ve DURSUN Selman, “TCK, CMK ve Kabahatler Kanunu’ndaki Son Değişiklikler Ne Getiriyor?”, **HPD**, S:19 (2006), s. 203-218.
- [74] STILMAN Jacob, “Is Legalization a War on Drugs by the Back Door?”, (Ed. Andrew Potter ve Daniel Weinstock), **High time: The Legalization and Regulation of Cannabis in Canada**, McGill- Queen’s University Press, Montreal 2019, s. 99-113.
- [75] TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan ve ÖNOK Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- [76] TUNCER Arzu, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011.
- [77] ÜNVER Yener, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.
- [78] WEBER Klaus, **Betäubungsmittelgesetz: BtMG Kommentar**, C. H. Beck, Münih 2017.
- [79] WEICHERT Johannes, “Aus der Rechtsprechung zu den Vorschriften über betäubungsmittelabhängige Straftäter (§§ 35ff. BtMG)”, **NJW**, 1999, Rn. 827-831.
- [80] WEVER Leon, “Drug as a Public Health Problem: Assistance and Treatment”, (Ed. Ed Leuw ve I. Haen Marschall), **Between prohibition and legalization: the Dutch experiment in drug policy**, Kugler Verlag, Amsterdam 1994, s. 59-74.
- [81] WOHLERS Wolfgang ve WENT Floriaan, “Die pseudo-paternalistische Legitimation strafrechtlicher Normen, dargestellt am Beispiel des Betäubungsmittelstrafrechts Deutschlands, der Schweiz und der Niederlande”, (Ed. Andreas Von Hirsch, Ulfrid Neumann ve Kurt Seelmann), **Paternalismus im Strafrecht: Die Kriminalisierung von selbstschädigendem Verhalten**, Nomos Verlag, Baden-Baden 2010, s. 289-322.
- [82] WOUTERS Marije vd., “Cannabis Use and Proximity to Coffee Shops in the Netherlands”, **European Journal of Kriminology**, S:9 (2012), s. 337-353.
- [83] YAŞAR Yusuf, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK-m.188, m.192)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- [84] YAŞAR Yusuf, “Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi”, (Ed. Adem Sözüer), **Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Madde Sorunu “Tebliğler”**, İstanbul 2018, s. 178-184.

- [85] YAŞAR Yusuf, İÇER Zafer ve YAZICILAR Tarık T., “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu (TCK m. 190/2)”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C: 76 S: 2 (2018), s. 691–724.
- [86] YENİSEY Feridun, “Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:1 S:1 (1983), s. 171-191.
- [87] YOKUŞ SEVÜK Handan, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.
- [88] ZAFER Hamide, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti”, **Özel Ceza Hukuku Cilt V**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 313-368.

KURUMSAL RAPORLAR VE WEB SAYFALARI

- [89] **AMA confronts the rise of nootropics**, American Medical Association, <https://www.ama-assn.org/press-center/press-releases/ama-confronts-rise-nootropics>.
- [90] **America’s Drug Overdose Epidemic: Putting Data to Action**, Centers for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/injury/features/prescription-drug-overdose/>.
- [91] **Bireylerin alkol kullanma durumunun cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı**, TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Saglik-ve-Sosyal-Koruma-101>.
- [92] Bundeskriminalamt, **Rauschgiftkriminalität Bundeslagebild 2016, 2017**, https://www.bka.de/DE/Home/home_node.html.
- [93] **Annual prevalence of drug use : Cannabis**, United Nations Office on Drugs and Crime, <https://dataunodc.un.org/data/drugs/Prevalence-general>.
- [94] Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung, **Die Drogenaffinität Jugendlicher In Der Bundesrepublik Deutschland 2015: Rauchen, Alkoholkonsum und Konsum illegaler Drogen: aktuelle Verbreitung und Trends**, 2016, <https://www.bzga.de/forschung/studien/abgeschlossene-studien/studien-ab-1997/suchtpraevention/>.
- [95] **California Cannabis Law**, California NORML, <https://www.canorml.org/california-laws/california-cannabis-laws/>.
- [96] **California Marijuana Arrest and Prisoner Data**, California NORML, <https://www.canorml.org/judicial/california-arrest-and-prisoner-data>.
- [97] **Cannabis Legalization and Regulation**, Department of Justice, <https://www.justice.gc.ca/eng/cj-jp/cannabis/>.
- [98] **Cannabis Legislation**, California Cannabis Portal, <https://cannabis.ca.gov/cannabis-legislation/>.

- [99] **Canadian Cannabis Survey 2018-Summary**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/services/health/publications/drugs-health-products/canadian-cannabis-survey-2018-summary.html>.
- [100] **Canadian Cannabis Survey 2019-Summary**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/publications/drugs-health-products/canadian-cannabis-survey-2019-summary.html>.
- [101] **Canadian Cannabis Survey 2020-Summary**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/drugs-medication/cannabis/research-data/canadian-cannabis-survey-2020-summary.html>.
- [102] **Canadian Tobacco Alcohol and Drugs Survey: 2017 detailed tables (Table 13, Table 16)**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/canadian-tobacco-alcohol-drugs-survey/2017-summary/2017-detailed-tables.html>.
- [103] **Canadian Tobacco Alcohol and Drugs (CTADS): 2015 supplementary tables (Table 11, Table 14)**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/canadian-tobacco-alcohol-drugs-survey/2015-supplementary-tables.html>.
- [104] **Chronologie der niederländischen Drogengesetzgebung**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Andreas Gebbink ve Jeanette Goddar), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogengesetzgebung/chronologie.html>.
- [105] **Closed cannabis supply chain trial**, Government Information For Entrepreneurs, <https://business.gov.nl/amendment/closed-cannabis-supply-chain-trial/>.
- [106] **Country Legal Profiles-The Netherlands**, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, <https://www.emcdda.europa.eu/index.cfm>.
- [107] Deutscher Bundestag, **Legalisierung von Drogen in den Ländern der Europäischen Union und in der Schweiz**, 2010, <https://www.bundestag.de/>.
- [108] Deutscher Bundestag, **Legalisierung von Cannabis: Auswirkungen auf die Zahl der Konsumenten in ausgewählten Ländern**, 2019, <https://www.bundestag.de/>.
- [109] **Diabetes**, Centers for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/nchs/fastats/diabetes.htm>.
- [110] **Diplomatic Guide 9.3. Narcotic**, Government Offices of Sweden, <https://www.government.se/>.
- [111] **Drogenhilfe, Drogenberatung, Drogenprävention**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Andreas Gebbink), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogengesetzgebung/drogenberatung.html>.

- [112] **Drug related deaths and mortality rates per million persons, aged (15-64)**, United Nations Office on Drugs and Crime, <https://dataunodc.un.org/data/drugs /Mortality>.
- [113] Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **EMCDDA 2010 Yıllık Raporu Türkiye**, 2010, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>.
- [114] Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **EMCDDA 2014 Ulusal Raporu (2013 Verileri) Türkiye**, 2014, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>.
- [115] Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **EMCDDA 2016 Ulusal Raporu (2015 Verileri) Türkiye**, 2016, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>.
- [116] Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Türkiye **Uyşturucu Raporu 2019**, 2019, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>.
- [117] Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Türkiye **Uyşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler 2020**, 2020, <http://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar>.
- [118] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Finland Country Drug Report 2019**, 2019: https://www.emcdda.europa.eu/publications/country-drug-reports/2019/finland_en.
- [119] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Sweden Country Drug Report 2019**, 2019: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11354/sweden-cdr-2019_0.pdf.
- [120] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Denmark Country Drug Report 2019**, 2019: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11330/denmark-cdr-2019_0.pdf.
- [121] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Czechia Country Drug Report 2019**, 2019: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11339/czechia-cdr-2019_0.pdf.
- [122] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Austria Country Drug Report 2019**, 2019: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11357/austria-cdr-2019_0.pdf.
- [123] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Portugal Country Drug Report 2019**, 2019:

- https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11331/portugal-cdr-2019_0.pdf.
- [124] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Netherlands Country Drug Report 2019**, 2019: <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11347/netherlands-cdr-2019.pdf>.
- [125] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Cannabis legislation in Europe: an overview**, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2018, <https://www.emcdda.europa.eu/>.
- [126] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Germany Country Drug Report 2019**, 2019: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11334/germany-cdr-2019_0.pdf.
- [127] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **PERSPECTIVES ON DRUGS Drug consumption rooms: an overview of provision and evidence**, 2018, <https://www.emcdda.europa.eu/topics/pods/drug-consumption-rooms>.
- [128] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, **Drugs and crime-a complex relationship**, 2007, https://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index36331EN.html_en.
- [129] **Excerpts from the Act on Penal Law on Narcotics (1968:64)**, Government Offices of Sweden, https://www.government.se/49cd60/contentassets/3c9ccdab2eb943caadf1e8cc1bfe40ec/excerpts-from-the-act-on-penal-law-on-narcotics-1968_64.pdf.
- [130] **Fast Fact and Fast Sheets**, Centers for Disease Control and Prevention, https://www.cdc.gov/tobacco/data_statistics/fact_sheets/fast_facts/index.htm#diseases.
- [131] **Fragen zur niederländischen Drogenpolitik**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Andreas Gebbink), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogengesetzgebung/fragen.html>.
- [132] Harvard Trade Union Program, **Noam Chomsky - Dialogue with Trade Unionists, 1999, Pt. 2**, <https://www.youtube.com/watch?v=kIih4qQvAlk>,
- [133] HEDRÍCH Dagmar, **European Report on Drug Consumption Rooms**, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004; <https://www.emcdda.europa.eu/>.
- [134] Institut für Suchtforschung Frankfurt University of Applied Sciences, **Drug Consumption Rooms (DCRs) in Frankfurt am Main/Germany Annual Report of the Monitoring of 4 DCRs in 2019** (yazarlar: Heino Stoeve ve Stefan Förster), 2020, <https://www.researchgate.net/>.

- [135] Insurance Information Institute, “**Facts + Statistics: Sports injuries**”, 2019, <https://www.iii.org/fact-statistic/facts-statistics-sports-injuries>.
- [136] **Lexicon of alcohol and drug terms published by the World Health Organization**, World Health Organization, https://www.who.int/substance_abuse/terminology/who_lexicon/en/.
- [137] **Luxemburg will Cannabis legalisieren - macht Corona einen Strich durch die Rechnung?**, Redaktionsnetzwerk Deutschland, <https://www.rnd.de/politik/luxemburg-will-cannabis-legalisieren-macht-corona-einen-strich-durch-die-rechnung-5T3OPUOX6Y55KQSV3YBSMRU2OI.html>.
- [138] **Medicinal Cannabis Pilot programme**, Danish Medicine Agency, <https://laegemiddelstyrelsen.dk/en/special/medicinal-cannabis/citizens/medicinal-cannabis-pilot-programme/>.
- [139] Ministry of Justice and Security-Ministry for Medical Care and Sport, “**Rules on a uniform experiment with the cultivation and sale of cannabis for recreational use in a controlled cannabis supply chain (Controlled Cannabis Supply Chain Experiment Act): Explanatory Memorandum**”, 2019; www.government.nl.
- [140] Ministry of Justice and Security-Ministry of Health, Welfare and Sport, “**Rules for the Experiment with a controlled supply of cannabis to coffee shops**”, 2019; www.government.nl.
- [141] **No legal sales in new cannabis Bill**, Mail&Guardian, <https://mg.co.za/article/2020-02-14-no-legal-sales-in-new-cannabis-bill/>.
- [142] **Norwegian Drug Reform Committee report: Remove penalties for use and possession**, International Drug Policy Consortium, <https://idpc.net/>.
- [143] **One in seven cannabis users admits they consumed drug then drove**, Statscan says, The Globe and Mail (yazar: Mike Hager) , 2018, <https://www.theglobeandmail.com/cannabis/article-statscan-survey-shows-about-one-in-seven-cannabis-users-admit-to/>.
- [144] PEW Research Center, **More Imprisonment Does Not Reduce State Drug Problems**, 2018, <https://www.pewtrusts.org/en/projects/public-safety-performance-project>.
- [145] **Psychoactive substances**, World Health Organization, https://www.who.int/substance_abuse/terminology/psychoactive_substances/en/
- [146] **Polderpolitik mit Cannabis**, Westfälische Wilhelms-Universität Münster NiederlandeNet (yazar: Jeanette Goddar), <https://www.uni-muenster.de/NiederlandeNet/nl-wissen/rechtjustiz/drogengesetzgebung/polderpolitik.html>.
- [147] **Police-reported crime statistics, 2018**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/190722/dq190722a-cansim-eng.htm>.

- [148] **Police-reported crime in Canada, 2019**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-627-m/11-627-m2020054-eng.htm>.
- [149] **Police-reported cannabis offences in Canada, 2018: Before and after legalization**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-627-m/11-627-m2019055-eng.htm>.
- [150] **Police-reported crime statistics in Canada, 2019**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/85-002-x/2020001/article/00010-eng.htm>.
- [151] **Prevalence of cannabis use in the past three months, self-reported**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=1310038301&cubeTimeFrame.startMonth=10&cubeTimeFrame.startYear=2018&cubeTimeFrame.endMonth=10&cubeTimeFrame.endYear=2019&referencePeriods=20181001%2C20191001>.
- [152] **Stanford Encyclopedia of Philosophy: Paternalism**, Stanford University Center for the Study of Language and Information (yazar: Gerald Dworkin), <https://plato.stanford.edu/entries/paternalism/>.
- [153] Substance Abuse and Mental Health Services Administration, **Estimates of Marijuana Use and Related Indicators — National Survey on Drug Use and Health, California: 2002–2014**, 2016, <https://www.samhsa.gov/data/sites/default/files/california-2002-2014.pdf>.
- [154] Substance Abuse and Mental Health Services Administration, **National Survey on Drug Use and Health: Comparison of 2016-2017 and 2017-2018 Population Percentages (50 States and the District of Columbia)**, <https://www.samhsa.gov/data/sites/default/files/reports/rpt23236/NSDUHsaeShortTermCHG2018/NSDUHsaeShortTermCHG2018.pdf>.
- [155] Substance Abuse and Mental Health Services Administration, **National Survey on Drug Use and Health: Comparison of 2017-2018 and 2018-2019 Population Percentages (50 States and the District of Columbia)**, <https://www.samhsa.gov/data/sites/default/files/reports/rpt32806/2019NSDUHsaeShortTermCHG/2019NSDUHsaeShortTermCHG.pdf>.
- [156] Sucht Kooperation.NRW, **Jahresbericht 2020 Drogenkonsumräume in Nordrhein-Westfalen, 2020**, https://www.aids-rw.de/upload/pdf/aktuelles_ab_2017/2020_suko_nrw_bericht_drogenkonsumraeme.pdf.
- [157] ŞEN Ersan, **TCK-m.188/3 ve m.191/1 Sorunları** (yazarlar: Ertekin Aksüt ve Ersan Şen), <https://www.sen.av.tr/tr/makale/tck-m-188-3-ve-191-1-sorunlari>.
- [158] Trimbos-Instituut, **Drug Consumption Rooms in the Netherlands 2018 Update**, 2019, <https://www.trimbos.nl/docs/eebe7cf1-179d-407b-94d0-8a202d8ec296.pdf>.

- [159] **Türk Dil Kurumu**, Türk Dil Kurumu, <http://tdk.gov.tr/>.
- [160] U.S. Department Of Health and Human Services, **Obesity epidemic increases dramatically in the United States: CDC director calls for national prevention effort**, Centers for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/media/pressrel/r991026.htm>.
- [161] U.S. Department of Health and Human Services, Center for Substance Abuse Treatment, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, **National Treatment Improvement Evaluation Study Final Report**, 1997, <https://www.icpsr.umich.edu/files/SAMHDA/NTIES/NTIES-PDF/ntiesfnl.pdf>.
- [162] Urban Health Research Initiative of the British Columbia Centre for Excellence in HIV/AIDS, **Findings from the Evaluation of Vancouver’s Pilot Medically Supervised Safer Injection Facility–Insite**, 2009, https://www.bccsu.ca/wp-content/uploads/2016/10/insite_report-eng.pdf.
- [163] World Health Organization, **Introduction to Drug Utilization Research**, 2003, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42627>.
- [164] World Law Group, **2020 Global Report of Cannabis Policy**, 2020, <https://www.theworldlawgroup.com/writable/documents/news/2.8.2021-Cannabis-Guide.pdf>.
- [165] **Table 3-Police-reported crime for selected drug offences, Canada, 2018 and 2019**, Statistics Canada, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/85-002-x/2020001/article/00010/tbl/tbl03-eng.htm>.
- [166] The National Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University, **Behind Bars: Substance Abuse and America’s Prison Population**, 1998, <https://www.amityfdn.org/behind-bars-substance-abuse-and-americas-prison-population/>.
- [167] The National Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University, **Behind Bars II: Substance Abuse and America’s Prison Population**, 2010, <https://eric.ed.gov/?id=ED509000>.
- [168] **The Tobacco Atlas: Turkey**, American Cancer Society, <https://tobaccoatlas.org/country/turkey/>.
- [169] **Türk Dil Kurumu**, Türk Dil Kurumu, <http://tdk.gov.tr/>.
- [170] **Türkiye Sağlık Araştırması 2019**, TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Saglik-Arastirmasi-2019-33661>.
- [171] **Tütün Bağımlılığı**, Yeşilay, <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/tutun-bagimliliği>.
- [172] United Nations Commission on Narcotic Durgs, Press Statement – 2 December 2020
CND votes on recommendations for cannabis and cannabis-related substances, 2020,

https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/CND_Sessions/CND_63Rec_2019/Press_statement_CND_2_December.pdf.

- [173] **What you need to know about cannabis**, Government of Canada, <https://www.canada.ca/>.
- [174] **Weg vom Verbot Skizze einer liberalen schweizerischen Drogenpolitik**, NZZ-Folio Nr. 4 Drogenpolitik auf Irrwegen April 1992, (yazar: Pierre Joset), <https://folio.nzz.ch/1992/april/weg-vom-verbot>.

YASAL DÜZENLEMELER

- [1] Türkiye mevzuatı için yararlanılan kurumsal web sayfaları:
<https://www.resmigazete.gov.tr/>.
<https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/>.
<https://www.titck.gov.tr/mevzuat>.
- [2] RGBI. I 1921, s. 2, <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=dra&datum=>.
- [3] RGBI. I 1929, s. 215, <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=dra&datum=>.
- [4] BGBI. 1949, s. 1, <https://www.bundestag.de/gg>.
- [5] BGBI. I 1972, s. 1, <https://www.bgbl.de/>.
- [6] BGBI. I 1981, s. 681, <https://www.bgbl.de/>.
- [7] BGBI. I 1992, s. 1593; <https://www.bgbl.de/>.
- [8] BGBI. I 1997, s. 112, <https://www.ris.bka.gv.at/>.
- [9] BGBI. II 1997, s. 374, <https://www.ris.bka.gv.at/>.
- [10] BGBI. I 2000, s. 302, <https://www.bgbl.de/>.
- [11] BGBI. I 2007, s. 1595, <https://www.bgbl.de/>.
- [12] BGBI. I 2016, s. 2615, <https://www.bgbl.de/>.
- [13] BGBI. I 2017, s. 1275, <https://www.bgbl.de/>.
- [14] BILL C-46, 21.06.2018, <https://www.parl.ca/documentviewer/en/42-1/bill/c-46/royal-assent>.
- [15] BT-Drs. 14/2345, s. 10, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/023/1402345.pdf>.
- [16] Cannabis Act, SC 2018, C 26, <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-24.5/FullText.html>.
- [17] Cannabis Regulations, SOR/2018-144, <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/SOR-2018-144.pdf>.
- [18] Code of Criminal Procedure, <https://www.legislationline.org/>.
- [19] Containing Regulations Concerning Opium and Other Narcotic Substances (Opium Act), Stb. 1928, 167, Opiumwet (Opiumact), WHO MiNDbank, <https://www.mindbank.info/item/2026>.
- [20] Controlled Cannabis Supply Chain Experiment Act, <https://www.government.nl>.
- [21] Criminal Code of Czech Republic, <https://www.legislationline.org/download/id/6370/file/Czech%20>.

- [22] Gesetzentwurf eines Cannabiskontrollgesetzes (CannKG), Deutscher Bundestag, E.N.:19/819 T: 20.02.2018, www.bundestag.de.
- [23] GV. NRW. 2000 S. 646, https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_start.
- [24] GV. NRW. 2015 S. 798, https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_start.
- [25] Marihuana Medical Access Regulations, SOR/2001-2007, <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/SOR-2001-227.pdf>.
- [26] Marihuana for Medical Purposes Regulations, SOR/2013-119, <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/SOR-2013-119.pdf>.
- [27] Ministry of Justice, The Criminal Code of Finland, https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en1889_0039_20150766.pdf.
- [28] Ministry of Social Affairs and Health, Narcotics Act, https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2008/en20080373_20140539.pdf.
- [29] Proposition No. 64, 12.11.2016, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billTextClient.xhtml?billid=2017_20180AB64.
- [30] Senate Bill No. 94, 27.06.2017, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billTextClient.xhtml?bill_id=20_1720180SB94.
- [31] The Business and Professions Code, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=BPC§ionNum=26050.
- [32] The Danish Criminal Code, <https://europam.eu/?module=legislation&country=Denmark>.
- [33] The Health and Safety Code, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=HSC&divISION=10.&title=&part=&chapter=6.&article=2.
- [34] The Municipalities Act, <https://www.government.nl>.
- [35] The Revenue and Taxation Code, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=RTC&divISION=2.&title=&part=14.5.&chapter=&article.
- [36] The Vehicle Code, https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=VEH§ionNum=23152.

MAHKEME KARARLARI

- [1] AİHM, Wenner v. Almanya, Başvuru no. 62303/13, 01.09.2016, <https://hudoc.echr.coe.int/eng>.
- [2] BayObLG, 13.11.1997- 4 St RR 244/97, NStZ-RR 1998, 149, <https://beck-online.beck.de/>.
- [3] BayObLG (4. Strafsenat), 18. 10. 1982- RReg. 4 St 186/82, BayObLGSt 1982, 132, <https://beck-online.beck.de/>.

- [4] BayObLG, 20.04.1990- RReg. 4 St 18/90, NStZ 1990, 395, <https://beck-online.beck.de/>.
- [5] BayObLG, 11.3.2003- 4St RR 24/03, NJW 2003, 2110, <https://beck-online.beck.de/>.
- [6] BGH, 19.02.2015- 3 StR 546/14, BeckRS 2015, 8389, <https://beck-online.beck.de/>.
- [7] BGH, 04-05-1983- 2 StR 661/82, NJW 1983, 1985, <https://beck-online.beck.de/>.
- [8] BGH, 25. 09. 1990- 4 StR 359/90, NJW 1991, 307, <https://beck-online.beck.de/>.
- [9] BGH, 3. 3. 1978- 2 StR 717/77, NJW 1978, 1696, <https://beck-online.beck.de/>.
- [10] BGH, 2. 8. 2006- 2 StR 251/06, NStZ-RR 2006, 349, <https://beck-online.beck.de/>.
- [11] BGH, 29. 9. 1998- 4 StR 403-98, NStZ-RR 1999, 89, <https://beck-online.beck.de/>.
- [12] BGH, 14.4.2015- 5 StR 109/15, NStZ-RR 2015, 218, <https://beck-online.beck.de/>.
- [13] BGH, 03.08.1990- 3 StR 245/90, NStZ 1991, 89, <https://beck-online.beck.de/>.
- [14] BGH, 05.11.1991- 1 StR 361/91, NStZ 1992, 495, <https://beck-online.beck.de/>.
- [15] BGH, 20.08.1991- 1 StR 321/91, NStZ 1992, 87, <https://beck-online.beck.de/>.
- [16] BGH, 06.12.1984- 1 StR 710/84, <https://research.wolterskluwer-online.de/>.
- [17] BGH, 22. 3. 2001- GSSSt 1/00, NStZ 2001, 421, <https://beck-online.beck.de/>.
- [18] BGH, 18. 6. 2009- 3 StR 171/09, NStZ-RR 2009, 320, <https://beck-online.beck.de/>.
- [19] BGH, 4. 2. 2003- GSSSt 1/02, NJW 2003, 1541, <https://beck-online.beck.de/>.
- [20] BGH, 24. 6. 2003- 1 StR 25/03, NStZ 2004, 111, <https://beck-online.beck.de/>.
- [21] BGH, 5. 1. 1999- 3 StR 372-98, NStZ 1999, 360, <https://beck-online.beck.de/>.
- [22] BGH, 24.11.1982- 3 StR 384/82, NStZ 1983, 174, <https://beck-online.beck.de/>.
- [23] BGH, 12.03.2020- 4 StR 537/19, BeckRS 2020, 6555, <https://beck-online.beck.de/>.
- [24] BGH, 30. 9. 2009- 2 StR 323/09, NStZ-RR 2010, 26.
- [25] BGH, 15.6.1976- 1 StR 273/76, NJW 1976, 1800, <https://beck-online.beck.de/>.
- [26] BGH, 07.11.1983- 1 StR 721/83, NJW 1984, 675, <https://beck-online.beck.de/>.
- [27] BGH, 18.07.1984- 3 StR 183/84, NJW 1985, 1404, <https://beck-online.beck.de/>.
- [28] BGH, 29.01.1985- 4 StR 790/84, NStZ 1985, 221, <https://beck-online.beck.de/>.
- [29] BGH, 15.11.2000- 2 StR 431/00, NStZ-RR 2001, 118, <https://beck-online.beck.de/>.
- [30] BGH, 12.08.1993- 1 StR 379/93, <https://research.wolterskluwer-online.de/>.
- [31] BGH, 4.6.2008- 2 StR 577/07, NStZ 2008, 574, <https://beck-online.beck.de/>.
- [32] BGH, 2.2.2012- 3 StR 321/11, NStZ 2012, 337, <https://beck-online.beck.de/>.
- [33] BGH, 23.04.1996- 4 StR 156/96, NStZ-RR 1996, 228, <https://beck-online.beck.de/>.
- [34] BGH, 25.7.2007- 1 StR 332/07, NStZ 2007, 697, <https://beck-online.beck.de/>.
- [35] BGH, 10.11.2004- 2 StR 329/04, NStZ 2005, 210, <https://beck-online.beck.de/>.
- [36] BGH, 20.12.1996- 2 StR 470/96, NStZ-RR 1997, 231, <https://beck-online.beck.de/>.
- [37] BGH, 21. 10. 2008- 3 StR 275/08, NStZ-RR 2009, 48, <https://beck-online.beck.de/>.
- [38] BGH, 03.08.2004- 1 StR 192/04, BeckRS 2004, 8119, <https://beck-online.beck.de/>.
- [39] BGH, 06.12.1996- 2 StR 608/96, <https://research.wolterskluwer-online.de/>.
- [40] BVerfG, 09-03-1994- 2 BvL 43/92, NJW 1994, 1577, <https://beck-online.beck.de/>.
- [41] BVerfG, 12. 3. 2003- 2 BvR 511/01, NJW 2003, 2978, <https://beck-online.beck.de/>.
- [42] EuGH, 16.12.2010- C-137/09, BeckRS 2010, 91439, <https://beck-online.beck.de/>.
- [43] OLG Düsseldorf, 22.03.1985- 5 Ss 81/85- 77/85 I, NStZ 1985, 415. <https://beck-online.beck.de/>.
- [44] OLG Frankfurt a.M., 14.10.1997- 3 Ws 801/97, NStZ-RR 1998, 77, <https://beck-online.beck.de/>.

- [45] OLG Hamburg, 14. 2. 1978- 2 Ss 301/77, NJW 1978, 2349, <https://beck-online.beck.de/>.
- [46] OLG Koblenz, 04.11.1994- 2 Ws 622/94, NStZ 1995, 294, <https://beck-online.beck.de/>.
- [47] OLG Köln, 15.08.1995- 2 Ws 202/95, LSK 1996, 090299, <https://beck-online.beck.de/>.
- [48] OLG Köln, 07.10.1980- 1 Ss 692/80, NStZ 1981, 104. <https://beck-online.beck.de/>.
- [49] OLG Köln, 17. 2. 1999- Ss 47-99, NJW 1999, 1492. <https://beck-online.beck.de/>.
- [50] OLG München, 6. 10. 2009- 4 St RR 143/09, NStZ-RR 2010, 23, <https://beck-online.beck.de/>.
- [51] OLG Oldenburg, 09.10.1995- 1 VAs 14/95, LSK 1996, 090300, <https://beck-online.beck.de/>.
- [52] OLG Zweibrücken, 09.09.1980- 2 Ss 140/80, NStZ 1981, 66. <https://beck-online.beck.de/>.
- [53] OVG Münster v. 6. 6. 1988 5 B 309/88, FHOeffR 40 Nr. 1327, <https://beck-online.beck.de/>.
- [54] Yargıtay 10. CD., E. 1992/15979 K. 1993/275 T. 22.1.1993, www.kazanci.com.
- [55] Yargıtay 10. CD., E. 2000/16471 K. 2000/14707 T. 6.11.2000, www.kazanci.com.
- [56] Yargıtay 10. CD., E. 2002/14306 K. 2002/18702 T. 13.5.2002, www.kazanci.com.
- [57] Yargıtay 10. CD., E. 2002/21586 K. 2002/20301 T. 28.5.2002, www.kazanci.com.
- [58] Yargıtay 10. CD., E. 2009/15405, K. 2010/710, T. 21.01.2010, www.kazanci.com.
- [59] YGCK, E. 2012/10-1294 K. 2013/16 T. 22.01.2013, www.yargitay.gov.tr.
- [60] Yargıtay 20. CD., E. 2015/928, K. 2015/958, T. 27.05.2015, www.yargitay.gov.tr.
- [61] Yargıtay 20. CD., E. 2015/925 K. 2015/2548 T. 25.06.2015, www.yargitay.gov.tr.
- [62] Yargıtay 20. CD., E. 2015/1636, K. 2016/561, T. 10.02.2016. www.yargitay.gov.tr.
- [63] Yargıtay 20. CD., E. 2017/4062 K. 2017/6002 T. 13.11.2017, www.yargitay.gov.tr.
- [64] Yargıtay 20. CD., E. 2017/5102, K. 2017/6541, T. 27.11.2017, www.yargitay.gov.tr.
- [65] Yargıtay 20. CD., E. 2017/4155 K. 2017/6865 T. 06.12.2017, www.yargitay.gov.tr.
- [66] Yargıtay 10. CD., E. 2013/2514, K. 2018/473, T. 16.01.2018, www.yargitay.gov.tr.
- [67] Yargıtay 10. CD., E. 2013/17723, K. 2018/2392, T. 09.03.2018, www.yargitay.gov.tr.
- [68] Yargıtay 20. CD., E. 2015/12447 K. 2018/5870 T. 11.12.2018, www.yargitay.gov.tr.
- [69] Yargıtay 10. CD., E. 2015/5706 K. 2019/ 247, T. 14.01.2019, <https://legalbank.net/arama>.
- [70] Yargıtay 20. CD., E. 2015/12637 E. K. 2019/530 T. 23.01.2019, www.yargitay.gov.tr.
- [71] Yargıtay 20. CD., E. 2017/5658, K. 2019/5996, T. 07.11.2019, www.yargitay.gov.tr.
- [72] Yargıtay 20. CD., E. 2018/3647 K. 2019/7024 T. 10.12.2019, www.yargitay.gov.tr.
- [73] Yargıtay 20. CD., E. 2019/3229, K. 2019/7405, T. 19.12.2019, www.yargitay.gov.tr.
- [74] Yargıtay 20. CD., E. 2019/1626, K. 2020/177, T. 11.03.2020, www.yargitay.gov.tr.
- [75] Yargıtay 10. CD., E. 2017/541, K. 2020/549, T. 23.01.2020, www.yargitay.gov.tr.
- [76] Yargıtay 10. CD., E. 2014/4059, K. 2020/523, T. 23.01.2020, www.yargitay.gov.tr.
- [77] Yargıtay 10. CD., E. 2014/15029 K. 2020/5002 T. 06.10.2020, www.yargitay.gov.tr.

